Първоначални импулси за науката на Духа

GA 96

Рудолф Щайнер

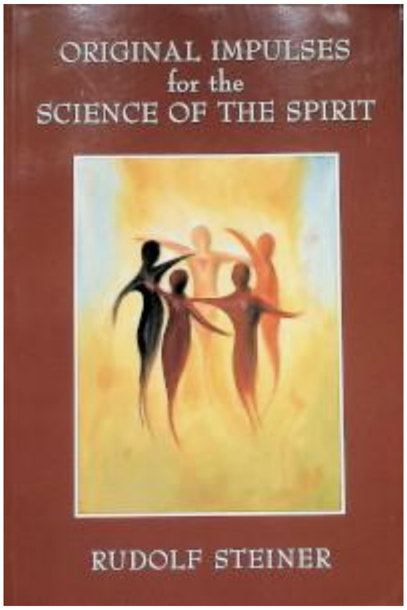

Лекциите в немското издание на този том са редактирани от Волфрам Гродек и от Ернст Вайдман (17 декември 1906 г., 25 март и 1 април 1907 г.). Ревизия за второто издание от Роберт Фридентал.

Лекциите бяха изнесени за членове на клон „Безант“ на Теософското общество в Берлин. Клонът е основан от Рудолф Щайнер и Мари Щайнер-фон Сиверс през 1905 г. Лекциите са част от редовната лекторска дейност на Рудолф Щайнер, прекъсвана само когато е трябвало да посети други градове, което се е случвало доста често по това време. Рудолф Щайнер обаче винаги е подхващал нишката на казаното при последния случай, дори и да не е имало пряка връзка между темите.

Лекциите за членове, изнесени извън Берлин през това време, са публикувани в *„Християнската мистерия* “ (GA 97). Tr. AR Meuss. Gympie, Австралия: Completion Press 2000.

По времето, когато изнася тези лекции, Рудолф Щайнер все още представя своята антропософски ориентирана наука за духа в рамките на Теософското общество (до основаването на Антропософското общество през 1912/13 г.). Той винаги използва термините „теософия“ и „теософски“ във връзка със своите независими духовни изследвания. Следвайки указанията, които той дава по-късно, термините са заменени с „наука за духа“ и „антропософия“, „духовно научен“ и „антропософски“ на тези страници, освен ако не се отнасят конкретно до теософското движение, основано от Х. П. Блаватска, или в по-обхватни термини до подход, който обикновено се нарича теософия.

Преведено от А. Р. Мойс

Предговор от Анна Р. Мойс

I. Първоначални импулси за науката на Духа — 29 януари 1906 г.

Вътрешните чувства и мисли като реалности в човешкия социален живот. Розенкройцерският произход на окултните братства и тяхното влияние върху цивилизацията. Психологически епидемии като заплаха, произтичаща от материализма. Заблудата на спиритуализма и мисията на истинската наука за духа.

II. Вътрешна Земя и вулканични изригвания — 16 април 1906 г.

Девет слоя на вътрешната земя. Участие на по-дълбоките слоеве във вулканични изригвания и земетресения. Връзки между човешките емоции и природните бедствия. Ролята на мъртвите в промяната на формата на Земята. Плиний Стари и материалистичната наука.

III. Минали и бъдещи начини за възприемане на Духа — 7 май 1906 г.

Скритият свят на гръцките мистерии. Елевзинският поем на Хегел. Материализмът в най-ниската си точка през последната третина на 19 век. Мисията на Х. П. Блаватска.

IV. Образование, основано на духовно прозрение — 14 май 1906 г.

Подражанието като конфигуриращ принцип през първите седем години от живота. Развиване на чувство за красота и силата на въображението. Авторитетът като ключов елемент през втория 7-годишен период. Памет и навици. Златни думи, изречени от Питагор. Пробуждане на чувство за индивидуалност и сила на преценката в третия период от живота. Духовният поглед върху света, истински полезен в ежедневието.

В. Духовно прозрение, предлагащо най-голямо освобождение I: Човешкият дял във висшите светове — 1 октомври 1906 г.

Облагородяване на вътрешните чувства с духовни елементи в душата. Внушение със съвременната наука, подобно на епидемичната истерия на средновековния аскетизъм. Произход на нашите чувства и мисли в астралния свят и света на духа. Освобождението от принуда ще дойде само с прозрение за връзката между физическия свят и висшите светове. Символичното писане на природните явления. Неадекватността на социалните експерименти, основани на материалистическия възглед. Как металите влияят на хората.

VI. **Духовно прозрение, предлагащо най-голямо освобождение II: Мисията на движението за духовна наука** **8 октомври 1906 г.**

Да бъдеш неизискващ и готов да помогнеш. Русо и Бьоме като примери за окултно призвание. Кодираните писания на Йоханес Тритемиус. Духовното знание трябва да се разпространява в наше време. Обикновеното мислене и творческият свят на мислите зад физическите явления. Бъдещето се определя не от принципи и институции, а от човешкото същество.

VII. **Карма и подробности за закона** **15 октомври 1906 г.**

Трайните качества, темпераментът и паметта имат своята основа в етерното тяло, емоциите и преходните впечатления - в астралното тяло. Как възниква съвестта. Животът на идеите ще бъде основата на характера; чертите на характера ще бъдат нашата физическа конституция в следващия живот на земята. Любовта към света около нас означава, че ще останем млади дълго време в по-късна инкарнация. Мъдростта като плод на по-ранни страдания. Причина за основния песимизъм на Шопенхауер. Кармичният закон и християнското учение за изкуплението не са в конфликт.

VIII. **Връзката на човешките сетива с външния свят** **19 октомври 1906 г.**

Генезис на човека в хода на планетарната еволюция. Потенциал за слух е съществувал от началото на етапа на Сатурн. Развитие и диференциация на отделните сетива. Физическият процес на виждане е свързан с начина, по който ясновидецът възприема цвета. Астрална природа на сенките.

IX. **Пътят към висшето знание и неговите етапи I: Пътят на розенкройцерите** **20 октомври 1906 г.**

Основни характеристики на източните, християнските гностически и розенкройцерските пътища на вътрешно развитие. Връзката на розенкройцерския ученик с учителя. „Истина и наука“ и „Философия на духовната дейност“ като книги за вътрешно обучение. Седемте етапа на розенкройцерския път. Значението, което нещата, съобщени от духовната наука, имат за живота след смъртта.

X. **Пътят към висшето знание и неговите етапи II: Въображаемо възприятие и художествено въображение** **21 октомври 1906 г.**

Символичният език на природните светове. Групови души на животни и растения. Човекът и минералният свят. Животът в духа ще породи нов стил в изкуството.

Единадесети. **Въпроси на храненето и методи на лечение** **22 октомври 1906 г. сутринта**

Науката за духа има универсален характер. Отровите като лекарства. Парацелз и Ханеман. Съответствия между храносмилателния процес и способността за мислене. Ефекти на кафето и чая. Регулиране на диетата ни. Аскетизъм. Лаборатории за работа, основана на науката за духа.

XII. **Техника на кармата** **22 октомври 1906 г. ч.**

Смърт и сън. Преглед на паметта. Преживяванията на душата в кама лока и девачан. Слизане за ново въплъщение. Висшите светове съдържат противоположни образи на нашите вътрешни чувства, мисли и действия. Богове на съдбата.

XIII. **Знаци и символи на Коледния фестивал** **17 декември 1906 г.**

Преживяване на свята нощ в древните мистерии. Христос като носител на духовно прераждане. Легенда за райското дърво. Розовият кръст като символ на победата на безвременната вечност над времето. Седемте коледни знака.

XIV. **Молитвата „Отче наш“: Езотерично изследване, молитва и медитация** **28 януари 1907 г.**

Начини за обединяване на душата с божествения и духовен принцип. Горните три и долните четири части на същностната човешка природа и как те се свързват със седемте молби.

XV. **Молитвата „Отче наш“: Езотерично изследване, Движение и промяна - съществен принцип в света на Духа, Училище на туранските адепти** **18 февруари 1907 г.**

Космическата душа излива астрална субстанция, която първоначално е била едно цяло, в отделни човешки тела. Школа на туранските адепти и как тя е живяла във великите оригинални религии. Ефектът от молитвата „Отче наш“ се дължи на мислите, които тя съдържа. Осъзнаването ще остане, когато човечеството достигне целта на своята еволюция.

XVI. **Човешка биография и планетарна еволюция** **4 март 1907 г.**

По-ранни и бъдещи етапи в земната еволюция. Функцията на далака. Имелът - реликт от лунната еволюция. Езотеричен фон на старите имена на планетите и седемте дни от седмицата. Седмоделната последователност на човешката биография. Митът за гиганта Имир.

XVII. **Значението в световната история на кръвта, течаща на кръста** **25 март 1907 г.**

Трите аспекта на божествеността в езотеричното християнство. Атинска школа. Кръвният принцип в предхристиянското посвещаване, заменен от Христос. Индивидуализацията като предпоставка за бъдеща връзка между братя.

XVIII. **Пречистване на кръвта чрез премахване на егоизма чрез Мистерията на Голгота, Великденска лекция** **1 април 1907 г.**

Събитието Христос като огромно влияние върху духовната атмосфера на земята. Човекът е получил душата си, когато Бог е вдъхнал в ноздрите му. Топлината на въздуха и кръвта правят възможно говоренето и дишането. Многобройни национални богове в миналото; Христос като един дух за цялото човечество. Мистериите на Светия Дух, Сина и Отца.

XIX век. **Как стигаме до християнството чрез науката на Духа** **27 април 1907 г.**

Притча за ненадеждния агент, както е интерпретирана от теолозите, и истинското ѝ значение като образ, показващ как законът отстъпва място на Христовия импулс. Човешката еволюция, показана в притчата за изгубения син. Фантоми, призраци, демони и как те биват победени чрез трансформиране на природата на по-нисшите тела. Петте мъдри и петте неразумни девици, притча за по-нататъшното развитие или изоставане на човешките тела. Символичният език на книгата Откровение. Агнето и неговите противници. Числото 666.

XX. **Три начина да бъдем лични** **12 юни 1907 г.**

Каква роля изкуствата изиграха на Мюнхенския конгрес. Истинският морал не идва със заповеди, а от прозрение. Егоизъм и смърт, два аспекта на един и същ процес в еволюцията. Отражение на личността в аурата. Целта на еволюцията не е да редуцира личното до нещо безлично, а да го подобри, така че да бъде повече от лично.

Предговор

Работата с този том включва пътешествие както във времето, така и в пространството, тъй като Берлин от 1906-7 г. е нещо далечно за много англоговорящи читатели. И все пак за всеки, който се интересува от живота и делото на Рудолф Щайнер, пътуването носи ценни прозрения и открития.

Като вземем предвид лекциите, публикувани в този том и в GA 97 (*„Християнската мистерия“* . Tr. AR Meuss. Gympie, Австралия: Completion Press 2000), получаваме известна представа за работата на Рудолф Щайнер през тези години. Лекциите в GA 97 са изнесени на различни места в Германия, Австрия и Швейцария. Между пътуванията си Рудолф Щайнер се връща в Берлин, където по това време живее, и продължава лекциите си за група теософи. Тези берлински лекции обхващат доста широк кръг от теми - от здравеопазване и образование, вулканични изригвания (в отговор на изригване на Везувий по това време) до планетарната еволюция, розенкройцерския начин на посвещение, съвременната наука за духа, молитвата „Отче наш“, кръвта, която тече на Голгота, и кармичния закон.

Лекциите бяха изнесени на хора със значителни познания по теософски идеи и терминология и всеки, който е нов в духовната наука, може да намери за полезно първо да прочете едно или две от основните произведения.

На тези страници се чуват отзиви от произведенията, публикувани по това време от Рудолф Щайнер, особено от неговата *„Философия на духовната дейност“* , но една от ключовите теми, които се усещат най-силно, е, че той предлага напълно нов подход към науката за духа. По това време теософията се е занимавала главно с култивирането на старата мъдрост. Ако прочетем изследванията на Емил Бок от този период в живота и творчеството на Щайнер,[1]Очевидно е, че това са теми, които са озадачавали хората в среди, където е било отдадено голямо внимание на култивирането на миналото. Г-жа Безант е разбирала това много добре и не го е смятала за проблем, както може да се види от писмо, което тя е написала до д-р Хюбе-Шлайден, президент на Теософското общество в Германия:

Лондон, 07.06.2007 г.

Уважаема д-р Хюбе-Шлайден,

окултното обучение на д-р Щайнер е много различно от
нашето. Той не познава източния път, така че,
разбира се, не може да го преподава. Той преподава християнския и
розенкройцерския път и това е много полезно за някои, но
е различно от нашето. Смятам го за много добър
учител по неговия собствен начин и за човек с истински
знания. Работим с него в пълно приятелство и
хармония, но по различни начини.

С уважение,
Ани Безант[2]

В една от двете лекции за кармичния закон, публикувани в този том, Рудолф Щайнер произнесе тази ключова нота, наистина ясен призив, докато посочваше бъдещето:

Кармичният закон трябва преди всичко да хвърли светлина върху нашето бъдеще. Не бива да мислим толкова за миналото, а повече за бъдещето. ... Защото, когато човек се усъвършенства, това ще окаже влияние и върху организма на нацията и расата в бъдеще.

Берлин, 15 октомври 1906 г.

В края на този том са поместени някои бележки, даващи подробности за произхода на тези текстове, които са базирани на бележки, водени от членове на публиката. Рудолф Щайнер винаги е избягвал да се вкопчва прекалено в избора на думи, както и в подхода си към дадена тема. На ниво думи това е видно например от вариацията между „етерно тяло“ и „етерно тяло“. Следих това точно в превода. Разликата между „будхи“ и „будхи“ вероятно се дължи на факта, че бележките са водени от различни хора. Немските редактори са го оставили и аз съм направил същото.

Библейските цитати са взети от „Превод на крал Джеймс“, където Рудолф Щайнер цитира от превода на Лутер на Стария завет, и от преводите на евангелията на Калмия Битълстън (Единбург: Floris Books), където е уместно. Издателите успяха да ми отделят достатъчно време и това ми даде възможност да чета преведените лекции в нашата учебна група в Сърбитън в продължение на няколко месеца. Полезно е за преводача да чуе превода, четен на глас от хора, които не са го виждали преди, защото човек чува ритмите (и спъванията) и е в състояние да направи окончателни корекции.

Повечето от лекциите бяха много любезно прочетени за мен от приятелка, която е англикански свещеник, а не антропософ. Тя успя да направи някои наистина полезни предложения. Други лекции бяха коректирани за мен от Пат Хейг, австралийка, живееща в Лондон. Тя е антропософ и съм ѝ изключително благодарна за старателната ѝ работа.

Surbiton, ноември 2000 г.
Anna R. Meuss

1. Първоначални импулси за науката на Духа

Отново и отново виждаме колко е трудно за хората днес да разберат теософския живот. Затова възнамерявам да представя някои общи идеи по темата. Природата на теософията е такава, че всеки, който се чувства привлечен от нея, се надява, че тя ще задоволи най-дълбокия му копнеж по отношение на духа. Но ако искаме да узнаем правилната основна идея на теософията за настоящето, ако искаме да изпълним цялото си съзнание с идеята, че духовният принцип е нещо много реално, тогава наистина е време да уважаваме достойнството на индивида, който е наш ближен. Ние признаваме индивидуалния принцип, защото като човешки същества, надарени с чувстващи души, не бихме си позволили да нараняваме външната личност на някой друг, нито бихме си позволили да посегаме на личната му свобода. Но все още не сме стигнали дотам и сме все още далеч от това да можем да разширим такава толерантност до най-съкровената реалност на човешкото същество. Все още сме далеч от това да осъзнаваме – най-много сме на теория, но със сигурност не и на практика – че чувствата и мисълта, духовният принцип като цяло, е нещо много реално. Със сигурност това е нещо, което всички вие разбирате. Днес всеки разбира, че е напълно и абсолютно реално, когато ударя някого. Но на хората не им е толкова лесно да повярват, че е нещо реално да изпращат лоши мисли към някого. Трябва да осъзнаем, че лошата мисъл, която имам за някого, когото срещам – антипатия, омраза – е като шамар в лицето на душата му. Негативната вътрешна реакция, чувството на омраза и липсата на любов към другите са наистина същите като обикновената външна вреда, нанесена на някого. Само когато знаеш това, ставаш теософ.

Ако си позволим да осъзнаем това напълно, ако разберем, че духът в нас е реалност, ние сме схванали идеята за теософията и подобно мислене ще има важни последици. Хората, които са членове на културно общество, няма да се шамаросат, няма да си причиняват телесни повреди. Но не е нужно да ви казвам мислите, мненията на хората, седнали един до друг в нашето културно общество. Вие го знаете. Функцията на Теософското общество е да накара хората да осъзнаят необходимостта от съчувствие и неприкосновеността на личността. Ако имате седем души, седнали заедно в днешно време – време, когато хората са преди всичко загрижени да имат мнения, възгледи – те ще имат тринадесет мнения и поради тези тринадесет мнения те наистина биха искали да се разделят на тринадесет фракции. Това е следствие от различията в мненията. Теософското движение трябва да замени това различие в мненията с дълбоко вкоренената идея за братство. Ние разбираме теософията, тази идея за братство, напълно само когато сме способни да седим заедно в братство, дори ако другите ни мисли показват възможно най-големи различия. Ние искаме не само да уважаваме и почитаме индивидуалната природа на другия човек, напълно осъзнавайки и признавайки пълното му човешко

достойнство, но и да признаем до самата дълбочина на душите си вътрешния живот на нашия ближен. Това обаче означава, че трябва да останем седнали на столовете си и да останем с другия човек, дори ако мненията се различават в крайна степен. Никой не бива да напуска теософската общност, теософското братство, поради разлика в мненията. Това наистина е специалното качество на теософите - те остават братя, дори и да не са на едно и също мнение. Ако не се обединим в духа на братството, няма да можем да осъществим основната идея на теософията. Защото само това прави възможно да се появят най-дълбоките тайни, които спят в душите на хората, способности, които сякаш спят дълбоко в душата ни. Трябва да разберем, че можем да работим заедно с другите, дори ако има фундаментални различия в мненията между нас.

Неслучайно Теософското общество е основано през последната третина на 19 век.[1]Начинът, по който то търси духа, се различава значително от начинанията, с които други се стремят да получат доказателство за човешкото безсмъртие. Има голяма разлика в търсенето на вечното, както го виждаме в Теософското общество, и търсенето на вечното в други движения, които търсят духа. Теософското движение всъщност не е нищо друго освен популярна форма на окултните братства, които са съществували тайно навсякъде по света през хилядолетията. Споменах преди, че най-забележителното, най-голямото братство, основано в Европа през 14 век, е Розенкройцерското братство. Това Розенкройцерско братство е всъщност източникът, отправната точка за всички останали братства и е съхранило културата на Европа. Окултната мъдрост се е преподавала в строга тайна в тези братства. За да определя целите на хората, които са се срещали в тези много различни братства, ще трябва да говоря за великата, възвишена мъдрост, която се преподава, и за изучаването на тази мъдрост в тези окултни братства, като Розенкройцерското братство е най-забележителното сред тях. Учението и работата, извършена в тези братства, позволиха на човешките същества да осъзнаят вечната същност на своето същество. Те позволиха на човешките същества да осъществят връзка с висшия свят, със световете, които са над нашия собствен, и да търсят напътствия от нашите старейшини, напътствия от онези, които са живели сред нас и са достигнали ниво, което всички вие ще достигнете по-късно. Ние ги наричаме „старейшини“, защото те са изпреварили общата еволюция и са достигнали това високо ниво преди нас. По този начин ние имаме сигурността за вечната същност на нашето същество и за неговото пробуждане, така че човешките същества ще могат да добият поглед към вечното, точно както обикновените хора правят за света, възприеман чрез сетивата. За да постигнат това, те трябва да следват стъпките на старейшините, които живеят сред нас навсякъде. Тези старейшини или „майстори“, великите водачи на човечеството, винаги са били най-важните водещи фигури сред човечеството, винаги най-важните водещи фигури във възвишената окултна мъдрост, чрез която човек осъзнава вечната същност на своето същество. До средата на 19-ти век

хората, желаещи да бъдат приети в подобно окултно братство, е трябвало да преминат през строги изпити и изпитания. Приемани са били само лица, чийто характер гарантира, че преподаваната възвишена мъдрост никога няма да бъде използвана за низки цели. Те също така е трябвало да притежават интелигентност, която да им гарантира, че ще разберат по правилния начин всичко, което им се дава в окултните братства, и ще му придадат правилния смисъл.
Хората трябваше да отговарят на тези условия, давайки пълна гаранция, че са в позиция и имат правилното отношение да получат най-възвишеното учение в живота, ако искат да бъдат членове на такова братство. Хората може да не са склонни да го повярват, но всичко наистина велико, което се е случило до Френската революция и през 19-ти век, е дошло от тези окултни братства. Хората не са осъзнавали колко много са повлияни от теченията, идващи от окултните братства. Нека опиша една сцена, за да покажа как тези окултни братства са работили в този свят. Нека вземем следната сцена. Един високо надарен, важен човек е съвсем неочаквано посетен от привидно непознат човек. Този непознат човек знае как да подреди нещата така, че да се развие разговор между него и важния човек, например държавник. Всичко това по най-естествения начин и съвсем „случайно", макар че трябва да поставим думата „случайност" в кавички. Разговорът не е просто за какво ли не, защото в хода му се казват неща, които без той да го осъзнава, навлизат в ума, интелекта на посетения индивид. Подобна дискусия, която може би отнема не повече от три часа, води до пълна промяна у съответния човек. Вярвате или не, но точно по този начин много велики идеи, изиграли важна роля в света, са били внедрени в човешките умове. Великите идеи на Волтер са били стимулирани по този начин и той вероятно не е имал представа с кого говори, някой на пръв поглед напълно незначителен, който въпреки това е имал важни неща да му каже. Някои от творбите на Русо…[2]основните идеи са били установени по този начин; както и тези на Лесинг.[3]
Този вид влияние, идващо от окултните братства, постепенно отшумява през 19-ти век. 19-ти век по необходимост е век на материализма. Окултните братства се оттеглят. Великите учители на мъдростта и хармонията в сетивната душа…[4]оттеглиха се на Изток, ако можем да използваме технически термин. Те вече не влияеха на Запада. И тогава на Запад се случи нещо от особено значение. Нека разгледаме това, за да можем да получим ясно разбиране за значението на Теософското движение.
През 1841 г. хората, членове на най-тайното общество, осъзнават, че в Европа предстои нещо важно. За да се овладее потокът от материализъм, е необходимо да се насочи поток от духовен живот към човечеството. Това е времето, когато възниква известно разминаване в мненията, първоначално сред окултистите. Някои биха казали, че човечеството все още не е узряло да възприеме духовни факти и преживявания и че системата на мълчание трябва да се запази. Това са

консерваторите. Системата има много какво да се каже в нея, защото разпространението на окултни истини крие големи опасности. Други биха казали, че опасността от материализма е твърде голяма и трябва да се направи нещо срещу нея, за да може поне най-елементарното знание да бъде предадено на човечеството. Но - под каква форма? Хората напълно се бяха отвикнали да схващат духа в истинската му форма, те вече не бяха способни да се издигнат във висши светове по никакъв реален начин, те вече нямаха представа за тях, така че такъв свят всъщност вече не съществуваше за тях. Как можеше да се учи човешка раса, която разбира само материализъм, и да се покаже, че съществува и дух? Защо беше толкова важно да се помогне на човечеството да осъзнае света на духа?
Тук се докосваме до една от важните тайни, които спят в нашата епоха. Посочвал съм в редица случаи защо имаме Теософско движение и защо е необходимо то. Всеки, който е способен да надникне в света на духа, знае, че всичко, което съществува във външни материални термини, има своя произход в духа, идва от духа. Няма нищо материално, което да не идва от духа. Здравето и болестта, които хората познават във външни термини, следователно също идват от начина им на гледане на живота, от техните мисли. Поговорката „Това, което мислиш днес, ще бъдеш утре“ наистина е вярна. Трябва да разберете, че когато хората имат лош, покварен начин на мислене в една епоха, следващото поколение и следващата епоха ще трябва да платят за това физически. Истината се крие в поговорката за наказване на беззаконията на бащите върху децата в продължение на много поколения.[5]Фактът, че хората са започнали да мислят с такива груби материални термини през 19-ти век, отвръщайки умовете си от всичко духовно, е имал своите последици. Това, което хората са мислили тогава, ще се изпълни. И няма да мине много време, преди странни болести и епидемии да се появят в нашия човешки свят. Нервността, както я наричаме, ще приеме сериозни форми след не повече от половин век. Точно както някога е имало чума, холера и проказа в средновековието, така ще има епидемии във вътрешния живот, заболявания на нервната система, приемащи епидемична форма. Това са съвсем реалните последици от обстоятелството, че на хората им липсва духовно ядро в живота им. Когато някой осъзнава това жизнено ядро в центъра, той ще расте здрав под влиянието на здрав, истински и мъдър начин за виждане на света. Но материализмът отрича душата, отрича духа; той изпразва хората, фокусирайки ги върху периферията, върху външната страна. Здравето е възможно само ако най-съкровената сърцевина на човешкото същество е духовна и истинска. Съвсем истинската болест, която следва, когато вътрешното човешко същество е изпразнено – това е епидемията в ума и духа, с която се сблъскваме сега.
Ние имаме Теософско общество, за да могат хората да осъзнаят духовната същност на своето същество. То съществува преди всичко, за да донесе здраве на човечеството, а не за да знае един или друг човек нещо. Не става въпрос за това да

знаете – имам предвид просто да знаете – че прераждането и кармата съществуват. Важното е тези идеи да станат самата жизнена кръв на душата, духовното ядро на нашето същество, защото те са основателни. Не става въпрос за доказването или опровергаването им, нито за основаването на наука, където прераждането и кармата са представени в строго математически термини. Има само едно доказателство за това, което се преподава в науката за духа, и това е самият живот. Учението на духовната наука ще се окаже вярно, когато под нейно влияние се развие здравословен живот. Това ще бъде доказателството за това, което се преподава в теософията. Ако искате да имате доказателство за теософията, трябва да живеете теософията; тогава тя ще се покаже като истина. Всяка стъпка и всеки ден трябва постепенно да ни дават доказателство за истините, преподавани в науката за духа.

Това е била причината за възникването на Теософското общество. Но как е било възможно да се научи материализма от 19-ти век, че има дух? Тогава се е появило спиритуалистичното движение. То се е появило именно защото хората не са смятали за възможно да научат човечеството, че има нещо, което е от духа; човек е трябвало да покаже духа, да го види със собствените си очи. В Щутгарт някой е попитал защо теософите не са в състояние да дадат на Хекел солидно доказателство, че има дух. Виждате ли, трябвало е да се предоставят солидни доказателства за духа. Първоначално хората са се опитали да направят това с помощта на спиритуализма. Те са се опитвали десетилетия, чак до 60-те и 70-те години на 19-ти век. Но тогава възникна неловка ситуация. Нека да я разгледаме. Тя ще ви покаже разликата между теософския начин за издигане към по-висши светове и всеки друг използван подход. Засега не се занимаваме с истинността или неистината на спиритуалистическите феномени. Очевидно е, че съществуват явления, които довеждат духове от други светове в нашия свят, така че могат да се предоставят категорични доказателства дори за хора, които ще приемат само това, което могат да възприемат чрез сетивата. Израснали сме над глупостта да казваме, че в спиритизма се случват много измами. Да, има фалшиви монети, но има и истински монети. Засега ще оставим настрана въпроса за истината.

Но учи ли се човек от присъствието на сеанс? Предполагаме – оставяйки всичко останало настрана – че си имаме работа с истински откровения. Ако на човек му е било представено привидението на някой мъртъв, това е категорично доказателство за безсмъртието на човешката душа. Това е физическо доказателство, човек е способен да се убеди, че мъртвите все още са там в някакъв свят и че дори могат да бъдат призовани в нашия свят. Но това ни показва, че самото знание за това няма реално значение; не е това, което има значение. Нека предположим, че всички сте били убедени по този начин, с мъртъв човек, доведен в тази група по време на сеанс. Тогава бихте знаели, че човешката душа е безсмъртна. Но въпросът е дали такова знание има реално значение в по-висш смисъл за истинския висш живот на

човека? В началото хората са смятали, че това ще е така. Те са смятали, че хората могат да бъдат издигнати с една стъпка по-високо, ако знаят, че има безсмъртие. Но това е моментът, в който гледната точка, поддържана в науката за духа, се различава съвсем отчетливо от тази, при която всичко, на което се дава, е видимо доказателство за безсмъртие.
Ето един вид аналогия. Говорил съм за всякакви висши светове преди. Казах ви какво е в астралния свят и девакана,[6] и знаете, че след смъртта човешкото същество първо трябва да влезе в астралния свят, а след това в света на девачана. Нека сега предположим, че много от хората, седящи тук, казват: „Това, което той ни казва, е нещо, в което не можем да повярваме. Твърде невероятно е.“ Хората, които не го вярват, които си отиват и не се връщат, всъщност ще трябва да докажат своята гледна точка изцяло сами. Но за тези, които се връщат, дори и да не вярват на тези неща, това изобщо няма значение. Бих казал на тези, които се връщат: „Не вярвайте на нищо, което казвам. Не е нужно да вярвате на нищо. Това е съвсем без значение. Може дори да го сметнете за лъжа или да си помислите, че ви казвам нещо, което идва от напълно фантастична сфера - но слушайте и го приемайте.“ Това е, което има значение. Представете си, че ви нарисувам карта на Мала Азия. Някой може да дойде и да каже: „Реките и планините, които той рисува там, са глупости.“ Тогава бих му казал: „Изобщо не ме притеснява, че не ми вярвате.“ Но вижте го и го имайте предвид. Когато отидете в Мала Азия, ще откриете, че е истина и тогава ще се ориентирате.“ Това, което наистина има значение – също и за астрономите – е да отидат във висши сфери с карта в ръка. Това е, което има значение. И това е вярно и за познанието за един висш свят. Можем наистина да навлезем в него само ако приемем нещо от неговата същностна природа в себе си. Така че, когато говоря за астралното, трябва да приемете нещо от природата и начините на този люлеещ се, подвижен характер на астралния свят, а когато говоря за девакана, трябва да приемете нещо от особената природа на този свят, който е толкова противоположен на нашия собствен свят. Ако просто осъществите връзка с тези идеи и във вас оживее чувство за тези висши сфери, ще получите усещане за състоянието на осъзнатост, което имаме, когато астралният свят ни обгражда, за състоянието на осъзнатост, когато светът на девакана е около нас. Ако навлезете по жив начин в състоянията, които един виждащ изпитва, докато се издига в тези светове, това е нещо различно от това да имате солидно доказателство, че можете да се натъкнете на нещо или онова в живота. Това е разликата между метода, използван в науката за духа, и всички други начини за получаване на сигурност в съществуването на духа.
С теософията се стремим да се издигнем във висшите светове, за да можем да постигнем пряко сетивно осъзнаване на духовното, за да можем да се докоснем до висшите светове, докато все още сме във физическия свят. Подходът на спиритуалистите, който ви описах, е да спуснат света на духа във физическото, да го

поставят тук пред нас, сякаш е материален. Теософът се стреми да издигне човешкия свят до сферата на духа. Спиритуалистът казва: „Ако искаме да покажем, че духовете са реални, те трябва да слязат при мен. Те трябва да ме гъделичкат, така да се каже, тогава мога да ги възприема чрез чувството за допир.“ Теософът се издига към тях, той се стреми да се доближи до тях; той се стреми да се развива вътрешно, за да може да разбере нещата на духа.

Може да е от полза да използваме една проста аналогия. Достатъчно трудно е, при сегашните обстоятелства, да се издигнем до нивото на някои висши духове, въплътили се в плът. Представете си, че Христос Исус се появи сред нас днес. Колко хора мислите, че биха го приели? Няма да кажа, че някои биха се обадили в полицията, ако някой направи твърденията днес, които Христос Исус някога е правил. Но всичко зависи от това хората да са готови да видят какво се случва точно до тях.

Друга аналогия. Един певец пристигна малко късно за покана за вечеря.[7]Столът ѝ между двама господа беше останал празен. Единият от тях беше Феликс Менделсон, който беше неин приятел, а другият беше някой, когото не познаваше. Тя разговаряше весело с Менделсон; господинът отляво беше много приятен и ѝ правеше всякакви комплименти, които обаче не ѝ харесаха. Затова тя попита Менделсон: „Кой е глупакът, който седи от другата ми страна?“ „Това е Хегел, известният философ“, отговори Менделсон. Ако беше поканена да се срещне с Хегел, несъмнено щеше да се държи различно. Но тъй като нямаше представа кой е той, докато седеше до него, тя го помисли за някакъв глупак.

Повярвайте ми, напълно е възможно да срещнете някой от учителите и да го сметнете за някакъв глупак. Можем да разпознаем тези висши духове, въплътени в плът, само ако сме се направили способни да го правим. Хората не биха разпознали Христос Исус, ако той слезе сред нас днес, освен ако не се прояви по начина, по който си го представят. Целта на теософията е да развива и трансформира човешките същества, правейки ги способни да разпознават висшите светове. И това е проблем за съзнанието, което имаме в нашата настояща цивилизация. Важното не е принципът, който живее във висшите светове, да слезе при нас, а ние да се издигнем към него. Трябва да развием способността да се издигаме до висшите светове. Само това ще ни позволи да достигнем висшите светове по достоен начин, когато напуснем този свят след смъртта си. Някой, който има карта на Мала Азия, може да се ориентира там, карта, създадена от самия живот. Ако знаем за нещата, които ни очакват там, ще влезем в свят, който познаваме, знаейки какво може да се намери там.

Самото познание за такъв свят обаче не означава много. Ето ни на прага на една голяма мистерия и друг факт от изключителна важност. Именно поради този факт европейските и американските окултисти решили да изоставят спиритуалисткия подход през 70-те години на 19-ти век и да започнат теософското движение.

Голямата окултна конференция, проведена във Виена по това време, дала мощен импулс към тази промяна на тактиката.
За да се даде начало на спиритуалистичното движение, е било необходимо да се установят редица процедури. Тези процедури, установени в страни, където хората са били образовани, са дошли от американски окултисти или ложи.
Спиритуалистичният подход е бил решен в тези ложи. Той се е състоял в това да се предложи на определени групи възможността да галванизират определени мъртви хора и по този начин да предоставят солидно доказателство за безсмъртие. Това означава, че първоначално астралните трупове на определени мъртви хора на астралния план са били изпращани на спиритуалистически групи във физическия свят. Те е трябвало да дадат доказателство за безсмъртие. Сега можем да се запитаме: „Правилно ли е окултистите на земята да карат мъртвите да се появяват?“ Вярно е, че няма граница между мъртви и живи за тези, които извършват окултна работа. Те са способни да посещават мъртвите в астралния свят и в девакана. Ако искат, те наистина могат – както ви казах – да предоставят доказателство за безсмъртие в спиритуалистическите групи. Моля, обърнете внимание на това и го запомнете. Няма да има много смисъл за всеки, който не е добре запознат с тези неща. Но за окултистите е било различно. Установено е, че този начин за постигане на убеждение за безсмъртие е не само безполезен, но и в някои отношения изключително вреден. Този начин, при който хората не стават по-добри, а получават солидни доказателства за безсмъртие във физическия свят, е не само безполезен, но всъщност е доста вреден, като причините са следните.
Представете си хора, които са получили доказателство за безсмъртие по този начин, а след това изоставят копнежа си да получат достъп до висшия свят. Те биха станали материалисти и по отношение на света на духа. Те са се знаели, че са спиритуалисти, но по начина си на мислене не са били нищо друго освен материалисти. Те са вярвали в свят на духа, но са смятали, че той може да се види с помощта на сетивата, а не по духовен път. След това се е установило, че когато хора с такъв материалистичен начин на мислене са стигнали до кама лока...[8]Те бяха дори по-малко способни да разпознават нещата там, отколкото материалистите.
Материалистите обикновено вярваха, че са в свят на сънища; това обикновено се случва, когато човек попадне там. Материалистът си мисли, че сънува и че ще се събуди всеки момент. Човекът вижда себе си в кама лока – сънува, спи, иска да се събуди.
За някой, който се е убедил в съществуването на духовния свят и сега открива, че този свят все пак изглежда много различно, не е така, сякаш се намира просто в свят на сънища. Разликата между това, което е смятал за духовен свят, и това, което сега го възприема, е като оловна тежест за него. Не забравяйте, че човешките същества имат достатъчно за справяне, когато достигнат кама лока, особено когато не могат да задоволят желанията си. Гурметата например биха могли да получат

такова удовлетворение само когато все още са имали езика или сетивата си, а сега вече няма да ги имат. Тогава ще се чувстват сякаш са изсъхнали от жажда или в горяща пещ. Чувството не е точно като това на изсъхваща жажда, но е подобно. Ако вземете предвид всичко, което човешките същества трябва да преживеят и през което да преминат там, може да се обобщи с думите: „Той трябва да свикне да живее без тяло." Това обаче е трудно за всеки, който е силно привързан към чувствената сфера. Всъщност не е много трудно за всеки, който се е откъснал от чувствената сфера. Някой, който не е направил нищо, за да издигне душата си по-високо, да я развие по-нататък, ще познае тази разлика между духовното и чувственото; тя ще бъде като разлика в тежестта, сякаш е натегнат с оловна тежест. Духовното и чувственото се нуждаят от различни начини на възприятие и съответният индивид очаква духовното да бъде материално и осезаемо. В света на духа обаче той открива, че астралното е много различно по природа. Разликата се усеща като тежест, която заплашва да го завлече отново надолу във физическия свят, а това е най-лошото.
Това са причините, поради които учителите на мъдростта изоставиха метода, използван през 50-те, 60-те и началото на 70-те години на 19-ти век, за да дадат сигурност за висшия свят. Те изоставиха този метод и избраха теософския път на развитие, за да дадат достъп до света на духа. По същество това се основава на две неща. Първото е, че е изключително необходимо да се създаде духовно ядро [друг набор от бележки: духовен център], така че човечеството да бъде защитено от нови болести, засягащи ума и духа. Другото е да се даде възможност на човечеството да се развие на по-високо ниво и да достигне висшия свят, вместо да го привлича към себе си. Вместо да дърпаме висшия свят надолу към себе си, ние трябва да бъдем издигнати във висшия свят. Правилно разбрано, това ви дава представа, усещане за истинската мисия на теософското движение. В този смисъл теософското движение ни поставя задачата да се развиваме на все по-високи нива, за да можем да израснем в света на духа. Тогава, мисля, идеята за братство ще дойде при нас абсолютно от само себе си. Вече не бихме искали да се разминаваме в различни посоки. Хората се разделят само докато искат да бъдат напълно сами на този физически план. В действителност ние сме отделни само докато сме на физически план. Веднага щом се издигнем до по-висшия свят, осъзнаваме братството в духа; осъзнаваме духовното единство.
Няколко пъти съм се опитвал да ви говоря за това братство в духа, поне в идеи за интелекта. Толкова красиво е изразено в думите: „Това си ти". Нека помислим за това. Както ви казах преди, ако ми отрежете ръката, след много кратко време тя вече няма да е моята ръка. Тя може да бъде моята ръка само ако е част от моя организъм; в противен случай тя вече не е ръка; тя се свива. Като човешко същество вие сте такава ръка, принадлежаща на земния организъм. Представете си, че сте издигнати на няколко мили над земята. Там не можете да живеете като физическо

човешко същество, преставате да живеете като човешко същество. Вие сте част от тази земя, точно както моята ръка е част от тялото ми. Илюзията, че сте независими същества, възниква, защото вие се разхождате по тази земя, докато ръката е прикрепена към тялото. Но това няма значение. Гьоте е имал предвид нещо много реално, когато е говорил за земния дух. Той е искал да каже, че земята има душа и ние сме нейни членове. Той е говорил за нещо реално, когато е написал следните редове за земния дух:

В потоците на живота, в бурната дейност
аз се движа нагоре-надолу,
ходейки напред-назад.
Раждане и гроб,
тъкайки напред-назад,
създавайки пламенен живот,
аз работя с бързащия стан на времето,
тъкайки живата одежда на божеството.[9]

И така, дори физическият човек е част от земния организъм, част от едно цяло. А сега помислете за душата и духа – там е абсолютно същото. Толкова често съм казвал, че човечеството не би могло да живее, ако не се беше развило по-нататък на фона на другите земни сфери. По същия начин по-високоразвитият човек не може да съществува без по-слабо развития. Духовният принцип не може да съществува без онези, които са останали, точно както човек не би могъл да съществува, ако не бяха животните, а животно не може да съществува без растението, нито растението без минерала. Това е изразено най-красиво в евангелието на Йоан след измиването на нозете: „Не бих могъл да бъда, ако не бяхте вие...“[10]Учениците бяха необходимост за Исус, почвата, която го е хранила. Това е велика истина. Само погледнете в съда – съдия, седнал на съдийската скамейка, чувстващ се по-висш от обвиняемия. Но съдията може да се замисли и да си каже, че е възможно те да са били заедно в по-ранен живот, когато той не е изпълнил задълженията си към обвиняемия и това го е направило такъв, какъвто е сега. Ако кармата на съдията бъде изследвана, може да се окаже, че той наистина трябва да седи на подсъдимата скамейка. Цялото човечество е организъм. Ако се нахвърлите върху едно-единствено човешко същество, това човешко същество не може да продължи, а ще се свие. Обща връзка обединява всички нас. Ще започнем да разбираме това, когато се стремим да развием способностите, от които се нуждаем за висшия свят, за да можем наистина да се издигнем и да открием ядрото в нас, което е същността на духа. Ако тази същност на духа живее в нас, тя ще ни доведе до братство. То вече съществува на висшите планове. На земята имаме само образ за него. Братството тук, на земята, е само образ на това, което съществува на

висшите планове. Ние отричаме нещо, което вече съществува в нас, ако не ценим братството помежду си тук, на земята.
Това е по-дълбокият смисъл на идеята за братство. И затова трябва да се стремим да реализираме теософските идеи все повече и повече, по такъв начин, че да разбираме другия човек в самата му дълбочина на душата и да останем заедно като братя, колкото и големи да са различията в мненията. Това е истинска заедност, истинско братство, където не искаме другият индивид да бъде в хармония с нас, като мисли по същия начин, а позволяваме на всеки индивид да има свое собствено мнение. Тогава най-голямата мъдрост ще бъде постигната, докато работим заедно.
Това е по-задълбочен поглед върху нашия първи теософски принцип. Ако приемем нашата идея за братство като такава, че си казваме: „Ние принадлежим заедно, каквито и да са обстоятелствата и колкото и нечии възгледи да се различават от нашите собствени. Различията в мненията никога не могат да бъдат причина да се разделяме.“ Ще се разберем напълно само ако се оставим да бъдем такива, каквито сме. Знам, че този възглед за теософското братство е все още далеч и не може да влезе в сила, докато теософската идея не се вкорени в този смисъл, в този стил.

2. Вътрешна Земя и вулканични изригвания

Както беше обявено, днешната лекция ще бъде посветена на трагично събитие, случило се тези дни – изригването на Везувий.[11]Разбира се, няма да е възможно да обсъждаме подробностите на това природно събитие. Нашата задача е да събудим прозрение за подобни природни феномени от науката за духа. Затова нека представя някои основни елементи, които ще направят прозрението възможно. Трябва да отбележим предварително, че дори сред окултистите се смята за едно от най-трудните неща да се говори за мистериозната конфигурация и състав на нашата планета Земя. Известно е – всеки, който е дори малко информиран по окултните теми, е чувал за това – че е по-лесно да се придобие жив опит с нещо от астралния и менталния свят, с кама лока и девачан и да се доведе до обикновено дневно съзнателно осъзнаване, отколкото да се проникне в тайните на нашата собствена планета Земя. Тези тайни наистина са сред „вътрешните“ тайни, както се наричат, запазени за по-висока степен, втората степен на посвещение. Никой досега не е говорил публично за вътрешната земя, дори в рамките на теософското движение. Затова бих подчертал още от самото начало, че днешната лекция определено не е за хора, които са нови в теософията. Това не е така, защото може да има трудности по отношение на чисто концептуалното разбиране – съдържанието може всъщност да е по-лесно за разбиране от много други неща, а защото някой, който няма достатъчно познания за изследователските методи, използвани в науката за духа, веднага ще попита: „Откъде знаеш всичко това?“ Ще дам грубо описание на фактите и същевременно ще посоча начините, по които тези въпроси могат да бъдат изследвани. Несъмнено ще има членове на публиката, които не са свикнали да чуват необичайни неща, така че това, което ще кажа днес, може да им се стори фантастично. Моля, не забравяйте, че никога не можем да разберем всичко. Тези неща са част от най-напредналите знания в окултизма.

Следователно ще е необходимо да говоря за вътрешната земя от окултна гледна точка. Както знаете, учените предлагат много малко информация. Нови теории за произхода на вулканите и за вулканичната активност като цяло се появяват приблизително на всеки пет години през последните десетилетия. Това, което ще кажа днес, ще бъде отхвърлено с махване на ръка от съвременните учени, като нещо, което няма нищо общо с науката. Като въведение, нека ви покажа как би изглеждало това възражение за окултистите.

Счита се за задача на съвременната наука да обясни опустошителното изхвърляне на материя от вътрешността на Земята към повърхността, ужасяващите земетресения, които от време на време ще унищожат хиляди и хиляди човешки животи, обяснявайки го с чисто механични термини. Една теория е, че вътрешната земя се състои от нажежена течна материя, горе-долу като прегрята печка, друга вижда произхода на вулканичните явления във огнища в повърхностния слой, които

не отиват дълбоко във вътрешността на Земята. По-новите теории са склонни да заемат тази втора линия. Можете да чуете за нещата, които съвременната наука има да каже, в научно-популярни лекции или да прочетете за тях в литература с различно качество. Възраженията, които могат да бъдат повдигнати от геофизиците срещу подхода, който ще използваме тук, могат да бъдат сравнени с едно съвсем обикновено ежедневно събитие. Да предположим, че някой е обзавел стаята си от някой друг, който е искал да направи нещо хубаво за него. Трети човек може да дойде и да говори за любящата грижа, отделена на избора на различните мебели, как е следвал определени идеи и т.н. Но някой друг може да възрази: „Защо трябва да има някакви основни идеи?“ „Продуктите са изработени от майстор на мебели и следователно са негово дело.“ И двамата са прави – човекът, който говори за начина, по който майсторът на мебелите е изработил мебелите, и другият, който знае какво е било в сърцето и ума на човека, който е дал мебелите и е поръчал на майстора на мебелите да ги изработи. Следователно учените са напълно прави от своя гледна точка. Но те би трябвало да могат да признаят, че е възможно да има две напълно различни гледни точки. Определено не се стремим да отхвърлим прозренията на майсторите на мебели в съвременната наука. Важното за нас е да разкрием идеите, според които всичко е създадено и е въведено в съществуване, а това е духовният аспект.

Нека сега премина директно към разглеждането на вътрешната земя. Това, разбира се, може да се направи само в общи линии. Както можете да си представите, вътрешността на земята винаги ще изглежда малко по-различно, в зависимост от това къде се намираме на повърхността, когато я разглеждаме. За учения на духа, земята далеч не е мъртвият продукт, който съвременната наука представя. Тя има живот и е изпълнена с душа и дух, точно както човешкото тяло не е само това, което анатомите го показват. Точно както човешкото тяло е изпълнено с душа и дух, така и цялото тяло на земята е изпълнено с душа и дух. И точно както кръвта се състои не само от химичните съединения, които химиците са в състояние да идентифицират, така и специфичните вещества и слоеве в нашата земя далеч не са просто нещата, които металурзите, кристалографите и химиците са в състояние да открият. Точно както нервите не са просто анатомичните структури, дефинирани от учените, имащи специално значение за изразяване на душевно качество, така и има аспект на душата и духа във всичко, което изгражда нашата земя.

Физиците всъщност са способни да проникнат само на кратко разстояние към вътрешността на Земята. Няколкото хиляди метра, до които са способни да достигнат, всъщност са от малко значение. Учените могат да се занимават само с най-външната обвивка на земното тяло. Няма такива ограничения за ясновидските изследвания, когато те изследват тялото на нашата Земя. Тук наистина е възможно да се проникне до центъра на планетата Земя. Ясновидските изследвания също така

виждат Земята като съставена от слоеве и е установено, че тези слоеве се отварят за възприятие на етапи.
Всеки от вас, който е слушал лекциите върху Евангелието на Йоан[12]Ще си спомним, че има седем етапа на християнското посвещение. Те са 1) измиване на краката, 2) бичуване, 3) трънен венец, 4) носене на кръста, 5) мистична смърт, 6) погребение и 7) възкресение. Нещо наистина забележително се появява във всеки от тези етапи на посвещение във връзка с научното изследване на земята. На всеки от тези етапи на посвещение, един по-дълбок слой от нашата земя става прозрачен. Някой, който е достигнал първия етап на посвещение, може по този начин да проникне в първия слой на земята. Някой, който е достигнал втория етап, прониква във втори слой, който изглежда много различно. Някой, който е носил трънен венец, вижда трети слой. След това идва етапът на носене на кръста, когато четвъртият слой става видим. Петият етап, мистичната смърт, отваря още един слой. Следва шестият етап, този на погребението. Седмият слой съответства на възкресението. Така имате седем последователни слоя. Отвъд тези седем слоя, които са седемте нива, до които човешкото същество достига, преминавайки през тези седем етапа на посвещение, се намират още два слоя на планетата Земя – осми и девети. Вътрешната земя се състои от девет слоя. На чертежа (фиг. 1) съм ги направил всички горе-долу с еднаква ширина, въпреки че в действителност те варират по дебелина. Дебелината на слоевете обаче ще ни интересува по-малко.

Фиг. 1

Нека се опитаме да опишем малко тези девет последователни слоя. Горният слой е този, който съдържа всички неща, до които е ограничена съвременната наука,

всичко, което съществува под формата на твърди скали или материали за твърди скали.
След това идва вторият слой. Той се различава от този над него главно по това, че е в относително меко, течно състояние. Всичко, което съдържа, е такова по природа, че окултистите го наричат течна или мека земя. Външният слой се нарича твърда или минерална земя. Вторият слой съдържа неща, за които обикновената физика не може да ни каже, защото засега не е възможно да се създадат условия на земната повърхност, при които видът вещество, намиращо се в този слой, може действително да съществува. То не може да се намери на земната повърхност, защото се нуждае от огромното налягане на горния слой, за да държи всичко във втория слой заедно. Ако премахнете горния слой, материалът под него ще се втурне навън и ще се разпространи в цялата вселена с невероятна скорост. Това е вторият слой.
Третият слой се нарича земна пара. По-трудно е да се характеризира от втория. Може би си мислите за водна пара. Освен парообразното си състояние, той е пълен и с живот. Така че имаме слой, който по същество има живот, докато другите два земни слоя, първият и вторият слой, всъщност нямат живот. Вторият слой има само огромен потенциал за разширяване, за разпадане. Третият слой, от друга страна, има живот и той присъства във всяка точка.
Четвъртият слой е такъв, че всички неща, намиращи се в трите слоя над него, които все още имат повече или по-малко нещо от природата на нашата обикновена материя, вече нямат субстанциалната природа, която намираме на земята. Веществата в този слой не могат да бъдат възприемани с външните сетива. Те са в астрално състояние. Всичко, което съществува в трите най-горни слоя на земята и все още е по някакъв начин свързано с нещата, които имаме на земната повърхност, тук се намира в астрално състояние. С термините, използвани в Библията, можем да кажем: Духът Божий се носеше над водите.[13]Нека я наречем „водна земя“, което е и окултен термин. Водната земя е и произходът, източникът на цялата материя на земята, цялата външна материя, независимо дали се намира в минерали, растения, животни или хора. Тази материя, която се намира във всичко, което съществува на нашата земя, е в летлива, астрална форма в тази водна земя. Трябва да осъзнаете, че всичко, което имаме чрез физически сили, също има своите първоначални астрални сили и че тези първоначални астрални сили се кондензират, за да станат физически. Тези първоначални сили съществуват в четвъртия слой, водната земя.
Петият слой се нарича плодна земя. Това е по съвсем специфична причина. Учените или хората като цяло ще попитат: „Как се е появил животът?“ Това е честа тема на дискусия не само в популярни лекции, но и в научната литература. Но все още трябва да сте невежи в сферата на духовната наука, за да зададете този въпрос. Това е въпрос, който просто не възниква в науката за духа, а само въпросът: „Как се е появила мъртвата материя?“ Опитах се да ви обясня това, преди да използвам

аналогия. Вижте рудните въглища. Сега те са просто скала, но ако можехте да ги проследите назад през няколко хилядолетия в земната еволюция, щяхте да откриете, че материята, която имате там в това парче въглища, идва от огромни гори от папрати, които са се превърнали във въглища. И така, какво са рудните въглища? Те са се развили от цели гори; мъртви днес, някога са били изцяло живи. Ако можехте да погледнете дъното на морето, щяхте да намерите всякакви варовикови образувания. Ако наблюдавахте морски създания, щяхте да видите, че те през цялото време отделят вар, калциев карбонат. Тази варовикова обвивка остава като твърда материя. Така че отново имате нещо мъртво, което е продукт на нещо живо. Ако бяхте развили свръхсетивните си органи на възприятие и бяхте могли да се върнете достатъчно назад в земната еволюция, щяхте да откриете, че всичко мъртво произлиза от нещо живо и че дори планинският кристал и диамантите, накратко, всичко, което е мъртво, произлиза от живот. Развитието на вкаменелости във външната природа е процес, подобен на развитието на скелетната система у нас. Знаете, че има риби, които все още нямат костен скелет. И при човека в по-ранните етапи не бихте намерили кости, а само хрущяли. Всичко, което е част от скелетната система, е началото на безжизнеността у човека, това е същият процес на кондензация и би трябвало да мислите за живото тяло на Земята по същия начин.
Цялото това е жив организъм. Следователно правилният въпрос, който трябва да зададем, е: „Как се е появила мъртвата материя, безжизнената материя?“ Да се пита как живото е произлязло от мъртвото е един от най-глупавите въпроси, защото животът е бил там първо, а мъртвата материя се е отделила от него във вкаменелости, в процес на втвърдяване. И така, някога е имало живот по цялата ни земя, и животът, който е съществувал тогава, където все още няма мъртва материя, първоначално е бил жива материя. Това все още може да се намери в крайната земя. Тя не просто има живот, подобен на сегашния живот, като нещата, за които говорихме преди. Тук, в плодната земя, имаме живот в най-първоначалния му вид и той е можел да се намери и на земната повърхност, когато нищо безжизнено все още не се е развило. Така трябва да виждаме петия слой, плодната земя.
Шестият слой е „огнената земя“. Точно както плодовата земя съдържа всичко живо, така и огнената земя съдържа всичко, което съществува чрез нагон или инстинкт. Тя съдържа първоначалните източници на целия животински живот, живот, който може да познава удоволствие и болка. Може да ви се стори странно, но е вярно, че тази огнена земя е съзнателна веднага щом се разшири. Това може да се наблюдава. Тя е истински съзнателен слой на земята. Всичко, което съществува на земята и някога е изпълвало цялата земя, се намира в специфични слоеве в земята. Точно както мъртвата материя произлиза от живота, така и всичко, което има само живот, произлиза от душевната сфера. Всичко, което има само живот, не произлиза от

нищо телесно. Чувствителността, качеството на душата, идва първо, а телесното възниква от него. Всички форми на материя произхождат от качеството на душата. Седмият слой се нарича земно огледало или рефлектор и за това има конкретна причина. Някой, който не е запознат със „седемте неизречими тайни на окултизма", както ги наричат, би намерил съдържанието на този седми земен слой за гротескно. Той съдържа всички сили на природата, но като дух. Нека се опитам да го обясня така. Мислете за магнетизма, електричеството, топлината, светлината или която и да е сила на природата, но като за нещо духовно. Така магнитът привлича желязото. Това е неорганичен ефект. Мислете за това в духовни термини, сякаш магнитът привлича желязото от вътрешна симпатия, и представете си електрическите проводници като трансформирани в нещо духовно и морално, сякаш силите на природата не са механични, безразлични сили, а имат морални ефекти. Мислете за силите на топлината, отблъскването, привличането от гледна точка на душевните и морални качества, качества, сякаш искате да направите нещо хубаво за хората и имате вътрешно чувство за това. Така че, ето как си представяте цялата природа от морална гледна точка.

А сега си представете цялата природа като нещо неморално. Представете си, че всичко, което можете да си представите като морал в човешката природа, е превърнато в своята противоположност. Това се вижда в земното огледало. Така че там няма нищо от това, което тук на земята наричаме „добро"; точно обратното, най-мощните дейности там са тези, които са противоположни на това, което хората наричат добро. Такива са качествата на материалните части в този слой на нашата земя. Първоначално тя всъщност е имала много повече от тях, но те постепенно се подобряват с развитието на морала, а моралното развитие на нашата земя означава, че силите в това земно огледало ще се променят напълно от неморални в морални. Моралният процес в човешкото общество има значение не само за самото общество, но и за цялата планета. Той се изразява в начина, по който силите на този слой се превръщат в морални сили на природата. Когато нашата човешка раса е напреднала толкова далеч, че е произвела най-висшия морал, тогава всичко антиморално в това земно огледало ще бъде преодоляно и трансформирано в нещо морално. Това е целта на седмия слой.

Осмата част от вътрешната земя е наричана с различни имена. В Питагорейската школа на древността тя е била наричана генератор на числа. В Розенкройцерската школа е била наричана „фрагментатор". Този осми слой, който от своя страна се състои от редица сили, има едно изключително своеобразно свойство, което може да бъде открито само по много странен начин. Когато ученикът достигне етапа, който в християнското посвещение се достига едва след възкресението, той трябва да направи следното, ако иска да добие някаква представа какво се случва тук. Той трябва да вземе например едно цвете и да го визуализира много ясно в съзнанието си. След това трябва да се концентрира върху това място във вътрешната земя,

правейки го по такъв начин, сякаш гледа в това място през цветето. Тогава всичко би се видяло сто и хиляди пъти през цветето. Оттук и името „фрагментатор“. Ако вземете безформен предмет, парче дърво, може би това няма да се случи. Но ако вземете растение, животно или дори човешко същество, те биха ви се появили в безброй многобройни количества. Едно произведение на изкуството също би било умножено многократно по този начин. Следователно не е безформена материя, а произведение на изкуството, независимо от какъв вид е, стига да е субстанциално – то се умножава многократно. Това е особено свойство на този слой, поради което се нарича фрагментатор или в Питагорейската школа генератор на числа, последният, защото показва нещата, които съществуват на земята, като единични обекти, умножени многократно.

След това идва деветият слой, който се намира непосредствено около центъра на Земята. Той е изключително труден за проникване от хората днес, дори за някой, който е напреднал в духовното си обучение. Всичко, което може да се каже, е, че човек може да осъзнае, че определени части от вътрешната земя имат особена връзка с отделните органи на човешкото и животинското тяло. Преди всичко там се намират сили, които са преместени в периферията. Това са сили, чийто начин на действие е трудно да се опише. Те са в жива връзка с човешкия мозък и по-навътре с функциите на човешкия мозък. Още по-навътре в тази сфера са силите, които са свързани с човешките и животинските способности за размножаване.

И така, ето каква е конфигурацията на нашата Земя, както се вижда с ясновидското око и се преподава в окултните школи, откакто съществуват такива. Това, което виждате нарисувано на дъската, е мистерия, която наистина и истински се преподава във всички окултни школи.

Съществуват обаче всякакви връзки между отделните слоеве, точно както в човешкото тяло отделните органи са свързани по много различни начини чрез кръв и нерви. Връзките тръгват от центъра във всякакви посоки. Преди всичко има две посоки, в които се движат силите; те са точно под прав ъгъл една спрямо друга и преминават през центъра на земята. Те не са нишки, а посоки, в които се движат силите. Могат да се отбележат и много други посоки. Следното е важно, когато разглеждаме тези неща. Когато изследваме най-горния слой, откриваме, че той е прекъснат от кухина, която се намира вътре в този най-външен слой. Един вид канал свързва тази кухина с петия слой, който наричаме плодна пръст.

Природно бедствие, като например вулканично изригване, засяга по-дълбоките слоеве на земята, които ви нарисувах. Това се отнася както за вулканичните изригвания, така и за земетресенията. Материалът на най-горните слоеве се задейства от сили, които преминават от плодната земя към кухината, която споменах. Тези сили по същество възникват в петия слой на вътрешната земя. Огнената земя също е ангажирана, защото е разтревожена. Тя наистина винаги е в състояние на безпокойство, но става особено неспокойна в моменти, когато се

случват анормални явления като земетресения или вулканични изригвания. Сега плодната земя – от която е възникнал целият живот – е свързана с всичко живо. Огнената земя от своя страна е свързана с всичко, което има съзнание, познава удоволствието и болката, с нисшия душевен аспект, неговите страсти и импулси. Мога само да ви дам няколко блесна от тази обширна област, за да покажа как събитията на земята са свързани с безпокойството в огнената и плодовата земя. Когато днешният човек за първи път е бил оплоден с висш душевен принцип на тази земя и е започнал да бъде човек, огромни импулси все още са били активни под влиянието на плодовата и огнената земя. Всичко е бушувало и ревяло по начин, който е бил много различен от всичко възможно днес. Човешките същества от лемурийската епоха са били изключително активни. Целият този лемурийски континент, който се е намирал в региона между днешна Австралия, Азия и Южна Африка, е загинал в катастрофални вулканични изригвания, като плодовият и огнен елемент на земята е бушувал диво. Това е било свързано с елемент в човешките същества, които по това време все още са живели изцяло в своите импулси и инстинкти. Тогава все още е съществувала тясна връзка между импулсите, желанията и страстите, от една страна, и вулканичната активност, от друга. Краят на лемурийския континент е бил причинен от великолепния егоизъм на последните лемурийски раси, които са практикували форма на черна магия, която е отвъд възможностите ни да си представим.
Краят на Атлантида, Потопът, както е наричан, също е бил свързан с морала на атлантските народи. От всичко това са останали само следи, но до известна степен можем да покажем определена връзка между живота, който хората са водили, и подобни явления. Разбира се, трябва да бъдем изключително предпазливи при установяването на това, защото е твърде лесно да се промъкне фантазия. Човек трябва да се основава единствено на факти, установени чрез окултни изследвания. Окултистите се стремят да установят какво се е случило, когато Везувий е изригнал през 79 г. сл. Хр., когато е станало земетресението в Калабрия,[14]земетресението по времето на Христос или земетресението в Лисабон през 1755 г. Много хора загинаха при тези природни бедствия. Ако хората загинаха при тях, това не означава непременно, че са направили нещо в предишен живот, което да го заслужи. Част от кармата на тези хора обаче е да загинат по този начин. Това е една от причините, поради които човек гледа на кармата на загиналите. Другата е следната. Теософските наръчници често описват кама лока и девачан, сякаш са просто следствие, ефект от предишния земен живот. Но мъртвите всъщност все още влияят на този земен живот. Те играят роля, когато на земята настъпват промени, в явленията на цивилизацията или природата. Представете си, че сме родени в ранните години на християнството и след това сме се преродили отново в настоящата епоха. Фауната и флората на Европа биха се променили изключително много. Много животински и растителни видове биха изчезнали, а други биха заели

тяхното място. В науката за духа обяснението на това не се счита за нещо свръхестествено, а за това, че силите, които човек притежава, когато не е в тялото си, всъщност се обединяват с тези на природата, така че човешките същества влияят на бъдещия си живот със силите, които имат в девачан или *кама лока* . Ако днес видите животни, които се различават от тези, виждани преди хиляди години, това отчасти се дължи на човешкото влияние. По този начин човешките същества участват в това, което наричаме сили на природата. Мъртвите непрекъснато участват в работата върху природните явления и в много отношения можем да разглеждаме природните събития като отражение на нещо, което мъртвите причиняват в този свят.

В случая с вулканичните изригвания и земетресенията въпросът не е толкова прост, но те въпреки това имат нещо общо с човешки същества, които все още не са се преродили. Те са съвсем определено свързани с души, които трябва да се преродят по времето, когато такива земетресения се случват. Като окултист, човек има два проблема за решаване: първо, въпросът какво се случва с хората, които умират при земетресения, и второ, въпросът какви хора са тези, които се раждат по време на земетресение, за да могат да слязат в този видим свят. И двата вида изследвания показват връзка между катаклизмите и моралните и интелектуални качества, които трябва да наблюдаваме у човечеството. Оказва се, че хората, които загиват при такова трагично събитие, са съвсем различни от всичките си обичайни кармични наклонности, събрани заедно с други души на мястото, където се случва земетресението, поради кармични реалности. На всички души, които загиват при такива земетресения, се дава възможност да преодолеят последен елемент, който все още блокира пътя на тяхната карма, за да могат да се превърнат от материалисти в идеалисти и да получат прозрение за нещата на духа.

От друга страна, хората, родени в такива ситуации, колкото и да е странно, са души, които са привлечени от импулси, инстинкти и страсти, по някакъв начин, и са родени да бъдат истински материалисти. Хората, родени под влиянието на такова събитие, стават материалисти и като цяло практични материалисти, хора, които са материалистични в морала си в живота. Силата на природата е свързана със силата, която човешките същества развиват като своя собствена в девачан, а силите, които възникват, когато огънят и плодната земя реагират при такива бедствия, имат вътрешна връзка с души, на които е предопределено да имат отношение на практически материализъм в следващия си живот. Душите, родени под егидата на вулканични изригвания, са истински материалистични невярващи, хора, които не искат да знаят нищо за живота в духа.

Това са двата факта, които наистина можем да заявим, и лесно можете да видите как това ще продължи да се развива в тази посока в земната еволюция. Колкото повече човешки същества преодолеят истинския материализъм, толкова по-малко подобни бедствия ще има на нашата земя. Съществува това привличане между

материализма и принципите, които се намират в огнената и плодовата земя, и нашата земя ще стане по-спокойна и хармонична до същата степен, в която човечеството се освободи от материализма.
През последните векове обаче се наблюдава странно развитие по отношение на материализма. Както знаете, винаги съм подчертавал, че средновековието е било по-духовно от нашето време. По-голямата част от хората, поне в Европа, са имали по-силно чувство за духовност. По-новите времена, когато материализмът е набирал популярност, са донесли множество вулканични изригвания. Везувий е единственият вулкан, който все още е активен на континентална Европа. Помислете за броя на изригванията там,[15]като особено тежки са регистрирани през 79, 203, 472, 512, 652, 982, 1036, 1139 ... 1872, 1885, 1891 ... 1906.
Тези цифри могат да бъдат тълкувани по какъвто и да е начин. Всичко, което мога да кажа, е, че окултните учения са били популяризирани по много по-дълбоки причини, отколкото хората обикновено вярват. Тези, които са инициирали това, са знаели много добре какво е било предназначено, а именно интензивно духовно развитие на човечеството в хармония с великата космическа схема на нещата. Един мирянин може да прояви малък интерес към решенията, взети в движението на духовната наука - великите, всеобхватни мисли за това какво се случва не само за човечеството, но и за света. Изглежда като догма, но в действителност е нещо с огромна дълбочина и значение за целия космос.
Това са неща, които трябва да подчертаваме отново и отново. Затова нека повторя. Опитах се по този повод да говоря за нещо, което обикновено не се споменава, дори в нашето теософско движение, представяйки го за онези, които са свикнали да приемат духовните неща по правилния начин. Опитах се да се спра на определени точки, които са свързани с най-дълбоките тайни на окултизма. Те могат да ви помогнат да получите морално прозрение за събития от вида, които познаваме през последните няколко дни. Има обаче едно нещо, което винаги трябва да имаме предвид. Пазете се да не прикрепяте нещо фантастично към тези сложни и всеобхватни ситуации. Трябва да се ограничим до неща, обосновани със здрави методи, които са доказали своята стойност не само в продължение на хиляди години, но и от самото начало на окултизма. Трябва да разглеждаме само неща, които наистина произлизат от науката за посвещението, където е възможен достъп до тези тайни. Това, което ви казах днес за значението на подобни събития, се основава на истинско изследване - значението за индивида, който загива, а също и за индивида, който се ражда в такова време, принуден от собствения си стремеж да се въплъти. Това са неща, които дават дълбоки прозрения за човешката природа. Окултистът не бива да се страхува да казва неща, дори и да звучат невероятно, и затова в заключение бих искал да ви разкажа нещо невероятно, което въпреки това е основано на солидни изследвания. Нещо забележително се случи по време на известното изригване на Везувий, което причини заравянето на Херкуланум и

Помпей. Както знаете, известният римски писател Плиний Стари почина по този повод.[16]Изключително важно е да се направи окултно изследване на неговата съдба. Днес не искам да разглеждам личната му съдба, а нещо друго. Всички знаете какво се има предвид под „акашови записи“. Знаете, че с помощта на тези записи е възможно да се върнем към определени моменти във времето, например времето на изригването на Везувий. Тук се появява нещо странно. В тази лекция говорих за особената природа на осмия слой, фрагментатора или генератора на числа. Този слой също има голямо значение за физическото човешко тяло. Физическата материя на човешкото тяло, каквато я познаваме в обичайния смисъл, загива, когато умрем. Тя се разтваря в най-горните слоеве на земята, но сборът от енергии, поддържащи формата на физическото тяло, не се разтваря. Можете да намерите това в седмия слой, земното огледало, както го наричат. Така че, ако изберете момента, в който някой току-що е починал в акашовите записи и проследите съдбата на различните тела, ще видите, че физическият труп загива, но физическата форма може да се намери като нещо, което остава в седмия слой, земното огледало. Там се съхраняват нещата, които могат да бъдат изучавани в акашовата хроника. Всъщност това е един вид резервоар за формите, които остават. Материята загива, но формата се запазва.
Ако проследите една такава запазена човешка форма, ще видите, че тя остава в този седми слой за известно време. След това тя наистина се разделя в осмия слой, генератора на числа или фрагментатора. Това, което се случва, е точно същото, както ви казах по-рано, когато говорех за цвете. Тази форма на тяло на човешко същество ще ви се струва многократно разделена. Тя ще се появи отново по-късно, когато други човешки същества бъдат конфигурирани. Затова обърнете внимание на това добре. Човекът, такъв какъвто живее сред нас днес, има не само своята индивидуална природа, своята най-съкровена природа; той има и други човешки същества в себе си, що се отнася до формата му, в средата на тялото си. И всъщност е възможно да се покаже влиянието, което фрагментираната телесна форма на Плиний е оказала върху мисленето на материалистичните учени, които са приели тази фрагментирана форма в себе си.
Такива мистериозни неща се откриват, когато проникнем в земната структура. Сега ще можете да разберете, че в известен смисъл външният аспект, конфигурацията на нашето тяло, също зависи кармично от такива по-ранни събития. Събитие като смъртта на Плиний има ефект върху конфигурацията на много мозъци в по-късни времена, не върху душите, а върху физическите форми. Това са особено фини процеси и те са наистина важни, ако човек иска да разбере връзката между човека и земята.
Тайните, известни на розенкройцерите, за които ви говорих преди относно тяхната дълбока мъдрост, включват прозрения от вида, за който говорих днес.
Розенкройцерите не са виждали земята като безжизнена буца, както съвременните

учени. Гьоте, великият поет и теософ, също е знаел, че земята не е мъртва или безжизнена. Това не е било поетично говорене, а образ, показващ духовна реалност, когато е накарал Духа на Земята да каже думите:

В потоците на живота, в бурната дейност
аз се движа нагоре-надолу,
ходейки напред-назад.
Раждане и гроб,
тъкайки напред-назад,
създавайки пламенен живот,
работя с бързащия стан на времето,
тъкайки живата одежда на божеството.[17]

За Гьоте тази земя е била външната дреха на божествените сили. Днес исках да ви покажа нещо от начина, по който те действат.

3. Минали и бъдещи начини за възприемане на Духа

В навечерието на деня, който наричаме Ден на Белия Лотос, нека си спомним великата личност, на която сме задължени за това, че даде импулса на теософското движение. Преди петнадесет години, на 8 май, г-жа Блаватска[18]напусна физическия план. Говорим не за годишнината от смъртта ѝ, а за втори, различен рожден ден, когато си спомняме деня, в който тази личност, която е извършила велики неща за човечеството, докато е била във физическото си тяло, е била призована в други сфери, откъдето да продължи работата си. Този ден трябва да събуди у нас чувства и вътрешни отклики, чрез които да добием представа за начина на работа, който човешките същества са призовани да следват, когато вече не са на физическия план. Тази работа може да бъде още по-значима, ако намерят подходящи инструменти за нея на физическия план. Членовете на теософското движение са предназначени да бъдат такива инструменти. Те са способни да бъдат такива чрез истините, придобити в науката за духа, които приемате в сърцата и умовете си през цялата година.

Личността, която беше толкова несравнимо безкористна и първа, която предаде великите послания, възприети в теософското движение, може би ще ни бъде докосната малко повече на тази годишнина. Малцина от нас имат представа какво всъщност е била и ще продължи да бъде Елена Петровна Блаватска за света. Какво значение има? През първия век след Христа, Тацит, историк с несравнимо значение, е живял в Рим.[19]Век след като е възникнало духовното движение, върху което е основана цялата ни западна култура, той нямал какво повече да каже за него, освен че далеч, на края на Римската империя, се съобщава, че незначителна секта е основана от някой си Исус, назарянин.

Изненадващо ли е тогава, че академиците, професорите и много образовани хора не знаят нищо за мисията на г-жа Блаватска или поне имат само погрешни и объркани идеи и предразсъдъци? Съществуват закони, според които една велика личност, появяваща се на този свят, трябва да поражда противоречия, предразсъдъци и неразбиране. Ще се случва отново и отново нещо незначително и незначително да бъде бавно и постепенно преодолявано от нещо велико, което носи сигурност за бъдещето. Събитието, което дойде на света чрез Елена Петровна Блаватска, е такова, което не може да бъде измерено в кратък период от време. Това беше събитие, пред лицето на което думите ни днес са станали твърде сенчести. Ако потенциалът, който се крие в мисията на г-жа Блаватска, се осъществи, ще бъде достигнат нов етап не само в начина, по който човечеството разбира света и вижда нещата, но и в начина, по който човешките същества се чувстват и реагират вътрешно. Нека помислим за огромната промяна, която ще настъпи днес за някои и за много други в бъдеще.

За да се разберем, нека ви нарисувам една картина. Нека се върнем далеч назад към древногръцките времена. Великолепните скулптури, поетичните произведения и науката, достигнали до нас от онова време, божествената поезия на Омир, проникновените мисли на Платон, учението на Питагор – всичко това се събира за нас, ако хвърлим поглед върху това, което можем да наречем гръцки мистерии. Такъв център на мистериите би бил едновременно училище и храм. Той не е бил отворен за онези, които все още не са били способни и достойни да възприемат тези истини, а само за онези, които са се подготвили да се изправят пред истината със свети чувства. Когато са били допуснати до центъра, от който произлиза цялото изкуство, поезия и наука, наблюдателите, които все още не са били посветени в ясновидската сила, са могли да видят в образ – онези, в които спящите сили на ума и духа вече са били събудени, са виждали реалността на това – как богът е слязъл в материята, въплъщавайки се там и сега почива в царството на природата, за да чака възкресението си. Ученикът на мистериите би видял, че всички царства на природата, минералният, растителният и животинският свят, имат спящия бог в основата си и че човекът е призван да преживее възкресението на този бог в себе си, знаейки, че душата му е част от божеството. Навсякъде навън човешкото същество може да възприеме нещо, от което е предназначено да събуди спящото божество. В собствената си душа обаче той усеща самата божествена искра, чувства се като бог и получава сигурно знание за своето безсмъртие, за това, че е на работа и жив в безкрайната вселена. Нищо не може да се сравни с възвишеното чувство, което учениците на мистериите биха изпитали в такива центрове. Всичко можеше да се намери там - религия, изкуство, знание. Неговите религиозни чувства бяха събудени от обектите на почит, свети чувства на удивление и страхопочитание щяха да бъдат разпалени от произведения на изкуството, а загадките на света му бяха разкрити в красиви образи, които вдъхновяваха преданост. Някои от най-великите хора, които знаеха това, щяха да кажат: Само чрез посвещение човек се издига над преходното и земното, за да достигне вечното. Може би най-красивата дума, която можем да използваме, за да опишем наука и изкуство, дълбоко потопени в свещения пламък на религиозното чувство, е „ентусиазъм“, което означава „да бъдеш в Бога“.

След като сме обмислили тази картина и сега оставяме мислите си да се пренесат в настоящето, виждаме не само, че всичко е станало разделено за нас – красота, мъдрост и религиозна преданост – но и че нашата цивилизация е станала толкова абстрактна и рационална, че живият огън на онези времена е изгубен и е станал сенчест по природа.

Някои от изтъкнатите представители на културния живот в нашата епоха, които са чувствали, че не са разбрани и следователно изолирани, са се обръщали назад към онези велики периоди в безкрайно далечното минало, когато човешките същества все още са общували с духовете и боговете. Те са знаели това и в тишината на

нощта често са копнеели да се върнат в миналото, в Елевзинските мистерии. Това са били последните, прекрасни времена на древногръцките мистерии. Един дълбок немски мислител, един от онези, които са размишлявали върху загадките на битието, ни отразява настроението, което го е обземало, когато мислите му са се връщали към древните центрове на гръцката мъдрост – настроението на човек, който е отишъл далеч в духа. Именно Хегел, този велик учител на мисълта, се е стремял да обхване образите, някога виждани от учениците в мистериите.[20]Той написа:

Елевзина

до Хьолдерлин[21]

Около мен, в мен цари спокойствие.
Вечно активните грижи на заетите хора спят.
Те ми дават свобода и място за глътка въздух.
Благодаря ти. О, нощ.
Която ме освобождава - Бели мъгли се спускат
над далечните хълмове, за да ги забулят от луната.
Ярката лента на езерото отразява нежна светлина.
Паметта отдалечава безкрайния шум на деня,
сякаш много години са минали оттогава.

Това са думите на размишляващия мислител, докато се вглежда дълбоко в загадките на света, способен да обхване всичко, което живее в собственото му сърце, само в мислите си. Поглеждайки сега назад към Елевзинските мистерии, той продължи:

Твоят образ, любима, се появява пред мен,
и радостта от отминалите дни. Но скоро той отстъпва
пред по-сладки перспективи да те видя отново.
Сега жадуваната пламенна прегръдка се превръща в картина
, която виждам пред себе си; после сцената, където идват въпросите,
и по-тайно, търсейки да видя какво може да се е променило в поведението, изражението, начина на мислене на
моя приятел , откакто се срещнахме за последно; насладата да съм сигурен, че ще намеря отново старото доверие, станало по-здраво, по-зряло, съюз, който никаква клетва никога не е запечатала - да живея в свободен и открит разговор и никога, никога да не сключвам пакт със закони.

Които регулират мненията и начина, по който се чувстваме.
Сега голямото желание, което ме отведе при теб
толкова лесно през планини и през реки

, преговаря с инертната реалност,
но скоро въздишка бележи разделение между тях
и с нея, мечтаната сладка фантазия, създадена скоро, изчезва.
Очите ми са вдигнати към вечния небесен свод,
Към теб, о, блестяща звездо на нощта!
И от твоето вечно пространство струи
Забравата на всичките ми желания, всичките ми надежди.
Умът ми е изгубен, докато гледам така,
Всичко, което наричах свое, е изчезнало.
Отдавам се на неизмеримото.
Аз съм в него, съм всичко и съм само то.
Мисълта, когато се завърне при мен, се чувства чужда,
Тя се страхува от безкрайното и в лабиринт
не проумява дълбините, които се виждат.
Фантазията доближава вечното до ума,
съчетавайки го с форма и фигура. Добре дошли,
възвишени духове, възвишени сенки,
чиито чела излъчват съвършенство!
Не се страхувайте, чувствам, че това е и моята сърдечна страна,
Славата и тържествеността, които блестят около вас.

И така, имаме мислител, който призовава духовете, които наистина са се явили на учениците в Елевзина. След това той призовава богинята Церера, която е била в сърцето на Елевзинските мистерии. Защото Церера е не само богинята на плодородието на земята, но и тази, която оплодява културния живот.

Ха! Ако портите към твоето светилище се отворят сега,
о, Церерo, някога възседнала в Елевзин!
Обзет от ентусиазъм, сега бих усетил
тръпките от твоята близост,
бих разбрал твоите откровения,
бих разказал възвишеното значение на образите, бих чул
химните на трапезата, която боговете щяха да приготвят.
Възвишените думи на техния съвет.
И все пак тишина сега цари в чертогите ти, о, богиньо!
Боговете са отишли на Олимп,
далеч от осквернените олтари;
от гробницата на човечеството
е осквернен геният на невинността, чиято магия някога ги е довела тук.
Мъдростта на твоите жреци е безмълвна.
Нищо от благословените тайнства
не е оцеляло за нас и напразно сега
любопитството на учените търси повече от любовта
към мъдростта. Търсещите я притежават сега и те презират.
За да я овладеят, те търсят думи,
които биха изразили твоята възвишена реалност.

Напразно! Откриват само прах и пепел,
в които животът ти няма да се върне във вечността.
И все пак онези вечно мъртви, доволни от умереността,
също обичаха да се ровят в разпад, с душа, изчезнала напълно. Напразно.
Не е останал никакъв знак от твоята непоколебимост, никаква следа от някакъв образ.
За сина на свещената вяра, възвишените неща, преподавани,
неизказаната дълбочина на чувството, бяха твърде свещени,
за да позволят на сухи знаци и символи да заемат тяхното място.
Мисълта не може да обхване душата,
защото извън времето и пространството, потопена в усещането си
за необятна безкрайност, тя забравя себе си и отново се събужда
до пълно осъзнаване. Искайки да говориш за това на другите,
дори на ангелски езици, би познал бедността на думите.
Той потръпва, след като е мислил за толкова дребно свещеното,
е направил толкова дребно, че думите сега изглеждат греховни;
треперещ той мълчи.
Така посветеният си е наложил мълчание, което мъдър
Закон заповядва на по-нисшите духове никога да не разгласяват
Това, което са видели, чули, почувствали в светостта на нощта,
за да не би шумът от техните глупости да смути по-добрия човек
в неговите молитви; кухият звук на думите
го кара да се ядосва на самото свещено нещо, за да
не бъде то стъпкано в калта, поверено
дори на паметта, за да не бъде никога
играчка и стока на софисти,
продавано за нищо,
нито мантия за многословни претенденти, нито жезъл
на гърба на весели момчета, и да бъде толкова празно
накрая, че корените му на живота да лежат
само в ехото на чужди езици.
Алчно, богиньо, синовете ти не
отведоха твоята чест в улички и пазари, пазейки я
в светилището в гърдите си.
Затова ти не живееше на устата им.
Животът им те почиташе. Ти продължаваш да живееш в делата им.
И през тази нощ те чух, свята богиньо.
Често животът на твоите деца също ми те разкрива.
Често те усещам като душата на техните дела!
Ти си възвишеност на ума, непоколебима вяра
в божествен дух, макар всичко останало да може да погине.

В последно време възникна необходимостта да се изрази силата на мисълта по идеален начин, от една страна, и по по-материалистичен начин, от друга. Хегел също вече не беше разбиран, бидейки един от изгубените духове на човечеството. През втората половина на 19-ти век духът на материализма навлезе във всичко и

сега преобладава почти навсякъде. Ако той вземеше връх, материализмът би довел до превръщането на човешката култура в камък във всяко отношение.
През втората половина на 19-ти век се очертава странно отношение. През 18-ти век Лесинг все още твърди, че една вяра не е задължително да бъде безсмислена само защото е възникнала в чистото, невинно детство на човечеството.[22]Материалистите обаче ще кажат, че тази вяра, която е основата на културата на всички народи, представлява детински фантазии и че само мислите, създадени чрез научно мислене, отразяват едновременно мъжки и зрял ум. Ежедневието се е превърнало в суматоха и суетене за материални блага, за да се задоволят чисто физически нужди, и от това в бъдеще ще произлязат много по-лоши неща. Учените, които се гордеят с постиженията си, се смятат далеч над всичко, което човечеството е постигнало в миналото, за да изгради връзка със света – жреческата мъдрост на древна Халдея и Вавилон, учението на Питагор и други. За Платон, този велик ум, се казва, че човек не може да разбере объркваните идеи, които ни е завещал. Казват, че неговият „*Тимей*“ е неразбираем, но хората не питат за причината, поради която не може да бъде разбран.[23]Тук можем да се сетим за думите на Лихтенберг, че когато главата се сблъска с книга и се чуе кух звук, това може да не се дължи на книгата. На практика материализмът е породил и лицемерие; преди всичко хората не са готови да признаят, че животът се управлява изцяло от материалистични цели. Едва ли някога е имало толкова много говорене за идеали и такава липса на разбиране, както в наше време.
Мисията на Елена Петровна Блаватска се е състояла по това време. Може би е позволено да се каже, без да се казва нищо против нея като личност, че на душата ѝ е била възложена задача, която е била наистина непосилна за нея. За да разрешим загадката защо именно тази жена е била призована да даде на света посланието на теософията, откриваме, че тя е била единственото възможно средство, което духовете са могли да намерят, за да бъдат разбрани от западните народи. Хората на официални позиции са нямали и най-малка представа за духовните реалности, от които се е нуждаело човечеството. Самата идея за духа е била изгубена и когато някой е говорил за духа, това са били само празни думи. Тази странна жена, която дори като млада притежавала необичайни психически и духовни дарби, е била призвана да даде на света послание, което никой академичен човек не е могъл да даде. От най-ранните си дни нейният възглед за света се е различавал до известна степен от този, представен в училищата и университетите през 19 век. Тя е била способна да възприема духовни същности във всичко около нас и те са били толкова реални за нея, колкото са и материалните предмети. От младите си години тя е изпитвала голямо благоговение към възвишения дух. Никоя човешка душа не би постигнала дори по-висша проницателност без такова благоговение. Може да имате блестящ ум или бистър, рационален ум, може дори да сте развили смътни ясновидски способности, но няма да напреднете към истинска, истинска

проницателност без чувството, което наричаме „голяма почит“. Истинска проницателност може да ни бъде дадена само от духове, които са далеч по-напреднали от човечеството в своята еволюция. Всички ще признаят, че хората се различават по нивата си на развитие. Може би хората не обичат да го признават толкова много в днешно време, но не може да се отрече, че има разлики. Повечето хора обаче ще вярват, че нивото на проницателност, което са постигнали, наистина е най-високото и няма лесно да признаят, че има по-високоразвити умове, по-велики от Гьоте и Франциск от Асизи. Това обаче е основното условие, ако искаме да постигнем истинска проницателност. Никой не може да я постигне, освен ако не притежава това голямо благоговение, нещо, което е напълно загубено в нашата епоха на изравняване.

Един важен факт е свързан с това велико почитание. Всички ние произлизаме от духовни светове, от изначален живот в духа. Божествената част от душата ни идва от божествен източник и произход. За всеки от нас е имало време, когато способността да гледа от душевния свят към света, възприеман чрез сетивата, за първи път се е пробудила в нас. В много ранни времена човешките същества са имали смътно, но ясновидско възприятие. От душата са възниквали образи, които са сочили към реален свят около тях. Съзнателното осъзнаване в сетивата, каквото го познаваме днес, се е появило едва по-късно. Имало е специфичен момент в развитието на всеки от нас – показан символично за Ева в историята за рая.[25]– когато змията на знанието дойде при нас, във въплъщение, случило се преди много, много време, и каза думите: „Очите ви ще се отворят, ще познаете доброто и злото във видимия свят около вас.“ Змията винаги е била символ на великите духовни учители. Всяко човешко същество е имало такъв напреднал учител и веднъж е било с един от тях, когато той е изрекъл думите: „Един ден ще познаете света около вас, такъв, какъвто се възприема чрез сетивата.“

Човек, развил голямо благоговение, ще срещне такъв учител още веднъж в живота си, когато сетивата за духа се отворят за него. В окултния език това е известно като „отново намиране на гуруто“, великия учител. Всеки трябва да търси своя гуру и ще може да го намери само ако е способен на голямо благоговение и знае, че има нещо, което надхвърля обикновеното човечество.

Това голямо благоговение и знание за съществуването на великите учители живееше в г-жа Блаватска и именно поради това тя беше призвана да разкрие нещо за тези велики учители на човечеството. Гуруто действа по скрити пътища и може да бъде разпознат само от някой, който е намерил пътя към него по собствена воля. По този начин Елена Петровна Блаватска имаше правилното вътрешно чувство, което ѝ позволи да даде на съвременното човечество нещо съвсем ново.

Всеки, който е имал известна представа за местата, където е представена истината, също осъзнава, че възприемането на нещо ново като това си има своите проблеми. Тогава идва времето за някой, който знае нещо за търсенето на истината, когато

загуби критичния си подход към великите човешки духове. Той вече няма да се замисля за повърхностни неща за тях. Хора, които нямат представа за позицията, която такива велики хора заемат в света, ще се вкопчват в такива повърхностни аспекти. Някой, способен да схване ситуацията, ще бъде благодарен за даровете, които тези велики духове са дали. Това наистина е единственото възможно отношение към човек като г-жа Блаватска. „Много възхищавана и толкова хулена“,[26]Тази жена на име Елена се появи сред хората. Изглежда, че едва ли за някой друг са се казвали и писали толкова глупости и глупости, колкото за Елена Петровна Блаватска, освен, разбира се, за други от същия ранг. Някои академици са направили странното твърдение, че тя е написала велико произведение, нейната *„Тайна доктрина“* ,[27]който съдържа стиховете от Дзиан, за които се твърди, че са много древна традиция. Други, които им се противопоставяха, обаче казаха, че г-жа Блаватска е измислила стиховете, преструвайки се, че са древна традиция. Само академиците могат да доведат глупостта до такова ниво. Нека предположим, само за момент, че Елена Петровна Блаватска наистина е измислила стиховете и нека ги разгледаме по-подробно. Ако ги изучаваме известно време, може би две или три години, ще открием, че цялата ни наука и всички открития, всички постижения на съвременната наука, може би все още са интересни, но бледнеят в сравнение с великите разкрития, направени в тези стихове. Не мислите ли, че това би ни накарало да почитаме Елена Петровна Блаватска още повече? Разбира се, някой, който използва само краткия период от две или три години, за да навлезе в дълбокия смисъл на тези стихове, няма да се интересува дали са написани преди хиляди години или от Елена Петровна Блаватска през последната третина на 19 век. След размисъл човек дори трябва да си каже, че в последния случай чудото би било още по-голямо. Тогава изглежда още по-глупаво критиците да повдигат възражения, които просто показват, че не са разбрали нито дума от всичко. Ето ето някои от големите препятствия, които са се издигнали по пътя на Елена Петровна Блаватска. Хората, които говорят, че тя е имала някакъв недостатък, очевидно нямат представа за истинското ѝ значение.

Г-жа Блаватска говореше за феномени в окултните светове. Всеки, който знае пътя, който тя е следвала, за да достигне до тези светове, ще знае и опасностите, свързани с това. Ако вземете предвид колко лесно се разпалват страстите ни дори в света на сетивата и дълбоките бездни, които е трябвало да преживее някой, който е трябвало да надникне в окултните светове по начина, по който е трябвало да се направи, за да напише книга като *„Тайната доктрина“* , вече няма да се замисляме за повърхностните неща, свързани с тази важна личност и околните. Тя беше силна, но съпротивата, която светът ѝ оказа, почти я сломя. Тя се сблъска с толкова много неразбиране и фалшив авторитет и ако вземем предвид възприемчивостта и чувствителността на нейните окултни сили, можем да разберем защо тя беше повече или по-малко съкрушена жена, когато стигна до края на живота си. Но

нещата, които е дала на света, ще продължат да живеят в човечеството и ще имат бъдеще.
Настроението, което исках да пресъздам за вас, използвайки думите на един от най-великите мъже на нашето време, това настроение на копнеж трябва да се разпространява все повече и повече. Копнежът може да бъде задоволен с нещата, които г-жа Блаватска е била предопределена да даде на света, неща, които трябва да се развиват все повече и повече. Ние я почитаме най-много, ако я виждаме като някой, който е дал тласък. Тя се е стремяла да се превъплъти само като верен последовател на великите духовни сили, които са стояли зад нея, и единствените хора, които работят в хармония с теософското течение, са тези, които го правят в съответствие с тези духовни сили. Животът на духа, който е станал сенчест, ще оживее отново, ако хората започнат да разбират все повече и повече от нещата, които Елена Петровна Блаватска е искала да донесе на света с такава смелост, такава енергия и дързост. И е възможно да се получи по-дълбоко разбиране за природата на такъв Ден на Лотоса, ако игнорираме всички исторически клюки и положим всички усилия да разгледаме нещата, които са важни.
Ще имаме правилното разбиране за теософското движение, ако осъзнаем, че живият дух на Елена Петровна Блаватска трябва да продължи да действа чрез нас за спасението и прогреса на човечеството. Тогава няма просто да кажем по лениво, сантиментално начин, че нейният безсмъртен дух празнува пореден рожден ден, а активно ще му помогнем да живее и работи на местата, където трябва да въздейства. Със сигурност единственото лично желание на нашия основател е било членовете на теософското движение да бъдат живо средство за изразяване на духа, който самата тя безкористно е поставила изцяло в служба на това духовно движение. Колкото повече членовете разбират този дух на безкористност и колкото повече разбират, че е необходимо да придобием прозрение и разбиране, толкова повече ще отдадат дължимото на духа на Елена Петровна Блаватска. Винаги чувам хората да казват: „Любовта и състраданието са най-важното.“ Разбира се, че е така, но е необходимо прозрение и разбиране, за да се накарат любовта и състраданието да дадат плод. Не е необичайно да се проявява лекомисленост, дори сред онези, които вярват, че търсят духа. Да кажеш „любов“ е нещо, което научаваш за секунда. За да получиш прозрение за спасението и прогреса на човечеството, е нужна вечност. Значението, което теософското движение има за нас, трябва все повече и повече да бъде, че прозрението е основата на всяка истинска духовна дейност. Следователно е важно да работим без почивка, за да следваме стъпките на нашия основател – стъпка по стъпка, никога не се предавайки на мързела да искаме да схванем всичко за един ден, вместо да го научим както трябва. Можем да изучим това много добре в писанията и делото на Елена Петровна Блаватска и всички приказки, които са просто отказ да се изправим пред нещата, са напразни. Това,

което трябва да научим, продължавайки работата, която самата тя е започнала на физически план, е да се стремим да получим прозрение и знания в науката за духа.

4. Образование, основано на духовно прозрение

В редица случаи съм се възползвал от възможността да отхвърля предубеденото мнение, че теософският подход е далеч от практическия живот. Точно обратното. Често сме били в състояние да покажем, че теософията трябва да ни въвежда дълбоко в практическия живот, защото ни учи на законите на духовния принцип, който непрекъснато оформя живота около нас. Хората, които познават законите на живота само такъв, какъвто той се проявява отвън, познават само малка част от живота. По-голямата част са скритите неща в живота, скрити за обикновените сетива. Сигурен съм, че няма да мине много време, преди хората да осъзнават все повече и повече, че за да се справят с живота, трябва да изучават скритите светове. Материалистичният възглед би довел до кризи във всички области, най-вече в сферата на здравеопазването, а също и в образованието, където възниква въпросът: Как човечеството трябва да образова своето подхождащо поколение? Материализмът би довел и до кризи във всичко, свързано с обществото, политиката и цивилизацията. Животът би бил такъв, че един ден хората вече няма да знаят как да си помогнат сами. За да обясня какво имам предвид, нека кажа няколко неща относно образователните въпроси, защото това със сигурност ще бъде от интерес за всички.

Хората, които разглеждат образованието от материалистична гледна точка, твърде лесно ще стигнат до напълно погрешен набор от правила. Защото те никога няма да се замислят за начина, по който животът следва свои собствени строги правила и по този начин няма да осъзнаят, че има периоди в живота, които имат дълбоко значение. Те няма да могат да се сетят например защо детският период от 6-та до 8-та година се различава коренно от периода, който се простира от 7-та или 8-та година до полова зрялост. Хората, които нямат представа какво се случва с младия човек по това време, също няма да осъзнаят колко е важно да се наблюдават тези периоди най-внимателно. Важно е да знаем какво представлява човешкото същество в тези три периода - първият, който е до 6-та или 7-ма година, вторият, до 14-та или 15-та година, и след това отново периодът, който следва през следващите 7 или 8 години. Това са три възрасти в човешкия живот, които трябва да се изучават внимателно, не само повърхностно, но и от окултна гледна точка, която е свързана със световете, скрити за обикновените сетива. Знаете, че човешките същества не се състоят само от това физическо тяло, а имат физическо тяло, етерно тяло, което е основата на физическото тяло и е подобно на него по конфигурация, и след това астрално тяло, което за ясновидския поглед изглежда като облак, в който са вградени другите две тела. Астралното тяло също така съдържа в себе си принципа, който носи човешката „аз“-природа. Нека разгледаме тези три тела такива, каквито са в развиващия се човек.

За да добиете правилната представа, трябва да разберете, че периодите, в които едно човешко същество може да се види във физическо съществуване, са предшествани от периода преди раждането, когато то е в майчината утроба. Трябва да разграничите, чисто физически, живота преди раждането от периодите, които следват, и да разберете, че едно човешко същество не би могло да живее, ако се е родило твърде рано, влизайки твърде рано във външно видимия свят. То не би могло да живее в този свят, защото сетивните му органи, чрез които се свързва с външния свят, все още не биха били напълно развити. Нашите органи се развиват, когато сме в майчината утроба, докато не се родим - очи, уши и всичко, от което се нуждаем, за да живеем във физическия свят. И едно човешко същество не може да осъществи контакт с физическия свят, преди органите му да са били адекватно подготвени в защитния подслон на друго физическо тяло. Раждането е времето, когато човешкото същество е достигнало ниво на зрялост, при което е способно да бъде в контакт със света без защитен подслон. Ще мине обаче много време, преди това да е валидно и за етерното тяло и астралното тяло. Те все още не са достигнали точката, в която могат да бъдат в пряк контакт със света около тях. В периода от раждането до около 7-мата година за етерното тяло протича процес, много подобен на този, който се случва, когато човек се роди във физическото тяло. Едва тогава можем да кажем, че етерното тяло се е родило. Астралното тяло се ражда едва на 14-та или 15-та година и тогава е способно да развива самостоятелна дейност по отношение на околния свят.
Така че трябва да разберете, че не трябва да се отправят сериозни изисквания към етерното тяло до седмата година и никакви към астралното тяло до 14-тата година. Ако някой изложи етерното тяло на детето на суровия свят, това би било все едно да го изложим във външния свят през петия месец от ембрионалния му живот, макар че той не би се проявил със същата страст. Същото важи и за излагането на астралното тяло на външния свят преди 14-тата година. Това е нещо, което трябва да разберете. До 7-мата година само физическото тяло е родено до степен, в която околният свят може напълно да му влияе. Етерното тяло има толкова много общо със себе си до 7-мата година, че бихме му навредили, ако му влияем отвън по някакъв специфичен начин. Следователно до този момент трябва да влияем само на физическото тяло. Възпитанието на етерното тяло може да се предприеме от 7-мата до 14-тата година и е допустимо да се влияе на астралното тяло отвън само при възпитанието от 15-тата година нататък.
Да се влияе върху човешкото физическо тяло означава да се позволи на детето да придобие външни впечатления. Те ще развият физическото тяло. Всичко в тази посока, което не е направено до 7-ата година, трудно може да бъде наваксано по-късно. До 7-ата година физическото тяло е на етап, в който трябва да се довеждат до него външни сетивни впечатления, за да се развие. Ако очите на детето виждат само красиви неща до 7-ата година, то се развива по такъв начин, че ще има

чувство за красота до края на живота си. По-късно няма да е възможно да се развие чувство за красота по същия начин. Нещата, които казвате на детето или нещата, които правите, са много по-маловажни през първия 7-годишен период от вида среда, която създавате за детето, и всичко, което детето вижда и чува. През това време вътрешните сили на растеж трябва да бъдат подпомагани и подкрепяни от външни впечатления. Творческият дух на детето ще превърне парче дърво, с няколко точки и линии, за да маркира очите, носа и устата, в човешка фигура. Кукла, която е възможно най-красиво изработена и дадена на детето, ще го завърже; Вътрешните сили на духа тогава се фиксират върху нещо, което вече е заложено и не се насърчава да бъде активно. В резултат на това творческите сили на въображението ще бъдат почти напълно липсващи в по-късен етап от живота.
Точно така стоят нещата с всички впечатления, придобити в сетивния свят. Важното е какво сте вие самите в детския свят, всичко, което децата виждат и чуват директно. Те ще бъдат добри хора, ако виждат добри хора около себе си. Те имитират нещата, които възприемат около себе си. Именно тази сила на имитация, влиянието на примерите, трябва да ценим най-високо. Следователно правилният подход ще бъде да правите колкото се може повече неща, които детето ви може да имитира. Тогава акцентът трябва да бъде върху това, когато се грижим за физическото тяло от 1-ва до 7-ма година. На тази възраст все още не е възможно да се повлияе на висшите тела чрез целенасочени образователни мерки; през това време, когато те все още са силно обсебени от себе си, вие им влияете чрез това, което сте. Мъдрият човек ще осъществи мъдро мислене в ума на детето, само защото то притежава тази мъдрост. Освен това, всеки, който отглежда и обучава дете, трябва да се стреми да бъде възможно най-пълноценен в себе си, когато е с него, да мисли добри, благородни мисли, точно както здравото майчино тяло има здравословно влияние върху тялото на детето.
Времето, когато можете да повлияете на етерното тяло чрез образователни мерки, започва от 7-мата година. Трябва да се вземат предвид две неща - навици и памет, и двете свързани с развитието на етерното тяло. Човек оформя етерното си тяло чрез навиците си и чрез запомняне на нещата. Затова трябва да се опитаме да дадем на растящия млад човек солидна основа в живота, която се основава на добри навици. Някой, който прави нещо различно всеки ден и няма сигурна основа за действията си, ще му липсва характер по-късно в живота. Развиването на основен набор от навици е нещо, което трябва да се направи във времето от 7-мата до 14-тата година. И ние също трябва да повлияем на паметта в този момент. Следователно е необходимо да се дадат на детето здрави навици и съкровищница от знания, които са запомнени. Наистина една от грешките на нашата материалистична епоха е да се мисли, че децата трябва да бъдат карани да формират свои собствени мнения възможно най-рано. Напротив, трябва да направим всичко възможно, за да предпазим децата от това. Това е време, когато

децата все още трябва да учат неща, които се дават с авторитет. Хората около детето не трябва да му влияят само с пример през втората му 7-годишна възраст, а чрез директни инструкции. Големите способности за памет не винаги се развиват с „защо" и „поради какво", а като всичко се основава на авторитет. Следователно децата трябва да имат около себе си хора, на които могат да разчитат, на които могат да се доверят и които ги карат да чувстват, че могат да вярват в техния авторитет. Младият човек трябва да бъде насочван към самостоятелна проницателност и преценка едва след този период. Ако отнемете авторитета твърде рано, лишавате етерното тяло от възможността му да се развие цялостно. Затова е най-добре да не предлагате на децата през втората им 7-годишна възраст доказателства и мнения, а примери и притчи. Мненията действат само върху астралното тяло и то все още не е свободно да ги приема. Трябва да разказваме на детето колкото е възможно повече за велики хора. Ефектът от обмислянето на такива исторически личности трябва да бъде, че детето се стреми да им подражава. Въпросът за смъртта и раждането също е много по-добре отговорен чрез примери. Можете да покажете на детето например гъсеница, как тя прави своя пашкул и как накрая пеперудата излиза от какавидата. Това е наистина красив пример за това как едно дете се развива от майка си. Много може да се постигне, като се вземат примери от самия природен свят.
Също толкова важно е да се учи детето не на морални принципи, а на морални притчи. Това е много очевидно в някои от поговорките на Питагор. Вместо да рецитира: „В начинанията си не бива да се занимаваш с неща, за които веднага виждаш, че са обречени на провал", той казва лаконично: „Не удряй огъня с меча си!" Това е особено добър пример. И за да научи човек, че не бива да се забърква в нищо, за което все още не е достатъчно зрял, той казва: „Въздържай се от боб!" Освен чисто физическия аспект, това е имало и морален. В Древна Гърция, когато е трябвало да се вземат решения, се е раздавал черен и бял боб и се е преброявало колко бели и колко черни бобчета са върнати. Изборите също са се провеждали по този начин. И така, вместо да каже: „Все още не си достатъчно зрял, за да се занимаваш с обществени дела", Питагор просто казва: „Въздържай се от боб!"
Това е насочено към творческите сили на въображението, а не към силите на интелекта. Fld GA Колкото повече използвате изображения, толкова по-голямо е влиянието върху детето. Майката на Гьоте не би могла да направи нищо по-добро от това да разказва на сина си красиви морални приказки.[28]Тя никога не му проповядваше. Понякога не успяваше да довърши разказа и тогава той измисляше свой собствен край.
Особено лошо е, ако развиващите се млади хора са подтиквани да бъдат критични, преди да навършат 14 години, да действат според собствените си мнения, така че да загубят благотворните сили на авторитета около себе си. Изключително лошо е, ако няма на кого да се вгледат. Етерното тяло ще увехне, ще стане слабо и болно,

ако не може да се придържа към велики примери, докато се развива. И също така е особено лошо, ако те развият собствено кредо и искат да имат мнение за света, преди да са готови за това. Те ще бъдат готови само ако астралните им тела могат да се развиват свободно. Колкото повече сме способни да ги предпазим от формиране на мнения и критичен поглед твърде рано, толкова по-добре ще бъде за тях. Затова един учител ще бъде мъдър, ако се опита да позволи на реалността да се прояви в самите събития, преди астралното тяло да се е освободило, и да не кани младите хора да приемат фиксирано кредо, въпреки че това се прави отново и отново в материалистическото образование. Хаосът сред религиозните изповедания скоро би изчезнал, ако този принцип се следваше. Способността за преценка и логическо мислене трябва да се развива възможно най-късно и едва когато се появи чувство за индивидуалната природа, когато астралното тяло се освободи. Преди това човешките същества не трябва да се стремят към нищо индивидуално; обектът на тяхната вяра трябва да бъде нещо даденост. Но в следващите години индивидуалната природа се проявява най-силно в отношенията между половете, когато единият индивид се чувства привлечен от друг.
Така че, виждате ли, ако направим правилно проучване на трите тела на човека, наистина ще имаме задълбочена практическа основа за правилното образование, подпомагащо развитието на човешкото същество. Следователно науката за духа не е непрактична, не е нещо висящо в облаците, а нещо, което ни дава най-добрите възможни насоки как да действаме в живота.
Днес има спешна нужда да се задълбочим в науката за духа, защото в противен случай човечеството ще стигне до задънена улица. Хората са критични към по-ранните времена днес, казвайки, че децата не са били призовавани достатъчно рано, за да вземат решения за Бога и света. Но това наистина е бил доста здравословен инстинкт и днес трябва да се връщаме към него все по-съзнателно. Инстинктивните прозрения от миналото са изчезнали, а с тях и известна степен на сигурност относно отделните неща в живота. Би било погрешно обаче да се разруши човешката раса наведнъж. Ако хората бяха били напълно радикални в следването на материалистическите принципи в образованието, медицината, правото и т.н., нашият човешки ред щеше да се разпадне отдавна. Но не беше възможно да се унищожи всичко; част от миналото е останала. Материализмът би отвел човечеството в задънена улица и затова се нуждаем от науката за духа.
Учителите, които все още имат чувство за детската душа, просто се чувстват задушени от стандартизацията в образователната система и от регулациите, които са карикатура на това, което всъщност би трябвало да бъде, основани на суеверието, че имаме работа само с физическото тяло. Дори религиозната вяра не ни предпазва от това. Важното е хората да развият чувство за духовното, което наистина надхвърля сферата на сетивата. Ето защо хората, които се придържат към външни формули за своите принципи на образование, няма да намерят правилния

път. Те се придържат към традиционната църковна догма и не искат да знаят за еволюцията на духа. Това е основното, с което трябва да се справим. Нещата, от които се нуждаем днес, трябва да идват от духовните светове. Защото всичко, което материализмът е създал, е годно само да разболява хората във физическите и висшите им тела. Сериозна криза ще бъде неизбежна, освен ако човечеството не се задълбочи. Много неща сочат много ясно важните решения, които сега се вземат сред човечеството. Трябва да се погледнат вътрешните аспекти; външните форми няма да свършат работа. Копнежът и интересът на хората към духа не могат да бъдат убити. Спиритуализмът е открит като отговор от някои от хората, които таят подобни копнежи. Там целта е да се демонстрира реалността на духа по материален начин. И е забележително да се види отношението на Римокатолическата църква, която в края на краищата би трябвало да бъде изцяло отдадена на духа, като всяко външно действие е отражение на нещо, което съществува в духа. Но е странно да се отбележи това, което се случи съвсем наскоро, а именно, че някой в Църквата търси външно доказателство за духовното. Появи се книга от Лапони, личен лекар на папата, в която той отправя откровен призив за спиритизъм.[29]Това е странно, защото хората, за които книгата очевидно е написана, вече не са духовно ориентирани; те се нуждаят от осезаемо доказателство, че съществува свят на духа. Със сигурност е нещо, върху което да се замислим, когато личният лекар на папата отправя апел за спиритизъм. Копнежът по света на духа е налице, но няма чувство за учението, дадено за този свят в тяхната собствена сфера.
По този начин материализмът се промъква в религиозните изповедания, които по принцип не би трябвало да бъдат ни най-малко материалистични. И можете да видите важността на едно движение, което се обръща към истинското прозрение на човека за духа, движение, което обаче не е аскетично и откъснато от ежедневието, а във всеки един момент наистина ви помага да разберете практическото значение на този духовен елемент.
Сега също не бива да питаме: „Как мога бързо да развия всякакви окултни сили?“ или: „Как мога да изплета пашкул около себе си, така че реалността да не ме докосне?“ Хората, които задават подобни въпроси, са егоисти и нищо друго освен духовни гастрономи. Ако искат да се наслаждават само на нещата, които им доставят удоволствие, те просто правят, на малко по-изтънчено ниво, това, което прави някой, който е гастроном, дори когато става въпрос за закуска. Истинският теософ се стреми да разбере живота и да му служи. Родителите възприемат теософски подход, когато смятат за своя задача да помагат на развитието на детето на всяка стъпка. Не питайте: „Как можем да направим това в днешно време?“ Важно е да знаем, че това, което е важно, е да се има предвид здраво, че душата е вечна. Хората са готови да вярват във вечен живот, в който влизат след смъртта си – веднага, ако е възможно. Но когато някой е наистина и истински убеден във вечната

природа на душата, времето от втората до осемдесетата му година е просто период от 78 години за него и какво е това в сравнение с вечността? Тогава вярвате във вечната природа на съществуването и това също е нещо, което трябва да почувствате и което изисква търпение. Трябва да си изградим навика да работим, за да служим на цялото човечество, и всъщност няма никакво значение дали можем да приложим нещо, което научим, на незабавна употреба или не. Преди всичко трябва да се стремим да го прилагаме на практика отново и отново и всеки е длъжен да намери някаква малка област, където може да го направи. Но нищо няма да се случи, ако хората просто критикуват всичко. По-добре е да направим само много, много малко, без да се оплакваме, че не можем да приложим нещата, които сме научили, отколкото да не правим нищо. Това трябва да бъде законът, който управлява нашата практика. Животът се променя от само себе си, когато работим с науката за духа по този начин, и вие променяте света, без всъщност да го забележите, когато станете теософ. Най-важното и най-мъдрото нещо, което можем да направим, е преди всичко да схванем същността на духовната наука и след това да живеем според нея толкова интензивно, колкото сме способни. По този начин я правим част от живота; останалото ще дойде от само себе си. Майките и учителите, които са теософи, ще правят нещата по различен начин, без дори да го забележат, в сравнение с някой, който няма представа. Ако познавате структурата на човешкото същество, съвсем инстинктивно ще наблюдавате различните видове развитие у младия човек. Преди всичко истинското, по-дълбоко разбиране на теософията ще сложи край на лицемерието, при което възрастните си губят времето с всякакви любопитни факти и след това влизат в детската градина със смъртоносно сериозни намерения. Това се случва, защото хората нямат вяра в духа.

За пореден път видяхме, че науката за духа предлага практичен подход към живота и че е безсмислено предразсъдък за противниците ѝ да казват, че е отдалечена от живота. В действителност тя ни отвежда директно в живота. Днес солидните граждани от средната класа се чувстват доста специални, когато могат да говорят за теософия. Ще дойде обаче време, когато хората ще видят това по различен начин. Те ще осъзнаят къде всъщност се крие живият интерес към живота. Ще дойде време, когато хората ще кажат: „Хората бяха напълно реакционни, когато се вкопчиха в поток във времето, който нямаше потенциал за бъдещето, не искайки да знаят за великата практика в живота, която предложи на човечеството перспективата за нови прозрения в духа, прозрения от вида, дадени ни в теософския поглед върху света, прозрения, които ще се затвърдят в нас и ще имат все по-голяма практическа стойност, защото теософският начин на мислене е запален и е оживял в нас.“

5. Духовно прозрение, предлагащо най-голямо освобождение I

Човешкият дял във висшите светове

Радвам се да ви видя отново след толкова дълго време – членовете на клона и тези от вас, които се присъединиха към срещите през годината. Да се надяваме, че предстоящата зима ще придвижи отново работата ни и духовното ни движение напред и че ще постигнем малко по-голяма дълбочина в намирането на пътя си към света на духа и живота в него.

Не сме се виждали отдавна, но по някакъв начин този период е като всички онези други времена, когато не бяхме заедно във външно отношение. Защото членовете на този клон са дълбоко и изключително загрижени да видят това духовно движение разпространено по света, както и да го оставят да влезе в собствените си сърца. Всички наши търсения в теософията биха били просто изтънчена форма на егоизъм, ако не бяхме заинтересовани и други хора по този свят да чуят за движението и да се интересуват от него, точно както ние самите обичаме да бъдем част от него.

Лекторът е имал възможност да говори с по-широка аудитория и всякакви различни хора напоследък и е добре да се знае, че хора от всички нива на обществото и от всички класи имат копнеж към света на духа, нещо, което е очевидно и от факта, че теософското движение съществува.

Може би можем да направим кратък преглед на тази по-широка аудитория, когато започваме зимните си проучвания. Пътуването, което успях да предприема, за да популяризирам теософското движение, ме отведе до Лайпциг, Щутгарт, Баден-Баден, Елзас, Швейцария и Бавария. Успях да говоря в Лайпциг, Щутгарт, Баден-Баден, Колмар, Страсбург, Фрайбург им Брайсгау, Хайделберг, Базел, Берн, Санкт Гален, Регенсбург, Нюрнберг и Ваймар. На някои места изнесох лекционни курсове. Курсът в Лайпциг се състоеше от четиринадесет лекции, като този в Щутгарт отне повече от две седмици.[30] През това време хората, интересуващи се от теософското движение, трябваше да се срещат ежедневно. Такива курсове са може би най-ефективният начин да се помогне на теософското движение да навлезе по-дълбоко в нашето време. Не е толкова лесно да се разпространи теософското движение с достатъчна интензивност, ако човек може да изнесе само една или две лекции и да събуди първоначален интерес. Но когато на хората се даде въведение в живота в духа в продължение на цели две седмици, те могат да започнат да осъзнават, че пред тях може да се отвори нов свят. Разбира се, има безкрайно много препятствия, които пречат на хората да се доближат до науката за духа и да живеят с нея. Човек трябва да се задълбочи в подхода, който наричаме теософия, защото само тогава сърцата и умовете ще започнат да получават представа, усещане, че този висш свят е нещо много реално. Първоначално всичко, което чуят, се приема не само за

неразбираемо, но и за чиста фантазия. Хората не намират за лесно да се откажат от общоприетото схващане, че нещата, за които говорим в теософията, са просто мечти и фантазии, и да осъзнаят сега, че нашето духовно движение се занимава с нещо, което в най-дълбок смисъл е самата основа на реалния свят. Мнозина смятат, че хората, които говорят за тези неща, са далеч от реалностите на живота. Постепенно обаче човек започва да вижда гледната точка, която може да се постигне, и осъзнава, че това е нещо земно, не живот в облачната кукувича земя, а е на по-дълбоки нива, което ни дава сила, прозрение и истина. То ни позволява да намерим истински начини за постигане на великите задачи, поставени на човечеството в този свят. Предубеждение е да се твърди, че теософията е враждебна на живота, че тя го отрича. Човек чува хора да казват: „Теософията представя света в много хубава светлина, предлагайки велики идеали, но отклонява хората от самия живот, от истинското удоволствие и наслада в живота." Дори се казва, че теософите може да имат хубави неща за разказване, но те не са здравословни.
Този вид предразсъдъци вероятно ще отнеме най-дълго време, за да изчезнат. Винаги ще е възможно да се намерят хора, които разбират нещата, представени в теософската литература и лекции. Ще им бъде по-трудно да намерят изход от вътрешните реакции и чувства, които са част от тяхното възпитание и придобити предразсъдъци. Вътрешните реакции и чувства са по-трудни за преодоляване от мислите, които трябва да бъдат отхвърлени. Може дори да чуете някой да казва: „Да, разбира се, искаме да се посветим на теософията, но също така не искаме да разваляме нещата на хората, които искат да се насладят максимално на живота." Те ще кажат, че трябва да помним, че младите хора трябва да се наслаждават на живота. Въпросът, разбира се, е на какво изпитваме удоволствие и проблемът наистина трябва да е по-дълбок. Защото е възможно да търсим по-добри и по-благородни обекти на удоволствие и да работим с тях, за да изведем живота на по-благородно ниво. Можем да дадем на живота ново съдържание и няма нужда да разваляме удоволствието на младите хора от живота, защото ще им дадем нови видове удоволствие и наслада. Хората често намират за трудно да разберат, че нещата, които другите смятат за забавни, могат да им се струват доста безинтересни – ходенето на кино и прекарването на времето в разговори за неща, които нямат нищо общо с реалността на живота. Може би ще дойде ден, когато ще говорим за днешните популярни забавления като за облачна кукувича земя.
Вероятно не се случва много често някой да завижда на друг за неспособността му да се наслаждава на нещата, но все пак се случва. Имаме малка теософска група в един конкретен град. Един от нашите теософи, който проявява огромен интерес към науката за духа и е възприел определен теософски начин на живот, живее с някой друг, който също се интересува от науката за духа, но все още не може да се откаже от предпочитанието си към печено прасенце сукалче, тоест наистина обича да яде

печено прасенце сукалче. Седейки там и ядейки прасенцето си сукалче, той изпитва угризения на съвестта, защото все още е много отдаден на това удоволствие. И си мисли, че другият човек е късметлия, защото вече няма вкус към прасенце сукалче. Въпросът е, че другият човек е развил различни нужди. И може би ще дойде денят, когато хората, които вече не търсят обикновени забавления, ще бъдат считани за истински примери и хората ще търсят доброто в тях.

Много по-дълбоко се крият предразсъдъците, които произтичат от ученето и интелигентността и се оказват пречка за човешкия прогрес. Можете да намерите статия в списание за национални епидемии. Известен академик[31]който работи в областта на психиатрията и се занимава с въпроси, намиращи се между психологията и психиатрията, пише за масови епидемии. Той говори за феномен, съществувал в продължение на 200 години, до края на Средновековието, с прекомерен аскетизъм, широко практикуван като ритуал, при който хората се хвърлят на земята, бичуват се и се измъчват, а фантазиите им достигат до крайности и водят до странни ексцесии. Това може да се разглежда като болест. Психиатърът го нарича истерия с епидемични размери. Той продължава, като казва, че истериците от този тип често са отворени за внушения, които не могат да бъдат оценени чрез мислене. Когато човек види някой друг, който си е наранил ръката, той ще почувства състрадание и ще направи каквото може, за да помогне. Не е нужно да навлизаме в нещата, които се случват в съзнанието на нормалните хора. Но има и други, които усещат болката в собствената си ръка, необичайно, когато някой се нарани. Това се дължи на внушението. То може да достигне такива нива, че индивидът е напълно извън контрол, вътрешният му живот е лишен от всякакъв ред и е отдаден на всички впечатления, идващи отвън. Когато един материалистически експерт по души говори за подобно явление, засягащо цели популации, той има предвид обществено внушение, идващо от определени групи – в средновековието от манастирите – и широко разпространено. Развива се един вид „болест на епохата". Хората не са склонни да се питат какво трябва да мислят за подобно нещо, когато то се появи. Те са изцяло обсебени от внушението. Такъв експерт ще говори за въпроса съвсем сериозно, но не забелязва едно нещо, а именно, че един независим човек, способен да прозре в себе си, ще може да разпознае и ясно да различи друг вид епидемия сред масите. Това е достигнало до много социални групи днес, дори до високообразовани хора. Състои се в хора, живеещи под влиянието на специфични внушения, както положителни, така и отрицателни. Ако говорите за истините, които се намират в науката за духа, на такива хора, истините ще им подействат като отрицателно внушение. Такива хора не могат да ги разберат; ще ги намерят за непоносими. Много материалистически предразсъдъци, които са широко разпространени днес, действат като положителни внушения. Какво намирате в медицинските, богословските и юридическите факултети? Внушение, което влияе върху специфични социални групи и стига дотам,

че човек е напълно оправдан да ги нарече вид болест, точно като вида масова епидемия, за която говорих.
Известен биолог е написал нещо доста странно в широко четено списание.[32]Странно е – може би не толкова за някой, който чете само по малко тук-там, а за някой, който изучава цялото, това е нещо, което открива в 95% от целия академичен свят. Той ще открие, че в бъдеще ще може да се говори за един вид академична лудост, академична слабоумност, точно както сега говорим за истерия. В есето се казва: „Ако една търкаляща се билярдна топка удари друга и я раздвижи, не мога да си представя, че нищо не преминава от едната към другата." Ученият нарича особения призрак, който излиза от първата билярдна топка, промъква се във втората и я задвижва под влиянието на първата топка, materia *movens* . Той си мисли, че е изключително умен, но всъщност е само под влиянието на материалистическо внушение, което му влияе точно както масовата истерия е влияла на хората през 16 век. Сега само помислете как внушенията, на които е подложен човек, са склонни да живеят около него. Техният брой е безкраен. Ако се срещат в голям брой – а е възможно да се изброят много от тях – те могат да бъдат събрани в картина, която би била болестна картина на съвременното академично познание, подобна на тази на деменцията прекокс, за която непрекъснато слушаме толкова много.[33]
Там виждате несвободата на онези, които са управлявани от внушение. Малко се е променило от Средновековието. Само теософът е способен да осъзнае това. В Средновековието хората са говорили за обсебване, когато нещо е говорило от човешко същество, което не е било самият този човек. Днес хората се смеят на идеята за обсебване и вместо това говорят за болест. Този вид обсебване, което е съществувало в Средновековието, днес е нараснало малко по-малко. Днес то се проявява само в определени кръгове. Друг вид обсебване, истинско и истинско обсебване, обаче е широко разпространено днес. Средновековният вид обсебване е било астрално по природа, днес е ментално. Духовете, които се срещат сред днешните академици, духовете, които ги обсебват, са на менталното, деваканичното ниво. В света, който се счита за единствения реален свят, те се изразяват като мисли и затова се казва, че съществуват и като мисли. Точно както светът на човешките чувства, вътрешни реакции, страсти, импулси и желания не е просто нещо, произтичащо от съществуването в тяло, а е нещо независимо, истинско и реално само по себе си, така и светът на мислите е отделна цялост. Просто мислите, които човешките същества имат, не са реални. Тези човешки мисли са само сянка на истинските мисли, точно както човешките страсти и чувства са само сянка на нещо съвсем различно. Често сме говорили за начина, по който тези неща са свързани. Знаем, че нещата, които можем да наблюдаваме у човешките същества чрез физическите сетива, всъщност са физическото тяло, което е само част от цялото човешко същество. Знаем, че мускулите и нервите, костите и кръвта са

само част от цялото човешко същество. Тези неща, които наричаме части, елементи на човешкото тяло, са част от физическия свят. По същия начин обаче човешките чувства и мисли принадлежат на друг свят, астралния свят.
Именно тук съвременната логика прави най-странните скокове. Хората днес изобщо не осъзнават, че собственото им мислене, собствената им логика, всъщност би трябвало да им казва колко невъзможни са заключенията, които правят през цялото време, и че включват в мисловните си нишки неща, които са очевидни предложения. Ужасно лесно е и са необходими само няколко много банални идеи, за да може публиката да приеме това, което човек казва, ако в продължение на пет минути ѝ представи неизбежна поредица от заключения. Те не осъзнават, че отломките от стария живот и от старите начини на виждане на нещата покриват всичко това. Така е с „неизбежните заключения".
Някой, който е роден сляп и може би е сред нас, би бил напълно прав, ако си помисли, че се отдаваме на фантазии, когато говорим за светлина и цвят. Това никога не е било истина за него. Той ще възрази, че нещата могат да се познават само чрез допир. Не е нужно да вярва на това, което му казваме, но въпреки това би грешил. Важното тук не е, че греши, а че няма органа да възприема светлина и цвят. В момента, в който му бъде даден този орган, около него ще съществува нов свят. Истинската теософия никога няма да приеме друг свят; тя просто ще го подходи по различен начин. Висшите светове на теософите са тук около нас, точно както светът на цветовете е около слепия човек. Някой, роден сляп, чието състояние е операбилно, може да възстанови използването на физическото си око. В теософията не казваме нищо повече от това, когато казваме, че е възможно да се развият вътрешните очи. Точно както е било възможно да се постигне физическото око, създадено с такова изкуство, така е възможно и да се създадат органи от страстите, инстинктите и чувствата, които живеят в нас, органи на възприятие, които наистина ще отворят нови светове около човешкото същество. По този начин е възможно да се помогне на човешките същества да постигнат и развият това, така че да могат да гледат в тези други светове, точно както иначе го правят във физическия свят. Това е астралният свят, за който говорим в теософията. Във външния свят той е толкова реален, колкото е светът на цветовете в света, даден от чувството за допир.
Някой, който не знае нищо за тези светове, не бива да възразява срещу тях. Общ принцип за всички трябва да бъде, че можем да говорим само за неща, за които знаем нещо, и никога не бива да правим твърдения за неща, за които не знаем нищо. Всички мнения за науката за духа, основани на идеята, че тези светове трябва да ни останат непознати, следователно са логическа уродливост, която не е от полза. Никой никога не бива да казва: „Всеки свят, за който не знам, не съществува за мен." Толкова, за да характеризираме предразсъдъците, с които се срещаме. Това са внушенията, направени в днешния академичен свят. И много,

много хора са подвластни на тези внушения. Лекция, основана на науката за духа, се изслушва веднъж, след което хората продължават да чуват стотици и хиляди неща, за които се казва, че са много важни, но те винаги включват елементи, които идват не от материалистическата наука, а от материалистическата интерпретация на науката.
Трудно е да се борим с тези внушения с разум и това е нещо, което само някой, способен да погледне по-дълбоко в интелектуалния живот на днешния ден, може да знае. Популярната наука, колкото и натоварена да е, има изключително вреден ефект, защото е представена с вид на авторитетна непогрешимост, която може да бъде показана в истинската си светлина едва в бъдеще. Хората днес нямат представа доколко са подвластни на внушения, представени с авторитетен вид. Приемете това, което казвам, само като характеристика и помислете колко е странно, че народите се борят да се отърват от един авторитет, но в същото време стават жертва на нови. В миналото хората са се поддавали на внушения, като са се предавали на нещо, което е било активно в тях, но някой, способен да погледне във висшите светове, би видял реални същности. Човешките мисли се отнасят към определени духове в „деваканичния“ свят по начина, по който сенките се отнасят към действителните обекти. Мислените образи, които имате, са сенки, хвърляни от духове в деваканичния или менталния свят. Мисълта, която живее във вас, е само такъв сянка-образ, сама по себе си. Някой със зрение, някой, който е развил висшите си сетивни органи, ще го види във връзка с дух. Ако видите сянка, хвърлена върху стена, можете да я разберете само ако я свържете с обекта, който я е хвърлил. Същото е и с вашите мисли. Без нищо, с което да ги свържете, вашите мисли са сенки. Те се отнасят до духове, които са толкова реални в един висш свят, колкото е тази моя ръка тук. Точно както ръката ми хвърля сянка върху стената, така и висшите духове хвърлят своите сенки в този наш свят. И тези сенки са вашите мисли. Човешкото същество, както го виждаме пред нас, е всъщност сцена на събития, които се случват отвъд физическия свят. Като физическо същество, човекът е на първо място завършен сам по себе си и като такъв живее във физически свят, който е завършен сам по себе си. За да разберем човешкото същество като физическо същество, трябва да останем във физическия свят. За да изследваме и разберем кръвта като физическа субстанция, например, трябва да останем във физическия свят. За да разберете природата на чувствата, вътрешните реакции и страстите, ще трябва или да използвате празни фрази, или да свържете тези неща с духове, които са зад физическия свят, със свят, който се отнася към него така, както светът на цветовете се отнася към света на докосването. Също така трябва да използвате подобен подход за разбиране на света на мисълта. Така виждате, че човекът има дял във висшите светове, че астралното тяло се простира в тези светове и че деваканичният свят от своя страна хвърля един вид сянка върху този свят. Някой, който не знае нищо за тези висши светове, е подчинен на тях като роб,

безсилен срещу силите, които контролират веригите. Точно както физическият човек може да бъде свободен само ако е способен да развие волята да се изправи срещу друг човек в свобода, така и астралната природа на човека може да бъде свободна само ако осъзнае връзката си с целия астрален свят.Защото докато хората живеят само в обикновените си вътрешни чувства, тяхната астрална природа ги държи на водещи конци, така да се каже. Те винаги са обладани от нея. Те се освобождават, когато я разпознаят. Точно както ние възприемаме и познаваме физическия свят около нас, така трябва да се изправим пред тези духове, духовно око в духовно око, и да знаем с кого си имаме работа. Същото важи и за света на човешките мисли. Това е пътят към истинската свобода, виждането през света около нас. За да постигнем правилната степен на разбиране, трябва да обмислим какво се крие зад физическия аспект. Трябва да се положи начало и трябва да се изучават тези неща; светът трябва да изучава тези неща.
Има известно основание за следното възражение, което също се повдига от много хора: Каква е ползата за нас да чуем някой да ни разказва за светове, които самите ние не можем да видим? Виждате ли, това е първата стъпка към това да можем сами да виждаме в тези светове. Защо е първата стъпка? Защото физическият свят се явява в малко по-различна светлина за някой, който е получил прозрение, отколкото за материалистичните умове. Сравнението може да покаже различната гледна точка, която един теософ трябва да заеме по отношение на физическия свят. Можем да вземем пример от обикновеното писане. Някой, който не може да чете, може да го погледне, както и някой, който може да чете. И двамата виждат едно и също нещо; няма разлика в това, което всъщност виждат. Човекът, който не може да чете, ще каже: Виждам линии, които слизат и се изкачват, по-дълги и по-къси линии. Той ще може да ги опише. Някой, който може да чете обаче, ще открие, че линиите имат значение. Той няма да опише формата на буквите, а ще намери смисъл в тях. Така е с целия свят, когато се гледа от духовно-научна гледна точка. В сравнение с това, вземете нашата съвременна конвенционална наука. Тук светът е описан по начина, по който някой, който не се е научил да чете, описва буквите. За другия човек всички неща в света се превръщат в букви; те придобиват значение и той се научава да ги чете. Когато някой, който не може да чете, описва формите на буквите, това не може да се каже, че е погрешно. Много хора казват, че нашите идеи са откъснати от реалността, когато казваме, че думата или светът също имат специфично значение. Не можете да кажете нищо против това възражение; това е ежедневният поглед върху нещата. Но има и друг начин да се гледа на нещата, където всяко цвете се превръща в буква, всеки растителен вид - в дума, а светът - в голяма книга. Светът съдържа нещо в себе си, което надхвърля физическите му аспекти. Знаците за това обаче нямат устни и затова трябва да им се придаде смисъл. В девачан се отваря напълно нов свят за някой, който може да чете писането на растенията. Можете също така да мислите за всяко животно в света

като за буква и постепенно ще можете да дешифрирате тези букви. Ако разбирате какво се проявява в живота на животните, ще се отнасяте към тях като към някой, който може да чете, а не като към някой, който просто описва буквите, какъвто е начинът на съвременната конвенционална наука. Научавайки се да разпознавате думата, която се крие в животното, вие сте способни да видите друг, напълно различен свят зад физическия свят - астралния свят. Научавайки се да виждате растителния свят като букви, вие придобивате способността да виждате в менталния свят. Това не е нещо откъснато от реалността. Напротив, това е нещо здраво основано на реалността, което ни учи да виждаме изобилния смисъл на живота. Наистина е така, че ние възприемаме истинското значение на духовното прозрение за света само ако го сравним с четенето.Какъв би бил смисълът, ако нарисувам нещо на дъската и го опиша, ако то няма смисъл? То придобива смисъл, когато възприемаме значението му. И така е със света. Постепенно осъзнаваме защо светът съществува, какво може да означава за хората и какво представляват самите хора в света.

Разказвайки ви всичко това, нямах намерение да представя нещо ново. Тези от вас, които са чували за теософията няколко пъти, ще я знаят всичко. Разказвам ви го, за да ви дам средство да опровергаете твърдението, че теософията е ненаучна, да ви въоръжа срещу възражения, смятани за логични. Само някой, използващ късогледство, може да повдигне възражения срещу науката за духа. Логика, която изследва всяко кътче и пукнатина, ще покаже, че не може да се повдигне никакво възражение, което да не е абсолютно разумно. Следователно трябва да се разбере, че хората, които се основават на научна гледна точка в атаките си срещу теософията, правят това не по логически причини, а въз основа на внушение. Когато сте свободни от такова внушение и знаете, че мислите са само сенките, хвърляни от девачански духове, и ако след това чуете професор, който е под влиянието на менталния свят, да каже, че билярдната топка се движи от *materia movens* , която се прехвърля на втора билярдна топка - можете да видите зад кулисите и да видите, че той е повлиян от други духове.

Земята трепери, по някакъв начин. Тя ни поставя пред големи задачи. Въпроси възникват от сериозните предизвикателства на нашето време. Няма да е възможно да се реши социалният въпрос, който вече е причинил толкова много кръвопролития, с предложенията, които хората правят в момента. Политическите партии, които се стремят да решат социалния въпрос, също са под влиянието на подобни предложения. Някой, който е способен да види зад физическите аспекти, вижда демона, който стои зад много партийни поддръжници. Никога не може да бъде другояче, отколкото беше в случая с Робърт Оуен.[34]благороден и грижовен човек с добри познания за социалните условия в Англия. Той искал да създаде пример за икономика, в която да помоли добрите и лошите работници да се присъединят към него в създаването на социална общност. Той се основавал на

разбираемото предразсъдък, че хората по същество са добри и е необходимо само да бъдат поставени в ситуация, в която имат шанс да си изкарват достойно препитание. В такава ситуация, вярвал той, те ще могат да имат живота, който желаят. Но този филантроп най-накрая трябвало да признае, че не е възможно да се започне с практически мерки в усилията за социален прогрес, а че първо трябва да се обучават хората, като се обърне внимание на тяхното разбиране.
Някой, способен да вижда в света на духа, възприема какво се крие зад физическия план. Той ще види как хората живеят заедно, някои в най-голяма мизерия, бедни и потиснати от труд и нужда, а други се отдават на изобилие, наслаждавайки се на всякакви неща. Ако човек не отиде отвъд физическия план, ще бъде лесно да си представи как ситуацията може да се промени. Това правят повечето хора, когато се чувстват призовани да бъдат реформатори днес. Те не се намират в същата ситуация като някой, който е роден сляп и след успешна операция изведнъж вижда света около себе си пълен с цветове. Защото тогава те биха видели всякакви различни духове зад всичко физическо. Когато се опитват да осъществят своите добронамерени планове за реформа, но не обръщат внимание на духовете зад всичко това, ситуацията ще бъде много по-лоша петдесет години по-късно, отколкото е била някога. Всички социални идеали днес биха се противопоставили гротескно на астралния свят, ако този астрален свят на човешките страсти, желания и мечти също не се промени. Обща мизерия, ужасен брожение в света, ужасна борба за съществуване биха заменили днешната борба, която е достатъчно ужасна и сама по себе си. Достатъчно е само да се вгледате малко в света на духа и ще видите ситуацията. Човешките същества не са просто тела, които трябва да се хранят; човешките същества са също духове и са във връзка с други духове. Задачата на онези, които могат да видят окултния свят, е да ги накарат да осъзнаят, че са другари, членове на висши светове. Представете си човек и няколко бръмбара, пълзящи по него. Бръмбарите нямат представа, че този човек, тази духовна същност, е нещо различно от тях самите. Те ще опишат формата, например на носа. Така човешките същества описват небесата, Марс, Слънцето, Меркурий и другите звезди. Съвременният астроном е точно като бръмбар, който няма представа, че носът принадлежи на душа, когато описва Меркурий, Марс, Слънцето. Той ги описва точно както ги вижда, като бръмбар, пълзящ в космоса. Ще знаем как да опишем реалността на нещата, едва когато осъзнаем, че звездите имат души, че духът присъства навсякъде, че цялата вселена е одушевена. Това и нищо друго е целта на науката за духа. Толкова е логично. Предразсъдъците, бидейки чисто внушение, затрудняват хората да осъзнаят какво всъщност представлява този духовен възглед за света.
Целта на тази уводна лекция беше да покаже съпротивата, която срещат хората, които мислят от гледна точка на науката за духа и които в очите на света представляват тази наука. Всеки от вас може да се окаже в позиция, в която трябва

да прояви твърдост пред лицето на възгледите, представени му отвън. Част от работата в нашите групи е да помогнем на членовете да стоят твърди. Те трябва да бъдат достатъчно уверени вътрешно, че въпреки всичко, с което се сблъскват в света, имат жива вътрешна сигурност за света на духа и по този начин са въоръжени срещу всяко възражение, което може да бъде повдигнато. Не количеството теософски знания, които имаме, а нашето вътрешно осъзнаване, вътрешен живот и вътрешна сигурност са от значение. Много хора, които представляват други подходи, искат да влязат в дискусия с нас, желаейки да предложат мъдрост, която теософията вече притежава. Те продължават да казват неща, които един теософ отдавна е изоставил. Той ще характеризира, но няма да критикува. Той няма да прави пропаганда в обичайния смисъл, защото това не може да бъде наша задача. Хората трябва да дойдат по собствена свободна воля, ако искат да се присъединят към нашите редици. Да се прави пропаганда и агитация не е задача на теософите. Следователно не е тяхна работа и да опровергават другите. Човек се стреми да характеризира гледната точка на самата духовна наука. Другият човек трябва да се вживее в нейния дух. Агитацията – ако може да се нарече публична лекция такава – се състои в това да се каже на хората: теософията предлага това и онова. Всеки, на когото е предопределено да стигне до нея, ще стигне до нея. Теософът не е длъжен да предлага възгледи и мнения. Той говори за реалности в един по-висш свят, а реалностите, фактите, са безспорни. Теософът, представящ духовно-научната гледна точка, ще се въздържи от представянето на собствените си мнения. Като теософи говорим за древна мъдрост, която винаги е била позната на мъдрите хора. Никога няма да имате двама души с различни мнения, след като са навлезли във висшата сфера. Най-много може да се окаже, че един от тях не е проникнал достатъчно дълбоко. Това е видът отношение, което един теософ може да развие. Той не трябва да се налага на другите, но трябва да бъде уверен в сърцето си и уверен в себе си, представяйки теософията на света. Някой, който знае, ще може да намери и думи за знанието, което носи в себе си.
Следователно, това е начинът, по който теософският подход и други подходи, които са в противоречие с него, трябва да бъдат характеризирани, а не критикувани. Ако развиваме това отношение все повече и повече, ще имаме най-добрите възможни средства да бъдем активни теософи в света. Ще разбираме света около нас все повече и повече и ще го изследваме в духа. Това е теософският начин на действие.
В заключение, още един пример, един от онези, които ще шокират хората, когато бъдат споменати публично. Тези неща са просто верни и могат да бъдат открити със средствата на нашето духовно изследване. Бих искал да ви опиша един феномен на нашето време и ще видите как разбираме света около нас, ако наистина проникнем в нещата, които науката за духа може да предложи. Моля, не приемайте думите ми погрешно, защото човек ще трябва да свикне с факта, че има неща, за които все още нямаме и най-малка представа. Кой би си помислил преди петдесет години, че

има вещество, за което е нужна само малка гранула, за да увреди здравето ни? Преди петдесет години никой не знаеше нищо за него. Има неща, които имат ефект, преди хората да знаят за тях и да ги разберат. Това вещество се нарича радий. В този случай хората все още не са имали физическите инструменти, за да го разберат. Що се отнася до духовните неща, на хората им липсват духовните инструменти.

Има членове на социалистическото движение, които са изключително радикални и наистина биха искали да ударят и унищожат всичко. Други членове са до известна степен консервативни във възгледите си. Сред тях можете да откриете всякакви различни тенденции. Една група в рамките на социалистическото движение е затворена група със забележително хомогенни, сходни възгледи и един и същ начин на действие. Те са били най-малко радикалните хора. По същество това е търговията, професионалната група, която е дала началото на социалистическото синдикално движение - печатарите.[35]Те бяха първите, които разработиха по-формален набор от правила в рамките на социалното движение. Договорени бяха ставки на заплащане за отношенията между работниците и работодателите. Дори се стигна дотам, че се издава вестник за печатарската индустрия, чийто редактор изобщо не е социалист, след като е бил изключен от социалистическата партия. Това показва колко умерена е групата.

Сега е възможно да се запитаме дали можем да изследваме духовните причини за тези неща, точно както можем физически да изследваме действието на радия. Да, можем. Не се изненадвайте твърде много от отговора, даден в науката за духа на въпроса защо има такава група в рамките на социалистическото движение. Това се дължи на действието на оловото върху човешката душа. Всички неща в света около нас, били те малки или големи, са физически тела на духовни принципи. Златото, среброто, медта, всичко, което живее около нас, е тяло за духовен принцип. Оловото също е видимото тяло на определен дух. И всеки, който работи с олово, се занимава с метала не само в неговия химичен смисъл, но и в неговата духовна природа. Оловото не само засяга белите дробове; то има и доста специфичен ефект върху останалата част от човешкото същество. Така че ето източника на необичайните възгледи, поддържани в тази професионална група.

Сега нещо друго – нещо, което ми се случи само преди няколко дни. При мен дойде един добре познат човек, който не може да обясни защо е способен да намира аналогии и да вижда връзки в научната си работа с умение, необичайно дори сред академиците. Такава способност се дължи на силно мобилно ментално тяло. Мислех си, че ще разбера как се получава това явление. След известно време успях да кажа на човека, че вероятно има много общо с медта. Това се оказа вярно, защото той свири на валдхорна. Малкото количество мед в него имаше такъв ефект върху него. Сега само помислете. Без да го знаят, хората са подвластни на всякакви влияния. Говорих за внушението по-рано. Сега виждаме влиянието на целия свят на духа,

който е около човешкото същество. А какво е теософията? Това е начин за проникване в света на духа и неговите закони. И какво означава това? Означава свобода, защото само прозрението ще даде свобода. Когато знаем нещо, можем да се отнесем към него по правилния начин. Следователно, постигането на прозрение в духа е най-великият процес на освобождение, който някога можем да имаме. Истинското развитие и прогрес се крият в нещата, на които науката за духа може да ни научи. Хората ще стигнат до търсене на истината в духа само когато искат да бъдат свободни. Днес обаче те няма да получат знание за духа и можем да видим, че е невъзможно да го направят, ако искат да бъдат свободни не само от социалните предразсъдъци, но и от всичко останало, включително неща, които все още нямат силата на ума да разберат. Хората, които все още зависят от модата и т.н., няма да са силно склонни да обмислят влиянието на металите, които съществуват около тях. Но трябва да се направи начало, малко начало за нещо голямо, много голямо. Това, което исках да направя днес, беше да хвърля малко поглед върху нещо, в което науката за духа може да се надява да бъде начало.

6. Духовно прозрение, предлагащо най-голямо освобождение II

Мисията на Движението за духовна наука

Преди седмица разгледахме светогледа, основан на науката за духа, доколкото той може да има значение за хората днес. Съвременните хора, разбира се, ще се основават преди всичко на наблюдения, направени чрез сетивата и рационалния си ум. Те могат да се основават и на съвременната наука, която също се основава на наблюдения, направени чрез сетивата и рационалното мислене. Показахме, че е възможно да се отговорят на всички възражения срещу науката за духа, които могат да възникнат от съвременния научен подход. Моля, не разбирайте погрешно причините за разглеждането на темата по този начин. Това не е направено, за да можем да излезем и да влезем в дискусия с хора, които все още не са се замисляли за науката за духа. Няма съмнение за това. Всеки, който все още няма ум да я обмисли и също така не е склонен да го направи, първо ще трябва да се научи да се фокусира върху нея. Следователно не става въпрос за наличие на аргументи, които да се използват в дискусиите, а всеки може в сърцето и ума си да повдигне възражения, които могат да възникнат в светлината на съвременната популярна наука или съвременния живот като цяло. Трябва да сте достатъчно уверени в себе си. Това, значи, е била целта на нещата, които разгледахме последния път.

Мисията на духовно-научното движение никога не може да бъде просто да задоволи любопитството или жаждата на хората за знания. Вярно е, че сред много теософи това любопитство, или, казано по-учтиво, тази жажда за знания, е била и все още е причината, поради която са се свързали с теософските начинания. След време обаче всеки, който е дошъл чисто от любопитство, ще бъде разочарован. Не че науката за духа не разполага с най-изобилните средства за задоволяване на жаждата на хората за знания, чак до най-дълбоките дълбини на съществуването, но знанието, с което се занимаваме в теософското движение, ще служи на цел само ако се превърне в активно знание, знание, от което човек предприема действия, прилагайки го на практика в ежедневието. Следователно хората трябва поне да имат желанието да направят това знание част от живота си.

Когато някой се занимава с науката за духа, той лесно може да се окаже пред дилема. Трябва да видите тази дилема ясно. Много от хората, които се занимават с теософия, попадат в две категории. Някои ще кажат: Искам да помогна, искам да бъда ценен за обществото. Те смятат, че теософското движение трябва да им даде средствата да направят това, за да могат да започнат веднага. Други може би само имат илюзията, че искат да помогнат. В действителност те просто искат да задоволят любопитството си и да чуят за неща, които намират за сензационни. Нито една от тези две категории не е подходящ вид членове за Теософското общество. Тези, които искат да започнат да помагат веднага, не вземат предвид, че първо

трябва да научат нещата и да придобият умения, ако искат да могат да помогнат. Трябва да им се каже, че трябва да бъдат търпеливи и да развият силите и уменията, които ще ги направят помощници на човечеството. Те трябва да ограничат амбициите си. Хората, които просто искат да задоволят любопитството си, ще трябва да разберат, че нито едно от дадените им средства и способности не трябва да бъде прието, освен ако не са готови да бъдат част от и да служат на цялата човешка еволюция. Това ще отнеме много време. Теософското общество трябва преди всичко да генерира сигурно знание и осъзнаване за вечността и съществуването в духа. Някой, който има това осъзнаване, тогава си казва: Нямам намерение веднага да се впускам, от сегашната си несъвършена гледна точка, във всякакви начинания за реформиране на човечеството и т.н.
От една страна е необходимо търпение, а от друга - воля да бъдеш част от и да служиш на цялата човешка еволюция. Методът на Теософското общество се намира между тези две неща. И не трябва да се концентрираме само върху едното от тях, а да обръщаме внимание и на двете. Трябва да имаме както търпение, така и воля да бъдем активни, но не като средно аритметично на двете, защото те трябва да бъдат развивани отделно в сърцата и умовете ни. Не бъркайте двете неща! Съвсем различно е, ако човек има средно аритметично или има двете неща отделно в сърцето и ума си.
Теософският възглед за света е оживял преди няколко десетилетия, за да отговори на тези две изисквания и оттогава е на разположение на човечеството. Знанието, което сме усвоили през годините, всичко, което е казано досега, се връща в съзнанието ни отново, защото колкото по-често правим това, толкова по-добре е. Знанието трябва да се превърне в жива сила на намерението. Това означава, че някои от по-възрастните членове ще чуят отново някои неща, които са чували преди, може би в друг контекст, а може би просто за да освежат паметта си. Това е начинът, по който теософският възглед за света е оживял преди няколко десетилетия. Какво е било преди това? Това е нещо, което наричаме тайно или окултно учение, тоест нещо, правено в малки групи от хора, специално допуснати до тях. В по-ранни времена учениците са били подлагани на тежки изпитания на своята воля, намерение, чувства и мислене, преди да бъдат допуснати до тези затворени групи, езотеричните или окултните братства. Влиянието на тези братства е нещо, което в бъдеще ще идва от по-голяма група хора. Все повече хора ще бъдат призовани да имат такова влияние. По този начин малка група избрани винаги са имали влиянието, което теософското движение сега придобива. Независимо дали са били учениците на Хермес или учениците на Елевзинските мистерии, окултните училища в Египет или християнските гностически училища, или розенкройцерите в Европа - във всеки случай малките, внимателно дефинирани братства са оказали голямо влияние. Съвременните хора с тяхната интелектуализирана наука не знаят

нищо или практически нищо за това, но е факт, че цялото култивиране на ума и чрез това и цялата материална цивилизация произлиза от такива братства.
Вече беше казано, че цялата материална цивилизация, всичко, което хората създават с помощта на чук, трион, брадва и т.н., се основава на култивирането на ума. Можете да разглеждате всичко в тази светлина, колкото и голямо или малко да е. Вземете един от великите инженерни постижения на нашето време, тунелът Симплон или тунелът Сейнт Готард. Много малко хора осъзнават, че те никога не биха могли да бъдат построени, ако не беше човек на име Лайбниц.[36]Тунелите не биха могли да бъдат построени, ако не беше диференциалното смятане. Идеята, която някога е вдъхновявала тези мислители да правят такива фини изчисления, е направила всички тези неща възможни във физическия свят. Всичко, което се случва на физически план, в крайна сметка се връща към мисли и идеи. Ужасна илюзия е хората да мислят, че има нещо в цивилизацията, което в крайна сметка не се връща към духа, към ума. Вземете каквото щете в областта на изкуството, технологиите, индустрията или търговията - най-практичните, най-баналните и най-ежедневните неща в крайна сметка се връщат към нещо, което се е случило в човешката душа.
Откъде произлизат великите импулси, идеи, умствена креативност? Тук стигаме до сфера, в която можем да започнем да разбираме как са функционирали окултните братства от по-ранни векове и хилядолетия. Вземете пример, макар че един съвременен материалистически мислител никога не би се сетил за това. Един пламенен, ентусиазиран младеж, живеещ през 18-ти век, някой с дарби за велики дела, се нуждаел само от стимула на нещо, което може да изглежда като случайно случващо се, нещо напълно незначително. Той срещнал, сякаш случайно, някой, който изглеждал безразличен. Този човек казал няколко думи на младия мъж, които сякаш не направили особено впечатление. Казвам „появили се“, защото нещо наистина се случило в душата на ентусиазирания млад мъж. Срещата, по време на която били казани тези на пръв поглед незначителни думи, все пак имала значение. И така, какво всъщност се случило? Нещо от най-голямо значение за цивилизацията произлязло от незначителен инцидент, който изглеждал въпрос на случайност. Братята, които са истинските и най-велики пазители на съкровището на мъдростта на човечеството, са на този свят. Те може да се разхождат сред нас; може да ги срещнем. Но те носят вълшебна шапка, що се отнася до обикновените хора. От тях зависи да разпознаят брат си, защото братята никога не се идентифицират. В миналите векове те са били дори по-трудни за разпознаване, отколкото днес. Важното обаче е било тяхното влияние. Представете си такова братство от окултни посветени. Един от братята се приближава до младия мъж сякаш случайно. Но подобни случайни събития са породени от мъдростта на този свят. Няколко незначителни думи разпалват искра в ума на младия мъж, която е от най-голямо възможно значение за нашата цивилизация. Младият мъж е бил Жан-Жак

Русо.[37]Събитие, което изглеждаше незначително, посля семе, което накара Русо да развие своята философия. Няма нищо случайно в мощните импулси, които дойдоха с него в нашата цивилизация. Те не са очевидни в обикновената история на цивилизацията, а тихо позволяват на потока от мъдрост да продължи, за който се грижи братството. Решението за това какво ще служи на нуждите на човечеството се взема в братството. Братята са мъдри, те са пророци. Те знаят от какво се нуждае човечеството. И когато възникне нужда, те ще изпратят един от братята в света, за да внесе нов тласък в еволюцията.
Друг пример е такъв, който вече съм давал. Той се отнася до немския теософски философ Якоб Бьоме и може да бъде намерен във всяка негова биография.[38]Като момче той бил чирак на обущар. Един ден майсторът и жена му излезли. Казали му да не продава нищо, а само да се грижи за магазина. Влязъл някой, който направил дълбоко впечатление на момчето. Непознатият искал да купи нещо, но на Якоб не било позволено да му продаде нищо. Когато мъжът си тръгнал, Якоб чул да го викат по име. Той отишъл до вратата и мъжът му казал: „Якоб, сега си малък, но един ден ще станеш велик. Ще бъдеш някой, на когото хората ще се удивляват.“ Този мъж дал тласък за нещата, за които по-късно писал Якоб Бьоме.
Ще видите още по-добре за какво става въпрос, ако вземем друг пример, който може да ви отведе още по-дълбоко в тайните на братствата. Представете си, че някой непознат – непознат във външния свят, добре познат на посветените – пише писмо до влиятелен таен съветник или министър. Писмото може да е за нещо не от голямо значение, може би с молба да бъде удовлетворена незначителна молба. Ако посветен прочете това писмо, някой, който може да го прочете много по-различно от начина, по който би го прочел обикновен човек, той би отбелязал нещо много специално в него. Може би е необходимо да се пропусне всяка трета дума от началото на писмото или всяка четвърта дума, броейки от края. Думите, които остават, имат значително значение, влияейки върху волята на човека, до когото е адресирано. Този човек може просто да е прочел молба да се премахнат някои боклуци. Но в действителност писмото казва нещо от огромно значение. Сега може да кажете: „Но човекът не е чел това.“ Това не е вярно. Повърхностното самосъзнание не го възприе, но тайната на такъв код е, че правилните думи остават и се отпечатват върху етерното тяло, върху подсъзнанието, и съответният човек в крайна сметка ще ги е възприел.
По този начин могат да се дават импулси, за да се накарат хората да правят неща, и е възможно да се предават инструкции по тайни начини, без хората да знаят за това. Това, разбира се, е само малък пример в сравнение с неща от огромно значение, които съществуват в света. Посветеният е способен да действа под всякаква форма. Той притежава средствата да влияе не само на ежедневното ниво на съзнание на хората, но и на другите нива на човешкия ум.

Знаете за немския философ и мистик Хенрикус Корнелиус Агрипа фон Нетесхайм.[39] Негов учител беше Йоханес Тритхайм, абат в Спонхайм.[40] Абатът е писал книги, които на съвременните материалистични умове изглеждат или романтични, или силно барокови, със сигурност нещо, което човек не би намерил за особено интересно. Смята се, че тези произведения са срещнали безразличен отзвук и по времето на Йоханес Тритхайм от Шпонхайм. Но има ключ към четенето на тези книги. Ако пропуснете някои неща от началото, а други от края, нещо остава и този остатък представлява голяма част от това, което днес се представя като елементарна теософия. Четейки тези книги, човек следователно наистина чете и с подсъзнанието си, четейки материала, който днес се представя като теософия. В продължение на векове много хора по този начин несъзнателно са приемали теософията в сърцата и умовете си. Това са били значителни влияния в нашата цивилизация, които могат да бъдат разгледани заедно с вида процеси, които обсъдихме преди седмица относно ефектите на медта и оловото.
От тези примери можете да видите, че окултните братства са били активни в света през хилядолетията в полза на човечеството. Това е било правилно за онези минали времена, но вече няма да е правилно в бъдещето. Посветените, които познават смисъла и значението на еволюцията, следователно ще кажат: „Това, което се е случило в миналото, вече не е правилно за бъдещето.“ Би било лош вид вдъхновение, което винаги би търсило истината в миналото и не би познавало неговата жива реалност, която е, че истината винаги се променя за бъдещето. Някой, който е истински вдъхновен, не само ще се стреми да учи от най-ранните учители на човечеството, но и ще преобразува истините, които са му дадени, бидейки жив в настоящето. Нещо, което трябва да се изправи срещу тази стара форма на окултна работа във всяка човешка душа, е идеята за свобода, идеята за нейната ценност и достойнство на човека. Хората са несвободни, ако върху тях се оказват влияния по този начин. Свободата обаче, и това е било показано и преди, не е нещо завършено и цялостно, а нещо, което човешките същества се борят да спечелят в живия процес на еволюцията. Свободата е целта на човечеството, а не право по рождение. А свободата зависи от прозрението. Няма друг начин за преодоляване на старите влияния, идващи от братствата, освен да се направи широко известно самото окултно знание. Основната цел на теософското движение е да направи хората свободни, докато научават духовните истини, които някога са били запазена марка на окултните братства. В миналото светът не е знаел нищо, което да надхвърля физическия план, а днес почти не знае нищо от него. Едва когато светът опознае нещата, които надхвърлят физическия план, хората ще могат наистина да контролират мистериозните влияния и сили, които действат между едно човешко същество и друго, между една нация и друга. Това е човешката мисия за бъдещето и следователно наистина е и мисията на теософското движение.

По този начин науката за духа се оказва нещо много различно от всички други съвременни движения. Много въпроси възникват пред човешките същества, фактите ги принуждават да се изправят пред тях. Преди всичко стои социалният въпрос, който се появява във всевъзможни форми. Той включва въпроси за личната свобода, национализма и расизма, както и колониалния въпрос. Всички тези въпроси, а също и най-важното - въпросът за образованието, са показани в специална светлина, различна светлина, с науката за духа, отколкото е възможно в днешно време. Защо е така? Един малък пример може да покаже това. Днес в психиатрията има движение, което е малко познато на обикновените хора. Но тъй като статиите във вестниците сега представят всичко на света, някои от вас сигурно са обърнали внимание. Това наистина засяга важни въпроси. Вижте последните публикации на книги. Ще намерите интересен малък том за болестта на Роберт Шуман. Психиатър[41]е решил да се обърне срещу Роберт Шуман – както и срещу други хора – и да покаже, че той е страдал от състоянието, което специалистите по алергия наричат „demention prekox“, което означава „преждевременна деменция“.[42]Може би знаете, че не само Роберт Шуман, но и други велики личности са били изследвани за психическото си състояние – Гьоте, Хайне и доста други. Има дори две публикации, които не са без интерес, макар че са посветени на изследванията на личността на Христос в това отношение.[43]Всичко това е възможно в нашата материалистична епоха. Един такъв специалист по отчуждение казва, че ако умът се проявява необичайно, това се дължи на аномалия в организацията на човека.[44]Едно нещо, в което съвременните специалисти по алиенизъм са сигурни, е, че подобни състояния не могат да бъдат повлияни чрез разсъждения с хората. Ще видите какво имам предвид след малко. За известно време се смяташе, че ако някой страда от определена форма на мания, която се изразява в необичайни религиозни идеи, би било възможно това да се коригира, като му се говори разумно, като му се представят разумни аргументи. Манията понякога приема доста специфична форма. Някой си въобразява, че е преследван, например. Алиенистът смята това за симптом.[45]Манията за преследване е просто симптом за него, а истинският проблем е аномалия в мозъка. Не можете да преодолеете заблудите на някого, като му обясните, че изобщо не е преследван, защото не можете да промените начина, по който е организиран мозъкът. До този момент алиенистът всъщност е прав. Духовният учен не възнамерява да съди някого от аматьорска гледна точка. Може да представите разумни идеи на въпросния човек, но няма да излекувате манията му. Най-много тя ще приеме друга форма.

Нека вземем случая с Хьолдерлин, друг човек, който е изучаван от специалисти по алиенизъм.[46]Хьолдерлин беше съсипан от копнежа си по Древна Гърция. Един специалист по психиатрия би казал, че страда от заболяване на мозъка и че всичко останало е симптоматично доказателство. Болестта може да е с наследствен произход. Затова се смята, че не е възможно да се повлияе на конституцията на

организма, предимно на конституцията на мозъка, извън живота на ума и духа. Виждате ли, тези изследвания в психиатрията отвеждат човек до бездънни дълбини. Физическото тяло се приема като нещо дадено, а умът и духът са като вид пара, издигаща се от това тяло. Дори най-големите умствени постижения, делото на гениални хора - ако е ненормално, материалистичните учени ще го припишат на ненормални мозъчни функции. Това ще ви каже вашият специалист по психиатрия, вашият психиатър. Каквото и да кажете, за да му противоречите, той ще настоява, че целият живот на ума и духа зависи от физическата организация. Доколкото е така, положителното твърдение е правилно, но тези хора не разбират какво всъщност става въпрос тук; те нямат представа.

Това ни води до нещо, на което трябва да обърнете внимание. Става дума за една изключително важна тайна, макар че може би не всеки би я сметнал за такава. Истината е, че човешкият орган, който изпълнява своята функция, първоначално е бил създаден от самата тази функция. Мозъкът първоначално е бил създаден от мислите. Кръвта развива живота на чувствата. Не може да има живот на чувствата без топла кръв. Факт е, че кръвта първоначално е била създадена от живота на чувствата. Това е съвсем нов начин на гледане на тези неща. Сега можем да си кажем, че със сигурност не можем да променим човешкия мозък с идеите, които хората произвеждат в мозъците си днес. Но зад този мозък стоят различни мисли, мисли, непознати в материалистическата наука, и те първоначално са създали мозъка. Това е светът на мислите, който трябва да опознаем; това е светът на творческите идеи. Следователно трябва да правим разлика между обикновените мисли и света на мислите, който залива – наистина залива – света. Именно защото мозъкът е роден от света на мислите, човешкият ум е способен не само да произвежда мислите, идващи от света на мислите на мозъка, но и да участва в света на мислите, който стои зад физическата организация. По този начин човек се научава да управлява живота на мислите. И така, човек не лекува хората, като изтъква логически причини, а като навлиза много по-дълбоко в царството на ума и духа. Възможно е, с мисли, взети от истинския свят на духа, да се промени физическият организъм изцяло извън царството на мислите и да се излекува болният организъм.

Духът съществува по два начина. Имаме духа, който първо се проявява външно в природните явления, в изкуството, науката и икономическите продукти на инженерството и индустрията. Този дух е продукт на физическия живот. Но зад него стои неговият създател и това също е дух. Един образ може да помогне да се покаже това. Представете си, че имам малко вода тук и прилагам определена процедура, за да я охладя, така че да се превърне в лед. Ако нагреем част от леда, така че да се превърне отново във вода, имаме три неща - първоначалната вода навсякъде, леда и нещо, което се превръща отново във вода. Можете да погледнете човешкия мозък по следния начин. Духът, който изпълва целия свят, се е

кондензирал в мозъка, както водата се кондензира в леда. Мислите се пораждат от мозъка, точно както водата се поражда от леда, когато той се нагрее. Следователно, по същество, можете да приемете цялата материя като кондензиран дух, свит дух и можете да видите нещата на ума и духа, които се проявяват в света, че са дошли от физическото. Материалистичното мислене разглежда само кондензираната материя и е забравило, че духът стои зад света на материята, че съществува духовен свят отвъд физическото, който създава материята. Теософското движение трябва да върне хората обратно към духа, който стои зад материалния свят.
Сега можем да се върнем и към нещо, което споменах последния път, когато се срещнахме. Говорих за писането. Записваме нещо, да кажем думата „дух". Някой, който няма понятие за духа, очевидно не би написал думата. Но може да се появи някой друг, който няма понятие за духа, който изобщо не може да чете, и би описал линия, извиваща се надолу, после отново нагоре, после отново надолу и така нататък. Никой няма да си помисли, че това означава „дух", защото човекът, който дава описанието, не може да чете. Така обаче се описват фактите в науката днес. За да бъде написана думата, трябва да има значение, което е влято в това писано произведение. Писателят може да си отиде, някой друг може да дойде, да погледне написаното и да разбере какво е искал да каже. Така е и с оригиналния дух по отношение на нашия физически свят. Този физически свят е като писането, просто писане. В обикновената ежедневна наука отделните обекти в този свят се описват по начина, който казах. Окултистът обаче би знаел, че тези отделни обекти означават и нещо друго, освен описанието, дадено с външни термини, и че те могат да бъдат разчетени, тъй като са букви на духа. Ако гледаме на този свят като на писане на духа, ако считаме всичко в света около нас – минерали, растения, животни и хора – за букви, написани от духа, ние навлизаме в света на духа по собствено желание, докато четем физическия свят.
Не е много лесно обаче да се чете по този начин. За да ви дам пример, нека ви кажа следното. Химик може да вземе кръв, да я анализира и да каже, че тя се състои от еди-какви си съставки. Сега той си е свършил работата и знае какво е кръв. Четейки в духовно-научен и окултен смисъл обаче, откривате, че кръвта не би могла да се появи във формата, в която я имаме, ако не са съществували явленията зад нея, които наричаме астрални явления. Духът на света действа върху материята чрез астралните явления. Никога не би могло да има такова нещо като кръв във физическия свят, ако астралният свят не съществуваше зад физическия свят. Всякакви неща биха могли да съществуват, но кръвта е възможна само защото зад нея стои астралният свят. По този начин вие четете астралното в кръвта, точно както четете световния „дух" в тези букви. Четенето на буквите, които съществуват тук, във физическия свят, води до възприемане на астралната сфера.
Това е напълно правилният начин за навлизане в света на духа – да дадем сърце и ум на света около нас. Може да е по-малко усилие да навлезем в света на духа по

редица други начини, но е по-сигурен начин да го направим, ако изучаваме явленията, които ни заобикалят. Минералът има нещо различно да каже, растението – нещо различно, животното, човекът – всички те наистина са различни букви. Ако им донесете сърцето и ума си, те ще ви разкажат за света на духа. Следователно ще откриете, че изучаването на нашия свят е едно от първите неща, които сте насочени да правите в розенкройцерското обучение – всеотдайно, всеотдайно изучаване на света. Когато започнахме нашето теософско движение, някои хора казаха: „Нещата, които той ни казва, могат да бъдат намерени във всяка книга за науката. Той говори за произхода, борбата за съществуване и т.н.; но ние искаме да чуем за нещата, които се случват в света на духа." Всъщност може да има повече от тези неща в него, отколкото хората, които са поискали да чуят, са в състояние да се справят. Но трябва да започнем със сигурно прозрение за нашата непосредствена реалност, не просто с описание, а с истинско разбиране.
Приемете следващото като важна фундаментална истина – тя винаги е била смятана за такава в розенкройцерското окултно училище. Сетивният свят се представя по начина, по който нашите външни физически сетива са способни да го възприемат. Нещата изглеждат различно в астралния свят, много различно. И изглеждат напълно различно в деваканичния свят. Така е и с нашите възприятия. Мислите и логиката, които използваме, за да схванем физическия свят, астралния свят и деваканичния свят, са едни и същи. Правилните мисли са правилни в девакан, на астралния план и на физическия план. Ако научите правилния начин на мислене на физическия план, това ще ви даде надежден водач във всички светове. Това обаче означава, че трябва да се научим да мислим по начин, който има истинско значение, смисъл и дълбочина. Следователно никой не бива да си спестява труда да навлиза в този физически свят с мислите си и да смята този свят за букви, писане, което разказва за по-висш свят на духа.
Във великия процес на освобождаване на човечеството, нашата основна грижа е да постигнем смислен подход към значението на физическите явления. Те са портата, която води към света на духа. Работата изисква много себеотрицание, но трябва да бъде извършена. Ако човешките същества наистина поемат тази задача и постепенно се издигнат до света на духа, правейки това, научавайки се да схващат нещата от гледна точка на този свят, те играят роля във великите задачи на културата и цивилизацията. Те могат да го направят само ако са свободни човешки същества. Веднага щом хората се стремят да развият цивилизация за бъдещето на каквато и да е основа, различна от свободата, всичките им продукти ще бъдат мъртвородени, с идеи, принадлежащи на миналото, пренесени в бъдещето. Огромната разлика от по-ранните начини ще бъде, че човешките същества, а не принципите или институциите, са активният агент. Вярно е, че и в миналото нещата са се правили само от човешки същества. Обаче само малка група е имала общоприети принципи. Някои биха хвалили тези принципи, вярвайки, че са

оригинални. Хората говореха за нещо, което са извлекли от принципите. Но това беше просто импулсът, дошъл от посветените. Вземете например посвещението на Хераклит,[47]например, в ранни времена. Той представи истините, които беше открил, във външни формули, които бяха допълнително доразвити от безброй хора. Те си мислеха, че мислят оригинални мисли; но това не беше така. Човек се научава да мисли оригинални мисли само като види какво се крие зад нещата и схване истинското им значение.

Надявам се, че сте развили някакво чувство за начина, по който човешките същества трябва да се включат в процеса на цивилизацията, като са способни да преминават между единия стълб, който е търпението, като са готови да учат и да не действат твърде рано, и другия стълб, който е волята да служат на прогреса на човешката еволюция. Те могат да направят това, ако позволят на нещата да оживяват за тях все повече и повече чрез сетивата и по този начин да проникнат до творческия дух. Това е нещо, което трябва да чувствате вътрешно, да сте живи вътрешно за него и тогава сте теософ. Хората трябва да достигнат много по-голямо ниво на свобода в бъдеще, отколкото са имали в миналото, и трябва да има много повече от тях. Не толкова отдавна само много малко хора в Европа бяха наистина свободни. Цивилизацията се разпространяваше в света от малки центрове, достигайки до другите под формата на възгледи и мнения, така че те започнаха да вярват, че всичко останало е погрешно. Русо също смяташе, че представя само собствените си възгледи, най-съкровената си същност, когато всъщност беше повлиян от съвсем различен източник.

Посветените знаеха, че животът между раждането и смъртта, който е обхванат от явленията, които възприемаме чрез сетивата, се управлява от сили, които не спират при смъртта; че силите, които съществуват и преди раждането, просто приемат различна форма по време на физическия живот. Това позволи на посветените да дават импулси, като могат да видят какво се крие зад смъртта. Стъклото, стоящо тук, никога няма да може да се движи от само себе си. И това, което се намира между раждането и смъртта, също не е способно да се движи от само себе си. Силите, които движат това, което се намира между раждането и смъртта, винаги присъстват; те са вечните. Посветените ги познават и голяма част от човешката раса ще трябва да ги опознае в бъдеще.

Направете това вътрешно чувство, защото това вътрешно чувство е важно. Без него няма да напреднете в окултните изследвания. От това ще зависи дали ще се присъедините към редиците на теософското движение като пълноправен член. Това вътрешно чувство ще ви даде и известна сигурност, която ще ви води през нещо, което възприемате навсякъде около вас. Ние възприемаме хаос в нашата цивилизация. Това е вярно. Теоретично погледнато, материализмът крие хаос в себе си. Чудовищно е, че когато някой отвори книга днес, той е представен с

множество несвързани индивидуални прозрения. Нищо освен подробности и хаос навсякъде, също и в социалния живот.
Какво ще направи някой, който не е част от теософския живот? Той ще предложи предложения как нещата могат да се правят по-добре. Помислете за многото рецепти за социални отношения, които човечеството е познавало! Теософското движение се различава от всички други движения по това, че не предлага рецепти и не казва как нещата могат да се правят по-добре. Усилията за намиране на рецепти не правят нищо за нашата бъдеща култура и цивилизация. Нито пък дискусиите за това как да се създаде мир в света. Създаването на програми е нещо, което принадлежи на миналото. Бъдещето зависи от съществуването на хора, които действат по правилния начин, използвайки собствените си ресурси. В теософията не казваме какво е правилното нещо, а показваме на хората как могат да се научат да правят правилното нещо. Ако тридесет души се съберат, не би било теософия да се каже, че ако имат определена конституция, ще живеят заедно в мир. Вместо това, на всеки индивид се показва как трябва да достигне ниво на вътрешно развитие, където ще намери правилния изход, използвайки собствените си ресурси, в отношенията си с другите. Това е мисията на теософията в движение, което служи на бъдещето.
В широк смисъл, ние разглеждахме световната ситуация и най-вече войната и мира в различни лекции,[48]също така въпросът за правата на жените и социалният въпрос. Докато става свободен, откъснат от принудата на своята среда, човекът едновременно с това е отведен във висшите светове, защото той трябва да бъде наистина свободен, за да влезе в тези висши светове. Никой никога не може да влезе във висшия свят под принуда. Тук виждаме добрата страна дори на хаоса. Ако цялата ни цивилизация не беше изпаднала в хаос, индивидите не биха могли да се развият свободно от собствените си ресурси. Те винаги щяха да бъдат обвързани със средата си. Старият ред трябва да се разпадне и да се превърне в хаос. В това отношение сме изправени пред големи промени и никой не може да се надява да реформира нещо в света, освен чрез вътрешно развитие. Всичко друго би било аматьорско пророчество.
В тези две сесии – предишната и тази – се опитахме да схванем значението на духовно-научното движение като движение за цивилизацията. Следващия път ще разгледаме как човешката карма играе роля в цялостния прогрес на цивилизацията и ще разгледаме индивидуалните кармични взаимоотношения на човешкото същество. С други думи, ще разгледаме какво човешките същества вземат от едно въплъщение в следващото и как участват в световния процес, докато напредват от въплъщение към въплъщение. Това е задачата, която възнамеряваме да поемем след седмица.

7. Карма и подробности за закона

Днес ще говорим за кармата и подробности за кармичните закони. Знаете, че под карма имаме предвид великия закон за причината и следствието в живота на духа. В науката за духа този закон за кармата се прилага предимно за повтарящи се животи на земята. Говорим за прераждане и карма като за две неща, които вървят заедно. Както мисля, знаете, този закон за кармата често се приема доста повърхностно, сякаш е просто въпрос на награда или наказание, простиращо се от едно въплъщение до следващото, така че когато нещо лошо или ужасно се случи на хората в този живот, те трябва да си кажат: „Заслужавам го заради нещо, което съм направил погрешно в предишния си живот." Въпросът не е толкова прост. За да разберем закона за кармата, трябва да навлезем по-дълбоко в цялата същностна природа на човека.

Законът за кармата и прераждането, за многократните животи на земята, е подложен на остри атаки от нашите противници, започвайки с общоприетата фраза: „Един живот на земята е достатъчен - не бих искал да живея този живот няколко пъти" и дори наричайки го догма, която води до бездействие, примирение пред сляпата съдба. Ще обърнем внимателно внимание на това възражение и ще открием как можем да противодействаме на всяко подобно възражение, ако разгледаме цялата еволюция на кармата. За да направим това, трябва да помним - и сме чували това много пъти - какво всъщност представлява човешкото същество в по-дълбок смисъл.

Както знаем, човешкото същество преди всичко има физическо тяло, което можем да видим с очите си и да докоснем с ръцете си, тяло, изучавано и изследвано във физическите науки, разчленено в анатомията и познато на хората в ежедневието. Много хора, които мислят материалистично, вярват, че това физическо тяло е всичко, което всъщност съществува от човешкото същество. Втората част на това човешко същество трябва да се види в етерното или жизненото тяло. То е напълно различно по същество от физическото тяло. Не е уместно да се твърди, че материалът, който изгражда етерното тяло, е по-тънък от материята във физическото тяло. Тук имаме съвсем различна „веществена природа". Това е активна материя, енергия. Тази етерна материя, която няма нищо общо с „етера", за който говорят физиците, е творческа по природа, тя е градивна дейност. Най-добрият начин да се мисли за етерното тяло е, че то има приблизително същата форма като физическото тяло, но е напълно полупрозрачно, макар и не напълно прозрачно, дори за ясновидци. То е пропускливо; ако беше самостоятелно, човек би могъл да ходи през него. Но то е и творческо, а физическите ни органи са изградени от неговите дейности. Сърце, бял дроб, черен дроб и т.н. са създадени от възможностите на етерното тяло. От материалистична гледна точка хората биха могли да кажат: „В такъв случай етерното тяло на детето би трябвало да е доста

малко.“ Това със сигурност е така. Не бива да позволявате това да ви разстройва, защото трябва да го разглеждаме по-скоро от гледна точка на енергия, която в някои ситуации може да заема по-малко място от творението, което тогава произвежда. По този начин си имаме работа с активен, творчески живот, с активно тяло, което е основата на физическото тяло, до което можем да се докоснем в пространството. Етерното тяло поддържа навиците на хората. То е преди всичко средство за нашата памет и темперамент и всъщност всичко, което притежаваме като трайни качества на душата. Когато говорим за душевния елемент в нас, със сигурност имаме предвид и нашия темперамент и оригинален характер. Това се изразява под формата на етерното тяло.

Третата част от човешката природа е астралното тяло. То ни изпълва и обгражда живото човешко тяло като аура от светлина, в която се проявяват импулси, апетити и страсти. Това е било описвано многократно.

Четвърта част от човешката природа се проявява в нашето самосъзнание, в Аза. Други части от човешката природа са все още на етап зачатък и се съдържат в Аза. Що се отнася до кармичната еволюция, ние се интересуваме главно от онези части от човешката природа, за които говорих. Има едно нещо, един житейски факт, който трябва да вземем предвид, защото е важен. Ако погледнете назад към живота си и се върнете към детските си дни, ще можете да си кажете, че сте научили много много. Имаше време, когато още не можехте да пишете и четете и не знаехте нищо за световните събития, историята, литературата и много други неща. Сега знаете всичко това; то е станало част от вашия вътрешен живот. Но има и нещо друго, което знаете. Знаете, че човек може да научи много и въпреки това това няма да промени кой знае колко първоначалния му характер и темперамент. Някои хора са научили огромно количество през живота си, като са изпълнили умовете си с всякакви знания, и въпреки това трябва да си кажат: „Имах буен нрав тогава и все още го имам днес.“ Или: „Винаги съм бил флегматик и все още съм такъв и до днес.“ „Имах този конкретен навик, а също и този, и все още ги имам днес.“ Други хора обаче ще са се променили много в себе си и в чертите на характера си. Може би няма човек, който изобщо да не се е променил. Поглеждайки назад към детството си, в крайна сметка ще трябва да кажете, че оттогава сте направили някои промени. Ще откриете също, че наблюдението и ученето са свързани с промяната, както минутната стрелка на часовник с часовата стрелка. Промяната в характера и темперамента става бавно като часовата стрелка, а усвояването на наблюденията, направени в живота, става по-бързо, горе-долу като минутната стрелка. Това е свързано с факта, че всичко, което научаваме, се възприема бързо в ума, като зад него стои астралното тяло и се изразява в астралното тяло. Когато чуете нещо съвсем ново, ще имате чувство, което ще ви дойде в този момент и ще бъде напълно забравено на следващия ден, или ако почувствате болка, тя ще изчезне от ума ви след известно време. Това са нещата, които светват в астралното тяло, но

след това отново изчезват. Всичко това се поддържа от астралното тяло. Нещата, които светват в нас за известно време и отново изчезват, са свързани по този начин с астралното тяло.
Нещата, които са постоянният запас на нашия вътрешен живот, от друга страна, всичко, което се превръща в навик, така че го помним за дълги периоди, може би за целия живот, всичко, свързано с темперамента, се намира в етерното тяло, което е по-плътно от астралното тяло. Когато някой успее да промени навик, качество, принадлежащо на неговия темперамент, например да се отърве от навика на небрежност и да стане по-внимателен, това се проявява в етерното тяло, а не само в астралното тяло. Когато някой научи много и наистина го направи свое, така че то стане част от душата му, от вътрешния му живот, и той не просто го знае, а го е направил свое, в по-дълбок смисъл, това променя конфигурацията на неговото етерно тяло. Ако някой възприеме морален принцип и трябва да си повтаря отново и отново: „Принципът съществува и затова го следвам“, той ще бъде само в астралното тяло. Ако обаче принципът стане толкова част от него, че той не може да прави нищо друго, тогава той е в етерното тяло. Преходът от астрално тяло към етерно тяло се случва бавно и постепенно в живота.
Нека сега преминем от разглеждането на частите на човешката природа към природата на кармата и нейния контекст. Нещо, което се случва само бавно в един живот на земята, този преход от нещо, намиращо се само в астралното тяло, към това да бъде и в етерното тяло, се случва по следния начин от едно въплъщение в друго. Ако някой се е постарал усилено да направи правилни морални преценки, може би с други, които му помагат в това, плодовете на тези усилия ще бъдат първоначално разположение на етерното тяло в следващия живот, един вид навик, следователно черта на характера. Нещо, което сега живее в астралното тяло, ще бъде част от етерното тяло в следващия живот. Когато срещнете някого с навик, достоен за похвала, и този навик се проявява в живота му отново и отново, това показва, че той е възприел съответните идеи или сам си ги е напомнял в по-ранния си живот. Склонностите и навиците идват от идеи, мисли и концепции, които човек е развил в по-ранни животи. Ако обърнете внимание на това, можете да се погрижите за следващия си живот, полагайки основите за определена организация на вашето етерно тяло в този живот. Можете да си кажете: „Ще се опитам в този живот да си повтарям отново и отново, че това или онова е добро и правилно нещо.“ Тогава етерното тяло ще ви покаже, че разбира се е добро и правилно да следвате тези конкретни принципи.
Тук стигаме до една особено важна концепция, която може да бъде осветена от кармата. Това е идеята за съвестта. Всичко, което идва на ум от нечия съвест, е нещо, което сме придобили. Човешките същества притежават съкровищница от съвест, инстинкт за доброто, правилното и истинското, но само защото са си изградили принципите ѝ в миналите си животи, чрез житейския опит. Можете да

вземете мерки за укрепване и подобряване на съвестта си, ако решите да задълбочавате моралните си възгледи малко всеки ден. Моралните възгледи стават наша съвест в следващия и предследващия ни живот.
Виждате следователно, че това, което минутната стрелка на живота показва сега, ще бъде показано от часовата стрелка в следващия ни живот. Принципите и възгледите просто трябва да бъдат повторени до известна степен в един живот и те ще бъдат консолидирани за следващия живот. Това, което се проявява в етерното тяло в един живот, ще даде плодове за физическото тяло в следващия живот. Добрите навици, добрите наклонности, добрите черти на характера полагат основата за здраве, физически способности, физическа енергия, т.е. здраво физическо тяло за следващия живот. Здравото физическо тяло в един живот показва, че съответният индивид е подготвил това физическо тяло за себе си в по-ранен живот, като е придобил определени навици и черти на характера. Преди всичко съществува очевидна връзка между добре развитата памет в един живот и физическото тяло за следващия живот.
Да вземем например някой, който веднага забравя нещата, и някой друг, който има вярна памет. Всичко, което човек трябва да направи, е съзнателно да си спомни преживяванията и да ги практикува последователно. Тогава ще откриете, че не само сте развили добра памет за нещата, за които сте специално се обучавали, но че тази памет се превръща и в съвсем различна сила. И това играе роля в духовното развитие. Способността да се придобие общ поглед върху миналото се развива по съвсем специфичен начин. Ако съвестно тренирате паметта си, ще се преродите със здраво физическо тяло, с крайници, които наистина ще ви служат добре, така че ще можете да правите нещата, които искате да правите в най-съкровената си душа в следващия си живот. Тяло, неспособно да прави това, което душата иска, идва от по-ранен живот, в който не са се полагали грижи за развиване на добра, здрава памет и вместо това човек е бил доволен да остави нещата да си отидат, без да си спомня, и да ги забрави.
Днес разглеждаме само отделни явления, но можете да си представите необятността на областта, която обсъждаме. Истинският окултист никога няма да се отдаде на спекулации. Нещата, които ви казвам, не са теории, а неща, които са изпробвани и проверени в конкретни случаи. Следователно те се основават на конкретни изследователски открития. Когато казах, че един здрав физически организъм, който се подчинява на душата, се дължи на добра памет в предишния живот, това означава, че са били изследвани редица случаи и че предоставената информация се основава на тези изследвания. Целта е да се говори само за факти.
Качествата, развити в етерното тяло, по този начин навлизат във физическото тяло в следващия живот, което означава, че не само добри наклонности, черти на характера и здрави житейски навици се развиват в здраво физическо тяло в следващия живот, но и лоши качества, лоши навици, покварени наклонности също

се проявяват в следващия живот в болен организъм. Това не означава, че едно съвсем специфично заболяване произтича от определено качество, а че определени предразположения, склонности към болести, винаги се връщат към съвсем специфични качества на характера и темперамента в предишния живот. Някой, който има зад гърба си живот с покварени наклонности, ще има организъм в този живот, който е по-лесно податлив на физически заболявания, отколкото организма на някой друг. Някой, който е имал здрави черти на характера, добър темперамент, ще се прероди в тяло, което може да бъде изложено на всякакви епидемии, без да се разболее, и обратно.

Можете да видите, че нещата в този свят са свързани по сложен начин чрез закона за причината и следствието. За да дам пример, нека ви разкажа за нещо, произтичащо от конкретни духовни изследвания. В началото може да ви шокира, но в една теософска група може да се говори за това. Някой е развил силно егоистично чувство за придобиване в един живот, истински апетит за външни богатства. Това не е било здравословното усилие да се забогатее от алтруистични мотиви, желанието да се помага на другите по света и да се работи безкористно - това би било нещо друго. Не, това е било егоистично желание за притежание, което би обусловило определена конституция на етерното тяло и би издигнало желанията за придобиване отвъд необходимото ниво. Такъв човек много често се ражда с физическо тяло в следващия си живот, което показва предразположеност към инфекциозни заболявания. Окултните изследвания показват, че хората, които лесно се заразяват по време на определени епидемии в този живот, в много случаи са имали патологично развита склонност към придобиване.

Възможно е също така да се навлезе в подробности за други неща. По този начин има две качества, които имат ясно видим ефект върху кармичната конфигурация на следващия живот. От една страна, можем да говорим за мощното влияние на любящия, добронамерен подход към другите хора, когато това е постоянна черта на характера. Има хора, които гледат доброжелателно на всичко, което виждат у другите, показвайки голяма любов и съпричастност към околните. При някои тази любов далеч надхвърля обикновената любов към човечеството. Те обичат природата и целия свят. Колкото повече това чувство за прегръщане на света се е развило и се е превърнало в навик на душата, така че да е привързано към етерното тяло, толкова повече човек ще има склонност да бъде млад в следващия си живот; той ще остане млад за дълго време. Някой, който не остарява до късно в живота си, следователно, оставайки млад и гъвкав за дълго време, ще е прекарал един или повече по-ранни животи в любов към света около себе си. Човек ще бъде толкова по-склонен да остане физически млад в по-късен живот, колкото повече започва да обича околните. Някой, който е склонен да изпитва антипатия към другите, ще остарее рано. Тяло, показващо ранни признаци на физическо стареене, сочи към живота на дребнав критик, на недоволство и злоба. Следователно виждате, че е

възможно да се повлияе на живота на човек чрез съзнателна намеса в кармата. Някой, който е способен да развие любов в настоящия живот, може да бъде сигурен, че ще има тяло с младежки черти в следващия живот. Всички хора, които пишат като критици за хранителните добавки в ранна възраст, в следващия си живот ще бъдат хора, които на практика са родени с бръчки. Това са радикални думи, но зад тях се крие мощна истина.

Кармичните закони ни показват връзката между здравето и нашия живот в ума и духа. Разбира се, безспорно е, че тази връзка не може да се постигне с няколко стъпки и със сигурност трябва да се обмислят детайлите. Не може да има и никакво съмнение, че едно морално, честно и съвестно вътрешно отношение в бъдеще ще създаде здраво тяло. Но не можем да очакваме някой с погрешно отношение да се излекува от ден за ден. И трябва да осъзнаем, че трябва да преминем от егоизъм към безкористен начин на живот, който не иска да събира непосредствените плодове на своите действия. Когато нещо се превърне в навик обаче, то може да окаже влияние върху физическото тяло дори в този живот. Доказателство идва с окултното развитие, където човек е съзнателно способен да влияе не само на астралното, но и на етерното и физическото тяло. Някой, който преминава през процеса на по-високо развитие, се научава да влияе не само на астралното си тяло, но и на етерното и физическото тяло. Чрез промяна на навика си, хората с буен нрав могат да станат кротки, хората, изпадащи в афекти, могат да развият спокойствие и хармоничен вътрешен живот. Окултистът трябва да промени навиците си за сравнително кратко време. Истинското развитие означава, че всичко, което човек научава, не остава теория, а навлиза в етерното тяло. След това окултистът успява да го пусне и във физическото тяло. Той се научава да контролира сърдечния си ритъм, пулса и дишането си. Окултното развитие скъсява процес, който иначе отнема много превъплъщения. Следователно кармата се скъсява.

Някои от нещата, за които ще говорим тази зима, ще бъдат по-лесни за разбиране и по-прозрачни, ако знаем някои от по-фините кармични връзки, като например разликата между красив и грозен човек. Каква е кармичната ситуация, когато някой е красив? Това е свързано с нещо, което може да изглежда невероятно в началото, но определено е така. Физическата красота често, макар и не винаги, е следствие от страдание, пренесено в предишния живот. Страданието в предишния живот – в тялото или също в душата – се превръща в красота в следващия живот, красота на външното физическо тяло. Сравнение, което съм правил и в други случаи, е много уместно тук. Как се развива красива перла в черупка на стрида? Всъщност поради болест; тя е продукт на болест. И по горе-долу същия начин има и процес в кармичните връзки, който свързва болестта, страданието с красотата. Тази красота често е била заплащана със страдание и болест.

Мъдростта също често е била заплащана с болка. Не е без интерес, че съвременните учени по много начини потвърждават това, което окултистите твърдят от хилядолетия: мъдростта е свързана с болка и страдание, с мрачен ранен живот, изпълнен с отречение, наистина понякога си струва да се обърне внимание на съвременните научни изследвания. Наскоро излезе книга за начина, по който нашето мислене се проявява в нашето изразяване.[49]Целта е да се покаже, че настроението на мислене на човек се отразява във физиономията му. Авторът, и е ясно, че не знае много за окултните неща, въпреки това е открил чрез чисто наблюдение, че физиономията на мислителя отразява болка, която е била преживяна преди това. Съвременната наука е в процес на постепенно обосноваване на древната окултна мъдрост. Това ще бъде още по-вярно през следващите няколко години, повече, отколкото който и да е академик би си мечтал.
Сега ще ви е по-лесно да видите, че не можем да приемаме определени явления от културния живот със сляпа вяра или просто като авторитет. Ако познаваме кармичния закон и разгледаме явление като Шопенхауер,[50]Например, ако човек е облял цялата си философия в песимизъм, той не би трябвало да мисли, че този песимизъм е основното настроение на човечеството. Това е основно настроение в собствената му душа, което е било подготвено кармично и е породено от специфичната конституция на етерното му тяло. Този песимизъм може да бъде разбран само ако човек следва кармата на философа. Някой като него не би имал възможността да направи много добри неща в по-ранен живот – това е нещо съвсем реално и определено. От друга страна, неговата позиция в живота и професията го е осъдила да прави някои зли и погрешни неща. Това зло, тези грешки, които той е бил осъден да извърши в този по-ранен живот, не чрез карма, а чрез професията си, са се върнали при него като чувство на антипатия към света, който сега го е посрещнал. Това е било обобщение на собствените му действия. Ако искате да разберете кармата, не бива просто да заемате фаталистична гледна точка, казвайки, че всичко е предопределено. Не е нужно някой да е осъден от по-ранните си животи да прави нещата, които прави сега. Много често действията му ще бъдат балансирани едва в бъдещ живот. Именно такива действия имам предвид, когато говоря за основния песимизъм на Шопенхауер.
Всичко, което хората правят чрез лични, индивидуални действия, произтичащи изцяло и изцяло от тяхната личност – не действията, които трябва да извършват заради националната общност, към която принадлежат, или заради семейството, общността или професията им – трябва да се разглежда в ясна светлина. Двама съдебни съветници могат да правят едни и същи неща, защото заемат тази позиция. Това оставяме настрана. Но те могат да правят и напълно различни неща, защото са двама различни хора. И това сега ще разгледаме. Нещо, направено заради човека, който е човек, ще го срещне в следващия му живот като външна съдба. Ако някой има добър живот, със съдба, благосклонна към него, това се връща към правилните,

добре обмислени и добри неща, които е направил в по-ранен живот. Ако някои хора имат труден живот, с много неща, които се объркват за тях, и условията са неблагоприятни за тях – тоест външната ситуация, а не конституцията на физическото им тяло – това също се връща към личните действия, предприети в предишния им живот. Нещата, които хората са правили заради професията и семейството си, стават част от техния темперамент и характер. По този начин човешката съдба се определя от личните действия в предишния живот. От друга страна, е възможно да се създаде благоприятна или неблагоприятна съдба за следващия живот чрез добри, добре обмислени и правилни действия.
Ако животът ви събере с определени хора, вие самите сте създали условията за това в предишен живот. Имали сте нещо общо с тях и сега сте подредили нещата така, че да са около вас. Ето един пример от времето на *Vehmgericht* . Това също включваше екзекуция. Съответният човек се изправяше пред съдии с качулки и наметала, които също изпълняваха присъдите си на място. Някой някога е бил осъден и убит. Тази съдба е била обект на окултно изследване, стигащо далеч назад в по-ранни превъплъщения. Установено е, че човекът, убит от петима съдии, някога е бил глава на племето и е убил тези петима души. Предишното му действие е върнало тези петима души обратно в живота му, сякаш привлечени от магнетизъм, и те са си отмъстили. Не можете да накарате някой да се намеси в живота ви, когото сами не сте довели в живота си поради по-ранни взаимоотношения. Може обаче да се случи общи условия - работа или семейство - да съберат някого с хора, с които никога преди не е бил в контакт. Поведението на хората един към друг тогава ще бъде основата за срещата им в следващия живот, сега на нивото на тяхната външна съдба и живот. Можете да видите, че подобни кармични идеи са изключително сложни и не са толкова лесни за обяснение. Важно е да изучаваме тези неща подробно, защото само това ще ни позволи да придобием истинско разбиране за живота.
Също така е необходимо да се изтъква, отново и отново, че идеята за кармата, ако е правилно разбрана, не трябва по никакъв начин да противоречи на идеята за изкупление в християнското учение. Много от вас са ме чували да говоря за факта, че християнската концепция за изкупление и идеята за кармата могат да бъдат съгласувани, но други в публиката са нови в това. Недоразуменията са често срещани, често защото много от хората, които говорят за теософията, не знаят много за нея. Следователно те ще кажат, че кармата просто означава, че човек трябва да приеме всички последици от действията си и ако някой е извършил грях, само той може да се изкупи. Много теософи, заемащи тази гледна точка, заявяват, че идеята за изкупление чрез Христос Исус не означава нищо. Те казват, че в теософията не може да се приеме идеята за изкупление чрез друг дух, защото човек трябва да се изкупи сам. Християнските теолози оспорват това, казвайки, че вярват в изкуплението чрез Христос Исус, докато теософите вярват в изкуплението на себе си. Двете идеи са несъвместими.

Кармата обаче е вид житейска сметка, която може разумно да се сравни с баланс. Имате дебитна и кредитна страна. Те се сумират и се получава баланс. Би било много странно за един бизнесмен да каже: „Ще спра да търгувам, за да не се промени балансът ми.“ Точно както нова бизнес сделка може да бъде сключена по всяко време в търговския живот, така и нова карма може да бъде създадена по всяко време. Глупаво е да се каже за някого: „Той сам си е причинил страданието, заслужава го и затова не трябва да му помагам.“ Това е все едно да кажете на търговец, който е фалирал: „Няколко хиляди паунда биха ви помогнали, но биха нарушили счетоводството ви, ако ви ги дам.“ Това със сигурност не би било така. Парите, които са били дадени назаем, просто биха били вписани в баланса. Балансът трябва да се създаде, но не винаги от съответния човек. Кармата не означава да балансирате нещата сами, а само да ги балансирате чрез действие, което е предприето. Сега си представете, че сте богат човек, способен да помогне не само на един, а на двама души. По този начин бихте могли да се намесите в кармата на двама души. Именно защото кармата съществува, бихте могли да се намесите в житейския им път. Така че има хора, които са способни да помогнат на трима, четирима, петима или дори стотици други. Те няма да кажат: „Не трябва да им помагам, защото това означава да се намесвам в кармата им.“ Не, те просто ще им помогнат.
Сега има дух, надарен с най-невероятни сили, който някога се е появил в света. Той е способен да окаже този вид помощ на онези, които се смятат за негови хора. Това е Христос Исус. Тъй като изкуплението е осъществено чрез вид зло, то не противоречи на закона на кармата. Изкуплението чрез Христос Исус е напълно съвместимо със закона на кармата, точно както помощта, която богат човек оказва на фалиралия търговец. Недоразуменията възникват, защото някои теософи не са разбрали напълно кармата, а теолозите не са обърнали внимание на това. Именно същността и важността на делото, извършено от един-единствен възвишен дух, гарантират съществуването на кармичен закон. Когато тези неща бъдат правилно разбрани в бъдеще време, ще стане очевидно колко далеч е теософията от това да бъде в противоречие с всяко изповядващо вярване, основано на истината, и че то всъщност ще помогне на хората да видят истинността на такова вярване. След като видите как работи кармата в някои случаи, ще почувствате, че се получава прозрение за дълбоката необходимост за живота на духа. Кармичният закон обаче ще бъде правилно разбран само от някой, който не го приема просто като теоретично знание, а го прави част от целия вътрешен свят на чувствата, който е неговото същество. Вътрешна сигурност и хармония тогава ще изпълнят целия му живот. А хората, които продължават да настояват, че кармичният закон води до бездействие и летаргия, кара хората да приемат съдбата си и че не дава радост в живота и други подобни, просто не са се опитали да живеят със закона на кармата.

Да живееш със закона на кармата означава да позволиш на смелостта за живот и надеждата да се влеят в душата ти.
Кармичният закон трябва преди всичко да хвърли светлина върху нашето бъдеще. Не трябва да мислим толкова за миналото, а повече за бъдещето. Казахме, че човешките същества могат да повлияят на далечното бъдеще, като подготвят конфигурацията на етерното тяло според кармичния закон в своето астрално тяло, а гледайки по-напред и към конфигурацията на бъдещо физическо тяло. Ако сте способни да видите това, осъзнавайки огромното му значение, ще имате представа как идеята за образование, преди всичко национално образование, ще бъде задълбочена в светлината на кармичния закон. Ако хората работят за това днес, за да могат да живеят в съответствие с кармичния закон, подготвяйки се за следващия си живот, те ще се подготвят и за бъдещето на своите нации. Хората на бъдещето, разбира се, ще бъдат настоящи хора в прераждането. Здрави раси за бъдещето и преди всичко здрави лидери на бъдещите раси ще дойдат, ако хората живеят разумно за бъдещето в светлината на кармичния закон. Защото когато един човек се усъвършенства, това ще окаже влияние и върху организмите на нацията и расата в бъдеще.
Сега първо трябва да разгледаме действителния механизъм на тази карма. Въпросът е какви сили влизат в действие, когато астралните качества от настоящия живот на човек се прехвърлят към етерното тяло в следващия живот, и какви сили водят до това качествата, които етерното тяло има в настоящия живот – навици и склонности – да се прехвърлят към физическото разположение в следващия живот. Още по-труден въпрос се отнася до силите, които са активни там, където, поради действия, предприети в този живот, човек ще има определена среда в следващия; това ще означава не само хората, с които ще общува и е общувал, но и природната среда, растителния и животинския свят, националния и социалния контекст, който човек е подготвил за себе си. Каква е природата на силите, които карат всички тези неща да се връщат при човек? Как се случва двама души, които са имали нещо общо помежду си в предишен живот, единият от които се е преродил в Америка, другият в Европа, въпреки това да се съберат? Това са големи въпроси и ще се опитаме да им отговорим следващия път, когато се срещнем. Накратко, как условията в един живот създават условията за следващия? Ще имаме много посетители и темата би била подходяща за разглеждане и на годишното общо събрание. Хората, които са посещавали тези лекции, разбира се, ще бъдат в предимство при следващия път. Темата на следващата лекция ще бъде „карма техника“.[51]
С днешния и следващия път ще разгледаме един важен житейски въпрос. Моля, обърнете внимание, че говоря за подборка от случаи, основани на истински, позитивни окултни факти. Всички показани днес кармични връзки произтичат от изследвания, направени върху кармата на отделни индивиди. Кармата и изучаването на кармата ни показват и основния подход, който трябва да

използваме, за да преценим връзката между болестта и индивидуалните качества на душата и най-вече пробуждането на определени вътрешни сили. Някои от нещата, които ще бъдат представени в по-общ план в Дома на архитектите относно връзката между болестта и смъртта, страданието и злото, ще бъдат по-ясно очевидни за онези, които са възприели тези лекции за кармата в сърцата и умовете си. Тази зима ще бъде обърнато специално внимание на начина, по който духовно-научният възглед за света се отнася до живота. Това ще ни помогне да придобием по-голям импулс и прозрение, че науката за духа не е нещо, което трябва да се смята за непрактично, а че играе пряка роля в ежедневието.

8. Връзката на човешките сетива с външния свят

Тъй като сме се събрали тук[52]В навечерието на нашето годишно общо събрание и очаквайки с нетърпение стимулиращо време, може би е уместно да започнем поредицата от срещи с лекция за посетители извън Берлин, както и за нашите членове от Берлин. Лекция като тази,[53]не е част от програмата, а се предлага като безплатен подарък, може би е по тема, която би се вписала по-малко в обичайния ход на теософските лекции – нещо за напреднали теософи и същевременно за хора, които са в самото начало. Последните обаче първо ще трябва да се запознаят с нещата. Те ще трябва да обърнат сериозно и внимателно внимание, за да могат да следят напълно. От друга страна, ние предлагаме и нещо за тези, които искат да чуят нещо за частите от висшите светове, които са ни достъпни.

Нашата тема ще бъде връзката на човешките сетива с външния свят, с физическия и нефизическия свят около нас.[54]Ще засегнем една тема, на която все още не обръщаме достатъчно внимание помежду си – въпросът как всъщност трябва да виждаме връзката между четирите тела, които съставляват същностната човешка природа.

Едно от първите неща, които хората научават в науката за духа, е, че човешкото същество се състои от физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и тяло, което винаги сме наричали „Аз-тяло“ в нашите дискусии. „Аз-тялото“ съдържа семената за нашето по-висше развитие. Всичко това е дадено в началните книги по теософия и в нещата, които теософите постепенно чуват в първите си лекции. Но хората често казват, че „Аз-тялото“ е най-висшето от четирите тела, астралното тяло е по-ниско, етерното тяло още по-ниско, а физическото тяло е най-нисшето от всички тях.

атман
будхи
манас
кама манас
астрално тяло
етерно тяло
физическо тяло

Всеки може да прочете за това в моята *„Теософия“* . Ние се интересуваме от четирите нисши тела, известни още като питагорейския четириъгълник. Това, наречено „Аз“ или „кама манас“, се счита за най-висшето, следвано от астралното тяло, етерното тяло и физическото тяло като нисши тела. Това обаче е доста пристрастно мнение и често съм казвал, че не е правилно. По свой начин физическото тяло е най-съвършената и също така най-старата част от човешкото същество. Разгледайте това физическо тяло във всичките му части, изучете го, използвайки средствата, дадени в съвременната наука! Трябва само да го помислите сериозно и ще трябва да си кажете: „Това физическо тяло е най-чудесно устроено във всичките си части, изпълнено с най-голямата мъдрост, която светът

някога е познавал.“ Нищо на този свят – доколкото сме способни да го изследваме с физически средства – не е по-съвършено от човешкото физическо тяло. Можете да разгледате цял космос от звезди или да изучавате най-изкусния механизъм, който човешките същества могат да измислят, и няма да намерите нищо по-съвършено от физическото тяло. Ако изучавате човешкото сърце и функциите, които то трябва да изпълнява, гледайки го като чисто физически апарат, или просто си представите парче кост с всички чудесни подпори вътре, ще откриете, че това е вярно. Просто вземете малко от бедрената кост. Тя има подпори, които се разполагат по следния начин (фиг. 2):

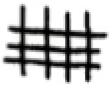

Фиг. 2

Най-умният инженер не би бил в състояние да създаде толкова съвършена структура – система, създадена от космоса, за да поддържа горната част на човешкото тяло. Същото е и с човешкия мозък и всички органи, които са част от човешкото физическо тяло. Можете да изучавате цялата природа – няма нищо, което да се сравни с това физическо тяло по съвършенство.
Защо това физическо тяло е толкова съвършено? Човешките същества не винаги са били такива, каквито са днес. Те са преминали през дълъг процес на развитие. Човешките същества, които виждате пред себе си днес, състоящи се от тези четири елемента, имат зад гърба си нещо повече от дълга еволюция на тази физическа планета Земя. Друга планета, предшественикът на нашата Земя, е била преди нея. Това е била древната Луна. Тя е била предшествана от древното Слънце, а Слънцето - от древния Сатурн. Мислете за това като за човешко същество, преминаващо през инкарнации. Земята също е преминала през подобни състояния. Ние сме в състояние да проследим четири от тях. Правейки това, ние гледаме назад към неизмеримо дълги периоди от време, отрязъци от време извън разбирането на земния човек. Но нещо от това човешко физическо тяло е присъствало още тогава. Първите зачатъци на физическото тяло са съществували на древен Сатурн. Там все още не е имало нищо от нашето сегашно етерно тяло, нито нещо от астралното тяло, камо ли човешкия Аз. От това можем да видим, че физическото тяло е преминало през четири етапа. На древната планета Сатурн то се е появило като просто физическо тяло, един вид основна поддържаща структура. След това то премина през трансформация и навлезе в състояние на здрач, пралая. Физическото тяло по-късно се появи отново на древното Слънце – което беше нещо много различно от днешното слънце – но сега на по-високо ниво. Там етерното тяло се присъедини към него. Следователно етерното тяло е много по-младо от физическото тяло. Младото етерно тяло се разви под влиянието на вече

съществуващото физическо тяло, сега на второто си ниво на съвършенство. През това време на древното Слънце, когато съществуваха както физическото, така и етерното тяло, все още не съществуваше астралното тяло. То се присъедини към тях едва по време на третото земно въплъщение, на древната Луна. Там човешкото физическо тяло премина през третото си ниво на съвършенство, а етерното тяло – през втория си етап. На Луната може да се каже, че физическото тяло е в клас 3, етерното тяло – в клас 2, а астралното тяло – в клас 1. Аз-ът се присъедини към тях едва на Земята и дотогава не беше преминал през нищо. Когато физическото тяло се появи на Земята, това беше четвъртата му поява. Човешкото „аз“-тяло ще достигне нивото, на което се намира физическото тяло днес, едва след още три планетарни етапа, астралното тяло – след още два планетарни етапа. А етерното тяло ще достигне нивото на съвършенство на днешното физическо тяло, когато е преминал още един планетарен етап.
Някои доста банални размисли могат да ни убедят, че астралното тяло е много по-несъвършено от физическото тяло. Физическото тяло в своята мъдрост никога не би изпаднало в грубата грешка, която прави астралното тяло. Само помислете за апетитите, създадени от импулсите, желанията и страстите, които живеят в астралното тяло. Сърцето трябва да остане във форма в продължение на десетилетия, въпреки апетитите в астралното тяло, които са му вредни. Такъв е случаят например, ако пием кафе или чай и т.н. Сърцето не иска такива стимуланти, но астралното тяло иска. Астралното тяло прави нещо, което е против навик за физическото тяло на сегашното му ниво на развитие. На планетата, която наричаме Венера, астралното тяло ще е достигнало ниво, на което ще бъде толкова мъдро в поведението си, колкото е физическото тяло сега, освен ако не бъде обезпокоено. Следователно, ние трябва да разглеждаме физическото тяло като най-внимателно развитата и най-съвършено изработена част от същностната човешка природа. То е научило нещо всеки път, когато е завършило друг планетарен етап, и е ставало все по-съвършено. Като погледнем физическото човешко тяло, виждаме, че то се състои от редица органи. Хората не се замислят много за начина, по който тези органи са се появили. В анатомията, в науката, се казва, че човешкото същество се състои от еди-какви си органи, има черен дроб, сърце, нос за обоняние, уши за слух, очи за виждане. И тези органи са описани подробно в съвременната наука. Но когато хората правят това, те правят нещо, което може да се сравни само със следното. Представете си, че човек би поставил стара маса и нова маса една до друга и би ги описал по много прост начин. Едната маса има четири крака, плот, еди-кой си цвят, а другата маса също има четири крака, плот, еди-кой си цвят и така нататък. Тези описания може да са напълно точни, но въпреки това не ни казват какво е важно в този случай – че едната маса е стара, а другата нова. Можете да опишете очите и ушите по един и същи начин. Можете да кажете на хората как изглеждат днес. Можете да опишете предсърдието, слуховия канал и всичко останало, акустичните

нерви и така нататък. Можете да опишете човешкото око по един и същи начин. И двете описания ще изглеждат добре и може да изглеждат, че са еднакво ценни. Но в най-висшия окултен смисъл те не са. Двете не са еднакво ценни, защото тези два органа – очите и ушите – са еволюирали по много различно време.
Ако се върнете към древен Сатурн и изследвате първите зачатъци на човешкото физическо тяло, когато все още не е имало въпрос за етерно тяло, астрално тяло и Аз, ако изследвате специфичното физическо тяло, което е съществувало в онези много ранни времена, ще търсите напразно дори първите зачатъци на очите. Но няма да можете да ги намерите, защото дори потенциалът за очи все още не би съществувал. Ще откриете потенциала за човешкото ухо. Това е разликата във възрастта и можете да я разберете, ако осъзнаете, че физическото тяло е преминало през толкова етапи на еволюция, колкото и нашата планета. На първия етап то е стигнало дотам, че е развило пълния потенциал за уши. Те вече са били оформени, когато човешкото същество е дошло на Сатурн от други, много различни светове. Човешките същества вече са имали потенциала за слух, когато са навлезли в тази конкретна верига на еволюцията. Те са добавили потенциала за усещане за температура на тази първа планета, усещане за топлина. Това обикновено се нарича кожно чувство. Но трябва да се прави внимателно разграничение между две неща. На първо място това е чувството за допир, възприемащо твърдо и меко; след това е и чувството за температура, възприемането на топло и студено. Това е чувството за температура, за което говорим. Така че имате последователност. Първо имаме слух, а след това усещането, чувството за температура. Това чувство за температура еволюира по време на планетарното въплъщение на Земята, което наричаме Сатурн. Такова чувство, разбира се, преминава през трансформации на различни етапи от еволюцията. Когато се е появило за първи път, то е било много различно от това, което ще бъде в по-късната си форма. Древното чувство за слух, което човешките същества донесоха със себе си в планетарната еволюция, е било доста своеобразно чувство за слух. Най-добрият начин да го характеризираме е може би да кажем: „По същество човешкото физическо тяло е било просто едно голямо ухо.“ Човешкото същество е било изцяло ухо по време на навлизането си в тази планетарна еволюция. Като физическо тяло човешкото същество почти не се е различавало от околната среда. Човекът е звучел и всичко останало също е звучело. В цялото си тяло човешките същества са възприемали това, което е живяло там, като звуците на света. Точно както една струна вибрира, когато друга се дръпне или удря, така е имало вибрация в човешкото физическо тяло за всеки звук, който е възниквал в света. Всичко отекна.
По-нататъшното развитие на сетивата е въпрос на специализация. Човешките същества първоначално са били само слух, а след това се е появило чувството за температура. Нещо, което преди е било едно, се е диференцирало на две структури. Това е станало очевидно и на физическо ниво. Появили са се органи, които са

опосредствали само слуха, други, които са опосредствали само температурните възприятия. Така цялото човешко същество се е променяло всеки път, когато физическото тяло се е появявало отново. Сетивата са се специализирали и една проста форма постепенно е ставала много сложна. Така човешките същества са навлезли в еволюцията на Сатурн с потенциал за слух. На Сатурн те са придобили чувство за температура. По време на последвалата еволюция на Слънцето те са придобили чувство за зрение. Потенциалът за зрение, който се е развил по време на еволюцията на Слънцето, е бил третият етап, като другите сетива са се трансформирали, така че на Слънцето човекът е бил способен да чува, да усеща и по някакъв начин да вижда.
Продължавайки по линията на еволюцията, стигаме до Луната. Слънцето първо отново е преминало в пралая. След това е изгряло отново като Луна. На Луната, чувството за вкус се е развило в допълнение към другите сетива. Така са еволюирали четири от нашите съвременни сетива. Останалите отново са се специализирали, разпределяйки се между отделните органи. Можете буквално да проследите начина, по който това физическо тяло се е отворило, за да бъде орган за външния свят. Симпатиковата нервна система вече е еволюирала на Слънцето. По време на живота на древната Луна, другите органи също са еволюирали на етапи, но тук ще разгледаме само сетивата. На Луната тогава се е добавило чувството за вкус, а на Земята - най-младото от сетивата, обонянието. Ако изучавате сетивата днес, можете да си кажете, че обонянието е най-младото, развило се е последно в човешкото същество. Чувството за вкус вече е съществувало по време на еволюцията на Луната и е било преобразувано веднъж. Всяко преобразуване прави сетивата по-съвършени. Обонянието е най-малко съвършено. Чувството за вкус е коригирало грешките си веднъж, чувството за зрение - два пъти, чувството за температура - три пъти. Нашият слух обаче е най-съвършен, защото вече е преминал през четири трансформации и преминава през петата на земята. Следователно, трябва да видите човешкото тяло като изключително сложно цяло и да осъзнаете, че е трябвало да се случи много, за да може физическото тяло постепенно да се развие. Човек трябва да знае относителната им възраст, за да си състави мнение за различните части на това тяло. Така че сетивата отново имат различни отношения с другите духове, също и по отношение на нивото им на съвършенство. Сетивен орган, който е по-съвършен, преминал през доста трансформации, се отнася към напълно различни светове от тези, към които се отнася сетивен орган, преминал само през няколко трансформации.
Нека засега останем с чувството за слух. То е преминало през цяла поредица от етапи, защото потенциално е съществувало вече, когато човекът е влязъл в тази еволюция. И така, какво се е случило? Физическата еволюция на Сатурн е развила чувството за слух на по-висок етап и е добавила първите наченки на чувство за температура. След това, по време на Слънчевата еволюция, към физическото тяло е

добавено етерното тяло. От Луната нататък астралното тяло е играло роля, а от Земната еволюция нататък - Аз-тялото. Но цялата тази схема на нещата е означавала и нещо друго. Аз-ът все още няма влияние върху обонянието, защото обонянието се е присъединило към другите сетива едва на Земята и все още е изцяло обхванато от физическата еволюция. Човешкото етерно тяло има влияние върху чувството за вкус, астралното тяло - върху чувството за зрение, а Аз-тялото - върху чувството за температура, топлина, усещане. Първите наченки на манас, развиващи се в човека, като потенциал за по-висш духовен аз, имат влияние върху чувството за слух. Този принцип, който принадлежи на висшата природа на човека, следователно има влияние върху чувството за слух само днес. Нищо от нещата, които четирите нисши сетива присвояват, не става част от нашата вечна душа. Само нещата, които могат да бъдат изразени с думи, нещата, които сме способни да облечем в думи – една дума просто трябва да бъде помислена и тя ще бъде чута вътрешно – са част от вечната, безсмъртна част на човешкото същество. Всички мисли, които могат да бъдат облечени в думи, чувства, които са толкова ясни в умовете ни, че можем да ги облечем в думи, всички импулси, на които човешките същества могат да дадат име и които не живеят в тях като смътни импулси, а са толкова ясни, че могат да бъдат облечени в думи – всичко това принадлежи на вечната част на човешкото същество. Следователно словото е нещо, което е част от вечната основа на човешкото същество. И ако изобщо започнем да говорим за вечни неща, трябва съвсем буквално да говорим за словото. По времето, когато Земята е навлязла в своята еволюция, когато еволюцията на Земята е започнала на Сатурн, този първи потенциал за словото е бил налице. Сега, на Земята, този потенциал се е развил. Твърдението: „В началото беше словото“[55]трябва да се приемат съвсем буквално. Тези евангелски думи не бива да се приемат като символични, а значението им трябва да се развива, докато не могат да бъдат разбрани в буквалния им смисъл. Словото е и началото на вечната част от човешкото същество. Поради това словото, чуваемото слово, е първата част от човешкото същество, която се оказва полезна за развитието на бъдещия свят. Всичко, което другите сетива произвеждат, е безполезно за еволюцията, през която земята все още трябва да премине.

Легендите и митовете често съдържат дълбоки истини, или пък мислите, че легендата не знае, че нищо, произведено от обонянието, не е от непосредствена полза за земната еволюция? Че трябва да се премине през по-нататъшни планетарни еволюции, преди принципът, който се крие в обонянието, да бъде полезен? Бащата на всички препятствия е този, който оставя ужасна смрад след себе си – дяволът се разпознава, след като си отиде, заради смрадта, която оставя след себе си. Светът на легендите пази най-дълбоките истини; човек само трябва да знае как да ги приема буквално в най-висшия смисъл.

Нашето изучаване на сетивата и начина, по който те се свързват със света, може да ни отведе още по-далеч. Нека вземем едно от сетивата, да речем зрението. Това е средното от сетивата. Сега бих искал да ме последвате в нещо доста фино. Знаете, че астралното тяло, в което живеят вътрешните човешки импулси, апетити и страсти, се показва на ясновидеца като светлинно тяло. В това светлинно тяло виждате всякакви конфигурации и цветове. Всяка страст, всеки импулс има специфичен цвят. Всичко това, и дори основното настроение на човек, се изразява в това светлинно тяло. Гледайки светлинното тяло на някой, който е доста нервен, го виждате изпълнено с блестящи точки, които проблясват и светят. Всичко то свети и отново изчезва в богата игра на цветове.
Ако има ужасен ефект, виждате лъчи като тези:

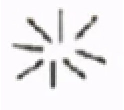

Фиг. 3

Някой със скрито негодуване показва фигури като змии:

Фиг. 4

Трудно е да се нарисува това, защото е в постоянно движение, подобно на мълния. Човек изпитва гняв, негодуване или безпокойство, когато душата му потрепва така отвътре. Именно там човек преживява вътрешно състоянието на душата си. Външно това състояние на душата се проявява в светлинни явления за ясновидеца.

Фиг. 5

Физическото око вижда светлини и цветове около себе си. Точно както ясновидецът вижда червено, синьо, жълто и зелено в астралното тяло, така и физическото око

вижда червено, синьо, жълто и зелено около себе си. И в двата случая причината е абсолютно една и съща. Точно както апетитът живее зад червеното в астралното тяло, така има апетит и зад червеното на цветето като „нещо само по себе си“. Това, което прави зрението, когато премине отвъд тази точка, не е различно от обръщането на палто наопаки. Докато астралната природа на човека се изразява в неговата аура, външната астрална природа живее зад целия свят от цветове и светлина, света, който съществува за зрението. Никога нямаше да има цветове в света, ако всички неща не бяха напълно пропити с астрални духове. Цветовете, които се проявяват в света, идват от астралните духове, които се проявяват в цветове. Обръщайки се наопаки, духът се движи от по-висшия към по-нисшия план. Можете да постигнете следното чрез медитация. Ако имате зелена площ пред себе си, може би листо на растение, и сега излезете от себе си, за да погледнете материята от другата страна, ще видите астралния дух, който е зад зеления цвят и се проявява чрез зеления цвят. Така че трябва да го видите по следния начин. Гледайки навън в света и виждайки го украсен с цветове, можете да предположите, че астралните духове са зад тези цветове. Точно както позволявате на цветовете на вашата аура да станат очевидни за ясновидеца, така и гобленът от цветове в света отразява космическата аура. Всички цветове в този свят са аура, обърната наопаки. Ако можехте да обърнете аурата си така, както правите палто, другата страна на вашата аура също щеше да стане физически видима за вас. Това се отнася за зрението и от това можете да видите, че зрението е тясно свързано с астралния свят.
Ако вземем чувството за усещане, чувството за температура, то от своя страна има универсална връзка с долните части на астралния свят. Докато чувството за зрение е свързано повече с горните части на астралния свят, чувството за усещане или температура има същия вид връзка с долните части на астралния свят, повече с областта, където астралният свят започва своя преход към етерния свят. Чувството за слух е пряко свързано с физическия свят и нещата, които възприемате като чувство за слух, са трептения във физическия въздух.
Това е нещо, което бих ви помолил да обмислите по най-фин начин, по правилния начин. Ако искате да видите нещо, зад цвета, който виждате, трябва да стои астрален дух. Трябва да има и астрален дух зад топлината или студа, които усещате. Ако искате да чуете нещо, вие сте напълно пристигнали във физическия свят, тъй като чувството за слух е най-съвършеното от сетивата и можете да чуете физическо същество. По този начин само в словото светът на духа правилно се е спуснал чак до физическия свят. Започвайки отгоре [на дъската], можем да кажем, че феномените на чувството за топлина са изцяло на физическия план, тези на топлината са вече малко по-високо, тези на чувството за зрение са на астралния план, а феномените, които възприемаме чрез най-малко съвършените сетива, принадлежат към по-висшите части на духовния свят. Всичко, което се простира

надолу във физическия свят, е просто най-малко съвършено. Всичко, което обонянието е способно да възприеме, всичко, което то свежда надолу във физическия свят, е най-непълно. Където това върви по свой собствен път, то се отделя от голямата схема на нещата, от еволюцията. Явленията, разкрити в обонянието, би трябвало да възникват само в тясна връзка с най-възвишените светове днес. Нека вземем тогава духовете, които някога, точно когато обонянието е започнало да се развива на земята, са се отделили от еволюцията и са станали независими. Това са духове, които се разпознават главно чрез обонянието. И затова е доста хубаво, че легендата разказва за паднали ангели, които се разпознават по най-неприятния начин чрез обонянието. След като са напуснали потока на еволюцията, те са станали възприемаеми за обонянието.
Ако се запитаме какво всъщност се намира извън кожата, която обгръща човешките сетивни органи, трябва да си кажем, че там наистина се намират различните висши планове и техните духове.

Фиг. 6

Изследванията на физическо ниво са в най-прекрасно съгласие тук. Само си помислете как се развива окото. Първоначално започва отвън. В кожата на съществото, което развива око, се развива малка вдлъбнатина. Тя постепенно се задълбочава и след известно време изглежда така. След това се запълва с някакъв вид течност и накрая се затваря.

Фиг. 7

И така, окото наистина се намесва отвън. Човешките органи не се развиват отвътре, а се намесват отвън. Същото е и за всички човешки и животински органи. Техническият термин за това е „инвагинация“ или „инверсия“. При гръбначните

животни първо се е развил канал и гръбначният мозък се е интегрирал в него отвън. По този начин сетивата се интегрират и отвън.
Какво кара окото да се напъхва така? Това е дело на духовете, които са активни в светлината. Именно духовете, активни в светлинния лъч, създават окото от организма, духове, които са зад външния вид на нещата, астрално, за които казахме, че бихме могли да ги видим, ако можехме да обърнем съзнателния си ум отвътре навън. Те са напъхали окото във физическия организъм. По този начин окото е създадено от духове на светлината. Другите органи са създадени по същия начин от други духове от различните светове. Когато се чувствате вътре в кожата си, можете да се чувствате в състояние, в което духове са работили върху тялото ви от различни страни. Когато човекът пристигна на Сатурн в първата си еволюция, само най-възвишените духове са могли да работят върху неговия орган на слуха. Той е бил научен да чува от висши, а след това и от нисши духове, докато и на Земята духовете, въплътени във външния въздух, не започнали да участват в работата върху неговия орган на слуха. Човекът чува въздуха в движение с органа си на слуха; там се крие звукът.
Ако наистина приемем това в сърцата и умовете си, ще започнем да разбираме в много дълбок смисъл защо въздухът е играл такава специална роля в историята на Битие, защо е трябвало да бъде вдъхнат в човека, за да може да играе тази роля и по отношение на неговия слухов орган. „Творецът вдъхна живия дъх в човека и той стана жива душа.“[56]Самият човек е на най-високото си ниво, създаден от словото, от звука. Това показва и връзката, която човешките същества имат с цялата си среда чрез сетивата. Разглеждайки зрението, можете да кажете, че духовете, които живеят на астралния план, са работили върху него. Те живеят в лъча светлина. Лъчът светлина има физическа и астрална част. Сега си представете как пада върху нещо. Той съдържа външната физическа светлина, а също и астралните духове, които живеят в лъча светлина. Сега застанете така, че да спрете лъча светлина, оставяйки слънцето да свети на гърба ви. Ще спрете физическата светлина, но не и астралните духове. Тогава астрален дух ще бъде пред вас, във вашата сянка. Астрален дух живее в сянката, която вие хвърляте пред себе си. Този астрален дух, живеещ във вашата сянка, не е нищо повече и нищо по-малко от образ. Образ на какво? На тялото. И това, което живее в него, приема формата си от душата. Това е един от методите, чрез които човек може постепенно да види собствената си душа.
Примитивните народи не са били напълно погрешни, когато са казвали, че душата живее в сянката на човек. Ще откриете това в безброй легенди – душата върви със сянката. Душата за първи път се показва на астралното зрение в сянката, в своята форма.
Сега ще разберете и дълбокото значение на *Петер Шлемил* от Шамисо , човекът, който загуби сянката си.[57]Прочетете разказа на Шамисо, имайки предвид тази

мисъл за сянката, и ще осъзнаете, че зад много подобни истории се крият много, много по-дълбоки значения.[58]
Всъщност ще осъзнавате все повече и повече, че някой, който не знае за тези неща, се движи горе-долу като сляп човек. Някой, който не знае нищо за световете на духа, няма и най-малка представа какво отнася със себе си в сянката си. Всички фини неща, които ни заобикалят, ще бъдат отворени отново за хората чрез науката на духа. Светът е много озадачаващ за някой, който иска да му отговори вътрешно. Когато хората осъзнаят загадките, които са изправени пред тях, те вече няма да смятат духовно-научния възглед за нещо излишно, нещо измислено от хора с живо въображение, а ще осъзнаят, че реалността, която съществува навсякъде около нас, се отваря за нас само чрез науката на духа. Никога не бива да се уморяваме да изучаваме всичко около нас. Много духове са участвали в сложната структура, която наричаме човешко същество. Ето защо структурата има толкова много различни нива на съвършенство. Физическото ухо е получило правото да чува на физическо ниво едва след като е преминало през много етапи. Чела[59]Който под ръководството на своя учител рано достигне стадия Венера, ще може да възприема и други хора на физическия план в светлинна активност; защото тогава светлинната активност ще се разпростре и надолу до физическия план.
Процесът на еволюция е съвсем закономерно. Точно както слухът се е спуснал на физически план, така и зрението ще се спусне на физически план, позволявайки истинско ясновидство. Логиката на това е съвсем очевидна. Някой, който е готов да мисли, вече може да види смисъла му и никой не може да го опровергае само с мислене. Така е с всички неща в науката за духа. Само хора, които не искат да мислят, ще се борят с науката за духа или хора, които искат да прилагат мисловната си дейност само към нещата, за които са свикнали да мислят. Разбира се, някой може да дойде и да каже: Не искам да се возя с влак, но това не означава, че можем да отречем съществуването на железниците. Така че може да има и хора, които казват: Няма нищо в тази работа с висши светове. Но това не означава, че можем да отречем съществуването на висшите светове. Те съществуват.
Говорихме за човешките сетивни органи и се опитахме да хвърлим малко светлина върху заобикалящия ни свят. Открихме, че сетивните органи съществуват само защото други духове ги създават. По същия начин бихме могли да говорим за вътрешния дух, който се основава на заобикалящия ни свят. Не е възможно да се разберат тези неща с наука за физическия свят. Там може би е възможно да се покажат структурните разлики между окото и ухото, но не и разликата във възрастта между окото и ухото. Това изисква окултна наука, където е възможно да се види зад повърхността. Бихме могли също да покажем, че черният дроб е много по-млад от далака. В този случай щяхме да открием, че далакът е съществувал, когато етерното тяло се е съединило с физическото тяло, докато черният дроб се е появил едва с астралното тяло, с човешките страсти. Това е показано най-красиво в историята за

Прометей. Орелът, който кълвал черния дроб на Прометей, окован за планински връх, е дълбоко значим.
По този начин бихте могли да разгледате по нов начин великите истини, които се намират в легендите. Древните легенди и митове съдържат дълбока мъдрост. Митовете не са възникнали от поетичната фантазия на хората, това е академично суеверие. Академиците са най-суеверните хора в света. Хората, които вярват в духове, не са толкова суеверни, колкото нашите академици. Суеверие е да се твърди, че има популярна фантазия, която твори на сляпо. В действителност великите митове идват от посветени, които са знаели нещата, които сега отново стават достъпни за човечеството във великите теософски истини.
В по-ранни времена, в частта на света, където се намираме сега, са съществували общества, в които е била преподавана теософия. Някои са излизали и са разказвали на хората нещата, които са чували в своите среди, представяйки ги в митове. По този начин митовете съдържат духовни истини и всеки, който се опита, може да ги открие отново в митовете. Само по-малките митове не водят началото си от великите посветени. Истинските митове идват от тях, те са тяхно творение. Ако си спомните това, ще видите, че митовете на различните народи са чудотворни писания. Научете се да четете митовете и да се вглеждате дълбоко в душите на народите, които са живели преди вас, народите, които са творили отвътре, така да се каже. Обърнете митовете отвътре навън, както обърнахме астралния план отвътре навън по-рано, и ще имате съвременната наука, в концепция.
В съвременната наука откривате същите истини, еволюционните истини, които се намират в митовете. Оттук идва и странното съответствие между идеята за еволюцията, разбрана на по-дълбоко ниво, и най-ранното учение, дадено на човечеството. Елементите на митологията се виждат отвътре, съвременната наука ги вижда отвън; но те са същите елементи. Това ни напомня за забележителния факт, че истините, открити в най-ранните религиозни вярвания, се появяват отново в правилно разбрани научни факти. Не е нужно да ни изненадва, че съвременната наука е трансформирана митология. Следователно тя трябва да бъде същата по структура като нещо, което е съществувало преди.
Разглеждахме начина, по който сетивата се свързват със света около нас. Утре в 14:00 часа ще говорим за теософски въпроси, които не идват от толкова далеч, но въпреки това играят роля в ежедневието.

9. Пътят към висшето знание и неговите етапи I

Розенкройцерският път

Ще бъде дадена картина на този път и ще разгледаме и неговите плодове. Вече знаете някои от основните аспекти, но дори и тези от вас, които са слушали лекции по темата или са чели *„Луцифер“* ,[60]особено № 32, ще чуете нещо ново за вас, защото ще разгледаме темата по начин, който е възможен само когато сме помежду си така, като ученици в науката за духа. По същество ще става въпрос за разглеждане на начина, доколкото той съществува в западната розенкройцерска традиция, която духовно е ръководила и насочвала европейския културен живот чрез скрити нишки.

Розенкройцерското движение е действало напълно тайно до последната третина на 19-ти век. Никоя книга не е разказвала на хората за истинското розенкройцерство и въпросът не е бил за публично обсъждане. През последните тридесет години някои от розенкройцерските принципи са станали известни на света като цяло чрез теософското движение; преди това те са били преподавани само в тясно ограничени групи. Най-елементарните принципи са в много отношения част от теософията, както се нарича днес, но само най-елементарните. Само постепенно ще стане възможно хората да получат по-задълбочен поглед върху мъдростта, преподавана в европейските розенкройцерски училища от края на 14-ти век.

На първо място трябва да разберем, че няма само един път, а има три, които трябва да се вземат предвид. Това не бива да се разбира като три различни истини. Истината е една и съща, точно както всеки има една и съща гледка от върха на планината. Но има различни начини да се стигне до този планински връх. По време на изкачването гледката се променя на всяка стъпка. Само на върха човек може да изкачи планината от различни страни - има ли пълния, открит поглед, както я вижда със собствените си очи. Същото е и с трите начина за придобиване на висше знание. Единият е ориенталският йога път, вторият - гностическият християнски път, а третият - розенкройцерският християнски път. Тези три пътя водят до единствената истина.

Има три начина, защото хората се различават по природа тук, на тази земя. В това отношение можем да различим три типа хора. Точно както не би било правилно хората, които искат да изкачат планината, да изберат път, който не е най-близкият до тях, а е далеч, така не би било правилно хората да изберат духовно обучение, което не е правилното за тях. Хората все още имат доста объркани представи за това, дори в рамките на теософското движение, което е все още само в ранните си етапи. Много хора смятат, че има само един път, тоест пътят на йога. Но нито ориенталският път на йога е единственият, нито всъщност е правилният за хората, живеещи в европейската цивилизация. Повърхностно погледнато, човек може да се затрудни да разбере за какво става въпрос, защото по принцип човешката природа

не изглежда да се различава толкова много между расите. Обаче някой с окултни сили, който обмисля големите разлики между типовете човешки същества, ще открие, че нещо, което може да е правилно за ориенталските хора, а може би и за отделни хора в нашата собствена култура, със сигурност не е правилно за всеки. Има хора, но само малцина от тях в европейски контекст, които могат да следват ориенталския път на йога, но това е невъзможно за повечето европейци. Това създава илюзии и разрушава душата. Източната и западната природа може да не изглеждат толкова различни на пръв поглед, дори за един съвременен учен, но те са напълно различни. Ориенталският мозък, ориенталските сили на въображението и ориенталското сърце функционират много различно от органите на западните хора. Никога не бива да искате от западните хора нещата, които можете да поискате от някой, израснал в ориенталски условия. Ще трябва да вярвате, че климатът, религията и социалният живот нямат влияние върху човешкия ум и дух, за да мислите, че външните условия, при които някой преминава през окултно обучение, нямат значение. Ако обаче знаете дълбокото духовно влияние, което всички тези външни обстоятелства оказват върху човешката природа, ще разберете, че пътят на йога е подходящ само за малцина европейци, всъщност само за хора, които напълно и радикално се откъсват от европейските условия на живот, и че не е възможно за хора, които остават в рамките на европейската култура.

Хора, които все още са вътрешно праведни и честни християни, за които някои от основните тези на християнството все още значат много, могат да изберат гностичното християнско обучение. То не се различава много от кабалистичния път. Най-общо казано обаче, розенкройцерското обучение е единственото правилно за европейците. Това ще бъде разгледано днес, с различните неща, които се искат от хората, и плодовете, които носят за онези, които го изберат. Никой не бива да мисли, че то е само за хора с научно образование или дори за академици. Всеки обикновен човек може да го поеме. Когато човек го поеме, скоро ще може да отговори на всяко възражение, основано на европейската наука, което се повдига срещу окултизма. Една от основните задачи на розенкройцерските учители е била да въоръжат онези, които следват пътя към висшето прозрение, така че те да могат да защитават окултното знание и да следват този път и в света като цяло. Един обикновен човек, който притежава само няколко от популярните понятия, придобити от съвременните науки, или дори никакви от тях, но има искрено желание да знае истината, ще може да поеме по пътя на розенкройцерите също толкова добре, колкото и най-образованите и академични хора.

Има основни разлики в трите начина. Първият се отнася до връзката между ученик и окултен учител; последният постепенно се превръща в гуру или посредничи в връзката с гуруто. Природата на ориенталския йога път е такава, че тази връзка е най-строгата, която можем да си представим. Гуруто е абсолютен авторитет за ученика. Ако това не беше така, обучението нямаше да даде правилния резултат.

Обучението по ориенталска йога е напълно невъзможно, освен ако човек не се подчини стриктно на авторитета на гуруто. При гностичния християнин и кабалистичния път връзката с гуруто на физически план е по-малко строга. Гуруто насочва учениците към Христос Исус, той действа като посредник. При розенкройцерския път гуруто става все повече и повече приятел, чийто авторитет се основава на вътрешно съгласие. Единствената възможна връзка в този случай е тази на пълно лично доверие. Най-малкото недоверие между учител и ученик би разрушило връзката, която трябва да съществува между тях, и тогава силите, които влизат в действие между учител и ученик, вече няма да бъдат ефективни. Ученикът понякога ще има погрешна представа за ролята на своя учител. Лесно може да му се струва, че просто трябва да говори с учителя в даден момент и често трябва да бъде физически с него. Понякога може да се окаже, че учителят трябва физически да се обърне към ученик по неотложна необходимост, но това не е толкова често, колкото ученикът може да си мисли. В ранните етапи ученикът не може правилно да прецени влиянието, което учителят има върху него. Учителят разполага със средства, които само постепенно се разкриват на ученика. Много думи, които ученикът смята, че са били произнесени на случаен принцип, са от огромно значение. Те продължават да влияят на душата на ученика на несъзнателно ниво, като водещ принцип, който му дава насока. Когато учителят правилно използва окултни влияния, връзката между него и ученика му ще бъде много реална. Съществуват и влияния, изпратени от разстояние, влияния, основани на любяща симпатия, които учителят винаги има под ръка и които ученикът ще разпознава постепенно с течение на времето и намира пътя си към висшите светове. Единственото нещо, което е абсолютно необходимо, е най-пълното доверие; без него би било по-добре да се разкъса връзката между учител и ученик.
Сега ще бъдат споменати накратко правилата, които играят определена роля в обучението на розенкройцерите. Те не е необходимо да бъдат точно такива, каквито са представени тук. В зависимост от човека, неговата професия и възраст, учителят ще трябва да избере различни елементи от различни области и да ги подреди по един или друг начин. Ще бъде даден само общ преглед.
Едно нещо, което е изключително важно в розенкройцерското обучение, обикновено не се разглежда много в цялото окултно обучение. Това е ясното, логично мислене или поне усилието да се направи това. Първата стъпка е да се откажем от всякакво объркано или предубедено мислене. Човек трябва да свикне да вижда нещата такива, каквито са в света, от велика, безкористна гледна точка. Най-добрият начин да направи това за обикновен човек, който иска да следва розенкройцерския път, е да изучава елементарните неща, преподавани в науката за духа. Няма оправдание да се каже: „Каква полза ще ми донесе да изучавам нещата, преподавани за висшите светове, човешките раси и култури, кармата и прераждането, когато не съм в състояние да видя и възприема тези неща сам.“ Това

не е приемливо възражение, защото работата с тези истини пречиства мисленето на човек и го дисциплинира, така че след това човек ще бъде готов за стъпките, които следват в окултното обучение. В обикновения живот хората обикновено са много хаотични в мисленето си. Водещите принципи и етапи на човешкото развитие и планетарната еволюция, оповестени от онези, които са способни да ги възприемат, внасят ред в мисленето на човек. Всичко това е част от розенкройцерското обучение. Затова учителят ще помоли ученика сам да се замисли за елементарното учение за прераждането и кармата, трите свята, акашовата хроника, еволюцията на Земята и човешките раси. Цялата елементарна материя, преподавана сега в науката за духа, е най-добрата възможна подготовка за обикновения човек.

Тези, които са способни да придадат по-голяма острота на мисленето си и да навлязат с по-голяма интензивност в действителната основна поддържаща структура на човешката душа, могат да изучават книгите, специално написани, за да дисциплинират мисленето на хората. Книгите, написани за тази цел – и те може всъщност да не включват думата „теософия“ – са моята „ *Истина и наука*“ и „*Философия на духовната дейност*“ . Разбира се, човек пише такива книги, за да могат да служат на определена цел. Хората, които желаят да развият мисленето си чрез енергична тренировка, за да могат да продължат обучението си, ще направят добре, ако подложат умовете си на „умствената и духовна гимнастика“, изисквана от тези книги. Това ще им даде основата, върху която да изградят своите розенкройцерски изследвания.

Наблюдавайки физическия план, вие получавате сетивни впечатления за цвят и светлина, топлина и студ, мирис и вкус, усещания за натиск и допир, както и слухови възприятия. Мисълта и рационалният ум се използват за това. Рационалният ум и мисълта все още са част от физическия план. Можете да възприемате всички тези неща на физическия план. Възприятията, получени на астралния план, изглеждат много различно. А тези, направени на девачан план, са също много различни, камо ли тези в още по-висшите области на духа. Някой, който все още не е получил прозрение за висшите светове, обаче, може да си ги представи. Начинът, по който аз обикновено се стремя да опиша нещата, също е предназначен да предостави образи на тези светове. Всеки, който след това се издигне до по-висшите области, ще види сам как те му влияят. На всеки план научаваме нови неща. Едно нещо обаче остава същото във всички светове до девачан. Това е тренираното логическо мислене. Само на будхи план мисленето вече няма да има същата стойност, както на физическия план, тогава трябва да се развие различен начин на мислене. Но мисленето е едно и също за трите свята под нивото на будхи – физическия, астралния и девачанския план. Следователно, ако тренирате добре мисленето си чрез учене във физическия свят, това мислене ще се окаже добър водач във висшия свят, така че да не се спъвате толкова лесно, колкото някой, който иска да се издигне в области на духа с объркани мисловни навици.

Розенкройцерското обучение следователно учи хората да се движат свободно във висшите светове, като ги насърчава да дисциплинират мисленето си. Достигайки тези светове, ще опознаете начини за възприемане на неща, които не съществуват на физическия план, но ще можете да ги контролирате с мисленето, което сте развили.

Второто нещо, което ученикът, следващ розенкройцерския път, научава, е виждането в образи. Подготвяте се за това, като постепенно се учите да навлизате в онзи вид идеи, изразени в образи, които представят висшите светове в смисъла на думите на Гьоте „Всички преходни неща са само подобие".[61]Начинът, по който обикновено се движим през физическия свят, е да възприемаме нещата такива, каквито се представят на сетивата, а не нещата, които са зад тях. Ще се освободим от този физически свят само когато се научим да възприемаме нещата, които ни заобикалят, като алегории или символи. Затова трябва да се опитаме да развием морална връзка с тях. Учителите ще дадат указания как външните явления могат да се разглеждат като символи на духовни елементи, но учениците също могат да направят много сами. Можете да разгледате например есенен минзухар и теменужка. Виждайки есенния минзухар като символ на меланхолично състояние на ума, аз го възприемах не само такъв, какъвто се представя отвън, но и като алегория на качество. Теменужката, от друга страна, може да се разглежда като алегория на тих, благочестив ум. По този начин вие преминавате от едно нещо към друго, от растение към растение, от животно към животно и виждате духовни качества, отразени в тях. Това ще направи способността ви да формирате идеи гъвкава, освобождавайки я от твърдите очертания на сетивното възприятие. Може да започнете да виждате качество, отразено във всеки животински вид, приемайки едно животно за символ на сила, друго за умност. Трябва да се отнасяме към това сериозно, където и да сме, и да не бъдем повърхностни по отношение на него.

По същество целият човешки език е в символи. Езикът не е нищо друго освен говорене в символи. Той трябва да се използва дори в науката, където хората чувстват нуждата да бъдат обективни, когато говорят за нещата, а думите действат като символи. Ако говорите за ала или крилата на носа, знаете, че те не са крила, но им е дадено това име. За тези, които желаят да останат на физическия план, ще бъде по-добре да не се губят твърде много в подобна символика, но напредналите ученици няма да се загубят. Навлизайки в материята, човек осъзнава дълбините на нашия език в първоначалната му форма. Дълбоки мислители като Парацелз[62]и Якоб Бьоме[63]отчасти дължат развитието си на факта, че не се колебаят да влязат в разговор със селски хора и скитници и да изучават въображаемото качество на езика. По тяхно време думи като „природа", „дух" или „душа" все още са имали много по-голямо влияние. Селска жена, която отскубва перо от гъска, би нарекла вътрешната част на перото „душа". Ученикът трябва сам да открие такива символи в езика. След това той се освобождава от физическия свят и се учи да вижда в

образи. Когато светът по този начин стане притча, подобие за ученика, това има мощен ефект. Ако той практикува това достатъчно дълго, той ще забележи ефектите. Гледайки цвете, например, нещо постепенно ще се откъсне от него. Цветът, който първоначално е бил просто там на повърхността на цветето, се издига като малък пламък и се носи свободно в пространството. Така се развива способността да се вижда в образи. Така ще бъде и с всички предмети, сякаш повърхността им се освобождава. Цялото пространство се изпълва с цвета, който се носи в пространството като пламък. И така, целият свят на светлината сякаш се отдръпва и отделя от физическата реалност. Когато такъв цветен образ се освободи и се носи свободно в пространството, той скоро започва да се прикрепя към нещо. Той не спира някъде произволно; той обхваща същност, която след това се проявява в цвета като духовна същност. Цветът, който ученикът е изтеглил от обектите на физическия свят, облича духовните същности в астралното пространство.
Това е моментът, в който е необходим съветът на окултния учител; в противен случай учениците лесно биха могли да изгубят почва под краката си, което може да се дължи на една от две причини. Едната е, че всеки ученик трябва да премине през едно конкретно преживяване. Представите, които получаваме за физическите неща, не само чрез цвят, но и чрез мирис и звук, се проявяват в особени, грозни, а понякога и красиви форми – животински лица, форми на растения, а също и грозни човешки лица. Това първо преживяване е огледално отражение на собствената душа. Собствените страсти и импулси, злото, което все още се крие в душата, се появяват в астралното пространство пред ученика, сякаш в огледало. Тогава учениците се нуждаят от съвета на своя окултен учител; учителят им ще им каже, че това не е нещо обективно, а отражение на собствената им вътрешна природа.
Ще осъзнаете, че учениците зависят от съветите на учителя си, ако разгледаме и начина, по който се появяват тези образи. Често се подчертава, че всичко е обратното в астралното пространство, всичко е в огледални образи. Ученикът може лесно да бъде подведен от заблуждаващи видения, особено ако те отразяват неговата собствена природа. Огледалният образ на страстта не само се представя като животно, идващо към вас - това би бил най-малкият ви проблем - но трябва да вземете предвид и нещо друго. Да предположим, че някой има скрита наистина зла страст. Такъв стремеж или апетит много често ще се прояви в примамливи форми в отражението, докато добрите качества понякога изобщо не изглеждат привлекателни. Това е нещо, за което легендата говори по най-красив начин. Можете да намерите образ на това в мита за Херкулес. Когато тръгнал по пътя си, неговите лоши и добри качества се представили пред него, с порок, облечен в примамливата форма на красота и добродетел, облечени в дрехата на непретенциозността.
Има и нещо друго. Дори ако ученикът вече е способен да вижда нещата обективно, винаги съществува другата възможност, а именно, че вътрешният произвол действа

като сила, която ръководи и насочва явленията. Учениците трябва да се научат да виждат през това и да го разбират, защото желанията имат огромна сила на астралния план. Всичко, което дава насока тук, във физическия свят, няма да е там, когато влезете в света на образите. Ако сте се заблудили, че сте направили нещо тук, на физическия план, когато всъщност не сте го направили, скоро ще откриете истината за това, защото фактите ще ви го покажат на физическия план. Не е така в астралното пространство. Там вашите собствени желания ви представят илюзорни образи и се нуждаете от напътствията на някой, който знае как тези въображаеми образи трябва да бъдат съчетани, за да покажат истинското си значение.
Третият елемент в розенкройцерското обучение е изучаването на окултната писменост. Какво е това? Има определени изображения, символи, показани под формата на прости линии или комбинации от цветове. Такива символи са специфичен окултен език на знаците. Следното може да послужи като пример. Във висшия свят има процес, който има ефект и във физическия свят – въртящ се вихър. Можете да видите това в звездна мъглявина, например мъглявината Орион. Там виждате спирала. Това обаче е на физическия план. Но можете да я видите и на всички други планове. Това (фиг. 8а) е фигура, която се среща във всякакви конфигурации на астралния план. Ако разберете тази фигура, с нейна помощ ще разберете и как една човешка раса се променя в друга. Когато се е появила първата подраса на нашата настояща коренна раса, слънцето е било в знака на Рака. По това време следователно една раса е преминала в друга; поради това окултният знак за Рака е този (фиг. 8б). Знаците на зодиака по този начин са всички окултни знаци. Просто трябва да опознаем и разберем тяхното значение.

Фиг. 8

Пентаграмата е друг такъв знак (фиг. 8в). Учениците се учат да свързват определени вътрешни реакции и чувства с този знак. Те са контра-образ на нещата, които се случват в астралния свят. Този език на знаците, окултната писменост, която учениците изучават, не е нищо повече и нищо по-малко от отразяване на законите на висшите светове. Следователно пентаграмата е знак за няколко неща. Точно както буквата Б се използва в много различни думи, така и знаците на окултната писменост могат да имат различни значения. Пентаграмата, хексаграмата, ъгълът и други фигури могат да се използват заедно в окултното писмо, което само по себе си е пътепоказател във висшите светове. Пентаграмата е знакът за петкратното

човешко същество, знакът за мълчание, за мълчание, а също и знакът зад видовата душа на розата. Ако свържете венчелистчетата на роза във вашата картина, получавате пентаграма. Точно както буквата Б означава нещо различно в „лента“ и в „пияница“, така и знаците означават различни неща в окултното писмо. Учите се да ги подреждате по правилния начин. Това са пътепоказателите в астралния план. Точно както някой, който е неграмотен, може да бъде разглеждан като сравнение с някой, който може да чете, така и някой, който вижда образите само като образи, е свързан с някой, който е научил окултната писменост. Буквите, използвани на физически план, често са произволни, но първоначално са отразявали астралния език на знаците. Вземете един древен астрален символ, жезълът на Хермес със змията. В нашата писменост той се е превърнал в знака Е (фиг. 9).

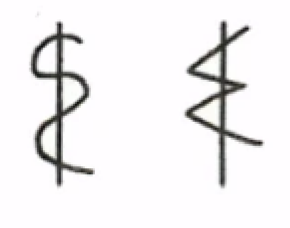

Фиг. 9

Или вземете буквата W, която показва вълновото движение на водата. Тя е знак за човешката душа, а също и за „слово“. Буквата М не е нищо друго освен горната устна на човека. Всичко това е станало по-произволно в хода на еволюцията. На окултните планове обаче царува необходимостта. Там можете да преживеете тези неща.

Фиг. 10

Четвъртото нещо е ритъмът на живота, както го наричат. Хората знаят много малко за това в обикновения живот. Те преминават през живота егоистично. Само децата в училище имат определен ритъм на живот, все още в разписанието си, защото уроците на всеки ден се повтарят седмица след седмица. Но кой прави такова нещо в обикновения живот? И все пак ние напредваме към по-висше развитие само като внасяме ритъм, повторение, в живота си. Ритъмът преобладава навсякъде в природния свят. Всичко е подредено в ритми - движението на планетите около

слънцето, годишната поява и изчезване на растенията и дори животинският свят, половият живот на животните. Само на човека е позволено да живее без ритъм, за да може да действа свободно. Но той трябва да внесе ритъм в хаоса отново по свой избор. Добрият ритъм е да се правят окултни неща в определено време всеки ден. Следователно учениците трябва да правят своите упражнения за медитация и концентрация по едно и също време всеки ден, точно както слънцето изпраща енергиите си надолу към земята по едно и също време през пролетта. Това е един от начините за внасяне на ритъм в живота. Друг начин е да се направи дишането ритмично, както е инструктирано от окултния учител. Вдишването, задържането на дъха и издишването трябва да се правят ритмични за кратко време всеки ден и това се прави под опитното ръководство на окултния учител. По този начин нов ритъм замества стария. Привеждането на такъв ритъм в живот е едно от предпоставките за издигане към висшите светове. Никой не може да направи това без ръководството на учител. Тук целта е просто да ви обясним принципа.

Петото нещо е да се научи съответствието между микрокосмоса и макрокосмоса, както се нарича. То включва учителя, който дава насоки на учениците да концентрират мислите си върху определени части на тялото. Тези от вас, които са чули лекцията за начина, по който сетивата се свързват с висшите светове, ще си спомнят, че целият свят участва в създаването на физическото тяло. Окото е създадено от светлината, от духовете, действащи в светлината. Всяка точка във физическото тяло има връзка със специфична сила в космоса. Помислете за точката в корена на носа. Имало е време, когато етерната глава се е простирала далеч отвъд физическото тяло. Атлантите все още са имали точка на челото, където етерната глава се е простирала над физическото тяло, както е и днес при конете и другите животни. Етерната глава на коня все още се простира надалеч. При човешките същества етерното тяло и физическото тяло са направени така, че да съвпадат в точката, за която говорих, и това им позволява да развият частите на физическия мозък, които им позволяват да казват „аз“ на себе си. Органът, който позволява на човека да си каже „аз“, е свързан с конкретно събитие по време на атлантския период на земната еволюция. Окултният учител ще инструктира своя ученик: „Насочи мислите си и ги концентрирай върху тази точка.“ След това ще му даде мантра[64]Това събужда сила в тази част на главата, която съответства на определен процес в макрокосмоса. По този начин се установява съответствие между микрокосмоса и макрокосмоса. По същия начин, концентрирането върху окото ще даде разбиране за слънцето. Цялата организация на макрокосмоса се намира в духа, в нашите собствени органи.

Фиг. 11

Когато учениците практикуват това достатъчно дълго време, ще им бъде позволено да навлязат по-дълбоко в нещата, които са открили по този начин. Те могат да отидат например до акашовите записи и да изберат момента от времето на атлантската еволюция, когато точката в основата на носа, върху която са се концентрирали, се е появила, или да намерят слънцето, като се концентрират върху окото. Този шести етап, дълбоко навлизане в макрокосмоса, се нарича „съзерцание“. Той дава на учениците прозрение за света, позволявайки им да прозреят собствената си природа отвъд личното ниво. Това е различно от популярния разговор за себепознание. Не намирате себе си, като погледнете вътре в себе си, а само ако погледнете отвъд себе си. Това е същото аз, което е създало окото и е родило слънцето. За да търсите частта от себе си, която съответства на окото, трябва да погледнете към слънцето. Трябва да възприемате света извън вас като вашето аз. Поглеждането навътре води само до втвърдяване в себе си, до по-висша форма на егоизъм. Когато хората казват: „Трябва само да оставя себе си да говори“, те нямат представа за опасността, която това крие. Себепознанието не трябва да се практикува, освен ако учениците, следващи белия път, не практикуват и себеотрицание. Ако се научат да казват „Това съм аз“ на всичко около себе си, те са узрели да имат себепознание, както Гьоте е позволил на Фауст да каже:

Пред очите ми
, отворени от теб, всички живи същества се движат
последователно: в тихите гори, въздухът.
Водата, ...[65]

Частите от нашето аз са навсякъде. Това е показано и в мита за Дионис например и затова розенкройцерското обучение отдава толкова голямо значение на обективното, спокойно съзерцание на външния свят. „За да видите себе си в своята реалност, погледнете в огледалото на външния свят и същност. Ще възприемете много по-ясно какво живее в душата ви, ако погледнете в очите на своите ближни, отколкото ако се концентрирате върху себе си и навлезете в собствената си душа.“

Това е важна, съществена истина и никой, който поема по белия път, не смее да я игнорира. Днес много хора са трансформирали обикновения си егоизъм в изтънчен егоизъм. Те го наричат теософско развитие, когато издигат обикновеното си, ежедневно аз на възможно най-високо ниво. Те наистина искат да извадят наяве личния аспект. Истинското окултно прозрение ще покаже, от друга страна, че вътрешният живот се отваря, когато опознаем висшето си аз в света.
Когато ученикът е развил това състояние на ума в съзерцание, с Аз-а, изливащ се над всички неща, когато усеща цветето, което расте към него, точно както чувства пръста, който движи към себе си, когато знае, че цялата земя и целият свят са неговото тяло, той познава висшето си Аз. Тогава той ще говори на цветето като на част от собственото си тяло: „Ти си част от мен, част от моето аз." Той постепенно ще започне да усеща вътрешно това, което е известно като седмото ниво на розенкройцерско обучение – да бъде в хармония с Бога. Това се развива като елемент на чувство, който води човешкото същество към висшите светове, където то не трябва само да мисли за висшите светове, но и да се научи да чувства в тези светове. Плодовете тогава ще бъдат очевидни за него, ако се стреми да учи под непрекъснатото ръководство на своя учител и не е нужно да се страхува, че този окултен път може да го доведе до бездна. Всички неща, наричани опасности от окултното развитие, не възникват, ако развитието се ръководи по правилния начин. Когато това се случи, окултният търсач на пътя се превръща в истински помощник на човечеството.
По време на Въображението възниква възможността индивидът да прекара определена част от нощта в съзнателно състояние. Физическото тяло ще спи, както обикновено, но част от това състояние на сън ще бъде изпълнена с живот на сънища, които имат смисъл и съдържание. Това е първият знак за навлизане във висшите светове. Учениците постепенно ще пренесат преживяванията си в обикновеното съзнание. След това те виждат астралните духове навсякъде в света около тях - също тук, в тази зала, сред столовете или навън в горите и полетата.
В процеса на въображаемо прозрение хората достигат три нива. На първо ниво те възприемат духовете, които стоят зад сетивните впечатления, получени във физическия свят. Има дух зад червения или синия цвят, зад всяка роза; всяко животно има своя вид или групова душа зад нея. Индивидите придобиват дневно ясновидство. Ако ученикът изчака още малко, спокойно практикувайки въображението, а също така навлезе дълбоко в окултното писане, той ще бъде дневно ясночуващ. Третото ниво е мястото, където той опознава всички неща, които могат да се намерят в астралния свят и дърпат човешките същества надолу, отклонявайки ги към злото, и те сега са наистина там, за да го водят нагоре. Вие опознавате кама лока.
С четвъртата, петата и шестата част на розенкройцерското обучение – жизненият ритъм, връзката между микрокосмоса и макрокосмоса, съзерцанието на

макрокосмоса – учениците достигат още три нива. На първото от тях те получават прозрение за условията на живот между смъртта и новото раждане. Това им идва в девачан. Следващото ниво е възможността да видят как формите се променят една в друга – трансмутация, метаморфоза на формите. Човешките същества не винаги са имали белите дробове, които имат днес, например; белите дробове датират само от лемурийското време. През предходното хиперборейско време човешките същества са имали различна форма, а преди това отново различна, което е така, защото са били в астрално състояние, а преди това, защото са били в девачан. Казва се също, че на това ниво учениците опознават връзката между различните глобуси,[66]тоест, те имат пряко възприятие за това как една планета или състояние на формата се променя в друга. Накрая, преди да преминат към още по-висши светове, те имат пряко възприятие за метаморфозата на състоянията на живота. Те възприемат как различните духове се движат през различните светове или кръгове и как един свят се превръща в друг. След това те трябва да преминат към още по-високи нива, но те не могат да бъдат обсъждани днес.

Нещата, които бяха казани днес, ще ви дадат достатъчно материал, с който да работите засега. Наистина трябва да работите върху тези неща. Това е първата стъпка към достигане на висините. Добре е поне веднъж да ви бъде представен пътят на розенкройцерите по подреден начин. Може би е възможно да пътувате на физически план, дори ако човек няма карта, но на астрален план е необходимо да имате такава карта. Считайте казаното от мен за вид карта; това ще ви бъде полезно не само в този живот, но и когато преминете през портата към висшите светове. Тези, които придобият тези неща от науката на духа, ще открият, че картата им служи добре след смъртта. Окултистът знае, че човешките същества често преживяват нещастни времена, когато пристигат от другата страна и нямат представа къде всъщност се намират в живота и какво преживяват. Хората, които са преминали през ученията на духовната наука, познават пътя си и знаят как да характеризират самите неща. Би било от голяма полза за човечеството, ако хората не се страхуват да тръгнат по пътя към висшето разбиране.

10. Пътят към висшето знание и неговите етапи II

Въображаемо възприятие и художествено въображение

Вторият предмет, по който, както казахме, окултните учители обучават своите ученици, е Въображението. С него индивидът не преминава през живота по обикновения, ежедневен начин, а в съответствие с думите на Гьоте „Всичко тленно е само притча". Учениците ще видят нещо друго във всяко животно и всяко растение. Така есенният минзухар ще бъде образ на меланхоличен ум, виолетовото – образ на тиха хармония с Бога, слънчогледът – образ на живот, изпълнен с енергия, независимост, амбиция. Живеейки по този начин, учениците се издигат до въображаемо възприятие. Те ще видят нещо като студен пламък, издигащ се от растение, цветен образ, който ги отвежда в астралния план. По този начин учениците са водени да виждат неща, които им се показват от духовни същества от други светове. Трябва да се каже обаче, че учениците трябва стриктно да следват своя окултен учител, който единствен може да им каже кое е субективно и кое е обективно. Окултните учители са способни да дадат на своите ученици необходимата сигурност. Светът на сетивата дава това от само себе си, като непрекъснато коригира нашите грешки. Ситуацията е различна в астралния свят. Там човек лесно се заблуждава; там някой с по-голям опит трябва да е до него. Учителите дават на своите ученици, които искат да следват розенкройцерския път, редица инструкции. На първо място, те им дават конкретни инструкции, след като са започнали да достигат нивото на развитие на въображението. След това учителят ще им каже: „Стремете се преди всичко да обичате не само отделни животни, да развивате определена връзка с отделните животни, да учите едно или друго нещо от едно или друго животно, но се опитайте да развиете живо вътрешно чувство за цели групи животни; тогава ще получите представа за природата на груповата душа. Индивидуалната душа на човека е на физически план, индивидуалните души на животните са на астрален план. Едно животно не може да си каже „аз" тук, на физически план."

Често задаван въпрос е дали животните нямат душата, която имат хората. Те имат такава душа, но животинската душа е горе, на астралното ниво. Отделното животно се отнася към животинската душа по начина, по който отделните органи се отнасят към душата на хората. Ако ви боли пръстът, душата е тази, която го усеща. Всички усещания на отделните органи отиват към душата. Същото е и с група животни. Всичко, което отделното животно чувства вътрешно, се усеща вътре в него от груповата душа. Нека вземем за пример всички различни лъвове. Усещанията, които изпитват лъвовете, отиват към една душа, която имат общо. Всички лъвове имат обща групова душа на астралното ниво. Ако причините болка на отделен лъв или ако той почувства вътрешно удовлетворение от нещо, това стига чак до астралното ниво, точно както болката в човешки пръст стига чак до човешката душа. Човекът е

способен да получи прозрение за груповата душа, ако е способен да създаде за себе си форма, която съдържа всички отделни лъвове, точно както една обща концепция съдържа всички отделни форми, принадлежащи към нея.
Растенията имат душата си в рупа частта на девачановата равнина.[67]Чрез придобиване на общ поглед върху група растения и развиване на специфична връзка с груповата душа на растението, човешките същества се учат да проникват в груповите души на растенията на рупа план. Когато вече не е индивидуалната лилия, индивидуалното лале, което е специално за тях, а когато отделните растения се слеят за тях в живи, концентрирани въображения, които се превръщат в образи, човешките същества преживяват нещо съвсем ново. Важно е да има много реален образ, индивидуално създаден в силите на въображението. Тогава човек ще открие, че растителната покривка на земята, например поляна, обсипана с цветя, се превръща в нещо съвсем ново и че цветята се превръщат в истинско откровение на духа на земята. Това е откровението на тези различни групови души на растенията. Точно както човешките сълзи се превръщат в отражение на тъгата, изпитвана в душата, а физиономията започва да отразява душата на човек, така и окултистът започва да вижда зеленината на растителната покривка като отражение на вътрешни процеси, на истинския живот на земята в духа. Някои растения тогава ще бъдат като сълзите на земята за него, с вътрешната тъга на земята, която блика. Както в случая с някой, който споделя трепетите и скръбта на другите, така и в душата на ученика навлиза ново, въображаемо съдържание.
Това са настроенията, през които човек трябва да премине. Ако преминете през настроението, свързано с животинския свят, ще се издигнете до астралния план. Ако влезете в настроението, което описах за растителния свят, ще се издигнете до долната част на девахан плана. Ще наблюдавате пламъчните форми, издигащи се от растенията. Растителната покривка на Земята ще бъде покрита със съвкупност от конфигурации, въплъщения на светлинните лъчи, които падат върху растенията.
Можем да подходим и към мъртъв камък по същия начин. Съществува основно вътрешно чувство, свързано със света на минералите. Нека вземем планински кристал със светлината, която свети през него. Гледайки го, можем да си кажем, че по някакъв начин това е идеална картина на самия човек. Точно както човешкото физическо тяло е физическа материя, така и камъкът е физическа материя. Но има бъдеща перспектива и окултният учител насочва своите ученици към нея. Днес човешките същества все още са пълни с импулси, страсти и апетити. Това изпълва нашата физическа природа. Но окултистът има идеал пред себе си. Той ще си каже: „Нашата животинска природа постепенно се очиства и пречиства, докато се достигне ниво, където това човешко тяло може да застане пред нас целомъдрено и свободно от желания като минерала, който не желае нищо, без никакви желания да се раздвижат в него, когато нещо се приближи до него. Вътрешната материална природа на минерала е целомъдрена и чиста.“ Това целомъдрие и чистота е

вътрешното чувство, което учениците трябва да имат, гледайки света на скалите и минералите. Тези вътрешни чувства се различават според различните форми и цветове, в които този свят се проявява, но основното вътрешно чувство, присъстващо в минералния свят, е чувството за целомъдрие.
Нашата Земя днес има съвсем специфична конфигурация, съвсем специфична форма. Нека се върнем към по-ранните етапи от нейната еволюция. Някога е имала съвсем различна форма. Нека се върнем към Атлантида и по-рано. Там стигаме до все по-високи температури, като металите текат по начина, по който водата тече по земята днес. Всички метали са се превърнали в тези жилки в земята днес, защото първоначално са били течащи потоци. Точно както оловото е твърдо днес, а живакът е течен, така и оловото е било течно някога, а живакът един ден ще бъде твърд метал. Земята се променя по този начин и човечеството винаги е било част от различните еволюционни етапи. Физическият човек все още не е съществувал по времената, за които говорим. Но етерното тяло и астралното тяло са били там, способни да живеят при още по-високи температури. С охлаждането на Земята, външните тела постепенно са се развивали около човека.
В хода на еволюцията в човека непрекъснато се развиваха нови неща и съответно нови неща се развиваха и в заобикалящия го природен свят. Началото на човешкото око се е развило на слънчевия етап на планетата. Първо се е развило етерното тяло, а след това е създало физическото човешко око. Нашите физически органи са се развили от по-финото етерно тяло, подобно на това как парче лед се развива във вода, докато замръзва. Физическите органи са се развили вътре в човека, а отвън земята е станала твърда. Развитието на орган в човека и развитието на специфични конфигурации във външния природен свят винаги са вървели паралелно. Когато потенциалът за окото се е развил у човека, хризолитът е еволюирал в минералния свят. По този начин можем да си представим едни и същи творчески сили, които обединяват природата на хризолита в природния свят и създават човешкото око.
Не можем да се задоволим с общи фрази в даден случай, казвайки, че човекът е микрокосмос, а светът е макрокосмос, защото окултните изследвания са показали истинската връзка между човека и света. Когато физическият орган за способността да свързва мисли се е развил в атлантската епоха, оловото се е втвърдило във външния свят; то е преминало от течно в твърдо състояние. По този начин същите сили са активни при втвърдяването на оловото и организма на рационалното мислене. Ще разберем човека само ако сме способни да видим връзките между човека и силите на природата. В социалистическото движение има една особена група, която мисли различно от другите социалдемократи, като е изключително умерена. Тази група в социалистическото движение са печатарите. А причината е, че печатарите работят с олово. Тарифната общност между работниците и

работодателите се е развила първо сред печатарите.[68]Оловото, приемано в малки количества, създава такова вътрешно настроение.
Друг пример, взет от опит, също показва как природата на метала влияе на човек. Един господин забелязал, че лесно вижда аналогии между всякакви неща. От това можело да се заключи, че е имал чест контакт с мед. И това наистина било така. Той свирел на валдхорна в оркестър, инструмент, който съдържа много мед.
След като изучите връзката между неодушевения свят навън и човешкия организъм, ще откриете, че връзката между човешките същества и света, който ги заобикаля, приема много различни форми. Пример за това е връзката между сетивата и скъпоценните камъни. Вече видяхме връзката между окото и хризолита. По същия начин съществува връзка между органа на слуха и оникса. Този камък има особена връзка с движенията на Аз-живота в човека. Окултистите винаги са правили тази връзка. Камъкът представлява живота, възникващ от смъртта, например. Така в *„Разказ“* на Гьоте мъртвото куче се превръща в оникс от лампата на стареца. Гьоте е имал интуиция тук, произтичаща от окултното знание. Връзката между оникса и органа на слуха е свързана с това. Окултни връзки съществуват и между органа на вкуса и топаза, обонянието и ясписа, кожното чувство като човешко чувство за температура и карнеола, силата на продуктивната мисъл и карбункула. Последното е било използвано като символ на продуктивните сили на мисълта, които са възникнали у човека по времето, когато карбункулът се е развил в естествения свят. Окултните символи идват от дълбините на дълбока и истинска мъдрост. Където и да обмисляте окултния символизъм, ще откриете истинско прозрение. Познавайки значението на минерала, вие получавате достъп до горните части на нивото на девакан. Виждайки скъпоценен камък и придобивайки истинско усещане за това, което този скъпоценен камък може да ни каже, ние получаваме достъп до арупа частите на нивото на девакан. Хоризонтите на окултния ученик по този начин се разширяват, като пред него се отварят все повече и повече светове. Той не трябва да се задоволява с общи предложения, а трябва да получава достъп до световната цялост – малко по малко.
Разглеждайки немската литература, можем да видим също, че писателите, които познават минното дело, имат инстинктивна интуиция относно силата на минералите. Така Новалис е изучавал минната наука.[69]Кьорнер[70]често е наричал миньорите хора с окултни знания в своите произведения. Що се отнася до Ернст Теодор Амадеус Хофман,[71]В онзи странен индивид, който понякога навлизаше дълбоко в тайните на природата в изкуството си, особено в разказа му „ *Мините във Фалун“* , често може да се доловят отгласи за окултни взаимоотношения между минералния свят и човешкото същество. Това показва и странния начин, по който велики окултни сили влияят на въображението на художника.
Истинското място на раждане на изкуството са били мистериите. Те са били реални и живи в астралното пространство, където е имало синтез от истина, красота и

божественост. Това е било много подобно в мистериите на древен Египет и тези на Азия, както и в мистериите на древна Гърция, особено в Елевзина. Там учениците наистина са виждали духовни сили, слизащи в различните форми, съществуващи на земята. По това време не е имало друго знание освен знанието, което е било виждано по този начин. Нямало друга божественост освен хармонията с Бога, усещана във виденията, получени в мистериите. Нито пък е имало друга красота освен красотата, видяна, когато боговете са слезли.
Живеем във варварска епоха, хаотична епоха, епоха, лишена от стил. Във всички велики периоди в изкуствата творчеството е идвало от най-дълбоките дълбини на духа. Разглеждайки изображенията на гръцките богове, виждате точно три типа. Първо, това е типът Зевс, към който принадлежат още Атина Палада и Аполон. Гърците са характеризирали собствената си раса по този начин. Това е специфична форма, придадена на овала на окото, на носа, на устата. Второ, виждате групата, която може да се нарече тип Меркурий. Ушите са разположени съвсем различно, носът е различен, а косата е вълнеста и къдрава. Трето, това е типът Сатир, където виждаме съвсем различна форма на ъглите на устата, различен нос, очи и т.н. Тези три типа са ясно видими в гръцката скулптура. Типът Сатир е предназначен да представи много древна раса, типът Меркурий - расата, която го е последвала, а типът Зевс - петата раса.
Духовните възгледи за света са били част от всичко в по-ранни времена. През Средновековието това все още се е проявявало в работата на занаятчиите, като всяка ключалка на вратата е била нещо като произведение на изкуството. Външната култура все още ни е показвала нещо, създадено от душата. Нашето съвременно време е много различно. Настоящето време е създало само един стил и това е стилът на търговския магазин. Големият магазин ще бъде също толкова характерен за нашата епоха, колкото готическите сгради като Кьолнската катедрала са характерни за средновековието от 13-ти и 14-ти век. Новият живот се изразява в тези форми. С разпространението на знанието, дадено чрез науката за духа, светът отново ще има духовно съдържание. И когато този живот на духа по-късно се изрази във външни форми, ще имаме стил, който отразява този живот на духа. Нещата, които живеят в науката за духа, по-късно трябва да се изразят във външни форми. Следователно трябва да виждаме мисията на духовната наука като културна мисия.

11. Въпроси на храненето и методите на лечение

Днес ще разгледаме нещо от гледна точка на духовната наука, което може да се каже, че е от изключителна стойност, ако се приеме по правилния начин. Ще говорим за някои аспекти на храненето и лечението. Повече от всяка друга тема обаче ще трябва да помните, че всичко, което можем да направим, е да извлечем афористично отделни детайли от безкрайно обширно поле и че е изключително трудно да се говори за тези неща в този момент на език, който всеки може да разбере. Следователно можем да разглеждаме тези неща само приблизително, защото в този вид по-широка група аз говоря не само на посветения, който би бил в състояние да усети истинската стойност на всяка изречена дума.

В окултните школи, чиито членове вече са на по-високо ниво, човек може да се съгласи да използва специфичен начин на изразяване на нещата, така че определена дума да изразява специфичен емоционален импулс. Всички подобни неща – и днес можем само да ги засегнем – често имат различни значения в обикновения живот. Но въпреки това ще се направи опит да се говори за тези въпроси, тъй като те имат и практическа стойност. Хората, които не вярват, че ефектите, произтичащи от причини, намиращи се в света на духа, са много по-мощни от ефектите, които получавате във външния физически свят, обаче няма да спечелят много от това. Мнозина ще признаят на теория, че нещо, което трябва да наречем дух, нещо, което има мощно влияние в света, има сили, подобни на тези на електричеството, магнетизма и т.н. Науката за духа се намира на всякакви позиции в съвременния културен живот. Преди всичко тя е неразбрана от хора, които консервативно искат животът да продължи по стари установени линии, а също и от многото хора, които искат да доведат до реформи във всякакви области. Всички тези различни групи хора се обръщат към науката за духа и смятат за естествено науката за духа да дойде при тях, а не те да дойдат при нея. Разбира се, лесно ще се види, че някой, който е радикален защитник на животните, няма да предостави енергията и опита си на духовно-научното движение, а ще се ядоса много, ако всички теософи не се присъединят веднага към движението за защита на животните. Това е нещо, което ще видите във всякакви специфични области. И, разбира се, е напълно естествено. Но теософското движение е нещо универсално. То се отнася към различните индивидуални движения по начина, по който плановете на архитект се отнасят към работата на дърводелците, зидарите, квалифицираните майстори от всякакъв вид, които работят по къщата. Последните са индивидуални работници. Но човекът, който отговаря за строителния проект, трябва да помоли работниците да дойдат при него, за да му бъдат дадени конкретните инструкции. Ето защо не е приемливо други движения – хомеопати, въздържатели и други – да искат науката за духа да дойде при тях. Вместо това, всички специализирани области трябва да бъдат част от духовно-научното

движение, което трябва да се стреми към фундаментална реформа в различни сфери на живота, но отвътре.
Позицията на теософията по отношение на науката в частност лесно се разбира погрешно. Учените не само вярват, че теософите са против тях, не желаейки да имат нищо общо с тях. Дори приятелите на теософията са на това мнение. Преди всичко лекарите, които са имали научно обучение и работят, за да отговорят на официалните изисквания, лесно ще развият предразсъдъка, че теософията не включва научни методи и следователно не е свързана с науката. Това обаче не е така.
Днес непрекъснато чувате лозунги, нищо друго освен лозунги, от хората. Има известно оправдание за наличието на специалисти. Но не представителите на специализирани области, а предимно техните последователи използват такива лозунги. Един от тях е този, който бих искал особено да спомена. Често чувате, че обществеността на практика замръзва от ужас, ако използвате термина „отрова“. Изглежда напълно разумно да се каже, че никаква отрова никога не трябва да попада в тялото. И хората обичат да говорят за „естествено лекарство“ в такъв случай. Но какво всъщност имаме предвид под „естествено“? И под „отрова“? Ефектът, който отровата беладона има върху човешкия организъм, е естествен, чисто естествен ефект. Природата, разбира се, включва всички действия, които попадат под законите на природата. А какво е отрова? Водата е мощна отрова, ако някой я консумира с кофа, защото тогава ще се окаже най-разрушителна. А арсенът е много добро нещо, ако го използвате в определени комбинации. Следователно, това, от което се нуждаем, е наистина задълбочено проучване на човешкия организъм и нещата, които се намират в естествения свят извън него.
Парацелз[72]беше много специфичен относно начина, по който определени процеси в човешкото тяло се свързват с тези във външния естествен свят, например холерата с арсена. Той наричаше болния от холера „арсеник“, защото знаеше, че същите фактори играят роля при арсена и холерата, а също така разбираше как нещата хармонизират. По този начин имаме естествен процес, който първо трябва да бъде разбран.
Друго нещо, което се оказва пречка за диалог с учените, е материалистичният начин на мислене. Това е изкривило възгледите на хората по всички въпроси, които разглеждаме тук. Спомнете си какво беше казано за въздействието на някои метали върху човешкия организъм.[73]Някой може да каже, че науката за духа е чист материализъм, когато се казва, че силите, присъщи на минералите и металите, имат материални ефекти върху човешкия организъм. Но в науката за духа ние също знаем, че материалните неща имат особена връзка с духа. Някой, който наистина говори за духовен поглед върху света, ще е осъзнал, че подобни вещества не са просто материя и че духът и душата живеят в тях, точно както в същество, което живее в кожа. Това е смисълът, в който един теософ ще говори за духа, въплътен в

злато, в кварц или в отрова от беладона. За окултиста светът е пълен с духовни същности. Духът, въплътен в оловото, има връзката с човешкия организъм, за която ме чухте да говоря вчера. За теософите не става въпрос за търсене на някакви особени духовни същности, които нямат нищо общо с нашия свят, а по-скоро за същности, които присъстват във всяко парче метал и всъщност във всичко, което съществува в света около нас. Ето как човек вижда духа в материята от гледна точка на науката за духа. Духовните аналогии са нещо, основано на истинско духовно изследване.

Следователно ние не сме против експертното знание. Трябва да има специализирани области и не бива да пренебрегваме външните факти. Но е невъзможно да се придобие цялостна гледна точка относно света въз основа на специализирани знания. Лекарят също е човек и като такъв трябва да знае нещо за висшите светове. Тогава той ще организира работата си по много различен начин от някой, който не знае нищо за голямата схема на нещата, защото тогава той също ще оценява симптомите по различен начин. Едно единствено наблюдение или преживяване може да се приеме за нещо съвсем незначително, ако човек има общ поглед върху цялото. Точно както всеки, работещ в сферата на културата, трябва да отговаря на определени предпоставки, така и бъдещето ще изисква лекари, които познават науката за духа. Пример за това би бил Ханеман, основателят на хомеопатията. Разликата между Парацелз и Ханеман е огромна. Лекарят от 16-ти век все още е бил ясновидец до известна степен. Ханеман вече не е бил ясновидец. Той е бил в състояние да оценява действието на лекарствата само въз основа на това, което му казват сетивата му.[74]

Може да се намери аналогия за връзката, за която говорим, между човешкото същество и създанията и предметите на природния свят. Това е връзката между половете, която до голяма степен се управлява от симпатия. Това е мистериозно привличане, което сближава половете, сила, действаща в сферата на живота. Не бива да се приема като нещо мистично в лошия смисъл на думата, че един конкретен мъж се чувства привлечен от една конкретна жена. Някой, който се обучава да бъде окултен наблюдател на света, има подобна връзка с всички живи същества около себе си, такава, която може да се нарече универсална. Точно както има специфична връзка между един мъж и една жена, така има специфична връзка между един човек от вида, за който говоря, и явленията в света около него. Хората, които са развили тези сили, получават знания, които им позволяват да възприемат връзката, която съществува между определено нещо и човешкото същество. А това след това води и до прозрение за действието на лечебните сили.

Парацелз не е трябвало първо да изпробва нещата, както магнит, който привлича желязо, не е нужно да го изпробва. Той е могъл да каже, че в червения напръстник се крие особена лечебна сила. Такова знание ще бъде възстановено само когато лекарят осъзнае, че това е въпрос не само на интелектуално разбиране, но и на

вътрешно отношение към живота; когато знае, че самият той трябва да стане съвсем различен човек. Когато е преобразил темперамента си, характера си, целия си дух, тогава и само тогава може да развие силата на виждане и разбиране за силите в света, които хармонизират човешкото същество. Това ще бъде възможно в едно бъдеще, което не е твърде далеч. Възгледът за света, залегнал в науката за духа, трябва преди всичко да предлага конкретни принципи, някои от които ще бъдат споменати сега, след този по-общ възглед. Всеки, който желае, може да спечели много от това.

В това участват четири елемента. Първият е, че има връзка между процеса, който наричаме храносмилане, и процеса, който наричаме мисловна дейност, с други думи, това, което е храносмилането на по-ниско ниво, мисловната дейност е в по-висша сфера. В човешкия организъм, тъй като той живее на физически план, двете са тясно свързани. Нека ви дам едно реално доказателство за това. Част от мисловната дейност е, че човек трябва да може да прави логически заключения, виждайки как една концепция еволюира от друга. Това е доста специфична част от мисловната дейност. Можете да правите упражнения, за да накарате тази мисловна дейност да следва определен курс. Процесът, който такива упражнения предизвикват на ниво душа, във вашата мисловна дейност, се предизвиква от определено вещество в храносмилателния процес и това е кафето. Това не е диво предположение, това е факт, който може да бъде доказан. Това, което правите със стомаха си с кафето, е същото, както правите с мисленето си с практически упражнения по логика. Ако пиете кафе, вие насърчавате логическата последователност в мисленето си. И ако се казва, че пиенето на кафе засилва активността, която е необходима за укрепване на мисленето, това може би е вярно. Но кафето само насърчава последователността в мисленето по начин, който показва зависимост; то действа сякаш под принуда. Чувствате известна липса на независимост у себе си, нещо като влияние, идващо отвън. Някой, който иска да бъде последователен в мисленето си, но и да остане зависим, може да пие много кафе. Но ако иска да бъде независим в мисленето си, той трябва да се освободи от самите неща, които действат на нисшата му природа; той трябва да развие в себе си сили, идващи от душата. Тогава той ще открие, че стомахът му отново функционира правилно или продължава да функционира правилно след въпросните упражнения.

Нещо друго. Противоположното на добре организираната мисловна дейност е видът мислене, което не може да се задържи на мисълта, мислене, на което липсва солидна основа. Това също има своя корелат в действието, което определено вещество оказва върху храносмилането, вещество, съдържащо се в чая. Чаят наистина действа върху нашите нисши функции като нещо, което причинява всякаква лекомисленост в мисленето на висшето човешко същество. От това можете да заключите, че някои от вредните ефекти на чая могат понякога да бъдат доста катастрофални. Но не мислете, че някой, който пие чай през целия си живот, в

крайна сметка ще трябва да бъде доста разярен вътрешно. Ако чаят няма такъв вреден ефект върху него, това само доказва, че организмът му има достатъчни съпротивителни сили.
Точно както храносмилателните функции съответстват на активното мислене, така и функциите на сърцето и кръвта са свързани с живота на волята и апетитите; всяко влияние, оказвано върху кръвта от определени вещества, като например определени храни, ще има своето съответствие в активната воля. Това може да се наблюдава особено, като се разгледа обратното. Днес често чувате, че идеята, че е възможно да се лекува някой с мисли, е нещо, което отдавна е преодоляно; че не е възможно например да се излекува някой, страдащ от религиозна мания или също така от мания за преследване, чрез съответно противоположни мисли. Това, което човек вижда отвън, е само симптом и ако човек успее да премахне този симптом, болестта ще се премести в друг орган и ще приеме различна форма. Окултистите знаят този факт, установен в материалистическата медицина, отдавна. Окултистът никога не би си помислил да се опита да излекува заблуда с идея, която е нейна противоположност. Но е съвсем различна история, ако човек се намеси много по-дълбоко, използвайки окултни средства, за да повлияе на първоначалната причина. Да предположим, че някой се е разболял в сферата на волята и апетитите; това би се дължало на нарушения, засягащи определени органи. Не само сърцето е свързано с това, но и някои други неща, които също са свързани. Лекарят-материалист ще каже: „Не мога да излекувам ситуацията, която се проявява тук, като уча пациента на правилните идеи.“ Но трябва да се има предвид, че в организма не трябва да се вземат предвид само две неща, не само материалната основа и животът, основан на нея; има и трети елемент и окултистът знае това. Да, зад непосредствената душевна дейност на физически план, тоест зад нещата, които се изразяват във волеви импулси, стои органична функция. Но зад тази органична дейност се крие третият елемент, а именно, че органът е създаден от духа, той се е развил от нещо духовно. И именно този духовен принцип зад органа, след като го е създал, е това, което трябва да вземем предвид. Да се опитвате да дадете на някой, страдащ от религиозна мания, правилните идеи, няма да има никакъв смисъл. Но ако влиянието ви върху този човек е такова, че се обръщате към създателя на функцията на органа – което е етерното тяло – можете да постигнете нещо не с идеи, а като направите нещо, което на пръв поглед изглежда няма никаква връзка с живота на идеите.
За да разберем това, нека разгледаме концепцията за религиозна истина. Можете да подходите към идеята за религиозната истина по такъв начин, че да я схванете. Това е всичко, което е необходимо за рационалния ум. Но можете да разбирате колкото искате идеи, това няма да има никакъв ефект върху вашия органичен живот – живот в етерното тяло, както и във физическото тяло. Също така е безполезно да се опитвате да преподавате на пациент правилни идеи от убеждение, защото това

няма да има никакъв ефект върху неговата волева дейност. Но ако не мислите за тази истина като за нещо, което работи само от гледна точка на рационалния ум, а кажете на човека: „Трябва да схванете това не само веднъж, но трябва да позволите на тези идеи да ви влияят отново всеки ден; те трябва да се повтарят ритмично ден след ден и това трябва да върви ръка за ръка с доста специфични чувства и образи.“ Да направите нещо веднъж няма ефект. Но ако се случва редовно в продължение на доста време, тогава ще има ефект, който достига и до органичната конституция. Това наричаме концентрация и медитация. Така че не влияете на хората, като просто ги учите на нещо. Но ако дадете инструкции и те ги следват ежедневно в продължение на много седмици, ще им повлияете малко, защото ще достигнете до принципа, който стои зад органа, неговия създател. Окултизмът няма различна основа от научния подход към медицината, но има по-голямо знание. Разбира се, все още не е възможно тези идеи да бъдат публично достояние.

Дихателната ни функция е свързана с живота на чувствата и сетивата в най-широк смисъл. Можете да откриете много неща, ако добиете ясна представа за всичко, свързано с дихателната функция и как това може да повлияе на живота на чувствата и сетивата. Дишането зависи от достатъчното количество кислород, постъпващ в кръвта, и от поддържането на органична материя чрез това. Хората, които се наслаждават на нещата, свързани с ума, които имат духовен живот, който ги поставя в весело настроение и им влияе през цялото време – такива хора влияят на органите си от духа по начин, който носи здраве.

Връщайки се отново към храносмилането и мисловната дейност, ще открием, че това е област, в която трябва да се направи много. Трябва да се разбере, че човечеството трябва все повече и повече да се променя към съзнателен начин на самоизхранване. Хората, които се стремят да придобият знания в тази област, обаче често изпадат в определена грешка. Те искат да научат твърде много за това, което наричат „природа“; те искат да следват „природата“ и само „природата“. Парацелз е казал: „Не бива да се подчиняваме на природата. Лекарят трябва да премине изпита на природата, вярно е, но той трябва да бъде художник, той трябва да отведе природата по-далеч“.[75]

И той не смяташе, че правилните лекарства са неща, взети директно от природата, а нови продукти, създадени в духа на природата. Той вярваше, че в медицината ще дойде време, когато такива нови продукти ще бъдат наистина ефективни лекарства. Въпросът е единствено и изцяло да се развие природата в тази област.

Хората, които искат да дадат причини днес защо смесената диета е най-добра според тях, са склонни да казват, че тревопасните животни са преживни животни и

имат специален стомах и храносмилателни инструменти за това. Месоядните, ще кажат те, са хищници с храносмилателни инструменти и зъби, създадени за консумация на месо. Според тях човешките зъби и храносмилателни инструменти са по средата между тези на преживните животни и хищниците, така че самата природа е предопределила човечеството да има смесена диета. Но всичко в света е в състояние на движение, промяна и растеж. Важното не е как изглеждат човешките същества днес, а как могат да се променят. Ако хората преминат към растителна диета, органите, по-предназначени за консумация на месо, постепенно ще изчезнат и органите, необходими за растителна диета, ще се развият. Трябва да се вземе предвид как са били нещата в миналото и как могат да бъдат в бъдеще. Следователно ние не даваме на човешките същества правилната диета, ако вземем предвид сегашното им състояние, а само ако вземем предвид вътрешното им развитие и промяна. Статистиката и външните факти ще ви дадат само съществуващото състояние, те не показват посоката, в която трябва да върви човечеството. Човек трябва да погледне на света в по-голям мащаб до известна степен.
Вземете националния характер на руските хора от провинцията, какъвто е днес, и този на англичаните. Руските хора от провинцията ще поставят възможно най-малко ударение върху „аз“. Обратното е положението с англичаните. Можете дори да видите това от начина, по който пишат думата. Англичаните използват главна буква „аз“. По-нататъшни изследвания ще покажат, че консумацията на захар е пет пъти по-висока в Англия, отколкото в Русия. Отново имаме взаимно съответствие между храносмилателната дейност и мисловната дейност. Процесът, предизвикан от храносмилането чрез приемане на относително големи количества захар, има своя корелат в по-голямата независимост на мисленето във висшата човешка личност. Както можете да си представите, е възможно да се предприемат коригиращи мерки и в тази сфера. Някои хора могат да направят диетата си такава, че да им е необходимо само кратко време, за да я усвоят, докато други може да отделят много време за този процес. Това отново ни позволява да надникнем дълбоко в човешкия организъм. Защото, ако някой яде ориз и скоро го е усвоил, остават енергии, които след това ще бъдат достъпни за мисловна дейност. Някой друг, който може да яде например дива патица и се нуждае съответно от по-дълго време, за да я усвои, може да е интелигентен; но когато произвежда мисли, всъщност стомахът му мисли. Един човек може да не е велик мислител, но може да мисли самостоятелно, друг е велик мислител, но зависим в мисленето си. Можете също да научите нещо от това.
Да спомена и нещо друго. Трябва да се внимава тялото да не приема нито твърде много, нито твърде малко протеини. Най-важно е да се намери правилната мярка, защото протеините в нашето храносмилане съответстват на генерирането на идеи в нашето мислене. Същата дейност, която прави мисленето ни плодотворно, се предизвиква от протеините в нисшия организъм. Ако тялото не получава

балансирано количество протеини, те ще причинят излишък на енергии в нисшите телесни функции, съответстващи на функциите, които във висшата организация създават идеи. Човешките същества обаче трябва все повече да контролират идеите си. Следователно приемът на протеини трябва да се държи в рамките на определени граници; в противен случай хората биват обзети от дейности, създаващи идеи, от които всъщност би трябвало да са свободни. Питагор е мислил за това, когато е казал на учениците си да не ядат боб.
Разбира се, хората ще дойдат и ще кажат: „Вижте оризоядения. Той е лош мислител.“ Е, този човек, който яде ориза си, все още не се е развил. Въпросът не е в това да се знаят правилата, мислейки, че всички просто трябва да ги спазват. Ако нисшите и висшите не са съгласни, това също може да създаде хаос. Помислете за някой, който наскоро е приел вегетарианство. Активността в нисшия човек тогава е от доста специфичен вид. Някои енергии се променят от материални сили в тези на ума и духа, но те могат да станат вредни, ако не се използват и дори могат да ограничат мозъчната активност. Ако след това не се занимавате с нищо друго освен с банкерство например или с обикновено книжно учене, можете да си причините много вреди, освен ако не се заемете с духовни идеи със силите, запазени от вегетарианския начин на живот. Следователно вегетарианецът трябва да се заеме и с живот в ума и духа, в противен случай би било по-добре да остане месояд, защото паметта му може да пострада, определени части на мозъка могат да бъдат увредени и така нататък. Не е достатъчно да се храниш с плодове, за да ти се отворят най-възвишените сфери на живота в духа.
Друго съответствие в организма е следното. Функцията в горния организъм, която съответства на репродуктивните способности, е визионерският елемент, както се нарича, и по този начин в известен смисъл и вътрешната въображаема дейност. Ето защо някои религиозни ордени са изисквали известна степен на аскетизъм, което обаче е било и източник на големи опасности. Те могат да бъдат избегнати само чрез чистота във вътрешния живот, доверие в собствената индивидуална природа и способност за запазване на самообладание във всички житейски ситуации. Ако човек не се поддава на афекти и външни влияния, той е сигурен в тази област и ще може да предотврати вредните влияния.
Бялата магия изисква не само чист живот, но и такъв, който е силен и уверен, с вътрешен живот под здрав контрол и способност да се запази самообладание във всички ситуации. Ако от една страна имате толкова много самоконтрол, че нищо не може да ви изненада, тогава ще бъдете и вътрешно сигурни и ще можете да се справяте по-лесно с паденията.
Нова ера може да настъпи, ако хората решат да направят теософската мъдрост свой водач във всички тези неща. В бъдеще ще бъде необходимо например да се види как човек може да трансформира определени сили, които стават достъпни в организма, в сили, които могат да бъдат използвани за постигане на духовно

прозрение. Един ден в лаборатории ще бъде произведено вещество, което ще бъде по-ценно от млякото. Дори сега би било напълно възможно да се създаде хранителна лаборатория и по този начин да се окаже влияние върху изхранването на народите. Но ще дойде време, когато тези, които изучават науката за духа, ще извършват химическа работа, която е в хармония с развиващата се природа, а не с природата, каквато е станала. Гьоте е казал така:

Вгледайте се в тях, докато растат, вижте как растението
се развива на етапи, цъфти и дава плодове.[76]

Моля, приемете тези няколко аспекта, взети от обширна област, и помислете, че те трябва да бъдат развити. Тогава ще видите, че можете да получите храна за ума и духа от тези неща и ще откриете практическото значение, което те могат да имат за вас.

12. Техника на кармата

Пътищата на кармата са по-лесни за разбиране, ако разгледаме какво се случва с човешката душа между смъртта и новото раждане. Днес ще обсъдим различните перспективи, които се откриват по пътя, който душата трябва да следва между смъртта и новото раждане. Трябва да се разкрие картина на това, което се случва с душата след смъртта. И тъй като можем само постепенно да навлезем в тези области в мислите си и да свикнем с тях, наистина би било полезно да позволим на такива мисли да преминат през ума повече от веднъж.

За да разгледаме какво се случва с душата след смъртта, трябва да разберем преди всичко, че връзката, която човешкото същество има със световете около него, е напълно различна. Винаги е добре да се направи паралел между смъртта и съня. Човешките същества, каквито ги имаме сега пред себе си, са съставени от различни части. Преди всичко имаме физическото тяло. Етерното тяло е като архетип зад него. В известен смисъл това етерно тяло е създателят на физическото тяло. Има относително основание да се каже, че етерното тяло прилича на физическото тяло. Главно в областта на главата, горната област, етерното тяло е един вид двойник на физическото тяло. Етерното тяло е основата на нашия темперамент, а също и на идеите, които се установяват в ума. Ако една идея стане постоянна част от човек, така че винаги да е под ръка, това означава, че тя се е запечатала в етерното тяло. Етерното тяло осигурява основата на паметта, а най-плътната част на етерното тяло е основата на нашата съвест. Третата част на човешкото същество е астралното тяло, основата на апетитите, страстите и желанията, произтичащи от човешките нужди. Няма рязка разделителна линия между етерното тяло и астралното тяло. Четвъртата част от същностната човешка природа е Азът. То съдържа зародиша на безсмъртното човешко същество, духовния човек или атман, жизнения дух или будхи и духовното „аз“ или манас.

Когато човек спи в леглото, етерното тяло и физическото тяло остават свързани. Астралното тяло се издига навън. През нощта болката, удоволствието и всички други усещания изчезват, защото астралното тяло се е отделило от физическото тяло и затова не може да има тяхното възприятие. Различно е, когато човек преминава през портата на смъртта. Тогава имаме физическо тяло, което току-що е било напуснато от етерното тяло. В съня етерното тяло не напуска физическото тяло, но го прави при смъртта.

След смъртта физическото тяло се разтваря или чрез разлагане, или чрез изгаряне, а частите му се връщат обратно във физическия свят. Астралното тяло и етерното тяло остават свързани за известно време. Това е важен момент в живота след смъртта. В момента, в който етерното тяло се отделя от физическото тяло, но остава свързано с астралното тяло, целият живот се представя пред човешката душа като в картина от спомени. Това се случва, защото етерното тяло поддържа паметта.

Докато етерното тяло остава свързано с физическото тяло, нашата памет е обвързана със силите на физическото тяло. Когато етерното тяло е издигнато от физическото тяло след смъртта, всичко то се появява наведнъж в душата, като картина от спомени.
За нашия обичаен начин на мислене е трудно да си представим как толкова дълъг период от време може да бъде видим за душата в един и същ момент. Но тук важна роля играе и друг елемент. Във физическия свят всяко събитие в живота носи болка и удоволствие, нетърпение или нежелание. И когато погледнем назад към живота си, нетърпението и нежеланието отново се връщат в съзнанието ни. След смъртта обаче болката и страданието са изчезнали. Образите са обективни и не причиняват болка; те не предизвикват лични чувства. Таблица от спомени от този вид може да се появи и в живота при изключителни случаи, например при хора, които са на път да умрат от удавяне или са в опасност за живота си по някакъв друг начин. Най-добрите хора, които можем да цитираме като свидетели на това, са тези, които не искат да знаят за духовното изследване в истински смисъл, например виенският криминален антрополог Морис Бенедикт.[77]В мемоарите си той е разказвал как веднъж е бил близо до смъртта по време на планински преход и как целият му живот е преминал през ума му в този момент. Феноменът възниква, защото нещо се случва с етерното тяло, когато човек претърпи голям шок в живота.
Знаете какво е чувството, когато ръката ви заспива. Това е така, защото етерното тяло се е отпуснало. Тогава ясновидецът може да види как заспалите пръсти висят отпуснато от ръката, като ръкавица. Нещо подобно се случва и когато хипнотизирате някого. Тогава ясновидецът вижда как етерната глава виси от физическата глава наляво и надясно. Когато някой претърпи шок, който засегне жизненоважните органи, както в случая с удавяне, цялото му етерно тяло се повдига от физическото тяло. Това след това предизвиква появата на такава картина от спомени.
Втора смърт настъпва, когато душата е живяла в този спомен известно време след смъртта. Астралното тяло с Аз-а се отделя от етерното тяло. Етерното тяло става част от космическия етер или света на космическия живот като цяло, точно както физическото тяло се слива с елементите на физическия свят. Когато етерното тяло се отдели за първи път, то запазва формата на физическото тяло за известно време. Можете да видите етерното тяло като вид призрак близо до гроба или някъде другаде, където човекът е бил. То има склонност да стои близо до физическото тяло.
Сега трябва да видим какво се случва с астралното тяло и самосъзнанието на човешкото същество. Скоро след отделянето на етерното тяло от него се развива специфичен вид съзнателно осъзнаване. То е по-мощно от обикновеното сънуване. То навлиза в реалността на астралния свят в състояние, наречено кама лока, буквално „свят на желанията“. Това обаче не се отнася до място отвъд физическия свят. Световете се различават само по това, че единият свят се възприема с

различен вид орган от другия. В астралния свят човешкото същество живее заобиколено от астралното си тяло. В този момент то живее странен живот. Можем най-добре да го разберем, ако разгледаме как е живял индивидът дотогава.
Да предположим, че един средностатистически гражданин днес има любимо ястие, нещо, което наистина му харесва. Това удоволствие от любимото му ястие не е във физическото му тяло, защото то просто приема храната, във физически процеси. Такива физически процеси може да са химични промени. Но това не е удоволствието от храната. Удоволствието е в душата на гурмета. Същото е с всички удоволствия и болки, познати на душата. Когато душата се наслаждава на красиви цветове или други неща, е необходимо физическо око, за да може удоволствието от цвета да влезе в нея. Елементът в душата, който изисква да бъде задоволен чрез сетивата, е кама. В кама лока душата все още жадува за удоволствие, но след смъртта вече няма органите за това. Тогава душата развива вътрешно чувство от особен вид. Може да се сравни с това, което се случва в душата, ако човек ходи през пустиня, където няма кладенец, и страда от силна жажда. Състоянието след смъртта следователно се дължи на факта, че човек няма органите, за да задоволи желанията си. След това индивидът изпитва силна жажда, която ще продължи, докато всяко желание не изчезне. Колкото повече е успял да се освободи от нуждата да задоволява сетивата си по време на земния живот и колкото повече е направил красотата и доброто на света свои, неща, които са чисти и независими от тялото, толкова по-скоро ще свърши времето в кама лока. Ако вече е намерил пътя си в света на духа, ако идеите и мислите, които са зад света, възприеман от сетивата, са навлезли в душата му, времето в кама лока ще бъде кратко.
В астралния план всичко се връща назад, нещата са обратното, огледални образи. Така числото 641 трябва да се чете като 146 там. Страстта, която пораждате, идва към вас като образ, например диво животно. В действителност обаче този образ идва от самите вас.
Така човешките същества преживяват отново физическия живот, който са оставили зад гърба си, и го правят в обратен ред. Те преживяват нещата, които са се случили преди смъртта, в обратен ред. Това ще ги върне в детството и те най-накрая ще се освободят от всичко, което ги е свързвало с физическия живот. Думите „Който не приеме Божието царство като дете, няма съмнение, че няма да влезе в него,“[78]са изпълнени. Индивидът е достигнал точката, в която е бил преди да се въплъти. Той ще бъде отново като дете. С това е готов да се завърне в девакана.
Има две идеи, които трябва да усвоим. Трябва да обмислим едно вътрешно усещане, което става много интензивно в момента на смъртта. Едновременно с появата на споменната картина, индивидите усещат как стават все по-големи и по-големи. Образите, които ги заобикалят, образи от миналия им живот, също се уголемяват. Все още намирайки се в етерното си тяло, те сякаш се разрастват в средата си. Когато човекът е в етерното си тяло и е преживял събитие, случило се на

осемдесет километра разстояние, ще бъде сякаш се е разширил до мястото на това събитие. Ако е бил в Америка, ще почувства как се разширява чак до Америка. Човешките същества усещат как стават все по-големи и по-големи в етерното си тяло. В астралното си тяло, от друга страна, те се чувстват разделени на много различни части. Те не преживяват астралното тяло като нещо, което е свързано в пространството. Има например галкови оси, при които предната част на тялото и коремът са свързани само с много тънко стъбло.[79]Това е пример за това как дори във физическия свят две части, които принадлежат една към друга, могат да бъдат свързани чрез много слаба връзка. В астралния свят може да се случи така, че да няма никаква връзка между две части, но въпреки това едната да принадлежи на другата и да има определено усещане за тяхната принадлежност заедно. В астралното тяло човешките същества могат да бъдат на всякакви различни места едновременно. Ако човек, преминаващ през кама лока, е причинил на друг човек физическа или психическа болка в даден момент от живота си на земята, той ще се почувства сякаш е вътре в другия индивид, когато достигне този момент в пътуването си назад през житейските преживявания и ще почувства болката на другия индивид в собственото си астрално тяло. Всички събития и действия от миналия живот се появяват за втори път в това огледало на вътрешните усещания. Това също е част от живота в кама лока.

Нека обобщим казаното дотук за живота след смъртта. Първото е, че всичко, което сме преживели в живота на земята, минава пред нас, без индивидът да изпитва удоволствие или болка. Второто е, че той преминава през страданието, което е причинил, в обратен ред. За него остават две неща. Веществото на етерното тяло го напуска, но силите на етерното тяло остават; екстракт от всички житейски преживявания остава като вид остатък. Този екстракт абсорбира нещата, които е направил. Той отнася преживяванията от кама лока със себе си в девакана. Веществото, от което човекът трябва да се освободи, преди да влезе във висшия живот, сега се отделя. Астралният план наоколо е пълен с астрални трупове. Това е елементът, който човекът не може да вземе със себе си в девакана. Астралният труп се разтваря в астралния свят.

За да разбере какво прави едно човешко същество в девачан, първо трябва да се обмисли как протича животът тук, на земята. Начинът, по който се справяме с житейските преживявания тук, на земята, е такъв, че се извлича само изключително малка част; човек би могъл да спечели много повече от всяко събитие. Това може да се види най-ясно, ако погледнем на въпроса от другата страна. Спомнете си например как се научихте да пишете. Това включваше всякакви преживявания. Всички те се сливат в едно нещо - способността да се пише. Нещо, което първоначално се е случило по външен начин в света, се трансформира в способност. Всички житейски преживявания носят този потенциал, тази възможност; те по-късно могат да се превърнат в способности. Такава е трансформацията, която

се случва след смъртта. Когато човек се роди отново, много неща ще се проявят като способност или потенциал. Основното вътрешно чувство на ниво девачан е, че всички житейски преживявания се трансформират в способности. Това дава чувство на блаженство. Поток от блаженство тогава преминава през човешкото същество. Чувството може да се сравни с това, което преминава през душата на кокошката, когато тя излюпи яйце. Душата винаги изпитва чувство на блаженство, когато създава нещо. Колкото по-високо е продуктивността, толкова по-високо е усещането за блаженство. Това чувство в девачан не е илюзия. Взаимоотношенията, развивани в този свят, са много по-интензивни в девачан, отколкото тук. Бариерите на пространството и времето са изчезнали. В този свят човек може наистина да проникне изцяло в друго човешко същество. Чувството, което майката изпитва към детето си, еволюира от животинско ниво на чувство, за да се превърне в морална връзка. Всичко, което е животинско по природа, пада като люспи по време на кама лока и всичко духовно изпълва и двете същности в девачан. Всички взаимоотношения, които са се развили тук, ще бъдат трансформирани с по-голяма интензивност в девачан. Когато човешкото същество е развило всичко необходимо в девачан, то е готово за ново раждане.
В астралния свят съществуват всякакви различни форми и конфигурации. Човек опознава много различни обитатели на астралния план. Така има форми, които се движат през астралното пространство с огромна скорост; те се носят през астралния свят като камбани. Това са човешки същества по пътя си обратно към раждането. Когато едно човешко същество е трансформирало всички житейски преживявания в способности в девакана, то отново слиза в астралния свят. Точно както магнитът привлича железни стружки, така и човешките същества събират етерното си тяло за следващия си живот, когато се връщат в астралното пространство. Това се случва с помощта на други духове. В същото време човешките същества се насочват към родителите, които ще бъдат повече или по-малко подходящи за новото въплъщение. Те могат да получат само най-доброто възможно тяло. Влизането във физическото тяло се случва не само от тази гледна точка, защото мястото и средата, в които хората се развиват, също са определени. Всичко това се определя от нещата, които са правили в предишния живот на земята. Астралната субстанция, която идва при тях, се състои от способностите, които са придобили. Идеите, които са се утвърдили като част от душата, влияят върху конфигурацията на етерното тяло. Етерното тяло от своя страна определя природата на физическото тяло.
Как човешките същества попадат точно в ситуацията, в която са въведени, когато се въплъщават отново? Тук трябва да говорим за мистериозни влияния около човешките същества. Когато някой има мисъл, желание, усещане, това първоначално са преживявания в астралното тяло. Вътрешните чувства и мисли, които се изразяват в аурата, също са форми на астралния план. Всичко, което човешките същества преживяват в душата си по време на физическия живот, има

съответстваща форма в астралното пространство. Физическите преживявания не само съществуват на физическия план, но продължават и на астралния план. Всичко, което човешките същества преживяват дълбоко в душата си, има свой огледален образ на астралния план. Всичко, което е качество на етерното тяло, продължава на девачан план. Точно както всяка мисъл създава форма на астралния план, така и всяко качество на етерното тяло предизвиква свой контраобраз на девачан план. Нашите действия също имат свои контраобрази във висшите светове, а това означава на будхи план. Така мислите имат свой контраобраз на астралния план, навиците на девачан план, действията на будхи план.

мисли—
наклонности на астрален план—
действия на ниво девачан—равнина будхи

Човешките същества непрекъснато населяват астралния план с мисловни форми, девачан плана с форми, които са техни наклонности, будхи плана с отражения на техните действия. Всичко това е около нас през цялото време на по-висшите планове. Това е едната страна. Има и друга страна. Представете си, че сте направили нещо на някого, действие, което му е навредило. По време на кама лока вие изпитвате това в себе си. Болката, която след това отнасяте със себе си като болка, която сте изпитали в другия индивид, се превръща в сила, която е записана на будхи плана. Разгръщането на тази сила се подготвя чрез записване на будхи плана. Човешките същества са водени към всичко, записано на будхи плана. Чрез преживяванията, които са дошли при тях в кама лока, те се свързват отново с последствията от действията си на будхи плана. Човешките същества все още не са способни да живеят на будхи плана и следователно не могат да правят това сами. Те се нуждаят от водачи. Това са Липиките, боговете на съдбата.[80]Те насочват човешките същества към тяхната съдба, защото те все още не са способни сами да я поемат.

13. Знаци и символи на Коледния фестивал

Коледният празник, който предстои да отбележим, отново получава дълбоко значение и нов духовен живот с антропософския поглед върху света. В духовен план Коледният празник е празник на слънцето и именно като празник на слънцето ще го посрещнем днес. Като начало нека чуем най-прекрасния апостроф[81]обърнати към слънцето, думи, които Гьоте написа за своя „Фауст“:

Пулсът на живота се завръща, с пулсации, биещи
нежно до ефирна зора. О, непоколебима земя,
вярна през нощта, ти чакаше моя поздрав,
дишайки под краката ми в радостно ново раждане,
и обличайки ме отново в радост от живота,
с висока решителност, която прогонва съмненията,
ти подтикваш душата ми да докаже най-висшата стойност на живота. —
В златото на зората оживеният свят блести,
гората е жива с безброй гласове,
през долчинки и долини гъмжат мъгливи форми,
но най-дълбокото сърце на природата в светлина ликува;
сега цъфтят, свежо трептящи, листенца и клони,
изникнали от благоуханната дълбочина, където са лежали в съня си;
на цвят и стрък висят трептящи перли и сега
всеки цвят се откроява ясно, в радостен образ,
и целият регион е моят рай.
Погледнете нагоре! — Гигантските върхове, които се извисяват
в радост от светлина над планинските брегове,
са вестители на тържествения час, който идва,
който носи благословия върху нашата земя.
Вече, надолу по меката вечна стълба,
блясъкът е достигнал до долната алпийска морава,
където яснотата и блясъкът се възстановяват,
докато надолу, стъпка по стъпка, светлината се излива —
Ослепителното слънце крачи напред и изпълва въздуха.
Обръщам се от по-голяма сила, отколкото очите могат да понесат.
И така е, когато надеждата с усърден стремеж
се е трудила за цели, толкова високи, колкото човек може да дръзне,
отворените порти на изпълнението дават красиви обещания,
но от тези вечни дълбини идва тласък,
огнен взрив, който ни хваща неподготвени:
Мислехме да запалим факлата на живота, но сега, лишавайки
най-висшата ни надежда, ни обгръща море от огън.
Такъв огън! На любов? Или на свирепия блясък на омразата?
Смесицата от радост и скръб, която ни обърква,
ни изпраща на земята: за да прикрие нашето проблемно състояние,
за благодеяние на пролетта се молим.

И така, обръщам се, слънцето е на раменете ми,
за да гледам водопада с ликуващо сърце,
как се излива водопадът, разбивайки се от камъните,
разцепва се и се събира отново хиляди пъти в порой;
гръмотевичната вода кипи в рунеста пяна,
издигната високо в много летящи струи,
над напоения с пръски въздух. И колко прекрасно е тогава да видиш дъгата
да се издига от тази ярост,
ту ясна, ту замъглена, смесена в хладна сладка пара.
Така се стремят фигурите на нашата смъртна сцена.
Обмислете това добре, мистерията се вижда по-отблизо;
в огледални нюанси имаме нашия живот и битие.[82]

Това са грандиозните думи, които Гьоте оставя своя представител на човечеството да изрече, когато слънцето изгрява сутрин. Не това слънце обаче, което се събужда отново всяка сутрин, разглеждаме във връзка с празника, за който искаме да говорим днес. Искаме да позволим на истинската природа на слънцето да ни повлияе в много по-дълбок смисъл. И реалността на това слънце ще бъде нашата пътеводна звезда днес. Сега ще чуем думите, които отразяват най-дълбокия смисъл на Коледната мистерия. Тези думи прозвучаха, докато учениците слушаха с дълбока преданост в мистериите на всички епохи, чувайки ги, преди да им бъде позволено да влязат в самите мистерии.

Вижте слънцето
в полунощния час!
В безжизнената земя
изградете скалистата си кула!
И така, когато в дълбините си скърбиш,
намери в тъмната нощ на смъртта
пулса на Сътворението, новороден с жива утринна светлина.
Силите във висините оповестяват
вечното божествено слово;
бездните трябва да пазят своите
— Мир в своето свещено светилище.
В мрак живееш ти —
Създай ново слънце!
В материята се преплита —
Знай, че духовното блаженство е започнало![83]

Много хора, които днес познават само коледната елха със свещите ѝ, вярват, че тя е институция с дълга традиция. Това обаче не е така. Коледната елха всъщност е сравнително нова европейска институция. Дори най-ранната коледна елха е съществувала само преди малко повече от сто години. Но колкото и млада да е елхата, коледният празник е наистина древен.

Коледният празник е бил познат и честван във всички мистерии от най-ранни времена навсякъде. Той не е просто слънчев празник, а празник, който отвежда

човечеството до истинско възприятие или поне до представа за изворите на съществуването. Той е бил честван ежегодно от най-висшите посветени в мистериите по времето, когато слънцето е изпращало най-малко енергия на земята, е давало най-малко топлина. Честван е бил и от онези, които все още не са могли да участват в цялостното му съществуване, а са познавали само външно отражение на най-възвишените мистерии, отражение под формата на образи. И тези тайни от мистериите са оцелели през вековете и са приели различна премяна сред различните народи, в зависимост от техните вярвания. Коледа е името, дадено на тържествената нощ, тази свята нощ, чествана във великите мистерии. Това са били случаи, когато посветителят е позволявал на висшето човешко същество да възкръсне в онези, които са били адекватно подготвени, или, казано по съвременен начин, когато живият Христос се е раждал във вътрешния човек.
Хора, които не знаят, че духовните принципи действат, както химичните и физическите принципи, и че подобно на химичните и физическите принципи, те имат своите специфични сезони в космоса, хора като тях са единствените, които могат да повярват, че няма значение кога се пробужда висшият Аз. Същността на великите мистерии е била, че човешките същества са преживели събитие, в което им е било позволено да видят творческите сили в славата на цветовете, в ярка светлина; им е било позволено да видят света около себе си, изпълнен с духовни качества, с много духове; им е било позволено да видят света на духовете около себе си и са имали най-великото преживяване, което едно човешко същество може да има. Един ден този момент ще дойде за всички и всеки. Всички ще го узнаят, макар и може би само след много прераждания - но ще дойде времето за всички и всеки, когато Христос ще се издигне в тях и ново виждане, нов слух ще се пробуди в тях.
Учениците по мистерии, които се подготвяха за пробуждането, първо щяха да бъдат обучавани какво означава това пробуждане във великата вселена. След това щяха да дойдат последните действия, които да донесат пробуждане, и тези действия се извършваха по времето, когато тъмнината беше най-голяма, когато слънцето беше най-ниско във външния свят - по Коледа, защото тези, които познаваха истинските факти в духа, знаеха, че по това време през космическото пространство се движат сили, които са полезни за такова пробуждане. По време на подготовката на учениците щяха да бъдат уведомени, че онези, които наистина желаят да знаят, трябва да знаят не само какво се е случвало на този свят през хилядолетия, но и трябва да се научат да имат общ поглед върху цялата човешка еволюция. Те също така трябваше да знаят, че големите празници са били направени част от годината и нейните сезони от водещи духове и че трябва да се посветят на това да гледат на великите вечни истини.
Окото е било водено да се скита през милиони години. Погледнете към времето, ще се каже на учениците, когато нашата земя още не е била такава, каквато е сега,

когато още нямало слънце, нямало луна, но двете все още са били едно със земята; когато земята все още е била едно тяло със слънцето и луната. Човешките същества са били там по това време, но те все още не са имали тяло. Те са били духовни същества и никаква слънчева светлина не е падала върху тези човешки души и духове отвън. Светлината на слънцето е била в самата земя. Тя не е била като днешната слънчева светлина, която пада върху същества и предмети отвън. Това е била светлина, която е имала сила на духа и е светила едновременно във вътрешния живот на всяко човешко същество. След това е дошло времето, когато слънцето се е отдалечило от земята. То се е отделило от земята и светлината му е паднала върху земята отвън. Слънцето се е оттеглило от земята. Тъмнина е обзела вътрешното човешко същество.
Това беше моментът, в който човешката раса започна да еволюира към бъдещия момент, когато вътрешната светлина отново щеше да заблести в тях. Човечеството трябваше да придобие познания за нещата на тази земя, използвайки външните сетива. Човешката еволюция се насочи към времето, когато висшето човешко същество, духовният човек, отново щеше да сияе и да свети отвътре. От светлината през тъмнината към светлината - това е ходът на човешката еволюция.
Когато учениците бъдат подготвени, те ще бъдат водени към пробуждане в момента, когато като избрана група ще имат вътрешно преживяване на нещо, което останалата част от човечеството ще преживее едва в далечното бъдеще. Тогава те ще видят светлината на духа с очи, които са били отворени в духа. Този тържествен момент щеше да дойде, когато външната светлина е най-слаба, в деня, когато слънцето грее най-слабо във външния свят. Тогава, в този ден, учениците на мистериите ще се съберат и вътрешната светлина ще се отвори за тях. Други, които все още не са могли да участват в това тържество, трябваше да имат поне външен образ, който ще им каже: „И вие един ден ще познаете този велик момент. Днес виждате образ. По-късно ще преживеете събитието, което сега виждате в образа.“
Това бяха по-малките мистерии. Те щяха да покажат отражение на това, което посветеният щеше да преживее по-късно. Днес ще споделим преживяването, което се случи в по-малките мистерии около полунощния час. Навсякъде беше едно и също - в египетските мистерии, Елевзинските мистерии, мистериите на Мала Азия, във вавилонските и халдейските мистерии, а също и в тези на персийското поклонение на Митра и индийските мистерии на Брахма. Навсякъде учениците на тези мистерийни центрове щяха да имат същото преживяване около полунощния час на тази тържествена нощ.
Те щяха да се съберат навреме в навечерието на събитието. В тихи размисли трябваше да проумеят значението на това, най-важно събитие. Щяха да седнат в абсолютна тишина, след като са се събрали в тъмното. Когато наближи полунощ, те щяха да са седели в тъмната стая с часове. Мислите за вечността преминаваха през най-съкровените им умове. Тогава, към полунощ, щяха да се появят мистериозни

звуци, които заливат стаята, ставайки все по-силни и после отново по-тихи. Чувайки тези звуци, учениците щяха да разберат, че това е музиката на сферите. Дълбока, тържествена преданост изпълваше сърцата им. Тогава слаба светлина идваше от слабо осветен диск. Тези, които го видеха, щяха да знаят, че този диск представлява земята. Светещият диск след това щеше да става все по-тъмен и по-тъмен, докато накрая не стане съвсем черен. В същото време стаята около тях щеше да става все по-светла. Тези, които го видеха, знаеха, че черният диск е земята. Слънцето, което иначе светеше през земята, беше скрито. Земята вече не можеше да види слънцето. Тогава около земния диск щеше да се развие ореол върху ореол, в цветовете на дъгата, простирайки се навън. Тези, които видеха това, щяха да знаят, че това е ирисът.[84]И около полунощ, на мястото на черния земен диск, щеше да се появи светещ червеникаво-виолетов ореол; върху него беше написана дума. Думата щеше да бъде различна, в зависимост от народите, чиито членове бяха допуснати до преживяването на мистерията. На съвременния ни език това би било *Христос* .[85]Тези, които го видели, щяли да разберат, че е слънцето. То им се явило в онзи полунощен час, когато светът наоколо лежел в дълбок мрак. На учениците щяло да се каже, че сега са преживели нещо в образи, което в мистериите се наричало „да видят слънцето около полунощ".

Истинският посветен наистина се е научил да вижда слънцето около полунощ, защото материалният принцип в него е бил угаснал. В него е живяло само слънцето на духа, чиято светлина е сияла над целия мрак на материята.

Това беше най-благословеният момент в човешката еволюция, когато човешкото същество се озова освободено от тъмнината и живеещо в светлината на вечността. Това беше показано като образ в мистериите, година след година, около полунощния час на тази тържествена нощ. Образът показваше, че има слънце на духа, както и физическо слънце, и подобно на физическото слънце, то трябва да се роди от дълбока тъмнина. За да им стане още по-ясно, учениците бяха отведени в пещера, след като преживяха изгряващото слънце, Христос. Пещерата изглеждаше сякаш не съдържаше нищо друго освен скала - мъртва, безжизнена материя. След това те щяха да видят как от камъните изникват класове царевица, знак за живот, символична картина на живот, възникващ от привидната смърт, живот, зараждащ се в мъртъв минерал. След това им беше казано, че точно както силата на слънцето ще се увеличава отново от този ден нататък, деня, в който то изглеждаше умряло, така и нов живот завинаги ще се издига от живота, който умираше.

Същото събитие е споменато в думите „Той трябва да расте, а аз трябва да намалявам" в Новия завет.[86]Йоан, вестител на идващия Христос, на светлината на духа, когато тя е в най-голямата си степен през годината по средата на лятото, този Йоан трябва да отслабне и докато той отслабва, силата на идващата светлина се увеличава, ставайки все по-мощна, докато Йоан отслабва. Така новият, идващият живот се подготвя в семето, което трябва да загине и да умре, за да може да се

появи новото растение. Вътрешното чувство, което учениците е трябвало да развият, е, че животът спи в смъртта, че нови, великолепни цветя и плодове възникват от смъртта и гниенето, че земята е изпълнена със силата да ражда. Те трябвало да повярват, че нещо се случва във вътрешната земя по това време - преодоляването на смъртта чрез живота. Когато им била показана победоносната светлина, им бил показан животът, който присъствал в смъртта. Те преживели това вътрешно, преживели това, когато видели светлина да се издига и да свети в тъмнината. Сега те видели поникващ живот в скалната пещера, живот, изникващ в славно изобилие от нещо, което привидно било мъртво.

Ето как учениците са били обучавани да развиват тази вяра в живота, а вярата в това, което може да се нарече най-великият човешки идеал, е била накарана да расте в сърцата и умовете им. Те са се научили да гледат към този, най-великия човешки идеал, към времето, когато земята ще е завършила своята еволюция, когато светлината ще сияе в цялото човечество. Самата земя тогава ще се превърне в прах, но нейната духовна същност ще остане, с всички човешки същества, които са израснали вътрешно, светещи чрез светлината на духа. И земята и човечеството ще се събудят за по-висша форма на съществуване, нов етап от съществуването. Когато християнството се е зародило в хода на еволюцията, това е бил неговият идеал във възможен най-висш смисъл. Вътрешно се е усещало, че *Христос* , бидейки безсмъртният дух на земята, трябва да се яви като основа не само на целия материален, покълващ живот, но и на духовното прераждане, великият идеал на цялото човечество; че той е роден около Коледа, времето на най-голям мрак, като знак, че от тъмнината на материята в човешката душа може да се роди по-висш човек. Преди хората да говорят за *Христос* , в по-ранните мистерии са говорили за слънчев герой; той е бил смятан за свързан със същия идеал като Христос на християнството. Индивидът, свързан с идеала, е бил наричан слънчев герой. Точно както слънцето завършва своя цикъл през годината, както светлината му се увеличава и намалява, както топлината му сякаш се оттегля от земята и след това отново излъчва, както смъртта му задържа живота, оставяйки го да блика отново, така и слънчевият герой е станал господар на смъртта, нощта и тъмнината, благодарение на силата на живота си в духа.

В персийските мистерии на Митра са били известни седем степени на посвещение. Първата е била „гарванът“, някой, способен да стигне само до портала на храма на посвещението. Гарваните ставали посредници между материалния живот на външния свят и духовния живот на вътрешния свят; вече не принадлежащи към материалния свят, те все още не били част от духовния свят. Виждаме тези гарвани да се появяват отново и отново, винаги играейки същата роля на пратеници, които пътуват напред-назад между двата свята и предават знания между тях. Имаме ги и в нашите скандинавски и германски митове и легенди – гарваните на Один и гарваните, летящи около планината Кифхойзер. Втората степен, тази на „окултния

човек“, отвежда ученика от портала във вътрешния храм на посвещението. Там той е съзрявал, докато е достигнал третата степен, „главния герой“, който е излизал и е оповестявал на света окултните истини, които е преживял в храма. Четвъртата степен, тази на „лъва“, се е постигала, когато съзнанието му вече не е било ограничено до индивида, а до цяло племе. Следователно Христос е бил известен като „лъвът на Юда“. Някой, чието съзнание се е простирало още по-далеч, обхващайки цял народ, би достигнал петата степен. Той вече не би имал свое собствено име, а би носил името на народа. Затова хората са говорили за „персиец“ или „израилтянин“. Можем да разберем защо Натанаил[87]е бил наричан „истински израилтянин“; това е било защото е достигнал петата степен на посвещение. Шестата степен е била „слънчевият герой“ и ние трябва да разберем какво означава това. След това ще видим, че учениците в мистериите биха почувствали тръпка на благоговение, ако знаеха нещо за слънчев герой и можеха да участват в празника, за да отпразнуват раждането на слънчев герой по Коледа.
Всичко в космоса следва своя ритмичен ход. Всички звезди следват велик ритъм, както и слънцето. Ако слънцето изостави този ритъм дори за едно движение, ако напусне орбитата си само за миг, това би предизвикало революция с нечувано значение в цялата вселена. Ритъмът управлява цялата природа, от безжизнената природа чак до човека. Виждаме го в растителния свят - теменужка, лилия, цъфтящи по едно и също време. Животните са в разгонване в определени периоди от годината. Това се променя само при хората. Ритъмът, активен в силите на растеж, размножаване и така нататък чак до животинския свят, спира при хората. Човечеството е предназначено да бъде вкоренено в свобода и колкото по-цивилизовани са хората, толкова повече този ритъм намалява. Точно както светлината изчезва по Коледа, така и ритъмът очевидно е напълно изчезнал от човешкия живот и хаосът преобладава. Но човешките същества са предназначени да родят този ритъм отвътре и да го правят по собствена инициатива. Те са предназначени да оформят живота си по собствена свободна воля, така че да протича в ритмични граници. Събитията в живота са предназначени да следват едно друго толкова здраво и сигурно, колкото орбитата на слънцето. И точно както е немислимо орбитата на слънцето някога да се промени, така би трябвало да е немислимо ритъмът на такъв живот да бъде нарушен.
Слънчевият герой е бил въплъщение на такъв житейски ритъм. Със силата на по-висшето човешко същество, което се е родило в него, той е придобил силата да управлява ритъма на собствената си биография. Този слънчев герой е бил и Христос Исус през първите два века и затова честването на неговото раждане е било преместено във времето, когато празникът на рождения ден на слънчевия герой се е празнувал от незапомнени времена. Оттук и всичко, свързано с житейската история на Христос Исус, оттук и полунощната литургия, отслужвана в пещери от ранните християни в памет на слънчевия празник. На тази литургия море от

светлина е блестяло в тъмнината на полунощта в памет на духовното слънце, което е изгрявало в мистериите. Оттук и историята, че Исус е роден в обор, в памет на скалната пещера, от която се е родил животът в онези класове царевица, които са били символ на живота.
Точно както животът на земята се е родил от мъртва скала, така и най-висшето – Христос Исус – се е родило от най-нисшето. Легендата за трима жречески мъдреци, тримата царе от изток, е била свързана с неговото раждане. Те донесли злато, символ на външна сила, пълна с мъдрост, смирна, символ на живота, побеждаващ смъртта, и тамян, символ на космическия етер, в който живее духът.
В по-дълбокия смисъл на коледния празник можем да усетим ехо от най-ранните времена на човечеството. И това е достигнало до нас в специфичното качество, което християнството притежава. Неговите символи отразяват най-ранните символи, познати на човечеството. Дървото със свещите си е такъв символ. То е образ на райското дърво за нас.[88]Това дърво представлява животворящия принцип и придобиването на знание в рая. Самият рай е цялата, завършена сфера на материалната природа. Духовната природа е представена от дървото в средата му, дървото, което обхваща знанието, и дървото на живота. Знанието може да бъде придобито само с цената на живота.
Една история ни разказва значението на дървото на познанието и дървото на живота. Сет застанал пред портите на рая и помолил да влезе. Херувимът, пазещ входа, го пуснал. Това показва, че Сет е станал посветен. Когато Сет бил в рая, той открил, че дървото на живота и дървото на познанието са здраво преплетени. Архангел Михаил, този, който стои пред Бога, му позволил да вземе три семена от преплетеното дърво.
Това дърво предсказва бъдещето на човечеството. Когато цялото човечество получи прозрение и бъде посветено, то ще носи в себе си не само дървото на познанието, но и другото дърво - това на живота. Тогава смъртта вече няма да има. Засега обаче на посветения е било позволено да вземе само три семена, трите семена, които символизират висшите принципи на човешкото същество.
Когато Адам умрял, Сет сложил трите семена в устата му и на гроба му израснало пламтящо дърво. То имало свойството нови издънки и листа да растат от всяко дърво, отсечено от него. В пламъчния кръг на храста били написани думите *ехдже ашер ехдже* , което означава „Аз съм този, който беше, който е и който ще бъде“. Това означава принципа, който преминава през всички превъплъщения, силата на човека да се обновява, да се появява отново и отново, слизайки от светлината в тъмнината и издигайки се от тъмнината в светлината.
Жезълът, който Моисей използвал, за да извършва чудесата си, бил отрязан от дървото на този храст. Портата на Соломоновия храм била направена от него. Дърво от храста било взето и хвърлено в езерото във Витезда, като му дало силата, за която разказва историята. И кръстът на Христос Исус бил направен от това дърво,

кръстът, който показва как животът умира, как животът загива в смъртта, но въпреки това има силата в себе си да роди нов живот. Тук пред нас е великият символ за света – животът, който побеждава смъртта. Дървото на кръста е израснало от трите семена, дошли от рая.
Същият символ – на умиращия нисш принцип и възкресението на поникващия от него висш принцип – е показан и в Розовия кръст и червените рози. Гьоте го е изразил със следните думи:

Докато нямаш
тази дума „умри и стани“,
ти си само проблемен гост
в тъмнината на тази земя.[89]

Това е прекрасна връзка между райското дърво и дървото на кръста! Кръстът може да е символ на Великден, но той също така задълбочава коледното настроение за нас. Можем да усетим новия живот, бликащ в идеята за Христос, докато я съзерцаваме в нощта, когато се е родил Христос Исус. Виждаме идеята отразена в живите рози, украсяващи нашето дърво тук. Те ни казват, че дървото на святата нощ все още не се е превърнало в дървото на кръста, но силата да бъде това дърво започва да се зарежда в него. Розите, растящи сред зеленината, са символ на вечното, побеждаващо временното.
Квадратът на Питагор (фиг. 12) е символ на четворната природа на човека – физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз.

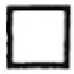

Фиг. 12

Фиг. 13

Триъгълникът (фиг. 13) е символ на тройната висша природа на човека – духовно „аз“, жизнен дух и духовно човешко същество.

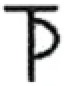

Фиг. 14

Над него е символът таро (фиг. 14). Посветените в древните египетски мистерии са знаели как да го четат. Те са знаели и как да четат Книгата на Тот, която се състои

от 78 карти, разказващи за всички световни събития от началото до края, от алфа до омега (фиг. 15). Човек е можел да ги чете, като ги е подредил в правилния ред. Изображенията са показвали живот, който умира в смъртта и се издига отново в нов живот. Някой, който е способен да комбинира правилните числа с правилните изображения, би могъл да я разчете. И тази нумерология, мъдростта, дадена в изображенията, е била преподавана от най-ранни времена. Тя все още е играла важна роля през Средновековието, с Реймънд Лули,[90]например, но днес малко е останало от него.

Фиг. 15

Фиг. 16

Над него е тао (фиг. 16), знакът, който ни напомня за образа, който нашите най-ранни предци са имали за Бог. Преди Европа, Азия и Африка да бъдат обработваема земя, тези предци са живели на Атлантида, която е потънала под вълните. Скандинавската митология все още пази спомени за Атлантида в легендите за Нифлхайм, дом на мъглите. Защото Атлантида не е имала чист въздух. Огромни, могъщи маси от мъгла са се търкаляли и кипели над почвата, подобно на преживяването, което можем да имаме днес, ходейки в облаците и мъглите на голяма надморска височина. Слънцето и луната не са били ясно видими в небето. На Атлантида те са се появявали, заобиколени от дъгови ореоли - свещените ириси. Тогава хората са били много по-способни да разбират езика на природата. Плискащите се вълни, звукът на вятъра в дърветата, шепотът на листата, тътенът на гръмотевици все още ни говорят днес, но ние вече не ги разбираме. Древните атланти са ги разбирали. Те са чувствали, че божествен елемент им говори във всички тези неща. Сред всички тези говорещи облаци, вода, листа и ветрове, звук достигнал до ушите на атлантите: тао – това съм Аз. Същността на целия природен свят живеела в този звук. Атлантида го чула. По-късно тао се превърнало в буквата Т. Кръгът в горната част е знак за всеобхватната природа на Бог Отец.

Фиг. 17

Накрая, принципът, който присъства в цялата вселена и съществува като човешкото същество, е показан в символа на пентаграма (фиг. 17), който виждаме на върха на дървото. Не е позволено да се говори за най-дълбокия смисъл на пентаграмата тук и сега. Тя ни показва звездата на развиващото се човечество. Това е звездата, символът на човешкото същество, който се следва от всички, които притежават мъдрост, както са правили жреческите мъдреци в далечното минало. Това е значението на земята, великият слънчев герой, който се ражда в свята нощ, защото най-възвишената светлина свети в най-дълбоката тъмнина.
Човечеството ще живее в бъдеще, когато светлината ще се роди в него; когато думите, бременни със смисъл, ще отстъпят място на други и вече няма да се казва, че тъмнината не може да разбере светлината. Истината ще прозвучи в космическото пространство и тъмнината ще разбере светлината, която свети за нас в звездата на човечеството. Тъмнината ще отстъпи и ще разбере светлината, тоест ще бъде обхваната от нея. И това е предназначено да прозвучи за нас от най-съкровеното ни същество в коледния празник. Само тогава ще празнуваме Коледа по правилния начин, защото тогава ще ни каже, че един ден светлината на духа ще изгрее от най-съкровеното човешко същество в целия свят. И тогава ще можем да празнуваме Коледа като празник на най-възвишения идеал за човечеството. Тогава тя отново ще има истински смисъл, ще бъде жива отново в душите ни и коледната елха също ще има отново истинското си значение като символ на райското дърво, по-истинско от значенията, които ѝ се дават днес, колкото и да са замислени. В сърцата ни празнуването на святата нощ ще доведе до радостна надежда и до разбиране, че да, и аз ще преживея в себе си това, което трябва да наречем раждането на висшето човешко същество; и в мен ще се роди спасителят, *Христос* .

Фиг. 18

14. Молитвата „Отче наш“: Езотерично изследване, молитва и медитация

Днес бих искал да разгледам въпроса доколко религиозните изповедания могат да се разглеждат, използвайки конкретни примери, като основани на науката за духа или, както можем да се изразим, в окултната наука. Искам да разгледам само една много малка част от тази тема, отнасяща се до духовно-научната основа на религиите. Ще видите, че това се отнася до факт, известен на всички в нашата цивилизация, дори на най-наивните индивиди, духовен факт, който съдържа най-дълбоките истини и основи на науката за духа, и човек само трябва да го потърси, за да види колко мистериозни и изпълнени с мъдрост са връзките, които съществуват в културния живот.

Нека започнем с въпроса за християнската молитва. Всички познавате „християнската молитва“, както я наричат днес. Говорили сме за нея и преди и някои хора може би са си задавали въпроса: „Как християнската молитва се свързва с гледната точка за света, която имаме в науката за духа?“ Чрез тази гледна точка за света, членовете на духовно-научното движение са чували нещо за друг начин, по който човекът, човешката душа, може да се издигне до божествените духовни сили във вселената; за медитацията, за този особен начин на вътрешен живот с духовна мисъл; също така нещо за това, което са ни дали великите духове, които ръководят човечеството; или за духовната реалност, която е живяла и живее във великите цивилизации. Ако разгледаме тези цивилизации, ни се дава възможността да навлезем за кратко в душите си в божествените и духовни потоци в този свят. Някой, който медитира, дори по най-простия начин, използвайки една от медитациите, дадени от духовните водачи на човечеството; някой, който медитира и по този начин позволява на една от формулите, на една от значимите мисли, да присъства в ума му – знаете, че това не може да бъде каквато и да е мисъл, а трябва да бъде нещо, дадено от Учителите на Мъдростта и на Хармонията на Вътрешните Чувства – някой, който медитира и позволява на тези формули да оживеят в сърцето му, открива, че е влязъл в потока на по-висша духовност; по-висша сила тече през него. Той живее в нея. Първо той създава способността да укрепва обикновените си умствени сили, да ги издига и да им дава живот, и с достатъчно търпение и постоянство, може би след като е позволил на тази сила да се влее в него, за да го укрепи морално и интелектуално, ще дойде моментът, в който ще се събудят по-дълбоки сили, които спят във всяка човешка душа, сили, пробудени от такава медитативна мисъл. От най-простия начин за придобиване на морална сила до най-високите области на ясновидския потенциал, всякакви етапи могат да бъдат достигнати чрез медитация по този начин. За повечето хора е просто въпрос на време, търпение и енергия да достигнат по-висшите нива. Медитацията по този начин обикновено се смята за по-източен начин за достигане до по-висши нива, за

да се срещне човек със своя бог. На Запад, и особено в християнския свят, вместо това имаме молитва - молитвата, в която християнинът отива до по-висши нива, към своя бог, молитва, в която християнинът се стреми да получи достъп до висшите светове по свой собствен начин.
Сега, преди всичко друго, трябва да сме наясно, че голяма част от това, което днес се смята за молитва, изобщо не би се считало за такава в раннохристиянския смисъл, и най-малко от гледната точка на основателя на християнската религия, самия Христос Исус. В истински християнски смисъл никога не е молитва, ако някой моли своя бог за нещо, което да задоволи неговите лични и егоистични желания. Когато някой умолява или се моли да бъдат изпълнени неговите лични желания, той скоро ще стигне до точката, в която напълно забравя универсалния и всеобхватен характер на всичко, което е дадено в отговор на молитва. Той си мисли, че божественият дух ще отговори конкретно на неговите собствени желания. Земеделец, който отглежда определена култура, може би се нуждае от дъжд, докато съседът му се нуждае от слънце. Единият от тях се моли за дъжд, другият за слънце. Какво трябва да направи божественото провидение? И това е съвсем различно от всичко, което божественото провидение трябва да направи, когато две армии се изправят една срещу друга на полето и всяка се моли за победа, като всяка смята собствената си победа за единствената справедлива и честна. Веднага виждате колко малко универсалност и общочовечност се крият в подобни молитви и че ако един бог ги изпълни, само едната страна би била удовлетворена. Моляйки се по този начин, хората забравят молитвата, в която Христос Исус е задал основното настроение, което трябва да преобладава във всяка молитва, молитвата, която казва: „Отче, нека те отмине тази чаша; но не Моята воля, а Твоята да бъде.“[91]Това е основното настроение на християнската молитва. Каквото и да се молят или да се застъпват хората, това основно настроение трябва да бъде ярка нота, която звучи отново и отново в душата, когато някой се стреми да отправи християнска молитва. Тогава формулата на молитвата се превръща в средство за издигане до по-висши сфери, за да можем да почувстваме бога в себе си. Тогава формулата ще прогони и всяко егоистично желание и волеви импулс, така че думите „не моята воля, а твоята да бъде“ да имат истинско значение. Тогава ние се предаваме и навлизаме дълбоко в божествения свят. Когато постигнем това основно настроение като истинско настроение за молитва, християнската молитва е точно същата – само че с повече емоционална нотка в нея, както в медитацията. И тази християнска молитва първоначално е била точно това, което е и медитацията. Само че медитацията е повече на ниво мисъл, стремейки се да бъде в хармония с божествените потоци, които преминават през света, и го прави чрез мислите на великите водачи на човечеството. Същото се постига, но повече на ниво чувства, в молитвата. Следователно виждаме, че както в молитвата, така и в медитацията хората се стремят да постигнат нещо, което можем да наречем единство на душата с

божествените потоци, които преминават през света, нещо, което на най-високо ниво е известно като „мистичен съюз“ с божеството. Молитвата и медитацията са първата стъпка към това. Човешките същества никога не биха могли да се обединят със своя бог, никога не биха могли да осъществят връзка с висшите духовни същности, ако самите те не бяха източници на този божествен дух.
Както всички знаем, човекът е двойствен по природа. Той има четирите тела, които съставляват неговата същностна човешка природа, тела, които често споменавахме преди - физическо тяло, етерно или жизнено тяло, астрално тяло и Аз. В Аз-а се крие потенциалът за бъдещето - манас, будхи, атман или духовно аз, жизнен дух и духовно човешко същество.
За да получим правилното разбиране за начина, по който тези две основни реалности на човешката природа са свързани, трябва да се върнем за момент към времето, когато човекът е възникнал. Всички знаете от по-ранни лекции, че човекът, какъвто е днес, е симфония от двете основни реалности – тройният потенциал за бъдещето в манас, будхи и атман, неговите три висши принципа, от една страна, и физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз като четирите низши принципа, от друга. Знаем също, че той е еволюирал до този вид в едно далечно, далечно минало, което наричаме Лемурийската епоха на Земята.
Връщайки се назад от нашата настояща епоха, през гръко-латинската, после египетската, асирийската и халдейската, персийската, а също и индийската цивилизации, ние постепенно стигаме, все по-назад и по-назад, до великия атлантски потоп, който живее в митологиите на всички народи, и до нашите предци, които са живели в земята, която се е намирала между Европа и Америка, земя, която наричаме Атлантида. По-назад стигаме до предци, които са живели в първични времена в земя, която тогава се е намирала между Австралия и Индия. Висшето триединство на човека – духът-аз, жизненият дух и духовният човек – не се е обединило с четирите по-нисши тела, както ги наричаме – физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз – до средата на този период.
Имаме правилната представа, ако го видим по този начин. По време на Лемурийската епоха на тази земя, най-висшата форма на живот не е бил физическият човек, когото познаваме днес. Имало е просто един вид високоразвита животинска форма, която днес обгръща нашето съвременно човешко същество. По това време тя се е състояла от четирите по-нисши тела. Висшата човешка природа, вечното в човека, с трите потенциални елемента, които ще се развият по-нататък в бъдеще чрез манас, будхи и атман, дотогава е била под пазителите на божеството.
За да си представим какво се е случило по онова време, по начин, който може да е доста банален, но ни помага да го видим, помислете за всички хора, които днес съставляват цялото човечество, които са развили тела дотогава, които биха им позволили да абсорбират човешката душа, а не по начина, по който гъбата е способна да абсорбира вода.

Представете си съд, пълен с вода. Няма да можете да разберете къде свършва една капка вода и къде започва друга. А след това си помислете за множество мънички гъби, потопени във водата. Това, което е било еднородна маса вода в съда, сега е разделено между много мънички гъби. Така е било с човешката душа по онова време, ако можем да използваме такава често срещана аналогия. Преди те са почивали под грижите на божествения първичен дух и са били зависими, без да имат индивидуалност; след това са били абсорбирани в човешки тела и по този начин са станали индивидуални, подобно на водата в малките гъби.
Принципът, който след това е бил абсорбиран от отделните тела, които са четирите нисши принципа, е продължил да съществува и в наше време, развивайки се непрекъснато, и ще продължи да се развива и в бъдеще. В науката за духа, или окултната наука, той винаги е бил наричан висша троица, а триъгълникът и квадратът са били избрани, преди всичко от питагорейската школа, за да представят това човешко същество, появило се на бял свят в средата на лемурийската епоха.

Фиг. 19

Но както лесно можете да си представите, този висш, вечен принцип, който преминава през всички въплъщения, може да се разглежда от две гледни точки. От една страна, можем да го видим като част от човечеството завинаги и за цяла вечност, а от друга страна, като част от божествения дух, който този велик дух е отдал по онова време като част или капчица от собственото си съдържание, което

сега е долу в четирикратния човешки съд. Капчица божественост е станала индивидуална и независима, когато е почивала в нас, човешките същества. Следователно, можете да видите, че можете да разглеждате трите висши принципа на човешката природа, вечното в нас, не само като трите най-висши принципа в човешката природа, но и като три принципа в самата божественост. Ако искате да изброите принципите на боговете, които са дали на човечеството капчица душа по онова време, ще трябва да започнете с човека и неговото физическо тяло, да продължите с етерното тяло, астралното тяло и Аза, да се изкачите от манас до атман, започвайки с манас, продължавайки с будхи и атман, и да стигнете до принципите, които лежат над атман и за които съвременните хора ще могат да имат представа едва когато станат ученици на посветените. Така виждате, че можем да считаме и тези три принципа, които човекът има в себе си като свое съдържание, за три божествени принципа.
Нека сега ги разгледаме не като човешки, а като божествени принципи и да ги опишем в тяхната същностна природа. Най-висшият принцип в човешкото същество, атман, нещо, което ще развием в края на тази земна или, да кажем, настоящата планетарна еволюция, може да бъде характеризиран от гледна точка на духовната или окултната наука, като се сравни неговата същностна природа с нещо, за което съвременните човешки същества имат само смътна представа, а именно волевият елемент в човека. Основният характер на този, най-висшия божествен принцип в нас, е волеподобен по природа, един вид волево намерение. Волята, която е най-слабо развита във вътрешната ни природа днес, ще бъде нашият най-забележителен принцип в бъдеще време, когато ще се издигаме все по-високо и по-високо.
Днес човекът е по същество същество, което търси прозрение, като волята му е все още ограничена във всякакви посоки. Можем да схванем универсалната природа на света около нас до определена точка. Но само помислете колко малко от нещата, които сме способни да схванем, са неща, които сме способни да желаем; колко малко власт имаме над нещата, които сме способни да схванем. Бъдещето ще донесе това, което все още нямаме. Волята ще става все по-могъща и по-могъща, докато достигнем нашата велика цел, която в науката за духа се нарича „голямото приношение“ или „жертва“. Това се състои в сила на волята, при която духът, който желае, е способен да се отдаде напълно, не само давайки малкото, което човек е способен да даде от слабостта на своите чувства и воля, а давайки цялото си съществуване, оставяйки се да се излее като есенциален дух чак до нивото на материалната природа.
Ще добиете представа какво се има предвид под „великата жертва“, най-висшата форма на волята в божествената природа, ако го погледнете по следния начин. Представете си, че стоите пред огледало и вашият образ ви гледа от това огледало. Този образ е илюзия, но е вашата перфектна имитация. Сега си представете, че сте умрели, отказвайки се от собственото си съществуване, от чувствата, мисленето и от

самата си същност, за да дадете живот на този образ, превръщайки го в това, което сте самият вие. Да се откажете от себе си и от живота си на образа – това е нещо, което в науката за духа винаги се е наричало еманация, изтичане. Ако бяхте способни да направите това, щяхте да откриете, че самите вие вече не сте там, защото сте се отказали от всичко, за да възкресите живота и съзнателното осъзнаване в образа.

Когато волята достигне ниво, на което е способна да извърши „великата жертва“, както се нарича, тогава тя създава вселена, голяма или малка, и тази вселена е огледален образ, на който е дадена мисията му чрез същностната природа на нейния създател. По този начин характеризирахме творческата воля в божествения дух.

Вторият принцип, който трябва да характеризираме в божествената природа, доколкото той е навлязъл в човечеството, вече се съдържа в аналогията, която направихме – това е самият огледален образ. Влезте възможно най-активно в божествения дух, който е създателят на един свят и центърът на вселената. Ако помислите за точка в тази стая и си представите, че вместо от тези стени, от които има шест, тя е обградена от куха сфера, чиято вътрешна повърхност е огледало, ще видите себе си, центъра, отразен от всички страни. Имате образа на божествения дух като волеви център, който се отразява от всички страни, а огледалото е образът на самото божество, а също и на вселената. Защото какво е вселена? Тя не е нищо друго освен огледало, отразяващо същността на божествения дух.

Вселената е жива и активна. И това е така, защото божествеността еманира, правейки своята велика жертва, отразявайки своята вселена, което е като оживяването на огледалния образ, който се опитахме да си представим. Цялата вселена получава живот от универсалната воля, която се изразява в безкрайно разнообразие. Този процес на безкрайно разнообразие, безкрайно възпроизвеждане, това повторение на божествеността е известен като „царството“, различно от „волята“, във всяка окултна или духовна наука. По този начин волята е центърът; нейното огледало е царството, така че можете да сравните волята с атман или духовния човек, а царството, или огледалния образ на волята, с будхи или жизнения дух.

Сега това царство е такова, че отразява същностната природа на божественото в безкрайно разнообразие. Просто погледнете това царство навсякъде, доколкото то е нашето царство, нашето богато разнообразие, нашата вселена; погледнете неговата видима част в минералите, растенията, животните и човешките същества. Царството се проявява във всяка отделна форма и нещо от него все още живее в немския термин *Reich* [което означава „богат“, както и „царство“; прев.], с основните подразделения на нашата вселена, наречени минерален, растителен и животински свят или царства. Но ако се впуснем и в детайли, тогава всеки детайл също е божествен по природа. Природата е отразена в цялото това, точно както центърът

би се отразил в кухата сфера. И някой, който гледа на света от гледна точка на окултното изследване, вижда бога, образ и израз на божественото, във всеки минерал, всяко растение, всяко животно и всяко човешко същество.
Божественият дух се проявява в безкрайно много различни форми на живот в цялото им разнообразие. Ако човек е достигнал нивото на възприятие в науката за духа, което му позволява да види отделните същности като произлезли от божеството, те се разграничават, като им се дава „име“. Това е името, което човешкото същество мисли като индивидуална същност; то служи за разграничаване на отделните същности в това огромно разнообразие една от друга.
Това е третият от трите най-велики човешки принципа, които произтичат от божеството и може да се каже, че съответстват на манас или духовното аз.
Окултните учения на различни религии също наивно са учили, че това, което е изтекло от божеството и е вляло във вас, превръщайки се във вашия вечен образ.
Ако желаете да се издигнете до сферата, до която в крайна сметка ви е предопределено да се издигнете, ще откриете, че тя е *волеподобна* по природа.
Ако желаете да се издигнете до будхи, носителя на тази воля, на този атман, неговото царство е божествено.
И ако желаете да се издигнете до това, което възприемате като имена, понятия или идеи за нещата – това е името в сферата на божественото.
Това, което разглеждахме, е древната мъдрост, която ни казва, че името, царството и волята съставляват частта от божествеността, която се е вляла в същностната човешка природа, за да бъде вечната ѝ част. По този начин виждаме, че трите висши принципа в човека са част от божественото.
За да завършим нашето изследване, нека сега разгледаме четирите нисши принципа на смъртния човек. Знаем, че трите висши принципа всъщност могат да бъдат разглеждани от друга гледна точка, тъй като ги считаме за части от божествения принцип. По подобен начин четирите нисши принципа на същностната човешка природа могат да бъдат разглеждани като части от преходния свят и части от човешката природа.
Помислете за физическото тяло. То е съставено от същия материал и същите сили като привидно безжизнения свят около него. Това физическо тяло не би могло да съществува, освен ако материята и енергията непрестанно не се вливат в него от физическия свят, който го заобикаля, изграждайки го отново и отново. Всичко, което имаме във физическото тяло, всъщност е в движение вътре в него.
Материалите вливат и излизат от него, което изгражда външната вселена, както и е вътре в нас за известно време. Тук е споменавано няколко пъти, че цялото материално съдържание на човешкото тяло се обновява в течение на седем години.
Никой от вас няма нищо от материята в себе си днес, която е имал в себе си преди десет години. Човешките същества обновяват веществото на физическите си тела през цялото време. Материята, която е била в нас преди, сега е някъде другаде,

разпределена в естествения свят отвън, а друга материя е влязла в нас. Животът на тялото изисква материята да влиза и излиза през цялото време.

Точно както смятахме трите висши принципа в есенциалното човешко същество за части от божествеността, така можем да считаме четирите части на нисшата човешка природа за части от божествения природен свят.

Можем да считаме физическото тяло за част от материалната част на нашата планета; неговата субстанция е взета от тази материална планета и се връща отново към нея. Ако разглеждаме етерното тяло, трябва да го разглеждаме и като част от света, който ни заобикаля тук, и същото важи и за астралното тяло.

Нека разгледаме жизненото тяло или етерното тяло и астралното тяло в контекст. Знаете, че астралното тяло поддържа всичко, което имаме чрез импулси, желания и страсти, всичко, което движи човешката душа – радост и страдание, удоволствие и болка, докато жизненото или етерното тяло се отнася до качества на душата, които са по-трайни, с по-голяма продължителност и ги поддържа.

В някои случаи, когато говорех с вас, сравнявах развитието на жизненото или етерното тяло и астралното тяло с часовата и минутната стрелка на часовник. Насочих ви вниманието, че когато си спомняте неща, които сте знаели и които са се случили, когато сте били на осем, и нещата, които знаете и които се случват сега, ще забележите голяма разлика. Научили сте безкрайно много неща, възприели сте много идеи; що се отнася до нещата, които сте правили, когато сте били на осем, много чувства на радост и болка може би са ви дошли отново в съзнанието; не само са дошли в съзнанието ви, но и са преминали през него. Но ако сега сравните това с вашия темперамент, вашия характер, вашите трайни наклонности, ще осъзнаете, че ако сте имали буен нрав като дете, вероятно ще имате такъв и днес. Повечето хора запазват тези основни характеристики през целия си живот. Както сме подчертавали многократно, окултното обучение не е въпрос на теория, а на насочване на еволюцията към структурите в етерното тяло, които иначе са склонни да бъдат непроменящи се. Ученикът е направил повече, ако е променил една от тези темпераментни характеристики, основната си склонност, и по този начин е накарал часовата стрелка да се движи малко по-бързо, отколкото би било иначе. Всички неща, които еволюират толкова бавно – нашите трайни навици и основен темперамент – са въплътени в етерното или жизненото тяло. Всичко, което се променя сравнително по-бързо, като минутната стрелка на часовника, е въплътено в астралното тяло.

Ако сега приложите това към нашата човешка среда, към живота ни във външния свят, ще видите, че вашите навици, темпераменти и трайни наклонности ви свързват с вашата епоха, вашата нация и вашето семейство. Трайните, непроменящи се качества, които хората притежават, ще бъдат открити не само в тях, но и във всеки, с когото са свързани по някакъв начин – семейство, нация и т.н. Отделните членове на една нация могат да се видят с едни и същи навици и темпераменти. Този

основен набор от навици и наклонности, които трябва да бъдат променени, ако искаме да преминем през по-висше развитие, съставлява нашата висша природа. Поради това такъв индивид се нарича „бездомник“, защото той трябва да промени етерното си тяло, което обикновено го свързва с неговия народ.

Ако разгледаме общностите, в които живеем, в които сме родени, ще открием, че качествата на характера, чрез които принадлежим към семейство, нация и чрез които чувстваме, че имаме връзка с членовете на тази нация, също са подобни на качествата на характера, които живеят в нашата епоха. Само си помислете колко малко общо бихте имали с член на древногръцката нация. Неговото етерно тяло би било много различно от етерното тяло на някой, който живее днес. Хората се разбират помежду си заради общите качества в етерните си тела. Качеството, което отличава хората от общите характеристики, прави ги уникални в рамките на семейството или нацията, така че те да са индивиди, а не просто французин или германец, качество, което може да надхвърли и сбора от половите характеристики, е закотвено в астралното тяло; астралното тяло го поддържа. По този начин астралното тяло притежава повече индивидуалния, личния аспект.

Ако някой греши чрез своето етерно или жизнено тяло, той е по-склонен да бъде грешник сред хората, с които живее или работи, като не успява да играе правилната си роля в социалната сфера, която позволява на хората да имат социален живот. Греховете от по-индивидуален характер, така че човек греши по личен начин, се дължат на качествата на астралното тяло.

Греховете срещу общността, произтичащи от дефектно етерно тяло, винаги са били наричани „грехове“ в окултната наука. Начинът, по който терминът „грех“ се използва за физически дефект, е близък до употребата му в морален смисъл. Проблемът се дължи на дефект в етерното тяло. Дефектите в астралното тяло, от друга страна, се наричат „изкушения“. Изкушението кара хората да извършват индивидуални грехове. Азът също може да изпадне в свой собствен вид грешка, както е показано в историята за рая. Когато човешката душа слезе, извън обсега на божеството, и за първи път влезе в земно тяло, тя беше поета в това тяло по начина, по който капка вода се абсорбира в гъба, и тогава висшата душа разви Аз-природа. Тази висша душа, Аз-природата, може да допуска грешки в Аза. Човек не пада поради недостатъци в етерното и астралното си тяло, но има основен начин за падане в грях и това се дължи на факта, че човекът е придобил своята независимост. Човечеството е трябвало да премине през егоизъм и егоизъм, за да може постепенно да постигне свобода и независимост в пълно осъзнаване. Човекът е слязъл като душа, която е част от божеството, а божеството не може да изпадне в егоизъм. Нищо, което е част от организма, никога не би си въобразило, че е независимо от него. Ако например един пръст си помисли така, той би се откъснал от тялото и би се сбръчкал. Човешките същества никога не биха могли да придобият независимостта, която трябва да развият, ако първо не бяха преминали през

егоизъм; тази независимост ще придобие истинското си значение едва след като безкористността се превърне в негова основна характеристика.
Егоизмът е навлязъл в човешкото тяло и това е превърнало човека в егоистично, егоистично същество. Виждаме следователно, че Азът следва всички импулси и наклонности на тялото. Човекът поглъща ближния си, поддава се на всякакви импулси и желания и е изцяло погълнат от земния съд, точно както капка вода се абсорбира от малка гъба.
Историята за рая се отнася до греховете, които човекът е бил способен да извърши, след като се е превърнал в такова „аз“-същество, в наистина независимо същество. Преди това той е черпил от общия източник, като капка, която е неподвижна във вода и черпи енергията си от общия воден басейн; сега той има всички импулси в себе си. Това е показано чрез захапването на ябълката в историята за рая, и неслучайно, защото в окултната наука всички истински значения на думите имат дълбока вътрешна връзка. Така латинското *malum* означава едновременно „зло“ и „ябълка“. В окултната наука думата „зло“ се използва само за грешки, произтичащи от „аз“.
Злото следователно е да вършиш зло от Аза. Грешката е вид грешка, в която етерното тяло изпада в социалния живот, в живота, който човешките същества живеят заедно. Изкушението е нещо, което може да засегне астралното тяло, доколкото то може да е дефектно на лично, индивидуално ниво. И така, грешката, в която изпада етерното или жизненото тяло, е „грешка“, тази на астралното тяло е „изкушение“, а Азът е способен на „зло“.
Когато разгледаме начина, по който четирите нисши тела на човека се отнасят към околната среда, към заобикалящото го планетарно тяло, виждаме, че физическото тяло през цялото време поема физическа материя, за да се храни и поддържа. Виждаме, че животът на жизненото или етерното тяло тук, на земята, възниква, когато индивидът поддържа общност с хората от общността, в която е израснал. Виждаме, че астралното тяло се поддържа, като не попада в изкушение. И накрая виждаме, че Азът се поддържа и развива по правилния начин, като не се поддава на това, което наричаме „зло“.
Сега си представете, че имате пред въображението си цялата човешка природа с нейните нисши четири и висши три принципа и тогава можете да кажете: „Капка от божественото живее в отделния човек и човекът се развива към божественото, за да позволи на своята най-дълбока, най-съкровена природа да се осъществи.“ След като направи това, той ще е преминал през постепенен процес на трансформиране на собствената си природа в това, което в християнската терминология се нарича „Отец“. Великата цел на човечеството, която е скрита в човешката душа, е „Отецът на небето“. За да се развиваме в тази посока, трябва да имаме силата да развием нашите висши три и нисши четири принципа до точката, в която те поддържат физическото тяло по правилния начин. Етерното или жизненото тяло трябва тогава

да живее по такъв начин с другите човешки същества, че да се компенсира всичко, което живее в него, чрез недостатъци; астралното тяло не трябва да загине в изкушение, а азът не трябва да бъде в зло. Чрез трите висши принципа човек трябва да се стреми да се издигне до Отца на небето – чрез името, царството и волята. Името трябва да се разглежда като нещо свято. Вижте всички неща около вас; Те отразяват божествеността в своята многообразност. Изричайки името им, трябва отново да осъзнаете, че са части от божествения световен ред. Нека всичко около вас бъде свещено; и вижте нещо в името, което му давате, което ще го направи част от божественото. Нека то бъде свещено за вас, израствайте в царството, произлязло от божествеността, и напредвайте, за да постигнете волята, която ще бъде атман, но в същото време и част от божествеността.
Сега си помислете за някой, който се впуска дълбоко в медитация върху тази цел на еволюцията и трябва да изрази тази цел в седем молби в молитва. Как би го казал? За да каже каква е целта на молитвата, той ще каже: „Отче наш, Който си на небесата“, преди да каже седемте молби. Това се отнася до най-дълбоката част на човешката душа, най-съкровената природа на човека, която според християнската езотерика принадлежи към царството на духа. Първите три молби се отнасят до трите висши принципа в човешкото същество: „Да се святи Твоето име. Да дойде при нас Твоето царство.“
„Да бъде Твоята воля.“ Сега преминаваме от сферата на духа към земната сфера: „Да бъде Твоята воля и на земята, както е на небето.“
Последните четири молби се отнасят до четирите нисши принципа в човешката природа.
Какво да кажем за физическото тяло, за да може то да се поддържа в живота на планетата? „Дай ни днес насъщния хляб.“
Какво да кажем за етера или жизненото тяло? „Прости ни греховете ни, както и ние ще простим на онези, които ни грешат.“
Какво да кажем за астралното тяло? „Не ни въвеждай в изкушение.“
И какво да кажем по отношение на Аз-а? „Избави ни от злия.“ Виждате, следователно, че седемте молби в молитвата „Отче наш“ говорят за това как човешката душа, ако се издигне до това по правилния начин, моли божествената воля да ръководи развитието на индивидуалните принципи на човешкото същество по такъв начин, че то да може да развие всички аспекти на своята същностна природа по правилния начин. По този начин молитвата „Отче наш“ помага на човешкото същество да се издигне в моменти на нужда до истинската цел да развие своята седмочленна природа. И дори за най-наивните хора, които са напълно неспособни да ги разберат, седемте молби отразяват човешката природа, както е видяна в светлината на духовната наука.
Всички формули за медитация, съществували някога в основните религии, са дошли от окултно знание. Можете да вземете всички истински молитви и да ги

анализирате дума по дума – никога няма да откриете, че те са произволно събрани думи. Не е ставало въпрос за следване на неясен импулс и съставяне на хубави думи; не, великите посветени са взели молитвените формули от мъдростта на древността, нещо, което днес наричаме наука на духа. Няма истинска молитвена формула, която да не е оживяла от дълбока мъдрост. Христос Исус, великият посветен и основател на християнството, е имал предвид седемте принципа на същностната човешка природа, когато е учил на тази молитва, която отразява тези седем принципа.
По този начин всички молитви показват определен ред. Ако не го правеха, те нямаше да имат силата, която са имали в продължение на хиляди години. Молитвите трябва да показват този вид ред, ако искат да бъдат сила и за обикновените хора, които може би дори не разбират значението на думите.
Това ще стане по-ясно, ако сравним случващото се в човешката душа с нещо, което се случва в естествения свят. Помислете за едно растение. То ви радва и няма нужда да знаете нищо за великите универсални закони, които са го накарали да расте. Растението е там и може да повдигне сърцата ви. То не би могло да бъде създадено, ако не бяха тези изначални и вечни закони. Наивните умове не е нужно да разбират тези закони, но едно растение може да възникне само въз основа на тези закони. За да бъде ефективна, молитвата не може просто да бъде измислена по желание, а трябва да е възникнала от вечните закони на мъдростта, точно както растението възниква въз основа на вечните закони на мъдростта. Молитвата не може да има реално значение за тези, които разбират, и за тези, които не разбират, освен ако не е произлязла от тази мъдрост.
Сега живеем във време, когато хората, които толкова дълго са гледали растението, оставяйки го да възвисява сърцата им, могат да бъдат водени към откриването на мъдрото съдържание на тези закони. В продължение на две хилядолетия християните се молят така, както наивните хора биха гледали на растение. В бъдеще те ще разберат как силата на молитвата идва от онази дълбока изначална мъдрост, която я е породила. Всички молитви, и особено Молитвата „Отче наш“ като централна, фокусна молитва на християнския живот, отразяват тази изначална мъдрост. И точно както светлината се изразява в този свят в седем цвята, а тоникът в музиката в седем ноти, така и човешкият живот, издигайки се към своя бог по седем начина в седемте различни чувства, свързани със седмочленната природа на човешкото същество, се изразява в седемте молби на Молитвата „Отче наш“.
Молитвата „Отче наш“, както я съзерцаваме в душите си, отразява седмочленното човешко същество.

15. Молитвата „Отче наш“: Езотерично изследване, Движение и промяна - съществен принцип в света на Духа, Училище на туранските адепти

Последния път, когато говорих с вас, успяхме да видим как една позната стара молитва наистина отразява цялостния начин, по който човешкото същество е видяно в науката за духа. Осъзнахме, че религиозните течения, религиозните учения и обреди произлизат от нещо, което самите ние сме опознали с течение на времето чрез науката за духа. Начинът, по който трябва да виждаме това, е следният. Първоначално човечеството е започнало с универсален, всеобхватен основен възглед, който в религиозните изповедания на различните народи намира израз в съответствие с различията в националния характер. Разбира се, може да попитате как точно е възможно основните истини, основната мъдрост на човечеството да са свързани с това, което на хората от различни народи е било казано от хората, основали различните религии. Наистина е доста забележително, че откриваме основните понятия на духовната наука в седемте молби в молитвата „Отче наш“. Много от нещата, които сега можем да видим чрез науката за духа, трябва да изглеждат плод на въображението на някой, който не е обмислял много тези неща преди, и той лесно може да каже: Всичко това е просто вложено в знанието, което сте получили от религиозните произведения.

Ако искаме да се задълбочим малко повече във въпроса как великата мъдрост от древността първоначално е станала част от религиозните вярвания, трябва да разгледаме един основен въпрос. Трябва да разберем, че всичко, което можем да знаем днес, нещата, преподавани от науката за духа днес, не са били представяни по същия начин в най-ранните религиозни системи от вярвания. Трябва да разберем, че начинът, по който тези неща са били представяни, се е променял с течение на времето. Старите религиозни книги, които отваряте, говорят на човешките същества чрез образи, а не чрез идеи. Тези образи, в много отношения свързани с идеи, основани на сетивни възприятия, са били, доколкото е възможно, запазени в тези религиозни произведения. Така прозрението винаги се нарича светлина, мъдростта - вид течен елемент, вода. Ако се вгледате внимателно, ще откриете отново и отново едни и същи образи в онези много ранни времена. Има определена причина за това. Днес ще съберем някои от нещата, които вече знаем, за да можем да навлезем наистина дълбоко в начина, по който първите учители на човечеството са работили сред народите, на които са донесли благословията на религиозните учения. За да разберем как са действали религиозните учители, които са били преди онези, които наричаме велики посветени – Хермес, Заратустра, Буда, Моисей и накрая най-великият, Христос Исус – трябва още веднъж да се замислим върху разликата, която съществува между обикновеното съзнателно осъзнаване на хората и тяхното астрално или въображаемо осъзнаване.

Хората обикновено имат обектно-свързано съзнание от сутрин до вечер. То показва нещата по такъв начин, че те изглеждат извън човешкото същество и техните свойства са тези, които възприемаме със сетивата. Това не е единствената форма на съзнателно съзнание. Другите форми обаче са скрити от повечето хора днес; те лежат в смътния мрак, който наричаме сън без сънища, макар че за посветените това има специфично значение. За посветените, които познават света зад физическите обекти, има още едно състояние на съзнателно съзнание, което настъпва между заспиването и събуждането. При него те не възприемат обектите, които съществуват тук, такива, каквито са тук, а възприемат един свой собствен свят. За обикновените смъртни сънят без сънища е несъзнателно състояние, но за посветените това е състояние, при което те съзнателно възприемат света на духа. За да разберем как това несъзнателно състояние достига до съзнателно осъзнаване, трябва да разгледаме междинното състояние, което също познаваме - сън, изпълнен със сънища. То показва обичайни, ежедневни сетивни възприятия или вътрешни състояния на душата в алегорична форма. Но качеството на образа, което имате в сънищата си, е нещо, което ще откриете и ако изучавате съзнателния ум на посветения, когато е в света на духа. Той вижда нещата от този свят в образи, макар че те не са толкова хаотични, колкото нашите образи от сънищата. Единственото общо нещо, което имат с образите от сънищата, е, че те винаги се променят. Тази маса и този стол винаги изглеждат по един и същи начин, щом са там, където са. Растенията и хората, доколкото са обекти извън нас, показват формата, която имат в момента. Но колкото повече се насочваме към сферата на съзнателния живот, толкова повече откриваме трансформация - растението покълва от семето си и развива стъбло, листа, цвят и плод; животното прави волеви движения, човешкото същество, което виждаме в движение, докато жестовете и физиономията се променят. Всичко това обаче има трайност в сравнение с нещата, които човек преживява в света на девачан, когато е достигнал по-високо ниво на развитие. Там виждаме непрекъсната промяна. Всеки, който получи достъп до света на духа, като прави необходимите упражнения, ще види как там цветът на растението се издига над растението като пламък. Той започва да вижда цветовете като конфигурации, които се издигат и слизат в свободното пространство. Той ще стигне до истинско виждане обаче само когато е способен да вижда цветовете и звуците сами по себе си и да ги накара да се движат към специфични същности. Такива същности винаги присъстват около нас. Ако можехте да вземете виолетовата от цветето, така че цветът да се движи независимо в пространството, това би отразило живота във вътрешния духовен свят на растението. Човешката аура и астралните тела, както ги наричаме, действат по един и същи начин. Всички човешки наклонности, чувства на суета и егоизъм се проявяват като съвсем специфични потоци от цвят в техните аури и можем да кажем, че вътрешният живот на душата се изразява в човешката аура. Аурата никога не е неподвижна, нищо не е неподвижно, както нещата са

неподвижни тук, в света, който възприемаме чрез сетивата. И когато едно същество в света на духа има чувство или волеви импулс, винаги можете да го видите отразено в съвсем специфични промени в цвета и звука. Постоянната промяна е съществената характеристика на висшите светове.
Разбира се, това е объркващо за всеки, който за първи път навлиза във висшите светове. Случва се и защото всичко в тези висши светове се показва такова, каквото е в момента. Хората могат да скрият вътрешния си живот от онези, които са способни да ги наблюдават само с физически очи, но не и от някой, който е способен да вижда с очи на духа. Тогава всичко се разкрива и трябва да си кажете: Ако искаме да изучаваме някого с очите на сетивата, трябва да правим заключения за душевния му живот от външни знаци - начина, по който се усмихва или плаче. Различно е във висшия свят. Там не се правят заключения относно вътрешния живот от външни проявления. Вътрешният живот е открито показан. Ние живеем със същността на нещата там. В наше време само посветеният може да развие това осъзнаване, защото той трябва да може да живее във висшия свят в съзнателно осъзнаване. Към нивото на съзнание, което имаме от събуждане до заспиване, той може да добави още едно и това му позволява да добави вътрешното към външното. Всички хора са били способни да правят това по някакъв начин в далечното минало. Преди човешката раса да достигне днешното състояние на съзнателна осъзнатост, те са имали такова, при което са виждали нещата отвътре. Връщайки се назад в далечното минало, стигаме до човешки същества, които имат все по-малко и по-малко способности от днешните. Днес ние сме способни да броят и да смятаме. В средата на атлантския период бихте намерили хора, които все още не можеха да броят и смятат, и за тях не е имало такова нещо като логика. В това отношение и най-малкият от нашите ученици днес може да направи повече, отколкото който и да е атлант някога е бил способен. Но атлантът можеше да прави нещо друго вместо това. Изучавайки някаква форма на живот, например растение, той би имал доста специфично чувство, което да се зароди в него. Всяко растение имаше специфично чувство за него. Днес хората минават покрай растенията по начин, който е доста безразличен, но един атлант би развил живи усещания и чувства. Ако се върнем достатъчно назад, до времената на най-ранните атланти, ще открием, че и те не са виждали ярките цветове, които хората виждат днес. Ако такъв атлант беше отишъл до теменужка, той нямаше да я види така, както я имаме тук пред нас, а сякаш пред него се е издигнала някаква мъглива форма. Нито пък би видял червения цвят на роза, а червена аура около розата, като червеният цвят се носи свободно в пространството. Ако погледнете кристал днес, той би бил червен, ако беше рубин. Най-ранните атланти не биха видели цвета в кристала. Кристалът би бил ограден от сияен кръг от цвят за тях, а рубинът би бил като нещо, изрязано от този сияен кръг. Връщайки се назад към онези времена, се отправяме към далечното минало, където човешките същества не биха виждали очертанията на

други човешки същества, нито на растение или животно. Приближавайки се до някой, който е враждебно настроен към тях, те биха възприели кафяво-червен цвят. Ако видеха красив синкав цвят, биха могли да си кажат: Този човек идва при мен с мир. Вътрешният живот на човешкото същество би им се показал в такива цветове.
Връщайки се още по-назад, стигаме до далечното, далечно минало на древна Лемурия, която се е намирала между Азия, Австралия и Африка. Не само човешките същества са имали различно състояние на съзнанието, когато са възприемали нещата тогава, но и всичко, което можем да наречем волеви импулс, също е било различно. Волята все още е действала чрез магия; тя е имала власт над други обекти; тя е била като сила на природата, която влияе на други обекти. Когато лемуриецът е държал ръката си над растение и е пускал волята си в него, той е можел да накара растението да расте бързо, само като е използвал волята си. Силите, действащи в природния свят, са точно същите, които съществуват и в човешкото същество. Тъй като човекът се е превърнал в затворена форма на живот, обвита в кожа, неговите сили постепенно са се отдалечили и са станали по-различни от силите на природата. Човешкото мислене е най-различно от силите на природата. Да се правят умствени връзки и да се правят сметки е съвсем чуждо на всичко, което съществува в природата. Ако обаче можехте да се върнете достатъчно назад, щяхте да видите, че някога е имало форми на живот, умствените предци на човечеството, които биха сметнали за голяма глупост, сравнително казано, да кажат: „Формирам си представа за нещо, което е извън мен". Те не биха могли да кажат това, но щяха да видят идеята, така да се каже, виждайки я като дейност и дори виждайки същността ѝ като цяло. За да добиете представа за това днес, трябва да осъзнаете, че обектът първоначално е произведен от тази идея. Ще получите представа за това, ако помислите за начина, по който нещо се произвежда от човек. Може да си помислите за завършен часовник, за механизма му и за начина, по който се движат стрелките. Нямаше да можеш да направиш това, ако по-рано не беше имало часовникар, който да мисли за мислите, които мислиш сега. Ти следваш мислите, които той е вложил в часовника.
Всички идеи, които човешките същества могат да имат днес, всичко, което нашето мислене прави днес, е съществувало като реалност в нашето минало, реалност, която е била вложена в предметите. Всичко е схванато в своята идея. И някога всяко от тях е било оформено според идеята. Ситуацията в света не е била по-различна от ситуацията, която имаме в изкуствата днес. Идеите, които хората развиват днес, първоначално са били вложени в предметите. Ако се върнете още по-назад, ще видите, че тези хора никога не биха могли да кажат: „Развивам идея, като гледам нещата", защото те наистина са виждали какво се случва там, как е била вложена идеята. Те са наблюдавали майсторите, така да се каже.
Това ви дава разликата между рационалното мислене на хората днес и интелекта на онези ранни времена, който ще трябва да наречем творчески. Но ако срещнете

онези, които все още познават творческия ум от личен опит – много различен от съвременните умове, които просто възприемат нещата – ще откриете, че те са много различни от нас. Те все още не са се въплътили в човешко тяло. Същностното човешко същество, което днес обитава обгръщащите тела, все още е било под пазенето на божествени духове по онова време.

Без да го забележим, сме преминали през период в земната еволюция, който би изглеждал така, ако направим сравнението: Физическият живот вече е съществувал на Земята; долу са се развили форми, които са били доста различни, но по начин, подобен на днешните минерали, растения и животни, и други, които все още не са били човешки същества, а са били между животни и хора и са били узрели, за да им бъде дадена човешката душа. Тяхната организация е достигнала точка, в която биха могли да приемат човешката душа. Можем да направим само приблизителна оценка, но можем да си представим човешки същества, които се разхождат долу по Земята, но всъщност все още са били животно-човеци. Сега си представете човешките тела като малки отделни гъби, а душите като капки вода, които по онова време все още са били обединени в общ воден басейн. Така че имате физическата земя, гъмжаща от гъби, и я обгръщаща душевна атмосфера - подобно на нашата въздушна атмосфера днес. В тази душевна атмосфера всичко е било все още неразделено, като капките вода. И това, което се е случило тогава, е точно както би било, ако сега оставите гъбите да абсорбират водата, като всяка гъба получава по една капка. Общата душевна субстанция е била абсорбирана в отделните човешки тела; тя беше разделена между тях. И само чрез това се е зародила човешката душа. Без този процес човешката субстанция никога не би се разделила на множество отделни индивиди.

Това също така е започнало процеса, в който човешките същества постепенно се отделят от околната среда и това би им дало ясно осъзнаване на обектите около тях. Преди това те не са развивали понятия, защото душата е била все още изцяло в световната душа, получавайки цялата си мъдрост от общата световна душа, сякаш тя идва отвътре. Те не са имали нужда да гледат навън. Можем наистина да кажем, че тази обща световна душа все още е можела да прави всичко; тя е създала всичко, което съществува на земята днес, според общи понятия. Човешките същества са получили тези понятия, когато тази капка мъдрост е била дадена от общата световна душа. Това е разликата между древното знание, преди то да бъде въплътено в плътта, и днешното знание, което възниква, когато човешките същества се обърнат навън.

В момента, в който вече не възприемаме със сетивата, нашият вътрешен живот отива в неопределената сфера на тъмнината, която днес наричаме сън без сънища. Физическото тяло и етерното тяло остават да лежат в леглото по време на сън, астралното тяло излиза навън. Какво е това в човешкото същество, което възприема външния свят? Астралното тяло възприема цветове и звуци. Астралното тяло

изпитва удоволствие, когато се наслаждаваме на нещо приятно, и чувства болка като такава. Но това астрално тяло не може да направи нищо в човешкото същество днес, освен ако не е във физическо тяло, защото се нуждае от очи, уши и всички физически инструменти, за да възприема околната среда, а също и удоволствие, болка, скръб, радост и т.н. Физическото тяло е просто инструмент, но е необходимо за днешното астрално тяло. В момента, в който астралното тяло е извън физическото тяло, то вече няма възприятия.
Това е същото астрално тяло, което в по-ранни времена се е намирало в общата душевна субстанция, обграждаща Земята. Ако отделите всички астрални тела и ги съберете, ще получите астралната или душевната субстанция, която по онова време е съществувала около човечеството. Ако можехме да накараме всички човешки същества на Земята днес да заспят едновременно, така че цялото човечество да заспи едновременно, и ако извадим всички астрални тела и ги смесим с останалата субстанция, ще видим как сънят без сънища ще приключи напълно. Душите вече няма да възприемат цветове и звуци с външните си инструменти, но цветовете щяха да започнат да се издигат върху всички тези астрални тела, постоянно променящи се цветни образи щяха да се носят навсякъде и звукът щеше да започне да се появява вътре. Всичко това тогава отново щеше да обгърне Земята, както е било в онези времена, преди някоя душа някога да влезе в тяло.
Затъмнението на това древно състояние на съзнателна осъзнатост, нещо, което познавате от днешния си сън без сънища, се е случило, защото общата астрална субстанция е била разделена на отделни части от световната душа и те са били абсорбирани в човешките тела. Можете да отидете дори по-далеч. По времето, за което говорим, нощта, каквато я познаваме днес, с човешката душа, слизаща в неопределена сфера на тъмнината, е била изцяло изпълнена със светлина; беше ден. Така че сега сте били отведени в състояние, при което човечеството е имало астрални възприятия, макар и не във физическо тяло.
Нека сега зададем въпроса какво всъщност е спечелило човечеството от онези дни. Какво е добавено към това, което човешките същества вече са имали? Какво е спечелило човечеството чрез въплъщението? Те са придобили способността да казват „Аз“ на себе си. Цялото ниво на съзнание, колкото и ясновидско да е било, е било просто едно повече или по-малко засилено ниво на съзнание в сънища. Човешките същества не са имали самосъзнание по това време, така че това е спечелило човечеството. Това е дарът, който Бог им е дал. Религиозни записи като Библията ни казват, че човешките същества са получили самосъзнание по времето, когато са се въплътили. Те не са го знаели дотогава и това самосъзнание ще се засилва постепенно в днешното човечество. Това е принципът, който от времето, когато вече не сме били в смътно или ясновидско състояние на съзнанието, се е разкрил като „Аз съм“ и не можем да го наречем с друго име освен „Аз съм Аз съм“. Това е словото на Яхве: „Аз съм този, който беше, който е и който ще бъде.“[92]

Така се върнахме във време, когато това слово „Аз съм“ все още беше угаснало. То все още не беше в човешкото същество. Човешките същества имаха съзнателно осъзнаване, което беше влято в тях и което не бяха придобили, гледайки външни обекти. Къде се намираше осъзнаването „Аз съм“? Божествените духове имаха такова осъзнаване. Човешките същества го придобиха след въплъщение във физическо тяло. Ето разликата между Светия Дух, както го наричат християните, и духа като такъв. Светият Дух е този, който е имал самосъзнание горе, преди въплъщението; духът като такъв е имал самосъзнание в човешкото същество. Ако хвърлите всички самосъзнания в един съд, отделяйки ги от егоизма, отново ще имате Светия Дух.
Сега разбирате точката, от която започнахме, в най-радикалната ѝ форма. Върнахме се към един много странен начин на преподаване. Днес преподаваме лице в лице, като на ученика се казва: Така стоят нещата. В онези времена е било възможно само едно нещо - метод на преподаване, който едновременно е и работа, правене. Мъдростта се е изливала в отделните хора. Мъдростта не е идвала отвън; тя е идвала при човешките същества отвътре, процес, познат само на посветените днес. Ако сега се преместите в нашето време от времената, за които говоря току-що, когато не е имало учение, а само просветление отвътре, ще преминете през междинен период, в който хората са били наполовина в едното състояние, бихме могли да кажем, и наполовина в другото. Това е била средата на Атлантската епоха. Тогава хората са били способни да виждат определени очертания на нещата и постепенно са виждали цвят, покриващ повърхностите на предметите, как отделните неща придобиват характеристики. Но начинът, по който са го виждали, е бил сякаш всичко е обгърнато в мъгла от цветове. Те все още щяха да чуват звуци, които преминаваха през целия свят, мъдри звуци, които щяха да им кажат нещо и да им донесат знание за други същества. Но всичко все още беше много объркано на този междинен етап. Това беше и времето, когато започна начин на преподаване, който постепенно се промени, за да се превърне в по-късен начин за представяне на религиозно съдържание на човечеството.
Ако можехме да се върнем назад във времето на Атлантида, щяхме да открием голямо училище за адепти. Хората са способни да поемат мъдрост днес, благодарение на факта, че туранските адепти от онези времена са имали ученици; тези ученици след това са обучавали други и така нататък, чак до нашето време, така че имаме пряка традиция, водеща началото си от туранските училища за адепти.[93]По онова време е трябвало да се вземе предвид, че човешките същества са били в междинно състояние и са имали само част от днешната способност за сетивно възприятие. Те са били способни да виждат обекти само в неясни очертания. В същото време те все още са били способни да възприемат част от истината отвътре. Много малко хора биха могли да броят до пет по това време. Това не е възможно без самосъзнание. Но те са били способни да възприемат

нещата, отразени във вътрешното им, полусънливо състояние на съзнанието. Те е трябвало да бъдат просветени, за да им бъде предадена най-възвишената мъдрост. Но това е трябвало да бъде дадено в образи и туранските адепти са имали специални методи за това. Те не биха могли да го направят по начина, по който човек прави, когато изнася лекция днес. Самите адепти са били много по-напред от човечеството и са знаели всички тези неща сами, но останалата част от човечеството е била все още изключително примитивна. Хората са били въвеждани в транс, за да бъдат научени на мъдрост. Нещо, което днес би било погрешно, тогава е било напълно нормално. Индивидът би бил въведен в един вид състояние на сън и това състояние на сън е било използвано, за да го просветли по следния начин. Преди човешката душа да се въплъти за първи път в тяло, не е имало нощ, всички човешки същества са били просветлени. Сънят без сънища е бил състоянието, в което те са имали сетивни възприятия. По това време те вече не са имали такива. Способността е изчезнала и вместо това са имали способността да виждат обекти в общи очертания. Вътрешното възприятие е било загубено в същата степен, в която се е увеличило външното сетивно възприятие. Но сред адептите е било развито специално умение; те са научили това, което днес бихме нарекли окултно писане, или бихме могли да го наречем и окултна реч. Всички знаете, че има мантри, древни формулировки на молитви, и че звукът на думите има определено влияние. Това важи и за първите думи в Евангелието от Йоан. Когато се казва: „В първоначалното начало бе словото“, „оригиналът“ носи специфична стойност, която първоначално е била присъща на тези първи думи в Евангелието от Йоан като цяло. Всичко това е само сянка в сравнение със звуковите композиции, използвани в школите на адептите. Това е компенсирало способността за просветление, която хората са загубили. Те са били в състояние да получат това просветление в транс от друг човек, който е бил посветен. По този начин учениците получавали един вид изкуствено просветление от своите по-напреднали братя, за да видят отново духовете да работят, както преди, да работят в свят, който винаги е съществувал около тях, преди човешката душа да се е въплътила. Това били преживяванията, които учениците щяли да имат в туранската епоха; това били първите религиозни наставления; така са били обучавани на законите на космоса. Просветление от този вид би дало на хората формули и линейни рисунки, защото рисунките също биха имали влияние. Линия, следваща специфичен закон, би имала ефекта да научи хората на велики тайни на света. Ако нарисувате вихър за някого,Това беше нещо, което не би видял с отворени очи. Но ако вихърът му беше показан, докато беше в транс, или ако беше потупан, това би предизвикало доста специфични вътрешни реакции, например начина, по който растението се развива, докато не произведе семе, а след това от семето поникне ново растение. Такива формули и такива линии по-късно бяха предадени от адептските школи и дадени на народите от основателите на различните религии.

Колкото по-назад се връщаме, толкова повече душевният принцип, който е бил разпределен между отделните човешки същества, е единна душа. Когато отделните души са били разпределени, те са били затворени една от друга и след това са станали различни. В съня всички астрални тела все още са сходни едно с друго. През деня те изглеждат доста различно едно от друго. И така е било в това състояние на транс, в което астралните тела, на които са били дадени инструкции, са били наистина доста сходни. Следователно е било възможно да се предаде определена изначална мъдрост на всички тях. Но когато човешките същества вече не са били в състояние да получават мъдрост по този начин, учението в древна Индия е трябвало да бъде такова, каквото го е изисквало индийското тяло, в древна Персия - такова, каквото го е изисквало персийското тяло, и различно в Гърция, в Египет и сред древните германци. Външните физически тела са изисквали това, според различните влияния, които са били оказани върху тях. Основателите на оригиналните религии са придали учението си във формите, които сега познаваме от традицията като египетско херметично учение, учение на Заратустра и т.н.
Но във всички основни форми на истинските религии все още живее принципът, от който те са възникнали. Просветлението, дадено на човешките същества в по-ранни времена, е било нещо много различно от това, което може да се направи днес. Нещата са се предавали не чрез учение, а по жив начин. Тогава ученикът би се свързвал с учителя си по много по-интимен начин. Можете да си представите, че един вихър би предизвикал директен вътрешен отклик. Днес се предават понятия и нашите вътрешни реакции трябва да се разпалят от тези понятия. Но религиозните формули са възникнали точно от този начин на въздействие върху хората чрез самия живот. Седмократната природа на човека е едно от нещата, които са били известни в туранската школа на адептите. И тя все още съставлява скритите мисли в молитвата „Отче наш“ днес. Молитва „Отче наш“ отразява седмократната природа на човека.
Това би станало ясно на ученика на туранските адепти, като му се позволило да чуе гама, чиито седем звука представляват седемте части на човешкото същество, с показани определени цветове и гама от аромати. Принципът, който живее в седмократната хармония на гамата, би се превърнал във вътрешно преживяване; външните неща са били само средство за това. Основателите на великите религии след това вложили това в редица формули, най-великата от които е „Отче наш“, и всеки, който казва „Отче наш“, е повлиян от нея.
„Отче наш“ е молитва и като такава не е мантра. Тя ще има смисъл и след хиляди години, защото е мантра на мисълта. Ефектът от „Отче наш“ е бил вложен в мислите и точно както ние сме способни да смиламе храната, без физиолог да ни обяснява как работи храносмилателният процес, така и някой, който казва „Отче наш“, ще почувства ефекта от нея, дори и да не му бъде казано всичко за нея. Ефектът от „Отче наш“ е налице, защото се крие в силата на самите мисли. Съществува обаче

по-висше знание, което ще придаде на „Отче наш“ по-дълбок смисъл и никой не бива да го отхвърля. Това е пътят, по който са извървели религиозните истини. Вашите души, живеещи днес във вашите тела, някога са живели в общата божествена духовна субстанция и са били просветлени там в състояние на сомнамбулизъм. Без самосъзнание, те са били способни да възприемат божествените духовни сили в действие. След това душите са се въплътили. Старият начин на възприятие ставал все по-замъглен и накрая те вече не са били в състояние да създадат това състояние изкуствено, по начина, по който все още се е правело в туранската школа на адептите. Религиозните учения и формули, дошли от първоначалната мъдрост, която някога е създала света, са просто ехо на вътрешните отговори, които могат да се предават от един човек на друг. Мъдростта на Стария Завет е като нещо, изречено от първите и оригинални идеи, първоначалната мъдрост, която е в основата на всички неща, мъдрост, която вашата душа някога е имала. В бъдеще човешките същества ще имат това отново, тази мъдрост, която първоначално са имали в смътно, подобно на сън съзнание; но те ще я имат в ярко, ясно съзнателно осъзнаване, от душата. Човешките същества ще имат сегашните си ярки, ясни съзнателни умове, а също и просветление. Човечеството е трябвало да се откаже от първоначалното ясновидство, за да постигне самосъзнание, и с отслабването на това ясновидство, вътрешното самосъзнание се е развивало все повече и повече. След като то достигне своя връх, човекът ще е стигнал до последното си въплъщение, носейки старото ясновидство в себе си като плод на живота, който е и новопридобит елемент.
Често се чува фраза, че хората трябва постепенно да се изгубят в общо съзнание, че изкуплението се крие в загубата на сегашното им съзнателно осъзнаване и превръщането им в част от колективен ум и дух. Но не е така. Нашето самосъзнание, което някога изобщо не е съществувало, ще продължи да съществува след последното ни въплъщение. Всичко, което се е отделило от общата духовна субстанция, ще се събере отново. Можете да го визуализирате по следния начин: Първоначално сте имали бистра вода и тя е била абсорбирана от многото малки гъби. През този период на разделяне всичко в околната среда, което може да бъде поето, ще бъде поето. Всяка капчица придобива свой собствен специален цвят. Когато малките гъби се изсушат отново, всяка носи със себе си собствен цвят. Това е огромно разнообразие от цветове, блестящи, по-красиви, отколкото някога е можело да бъде преди. При завръщането си към колективния дух, всяко човешко същество носи със себе си своя собствена цветна нотка. Това е неговото индивидуално съзнателно осъзнаване, нещо, което никога не може да бъде загубено. Колективното съзнание ще бъде симфония на всички индивидуални съзнателни умове, хармония. Духовете, преминали през човешкия етап, свободно ще се обединят и ще бъдат едно цяло. Те ще продължат да бъдат много индивиди, но ще бъдат и едно цяло, защото искат да бъдат едно цяло, макар и да не са

принудени да бъдат. Всички са запазили съзнателния ум и чрез волята си всички се обединяват в едно осъзнато съзнание, което е едно цяло. Ето как трябва да мислим за началото и края на нашия настоящ световен процес.

Не трябва да използваме фрази, а да разглеждаме нещата такива, каквито са. Да говорим за „изгубване на себе си в общо съзнание“ е пантеистична фраза. Именно когато говорим от гледна точка на вечността, ще трябва да обмислим думи, които ще покажат, че човечеството не е съществувало напразно, че е имало значение във вселената. С други думи, някой, който изучава реалните факти в този свят, най-накрая ще си каже, че човекът е предопределен да допринесе, да придаде смисъл на този живот. В крайна сметка той ще трябва да постави парчето, което е спечелил за себе си, на олтара на божеството. И това създава тъкан, както е казано толкова красиво, която целият дух на земята тъче. Тя държи всички човешки „азове“, а Гьоте е говорил като истински посветен, когато е описал това като реален процес:

Аз се носим по вълната си
С тъкащо движение
Раждането и гроба,
Безграничен океан,
Непрестанно даряващ
вътък на живота,
Формира безкрайни,
Светещи и смесващи се,
Така работя върху бръмчащия стан на времето,
Животът, който облича божеството във възвишено.[94]

Божеството ще носи безсмъртната одежда, когато земята достигне своето завършване. Отделните човешки същества ще са изтъкали тъканта, докато са се издигали през своите индивидуални превъплъщения, винаги преминавайки през раждане и смърт.

16. Човешка биография и планетарна еволюция

Днес бих искал да ви разкажа още нещо и да разширя темата за човешката биография от последната ми лекция.[95]Можем да разгледаме някои по-фини аспекти и да добавим по нещо тук-там, което трябваше да бъде пропуснато в публичната лекция. Преди всичко бих искал да ви представя човешката биография като цяло, в цялото ѝ величие. Бих искал да ви покажа как човешките същества, такива, каквито ги имаме пред себе си днес, наистина са един вид микрокосмос, един малък свят. Всичко, което имаме около нас, не само на земята, но по някакъв начин и в звездното небе, е в нас, бидейки част от законите, които управляват нашата еволюция.

Може би си спомняте, че на няколко пъти по-рано е било споменавано, че нашата Земя трябва да премине през еволюция, подобна на тази на човешкото същество, че нашата Земя не винаги е била планетата, на която живеем днес, а че е прераждане, така да се каже, на по-ранни планети. Базирайки се на науката за духа, можем да кажем, че нашата Земя се е развила от планета, която я е предшествала, макар че това е било преди много години, и както казахме няколко пъти преди, тази планета се нарича „Луна“ от окултистите. Разбира се, тя по никакъв начин не бива да се бърка с нашата днешна Луна. Днешната Луна, спътник на нашата Земя, е вид пепел, която е била изхвърлена като ненужна за повече употреба. Бихте могли да видите как се развива предшественикът на нашата Земя, ако успеете да разбъркате всичко, което представляват днешната ни Земя и Луна, и всичко, което съдържат с душевни и духовни качества. Това би ви дало планета, която горе-долу би била предшественикът на нашата Земя, Луната. На онази Луна, от която постепенно се е развила нашата Земя, физическите човешки същества все още не са имали сегашната си форма. На Луната е живял един вид физически предшественик, но този предшественик все още е имал много животинска природа. Не бива да мислите, че днешният човек е присъствал в животно-човека на Луната. На древната Луна са ходили същества, които са имали животинска и човешка природа, по-висша от днешните бозайници, но по-нисша от днешните човешки същества. Душата, която човешките същества имат в себе си днес, все още не е присъствала в лунния човек. По онова време тя е обгръщала човешките същества, точно както днес те имат невидима аура около себе си.

Няколко пъти съм казвал, че човешкото астрално тяло напуска физическото тяло през нощта. В съня си то е свързано с физическото тяло само чрез астрална нишка в областта на далака, която може да бъде възприета от ясновидец. Далакът не само има физическа функция; той служи и за осигуряване на връзката между физическата част на човека и неговия дух и душа. Далакът е точката, където физическото тяло се свързва с астралното тяло. Именно поради това ще прочетете във всяка книга по анатомия, че всъщност не се знае много за далака. Той е един от

органите, които са на границата да бъдат физически органи. Астралното тяло, което в съня си е свързано с физическото тяло само чрез далака, работи за освобождаване на тялото от материя, създадена от умора. За ясновидеца спящият човек изглежда обвит в странен облак, който непрекъснато работи върху физическото тяло.

В лунното състояние на Земята, частта от човешкото същество, която днес е извън физическото тяло по време на сън, е била отвън през цялото време. Тя е била свързана с общия божествен дух на света. Част от духовността, обгръщаща Луната, се е отделила за човешките същества едва по време на земното съществуване. Окултистите наистина могат да кажат, че човешките същества са имали предшественик, който е бил животински по дух. Но ако приемем материалистичното мислене като единствения вид, който има валидност, днешният човек никога не би еволюирал от този предшественик. Принципът, който е действал върху човешките същества отвън, е трябвало да влезе в тях и да се развие, за да достигне по-късните етапи. Следователно одушевлението, за което се говори в мита за рая, наистина се е случило на Земята. Този мит за рая е нещо, което можете да приемете буквално в най-широк смисъл. Въздухът, който ни заобикаля днес, е бил истинското тяло на човешката душа на Луната. По това време въздухът е бил все още изцяло изпълнен с дух. Точно както днешната Земя е обгърната от физически въздух, така и Луната е била обгърната от нещо, което е било пълно с душевна субстанция. Сега ще разберете защо въздухът е станал бездушен и физически. Душата влезе в тялото: „И Бог вдъхна в ноздрите им дихание на живот; и човекът стана жива душа.“[96]Този райски мит съдържа най-дълбоката мъдрост.

На Луната, физическо тяло в космоса, човешкото същество следователно е било още много по-несъвършено като физическо същество и следователно всичко останало не е достигнало нивото, което има днес. Това лунно тяло е нещо, което също съм ви описвал няколко пъти преди. Нека си припомним как може да е изглеждало. Скали, почва, видът твърда земя, по която ходим днес, не е съществувал на Луната. Древната Луна като космическо тяло е била един вид полуживо същество. Представете си торфено блато, макар и с повече живот в него от днешния торф - растителна каша, ако щете, като може би спанак. Тази кашеста субстанция е съдържала дървесен материал. Вместо скалите, които имаме днес, на Луната е имало един вид дървесна основа, а над нея маса, която е била наполовина растение, наполовина камък. Върху нея са растели форми на живот, които са били по средата между растения и животни - бихме могли да кажем растително-животни. Днешните паразитни растения са потомци на растенията, които са живели на Луната, преди всичко имел. Той може да расте само върху други растения, защото е реликва, растение, което е израснало върху растителна основа на Луната. Ето защо имелът играе такава роля в популярните приказки.

Човешките същества са били на по-високо ниво на развитие от онези форми на живот, които са били наполовина растителни, наполовина животински. Ако Луната беше останала такава, каквато беше тогава, ако беше запазила всички тези неща, човешките души никога не биха могли да развият по-нататък животинско-човешкото същество на Луната, за да се превърнат в днешната човешка душа. Цялата субстанция на Луната не беше от вид, който би позволил на човешките същества да бъдат отведени по-нататък в своето развитие. За да се случи това, първо е било необходимо да се изхвърли материалът, който се намира в днешната ни Луна. Само това е направило възможно развитието на животинско-човешкото същество до днешния човек, използвайки материала на Земята. Така имаме предшественик на нашата Земя, който наричаме „планетата Луна". В него днешната ни Земя е била обединена със днешната Луна, която просто е била изхвърлена, за да се получи пречистената субстанция, която би направила възможно развитието на човешките същества в сегашната им форма.
По-назад във времето нашата Земя е била планета, която в окултната наука се нарича „Слънце", макар че отново не е била същата като днешното ни слънце. Ако смесите нашата настояща Земя, нашето настоящо слънце и нашата настояща луна, с всички същества и духове, които им принадлежат, ще получите по-ранната планета Слънце. Космически погледнато, слънцето е много по-напреднало същество от нашата Земя. То е обитавано от духове, които живеят постоянно в състояние, в което човешките същества се намират само когато са в деваканичния свят между смъртта и прераждането. Те са деваканични духове, които можем да наречем наши деваканични другари. Преди това те са преминали през етапите, през които човешките същества преминават днес. За да достигнат етапа на Слънцето, те от своя страна първо е трябвало да премахнат Луната от онова време, точно както днешната Земя по-късно е трябвало да премахне днешната Луна. Тя е трябвало да бъде премахната от Слънцето такова, каквото е било тогава, и след това планетата е напреднала до неподвижна звезда. Звездата не е неподвижна от самото начало. В действителност неподвижната звезда се е развила от планета. И нашата земя един ден ще бъде неподвижна звезда. Тогава тя също ще бъде слънце и обитателите на нашата земя ще съществуват в духа, както обитателите на слънцето съществуват днес. Първо обаче луната трябваше да бъде изгонена.
Това Слънце от своя страна е еволюирало от планета, която е толкова далечна, че днешното човечество не може лесно да си представи за нея. Това би изисквало високо ниво на посвещение. Тази планета се нарича „Сатурн". Тя е станала Слънце, Слънцето е станало Луна, а Луната е станала Земя. Земята ще се превърне в „Юпитер", Юпитер във „Венера", а Венера в планета, наречена „Вулкан".
Някой може да дойде и да попита: „Днес на небесата има Венера, а също и Юпитер. Как се отнасят помежду си всички тези планети?" Би било съвсем погрешна идея да мислим, че нашето днешно човечество някога е било на Сатурн, който е там в

космоса днес. Все едно да имаме шестгодишно дете и петдесетгодишен мъж преди нас и да мислим, че силите на детето някога могат да преминат към този мъж. Мъжът някога е бил шестгодишно дете, преминал е през абсолютно същия етап. И така е и с днешната планета Сатурн. Това няма нищо общо с еволюцията на Земята, а представлява етапа, на който Земята някога е била. Точно както петдесетгодишният мъж някога е бил това, което е шестгодишното момче днес, така и нашата Земя някога е била в състояние, подобно на днешния Сатурн, днешното слънце и днешната луна. Но ако погледнете днешната Венера, това е състоянието, в което Земята ще бъде в бъдеще. Земята ще бъде в това състояние един ден. Планетата Венера не е просто някакво небесно тяло, което човекът ще обитава един ден; не, Земята един ден ще бъде Венера. Това са общи термини, представляващи специфичните етапи, достигнати от една планета.
В днешния си вид, човешките същества се състоят от физическо тяло, което съдържа същите вещества като целия минерален свят. Те имат също етерно тяло, което имат и растенията, астрално тяло, което имат и животните, и Аз. Ако се върнем към древен Сатурн, човешките същества – нашите физически предци – са имали само потенциал за физическо тяло. Потенциалът за етерно тяло е добавен на Слънцето, потенциалът за астрално тяло – на Луната, а Азът е еволюирал на Земята. Това е смисълът на тези последователни етапи на развитие.
На древен Сатурн не е съществувало нищо, което би било подобно на днешното физическо човешко тяло. Когато Сатурн е бил най-плътният си, е било следното. Когато говоря, аз карам въздуха да се движи във вълново движение. Ако не е нужно да чувате какво казвам, ако можех да карам въздуха да се движи, без да говоря, щяхте да можете да видите вълновите движения на думите ми – съвсем специфични движения във въздуха – щяхте да видите образи на думите ми. Ако имахте контекста, щяхте да можете да видите от тези вълни какво съм казвал. Думите ми са причината въздухът да се движи тук. Сега само си представете, че сте успели да замразите въздушните вълни в един момент. Тогава думите ми щяха да паднат на земята, щяхте да имате нещо като черупки от стриди на земята и щяхте да можете да видите формите на думите ми във въздуха, който е станал твърд. Ето горе-долу как трябва да визуализирате човешкото тяло, животинските тела, растенията и минералните кристали на Сатурн – разтворени от тяхната неподвижност и във въздухоподобно състояние. Защото на древен Сатурн всичко това е живяло само като издигаща се, кипяща маса въздух. Днешният кристал е кипяща материя на Сатурн, която е станала твърда. Същото е и с растенията и животните, които са съществували на древен Сатурн като вълнови движения в светлата, фина материя на Сатурн. Беше сякаш висши духове говореха за всички растения, същества и минерали в материята на Сатурн, точно както аз създавам вълни във въздуха, говорейки сега. Творческите духове на Сатурн приведоха

материята на Сатурн във вътрешно движение и те бяха предшествениците на по-късните растителни, животински и човешки тела.
Това беше началото на нашата еволюция – „В началото бе словото“. Словото прозвуча през материята на Сатурн и цялото творение беше вълнови движения в тази материя на Сатурн. Помислете за фигурите на Хладни за аналогия. Ако вземете месингова плоча, поръсена с фин пясък или прах, и я накарате да звучи, използвайки лък за цигулка, ще получите всякакви фигури върху плочата. Това е така, защото сте държали плочата неподвижно и сте свирили с лъка срещу нея. Движението на лъка създава звук със специфични вълни и линии. Прахът остава върху части от плочата, които не поемат вълновото движение и се отърсва другаде. Можете да предизвикате фигурите от тоналния цвят, така да се каже, точно както някога – чрез „словото“ в началото – те са били изговорени в материята. На материята е била дадена вътрешна форма и организация според законите на звуковите вълни. И малко по малко от звуковите вълни са възникнали твърди тела. На Слънцето е добавено етерното тяло, изпълвайки с дух част от формите, еволюирали на Сатурн. Така изпълнената с дух форма еволюирала до вид растително съществуване. На Луната е добавено астралното тяло. Тук формите на живот са се развили до вид животинско съществуване. На Земята тогава е настъпило одушевлението с Аза. Човечеството обаче би могло да се появи на Земята само ако предшественикът на Земята се е освободил от това, което днес се е превърнало във физическа лунна материя. Някои съставки ще трябва да бъдат премахнати от Земята с продължаването на еволюцията, за да може човекът да еволюира до съществуване на Юпитер, Венера и Вулкан.
Трябва да сте наясно, че в окултизма се прави внимателно разграничение между първата и втората половина на земния етап, защото в първата си половина Земята е преминала през Марс. Тогава е бил събран потенциалът за производство на топла, червена кръв. Съдържанието на желязо в Земята идва от Марс, а включването на желязо в кръвта идва от това преминаване през Марс. Посветените в древна Гърция и Рим, които са знаели, че на човечеството е даден елементът на смелост, на агресивност, с желязото, следователно са наричали Марс бог на войната. Имената, които астрономите дават на новооткритите звезди днес, се избират по желание. В онези дни името все още се е възприемало като нещо, взето от природата на нещото. Смелата природа на душата по този начин е свързана със силите, които Земята дължи на Марс. Следователно на Марс е дадено името на бога на войната заради качеството на смелостта. Втората половина на земния етап, от друга страна, е все повече и повече свързана със силите, които Земята един ден ще дължи на Меркурий. Връзката между Земята и Меркурий обаче е от по-духовен характер. Следват различните етапи на нашата планета – Сатурн, Слънце, Луна, Марс (защото това мощно влияние е идвало оттам), след това Меркурий, Юпитер, Венера и Вулкан. Това се изразява в последователността от делнични дни. Посветените са се

позовавали на последователността от земни превъплъщения в имената, които са давали на делничните дни. Трябва да започнете със събота, която е била денят на Сатурн. На английски все още се нарича Saturday, на холандски *Zaterdag* . *След това идва неделя, понеделник и денят на Марс, mardi* на френски; Ziu е бил богът на войната на старонемски, откъдето идва и „денят на Ziu“, на английски Tuesday. Сряда е по-екзотерично име на немски (Mittwoch = среда на седмицата, преводач). Древните са го наричали ден на Меркурий, mercredi на френски, *Wotanstag* на немски – защото Вотан е дух на Меркурий – *Woensdag* на холандски, сряда на английски. След това имаме ден на Юпитер, на френски *jeudi* . За германците Юпитер е бил Donar, гръмовержецът, откъдето идва и *Donnerstag* . След това дойде денят на Венера, френският *vendredi* , немският *Freyatag* . И тогава всичко започва отначало, като Вулкан е нов етап на Сатурн.
Човешкото тяло до известна степен също е преминало през всичко, което ви описах. Следите от движение, които са съществували на Сатурн, сега са вълнови движения във физическото тяло. Развитието на физическото тяло през първите седем години е вид повторение на съществуването на Сатурн, поради което окултистите наричат периода от 1-ва до 7-ма година от живота, т.е. до смяната на зъбите, период на съществуване на Сатурн. Там действат същите сили, които едва са започвали да бъдат възможни по времето, когато човешките същества са се развивали само във физическото си тяло на Сатурн. Тогава се е родило етерното тяло и с него силите, свързани със слънчевото съществуване. Периодът от 7-ма до 14-та или 16-та година, когато тези сили са активни, следователно се нарича наше слънчево съществуване. Трябва да разберете, че всички сили, които са присъствали в човешкото същество на слънчевия етап, се проявяват като жизнени сили, разцъфтяващи, т.е. като слънчеви сили, и се развиват през периода от смяната на зъбите до половата зрялост. Това не е без значение, защото ще започнете да разбирате нещо за начина, по който тези човешки сили се отнасят към днешните форми на съответните звезди, едва ако си спомните за времето, когато самата Земя е била подобна звезда. Силите, действащи в детето до 7-мата година, също се отнасят към днешния Сатурн. Тук виждате първото вътрешно семе на широко разпространената и огромна мъдрост, която е достигнала до нас като астрология от времената на истински великите посветени, наука, която днес вече не се разбира. Тъй като съществува тази вътрешна връзка между Сатурн и детските години, сега можете да разберете как тези неща са вътрешно свързани. Можете също така да видите как силите на самото Слънце са изчезнали. Развитието, което ще бъде важно за човешкото същество по-късно, е завършено с Луната и Земята. Принципите на формата са особено важни за човешкото развитие от 7-мата година до полова зрялост. Това от своя страна ще ви даде правилната представа, за да осъзнаете колко изключително важно е, що се отнася до етерното им тяло, децата да имат по-дълбока връзка с „духовното слънце“, както го наричат, точно в този момент.

Ето по-езотеричната връзка между нещата, за които говорих в публичната си лекция. Не забравяйте преди всичко, че е особено важно да се даде на децата чувство за красота в този момент. Ако не им се даде чувство за красота в този момент, това не може да се компенсира по-късно, защото дотогава ще са влезли в действие съвсем други сили. Този период е свързан с чувство за светлина и сянка и не можете да направите по-добре от това да научите детето си да има чувство за светлина и сянка. Познавам един доста известен историк на изкуството...[97]веднъж се оплака горчиво: „Трябва да изнасям лекции по история на изкуството. Когато се опитвам да накарам хората да разберат, като им показвам картини, те нямат никаква представа. Младите хора идват от гимназията и нямат усет за светлина и сянка; те дори не могат да разберат защо ръката е скъсена. Човек би могъл да гради върху светлина и сянка в най-широк смисъл, но хората не са много склонни да се заемат с това.“

Хората могат да развият чувство за красота само ако разберат какво прави Слънцето толкова красиво на земята, духовните дела на Слънцето. Това е много важно. Слънчевите духове живеят като божествени духове. Поради това е необходимо и религиозното развитие да започне от този момент. Това е свързано с развитието на човешкото етерно тяло. Точно както Слънцето успя да изведе своите обитатели до нивото на духове в хода на космическата еволюция, така и учителите могат да събудят възприемчивост, чувство за чисто духовния и религиозен елемент у децата между смяната на зъбите и половата зрялост, защото това е времето, когато слънчевото тяло се развива свободно във всички посоки.

От 14-та до 21-ва или 23-та година имате човешко лунно съществуване, като най-вече астралното тяло се разгръща. Това е периодът, в който импулсите, с които трябва да се борим, са склонни да се проявяват; всичко, което не може да бъде пречистено, трябва да бъде отхвърлено. Излизат неща, които понякога наистина трябва да бъдат третирани като лунна пепел; нещата наистина трябва да бъдат отхвърлени, както се случи с Луната.

Наистина бихме могли да се вгледаме по-задълбочено в това време и бихме видели колко дълбоко е свързан човекът с целия свят. Бихме видели как, тъй като човечеството не е способно да изгони определени сили, които всъщност са лунни сили, се развиват ужасни болести, наречени преждевременна деменция, лудост на младите. Това е специфично явление, със симптоми с определен характер, които показват как се прикрепя към астралното тяло, което е в процес на еволюция извън етерното тяло. Опитайте се да наблюдавате някой, който изпада в преждевременна деменция по време на пубертета. Получавате специфични симптоми, които показват подчертана склонност към повтаряне на нещата. Астралното тяло често е много ярко, но начинът, по който астралното тяло трябва да се свързва с етерното тяло, е в разстройство. Така че, ако попитате такъв човек: „Колко е 5 по 6?“, той ще каже: „30.“ „Колко е 7 по 8?“, „30.“ „Колко е 6 по 9?“, „30.“ И така нататък, винаги 30.

Паметта сякаш се обърква и можете да си представите, че той не може да излезе от стадия на етерно тяло и не може да позволи на стадия на Луната да се развие в него. Такива аспекти ни позволяват да погледнем много дълбоко в микрокосмоса.
От 21-вата до 28-мата или 30-тата година от живота си човешките същества имат своето марсово съществуване. Това е наистина времето, когато смелият характер на човек се развива чрез кръвната сфера. Неслучайно хората са създадени да служат на Марс точно в тези години. До известна степен тези неща се случват инстинктивно. Много от това е и традиция, основана на неща, които хората са знаели в духа преди.
След това идват периоди на подготовка за бъдещи епохи. Тъй като душата е все повече и повече оставяна на себе си, тя инициира процес в човешкото същество, който ще се случи в космически мащаб със земята. Нещо ще падне от земята, за да може да се издигне по-високо, до Юпитер. И човечеството започва с този процес днес. И тук човешкото същество е микрокосмос. Нещо се отделя вътрешно и се развива до вътрешната свобода, която наричаме съществуване на Меркурий. Това достига своя връх на 35-ата година. Говорим за средна възраст, точно както 70-ата година е била наречена патриархална епоха, не без основание. Така човешките същества получават своята независимост на 35-ата си година. Те навлизат във възрастта, в която не просто учат нещата, а ги консолидират и укрепват вътрешно. С укрепването на волята, човешкото тяло е оставено на себе си и вътрешният живот се консолидира. Сега хората стават съветници на другите около тях. Техните възгледи сега имат стойност за другите. Преди те трябваше да следват света; сега светът може да ги следва. Това е важно, защото в това отношение се извършват много грехове. Хората най-вече си вредят, ако започнат да дават съвети, преди да са достигнали зряла възраст, средата на живота си. Те няма да си създадат толкова много препятствия, ако се чувстват просто като ученици, предаващи чутото, но ще го направят, ако представят всякакви неща като свои. Това наистина ще направи най-добрите им способности неефективни. Знанието може да се придобие по-рано, но мъдростта е нещо, което трябва да се развие вътрешно. Знанието е нещо, което човек първо трябва да събере и което след това може да се превърне в мъдрост.
Ерата на Юпитер започва с 49-тата година. Душата расте още по-свободна вътрешно, като оставя тялото си още повече на себе си и развива нещо в себе си, което съдържа най-добрите сили за преход към ерата на Венера, която започва на 63-тата или 64-тата година. Вътрешният живот тогава се е консолидирал до точката, в която индивидите може би са се освободили от всякакъв егоизъм, ако развитието им е вървяло добре. Тогава те имат само любов към всичко, което е на света. Те вече не искат да имат нищо за себе си, а са тук за другите. Днес човешките същества развиват само началото на това, така че е трудно да се говори за него.
В науката за духа говорим за седем етапа в биографията. Това показва и как човекът се разглежда като микрокосмос, гледайки назад към отминала космическа

епоха и сочейки към бъдещо развитие. Човешките същества се раждат от вселената, а не само от миналото, защото цялото им развитие има и пророческа нотка, нещо, което сочи към бъдещето. И това, което ще се случи един ден в космоса, вече се случва днес в човешкия живот. Следователно не е съвсем погрешно да се каже, че наистина опознаваме себе си, когато опознаем световната еволюция. Оставяйки въображението си да се рее от Сатурн до Венера, виждаме в макрокосмоса това, което се случва и в нашия собствен живот. Ето как човечеството е свързано с целия космос. Ако мислите за човешките същества, такива, каквито са сега, с техните органи, разпръснати в космоса, ще имате представа, която може да се намери и в древен централноевропейски мит. Той разказва, че целият свят е създаден от гиганта Имир - небесният свод от черепа им, реките от кръвта им, планините от костите им и т.н. Митовете за Озирис и Дионис разказват подобна история. Но когато говорим за първоначалния човек като така разделен, това не означава нищо друго, освен че целият космос може да бъде открит в човека и когато човешките същества влязат в космоса, те намират там собственото си съществуване в силно увеличена форма. Трябва да разширим собственото си прозрение, за да го направим космическо, а не да се задълбочаваме в самоанализ. Точно както виждаме себе си в тялото, в което са концентрирани душата и духът ни, така можем да погледнем и към голямото тяло, което е широко разпространеният образ на нашето собствено тяло, виждайки го като божествено тяло, образ на космическия дух. В себевъзприятието си ние по този начин имаме възприятие за света и за Бога. Така човекът се ражда от божествеността и, постигайки прозрение, може постепенно да се върне отново към божествеността. Влизането в космоса и отварянето на космическото съществуване с всички сили на човешката душа - това е настроението, което може да дойде при нас и от науката за духа. Чрез нея човешките същества се учат да виждат света като великото тяло на божествеността и научават как азът се е развил от това тяло. Ако се научим първо да усещаме това в сърцата си, след като сме го придобили чрез науката за духа, това вътрешно чувство най-накрая ще се трансформира в чувство за битие с Бога. Макар и все още далеч, това чувство, това вътрешно преживяване, ще бъде завършването на това, което човешките същества могат да научат, като разглеждат света в светлината на духовната наука.

17. Значението в световната история на кръвта, течаща на кръста

В понеделник, Великден, искам да ви говоря за Мистерията на Голгота. Днес може би ще се подготвим малко за това. Това, което ще кажа днес, ще се отнася главно до един пасаж от Новия завет, който много хора намират за невъзможен или поне труден за разбиране. Най-малкото е лесно да се види, че хората не възприемат тези думи като дълбокия смисъл, който със сигурност би трябвало да им се придаде, ако човек обмисли езотеричното християнство. От друга гледна точка, тези думи ще ни отведат още по-дълбоко в духа и смисъла на християнството. Това са думи, които познавате добре: „Всякакъв грях и хула ще се прости на човека; но хулата против Светия Дух няма да му се прости.“[98]

Такива думи наистина ни казват смисъла на мисията, дадена на християнството, и по същество единственият подходящ инструмент, който да ни помогне да разкрием дълбокия им смисъл, е светогледът, придобит чрез науката за духа. Тези, които стигнат до този светоглед, ще трябва да свикнат да опознават великата световна мисия на духовно-научното движение от много различни гледни точки. Светът ще трябва все повече да осъзнава, че това движение очевидно не съществува, за да се основава някаква нова вяра, камо ли нова секта или нещо подобно. Времената, когато в хода на човешката еволюция можеха да се основават нови вери и нови специални религии, са отминали. Бъдещето на религиозното развитие е в превръщането на съществуващите религии в една велика религия за целия човешки род. Движението за духовно прозрение няма за цел да проповядва нова религия. То просто иска да бъде инструмент за получаване на прозрение за дълбоките религиозни истини, съдържащи се в оригиналните религиозни писания.

Казвал съм няколко пъти преди, че днес в богословските и други религиозни среди е тенденцията религиозните истини да се свеждат до нещо обичайно и да не се приемат достатъчно дълбоко. Помислете само колко е било приятно на хората да смятат Христос Исус за „простия човек от Назарет“.[99]фигура, която хората със сигурност с удоволствие считат за един от великите идеали на човечеството, като Сократ, Платон, Гьоте или Шилер, но не искат да я поставят твърде далеч отвъд нивото на обикновената човечност. Хората никога не се сещат да се запитат днес дали не е вярно, че нещо, което е надхвърляло цялата обикновена човечност, е живяло в тялото на Исус от Назарет. Съвременното човечество сякаш е отишло далеч отвъд този древен гностичен въпрос. Намерението е било да се призове цялата човешка мъдрост, за да се разбере какво наистина се е случило през първата година от нашето време. И затова хората са доволни да обхванат една истина, толкова голяма, колкото греха срещу Светия Дух, в няколко моралистични фрази, няколко доста банални думи.

Но оригиналните религиозни писания не съществуват, за да бъдат обяснени с банални термини. Няма достатъчно дълбока дълбочина и няма достатъчно мъдра мъдрост, за да премахне завесата, която ги покрива. Важно е също така да не добавяме нищо, когато се стремим да разберем дълбокия смисъл. Това не е твърде трудно за неакадемичен, ненаучен човек; но е вярно и че религиозният документ е толкова дълбок, че никоя мъдрост не е достатъчна, за да разгадае напълно значението му. Никой ум не е толкова прост, че да не може да получи велики и възвишени впечатления от истинските оригинални религиозни писания. Нито пък мъдростта някога бива да се счита за толкова възвишена, че да надхвърля границите на истински религиозен документ. Това е гледната точка и това са убежденията, от които ще разгледаме тези думи.
Нека първо да си изясним какво се разбира под Светия Дух в истинското езотерично християнство и какво се разбира под другите два аспекта на божеството - Синът, Словото или Логосът и Отецът. Би било погрешно да се опитваме да проникнем в подобни неща чрез спекулации или размишления върху тях. Те не съществуват, за да може някой да им вложи каквото и да е значение. Значението е дадено от хора, наречени християнски посветени, и ние трябва да се ръководим от нещата, преподавани в техните училища. Следователно е погрешно да приемаме Библията повърхностно, спекулирайки за значението на един или друг пасаж. Истинският окултист никога не би направил това. Той подхожда към нещата по различен начин, защото знае, че е имало езотерични християнски посветителни училища, където е бил преподаван дълбокият смисъл на оригиналните християнски писания. Той никога не е бил преподаван по друг начин и затова няма различни гледни точки по отношение на него.
Ако има едно нещо, с което искаме да се ръководим, нещо, което в това отношение може би е излязло най-силно на повърхността на външната история, то е великото езотерично християнско училище, основано от самия апостол Павел в Атина, училището на Дионисий Ареопагит.[100]Академиците започнаха да говорят за псевдо-Дионисий, защото писанията, носещи неговото име, могат да бъдат проследени едва до VI век. Академиците не могат да знаят истината в това отношение, освен ако не осъзнаят, че обичаите са се променили драстично през вековете. Днес някой, който има блестяща идея, няма търпение да я запише на хартия и да я отпечата, за да може да се разпространи по света. В по-ранни времена е било обичайно най-свещените истини да се пазят внимателно от широката общественост, а не да се бомбардират хората с тях. Единствените хора, на които е било позволено да приемат тези истини, са били хора, които човек е познавал и които са дали доказателства, че ще ги приемат по достоен начин, имайки чувство за истинност. Първоначално те са се предавали само от уста на уста, защото намерението е било всеки, който предава такива истини или дори разкрива фактите, свързани с тях, пред очите на своите ученици, да позволява на думите да проникнат само в

истински чувства, в топли сърца, които са наистина живи. Учениците в тези училища е трябвало да развият определено настроение, определено отношение към най-възвишените истини.

Днес хората смятат, че една истина може да бъде възприета независимо от настроението. Това не е критика – това е част от еволюцията. В онези дни хората са имали различно мнение. Тогава е имало значение дали човек е възприел математическа или физическа истина в едно или друго настроение. Хората са разбирали, че това настроение е важно и дори най-простите истини, които в крайна сметка също разкриват истини, са били възприемани във възвишено настроение. Те са били възприемани като откровение на божествения космически дух. Дори математическите истини, представляващи божествените откровения, свързани с пространството, са били възприемани в това настроение. Училището е било много загрижено за създаването на правилното отношение, правилната сфера на чувствата.

В училището на Павел също най-възвишените истини били разкривани само след старателна подготовка. Докато Павел проповядвал на света като цяло, неговите ученици преминавали през своите езотерични преживявания в Атина. Духът на това училище се е запазил през дълги периоди от време и поради това човекът, който е носил езотеричната истина, винаги е бил наричан едно и също име. Атинското училище е съществувало векове наред и най-висшият от учителите винаги е бил наричан Дионисий. Ето защо този, който е записвал нещата през VI век, когато писането е станало по-скоро обичайно, също е носил това име. Трябва да знаете това, за да разберете какво означава това за училището на Дионисий.

Нека сега разгледаме трите думи „Отец“, „Син“ и „Дух“ в истински християнския смисъл. Разгледахме какво се крие зад тези думи от друга гледна точка, когато говорихме за молитвата „Отче наш“.[101]След това стигнахме дотам да видим какво говори за божественото в трите висши принципа на човешката природа – атман, будхи, манас. Чухме, че тези три висши принципа на човешката природа са свързани с думите „име“, „царство“ и „воля“ в молитвата „Отче наш“. Днес ще разгледаме тези три човешки принципа от друга гледна точка, както е правено в езотеричното християнско учение. Нека накратко си припомним връзката между нисшата и висшата природа на човека. В това християнско посвещение винаги се е учело, че човекът се състои от физическо тяло, етерно или жизнено тяло и астрално тяло и че Азът живее в тези три човешки тела като най-съкровената част от същностната човешка природа. Това беше „свещената тетрада“, за която хората са говорили в миналото – физическо тяло, етерно или жизнено тяло, астрално тяло и Аз.

Също така разбрахме, че трите тела се трансформират от Аз-а в хода на човешката еволюция. Видяхме, че Аз-ът трябва първо да трансформира астралното тяло, носител на афекти, импулси, страсти и вътрешни реакции. Можем да наречем това

астрално тяло също тяло на осъзнаването. Езотеричното християнско учение е, че Аз-ът има задачата постепенно да усъвършенства и пречиства астралното тяло. И толкова част от астралното тяло в човек, колкото е било по този начин пречистено, пречистено и подобрено, се нарича „свети дух“ в този човек в езотерични християнски термини. За да използваме теософски термини, бихме могли да кажем също, че частта от астралното тяло, която е била пречистена чрез Аз-а, в езотерични християнски термини се нарича „частта от астралното тяло, която е била обзета от светия дух“.

Знаем също, че Азът влияе на етера или жизненото тяло, за да го трансформира, подобри и пречисти. Докато в ежедневния материален и нематериален живот нашият морален културен живот облагородява астралното тяло, само нещата, които хората възприемат чрез религията и изкуството – усещайки вечното във времевата форма – ще променят и подобрят етерното тяло. Импулсите, които идват от изкуствата, са по-мощни от моралното учение, по-мощни от живота на правата и управлението сред човешките същества, защото вечното, безсмъртното проблясва в истинско произведение на изкуството. Религиозните импулси имат най-мощно влияние върху етерното тяло. Под това влияние част от етерното тяло се диференцира и се трансформира в будхи, логос, слово. Това е известно като „Христос“ в езотеричното християнско учение.

Едно нещо, което винаги трябва да имаме предвид, когато разглеждаме тези неща, е, че с науката за духа ние не преследваме някаква сива теория, нито нещо откъснато от света и чуждо на живота. Ние търсим елемента в духа, чрез който можем да окажем пряко облагородяващо и пречистващо влияние върху тези тела. Трябва да можем да схванем духовния принцип, да го живеем и да го оживим. Само тогава можем да позволим на прозренията, получени в царството на духа, да текат през целия живот, от момент на момент, и да го направим духовен. Това е практическо възприятие на духа. Не става въпрос за обмисляне на нещата, а за това да позволим на духа да се влее в нашата цивилизация. И затова е уместно и правилно, когато говорим за трансформацията на телата, да обърнем внимание на практически аспект, а именно какво всъщност е предназначено да ни предаде съзерцанието на подобни пасажи.

Когато сте в обикновен живот със съзнателния си ум, разхождате се по улиците и пресичате пазарния площад, оставяйки житейските влияния и впечатления да дойдат при вас, нещата, които откривате там, ще бъдат само част от цялостното ви преживяване. Ако не вземем предвид това, никога няма да разберем живота и може би няма да успеем да възприемем някои важни тайни на най-всекидневието ни. Някой, който търси прозрение в духа, трябва да гледа по-дълбоко, отколкото някой друг би могъл да види с обикновените средства, които нашата цивилизация предоставя днес. Нашите различни тела, етерното и астралното тяло, се различават и по това, че външният свят им влияе по различни начини. Всичко, което приемате

съзнателно, обръщайки му внимание, познавайки го, докато минавате покрай него в живота, така че да достигне до осъзнаване, всичко, което виждате навън или в стаята си, което прави впечатление върху астралното тяло, създава вълни и движения в астралното тяло. Окултистът е способен да възприеме всичко, което преживявате с пълно осъзнаване, като наблюдава движенията и теченията и всичко, което се проявява в астралното тяло.

Тук можете да видите безкрайното значение на нещо, което хората всъщност изобщо не вземат предвид в съзнанието си. Под повърхността на нашата цивилизация нещата непрекъснато влияят на съвременните човешки сетива, действайки директно върху етерното тяло, което заобикаля астралното тяло и извиквайки образи, които имат трайно значение. Под повърхността на нашата цивилизация такива неща непрекъснато ни влияят. И тук науката за духа трябва да насочи вниманието към по-фините елементи, които се намират под нашата цивилизация, и трябва да покаже как може да се постигне прозрение за ежедневието чрез прозрение за света на духа.

Просто е така. Хората от една епоха мислят и правят нещата много различно от тези от друга. Ако първите произвеждат ужасно лоши плакати и шеговити списания, които се фокусират единствено върху низки неща, чиста чувственост и пресметнат сензационализъм, а вторите нямат такива списания, това отразява за окултиста нещата, които живеят в техните наклонности и като цяло също темпераменти и черти на характера. Дори съвестта отразява скритите влияния върху човешките същества. Ако искахме да изучаваме съвестта, а също и темперамента, настроението и наклонностите на централноевропейците или европейците като цяло през 12-ти, 13-ти и 14-ти век, действайки чрез окултни методи, ще трябва да се върнем към стиловете на сгради, вида картини и други културни елементи, които са били около хората по онова време. Човек би бил в много различно настроение, разхождайки се по улици, където всичко, което се вижда отляво и отдясно, е свързано с вътрешния живот, от настроението, което имате днес, когато пресичате пазарния площад и виждате съвсем различни неща около себе си. Със сигурност не бива да пренебрегваме нещата, които живеят по-дълбоко от съзнателното осъзнаване, защото самите импулси, свързани с основните периоди на човешката цивилизация, имат дълбоко влияние. И затова не бива да подценяваме всички неща, присъстващи под днешната ни цивилизация, които са като тези, които току-що споменах, защото там се крият истинските и реални основи на материалните чувства и вътрешни реакции. Там трябва да ги търсим. И затова хората не бива просто да смятат някого за реакционер, когато искат, от по-дълбока гледна точка, благородството и значимостта да се изразят именно в тези неща, които имат толкова дълбоко влияние върху човешката душа и дори чак до формиращите сили на етерното тяло.

Както виждате, следователно, има начин да се гледа на нещата, при който човек не се ръководи от предразсъдъците на епохата, а от духовни истини. И ако разширим този начин на гледане на нещата и до вредните елементи в ежедневната ни среда, които пораждат материалистически възгледи, без хората да са им обърнали истинско внимание, мислите ли, че ще стигнем далеч с теории и учения, освен ако тези теории и учения не стигнат чак дотук? Ако знаете как по-възвишените учения в християнското мислене са се отразили в картините, няма да се изненадате, че те са се отразявали и в нещата, които са били около хората през цялото време, дори и да не са фокусирали вниманието си върху тях.
Нека сега разгледаме принципа, който в християнската езотерика е наричан „Отецът“. Знаем, че не само астралното тяло, но и етерното тяло, и физическото тяло се трансформират чрез Аза. Те се трансформират несъзнателно от хората, но съзнателно от езотерик, окултист или някой, преминаващ езотерично обучение. Всичко, което влияе само на астралното тяло, е просто подготовка за същинското езотерично или окултно обучение. Окултното обучение започва, когато се научим да работим в етерното или жизненото тяло, когато човешкото същество е способно, чрез инструкциите, дадени от окултния учител, да трансформира темпераментите, наклонностите и навиците си, превръщайки се по този начин в различен човек. Само това ще даде прозрение за истинския висш свят – че човекът се променя. Можете да изучавате теорията на физиката и това ще повлияе само на вашето астрално тяло. Можете да научите всякакви неща и те ще повлияят само на астралното тяло. Само когато ученията имат такава сила, че са способни да трансформират човешкото същество, отвътре се развиват органи, които ни позволяват да погледнем към висшия свят. Тогава етерното тяло се трансформира, както и физическото тяло. И тъй като трансформацията на физическото тяло идва от процеса на дишане, внасяйки ритъм в дишането, физическо тяло, осветено от съзнателно осъзнаване, се нарича атман. Християнският езотеричен термин е „Отецът“.
В рамките на християнския езотеризъм трябва да правим разлика между Светия Дух – Христос има толкова от Светия Дух в себе си, колкото е облагородил астралното си тяло; Сина, Логоса, Словото – Христос има толкова от сина, Логоса, словото в себе си, колкото е преобразил етерното тяло; и трето, Отца – Христос има толкова от Отца в себе си (само посветен може съзнателно да има Отца в себе си), колкото е преобразил физическото тяло, правейки го вечно.
За да разберем греха или богохулството срещу Светия Дух, Сина или Отца и да научим християнския начин да казваме тези неща, трябва да си припомним мисията на християнството, както са я виждали езотеричните християнски учители. В някои случаи съм казвал, че по-дълбоката мисия на християнството е дадена в думите: „Ако дойде при Мен някой, който не презира баща си и майка си, жена си и децата си, братята си и сестрите си, както и собствения си живот, носещ душата, той не

може да бъде Мой ученик.“[102]Марк го е казал и с други думи: „Майка Му и братята Му дойдоха, застанаха отвън и изпратиха да Го повикат. А около Него седеше народ. И когато Му казаха: Вижте майка Ти, братята Ти и сестрите Ти са отвън и Те търсят? Той им отговори: Коя е майка Ми и кои са братята Ми? Като погледна седящите наоколо, каза: Ето майка Ми и братята Ми. Който изпълнява Божията воля, е брат Ми и сестра Ми и майка Ми.“ В Евангелието от Лука също намираме: „Майка Ми и братя Ми са онези, които слушат Божието слово и го изпълняват.“

Такива думи говорят за истинската мисия на християнството. Можем да ги разберем, ако разгледаме еволюцията на човешката раса, а това ще бъде и най-добрата възможна подготовка за обсъждането ни на Мистерията на Голгота следващия понеделник.

Връщайки се дълго назад в човешката история, стигаме до време, което наричаме Лемурийска епоха. Както знаете, връщаме се през атлантските времена до Лемурийската епоха. Там откриваме четиричленното човешко същество, за което можем да кажем, че е било наполовина животно, човешко същество, което е имало четири тела - физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и потенциал за Аз - но все още не е било в състояние да извършва каквато и да е работа върху трите външни тела. Защото силата, от която човешките същества се нуждаят, за да работят върху външните си тела по гореспоменатия начин, първо е трябвало да влезе в тези съдове за истинската същностна природа на човека. Азът, какъвто го познавате днес, забулващ вашата душа, вашата най-дълбока природа, която вече съдържа толкова от трите външни тела, колкото е била трансформирана - това тогава все още не е съществувало, то все още е чакало да влезе в процеса на еволюция. Азът все още е било кухо пространство, което би поело това, което днес е нашата най-дълбока, най-съкровена част, нашата безсмъртна част, както я наричаме, която преминава през всички въплъщения и може да си отиде със Земята, когато тя влезе в различно планетарно съществуване. Това е слязло в човешкия съд по това време. Преди това то е било в ръцете на божеството, част от божествената природа.

В предишен случай ви дадох картина за начина, по който човекът е бил одушевяван по онова време, като божествената капка е била излята във всеки отделен човешки съд. След това казах, че човек може да вземе чаша вода - в нея има много капки, маса от течност. След това можем да вземем хиляда малки гъбички и да оставим всяка да поеме по една капка вода. След това сме взели много капки от чашата и нещо, което е било обединено в чашата, след това е било разпределено между всички малки гъбички. Нещо, което сега е в нас и преди е било в ръцете на божеството като в елемент, където всичко се е вляло в едно, се е разпределило по онова време между отделните човешки тела, така че днес всяко има капка от тази божествена субстанция в себе си. Този елемент, който дотогава е бил част от общата божествена природа, по този начин се е индивидуализирал. Точно както десетте ми пръста са част от моя организъм, така и душите, които са в човешките

тела днес, са част от божеството. И точно както всеки пръст би се индивидуализирал, всеки пръст би получил свой собствен живот, ако се обгради с други външни елементи, така и капките, почиващи под пазителите на божеството, се превърнаха в човешка вътрешна природа.
Тези човешки вътрешни същности са живели в човешките тела, които са били подготвени за тях по онова време. Човешките тела са изглеждали много различно по онова време в сравнение с днешните. Може би никой няма да повярва, ако опиша онези тела, които са се разхождали наоколо, чакайки да бъдат одушевени от божеството. Хората, които слушат тези лекции, може да са свикнали с някои неща, но някои биха били доста изненадани, наистина, ако им кажа какви са били тези тела и как тези форми, гротескни, каквито биха били в очите ни днес, постепенно са се променили в телата, които имаме днес. Кой ги е накарал да изглеждат така, както изглеждат днес? Самата вътрешна душа е направила това. Фигурата, формата на тази човешка душа е повлияла на тялото отвътре. Ще получите представа как е работила тази душа, ако вземете предвид последните части от конфигурацията, които душата все още прави върху човешкото тяло днес.
Помислете за чувствата на срам, тревожност, страх, уплаха. Чувството на срам кара кръвта да се втурне и да ни накара да почервенеем. Цветът на лицето също се променя с тревожност, страх или уплаха. В единия случай то става червено, в другия - бледо. В моята лекция за кръвта като много специална течност,[103]Показах, че кръвта е външно отражение на вътрешната работа на отделния човек. Нашата най-съкровена природа се проявява в кръвта – някой, който има кръв, има „аз“, а някой, който има „аз“, има кръв. Следователно тя е много специална течност. Това обаче се отнася само за топлата кръв, а не за същества, чиято кръв понякога е топла, а понякога студена. Днес „аз“-ът влияе на кръвта, когато чувстваме срам, страх и уплаха, променяйки тялото по този определен, фин начин, когато чувстваме срам или пребледняваме от страх, и е действал така и в онези времена. Влиянието, което кръвта е имала в най-ранния период на човешката еволюция, е било голямо и мощно. Тя е отразявала фино и точно вътрешната сила, която е влязла в „аз“-а като негово божествено съдържание. И поради това „аз“-ът е започнал да се отразява чрез расите. Точно както хората могат да пребледнеят или да почервенеят днес, така и вътрешното чувство е оформяло човешкото тяло отвътре. Когато човешкото същество е било все още меко – то все още нямало пръсти – „аз“-ът е създал формата отвътре, чрез кръвта. Кръвта все още се изразява днес. Скулптурната сила идва от Аз-а, чрез кръвта, и развива човешкото тяло. В многото различни форми и образи ние по този начин опознаваме кръвта като средство за Аз-а.
В други лекции говорих за тайна, която се крие в най-ранните библейски истории. Говорих за образа, даден чрез твърдението, че Адам е навършил стотици години.[104]Това се дължи на нещо, което наричаме смесени бракове, брак между кръвни роднини. Откриваме го в ранните времена на всяка нация, въпреки че

трябва да се върнем много, много назад. След това откриваме малки групи навсякъде в земното население, които са кръвни роднини и се женят само в рамките на групата. Това има важен резултат. За да ви улесня да разберете какво трябва да се каже, веднъж се позовах на разговор между Анценгрубер и Петер Розегер.[105] Ще си спомните, че Розегер, добър и популярен писател, описва селските хора в книгите си така, както ги вижда; така ни ги представя. Анценгрубер ги описва по по-жив начин, неговите сънародници стоят здраво и сигурно на краката си, сякаш са издялани от дърво, абсолютно верни и сигурни. Двамата писатели веднъж излезли заедно. Тогава Розегер казал на Анценгрубер: „Ще можеш да дадеш много по-добро описание на селските хора, ако отидеш в провинцията и ги погледнеш там.“ Отговорът на Анценгрубер бил: „Никога не съм виждал такъв селянин. Но ги описвам така, защото това ми е в кръвта. Баща ми, дядо ми, прадядо ми и чичовците ми също бяха селски хора. И това ми е в кръвта.“ Нямаше нужда Анценгрубер да е виждал селските хора. Кръвта е имала влияние през поколенията и това се е проявявало в начина, по който е писал за селските хора.
И така, виждате как духът действа чрез кръвта и едно „аз“, ограничено до индивида, не спира дотук, а се засилва и разпространява чрез баща, дядо и т.н. Така е било и с Анценгрубер, защото тези селски хора са се женили само помежду си. Известно ниво на осъзнаване за това е останало. Това ниво на осъзнаване е било много по-високо по времената, описани в първите части на Библията. Тогава хората все още са имали реална памет за неща, които са се случили на техните предци. Имало е време, когато хората са си спомняли не само нещата, които са се случили на самите тях в детството и младостта им, но и са имали спомени за това, което са правили баща им и дядо им. Това може да изглежда невероятно за хората днес, но е вярно, че в онези ранни времена, когато кръвната връзка е била стриктно поддържана в рамките на малка група и човек не е можел да се ожени извън общността, без да извърши грях, „аз“-ът не само е имал осъзнаване за характера на селските хора, но синът е казвал за неща, които са се случили на баща му, дядо му и т.н., че са се случили и на него. Хора, които след деветстотин години са произлезли от Адам, са казвали: „Това се е случило и на мен“, когато са говорили за неща, които са се случили на Адам. Това беше един вид групово „аз“, което преминаваше през поколенията. И терминът Адам или Авраам се използваше, за да обозначи начина, по който „аз“-ът е продължил през поколенията.
Това е и какво се крие зад историите в първите глави на Стария завет. Осъзнавате, че кръвта може да се разглежда като външно отражение на вътрешната творческа душа. Как човечеството е загубило този начин да гледа нагоре към поколенията? Какво е причинило съзнателното осъзнаване и паметта да бъдат ограничени до живота на индивида? Те са били ограничени, защото връзката на кръвното родство е била прекъсната. Старата форма на кръвно родство се е разхлабила, малките групи са станали по-големи. Семейната група се е превърнала в племе, племето - в

нация. Човечеството не би могло да се развие по друг начин, освен чрез семейства, които са станали част от племена, а племената - от нации, прекъсвайки тесните кръвни връзки. Паметта е връщала назад през поколенията.
Ако си спомняте многократно казваните от мен думи, че паметта се поддържа от етерното тяло, което възпроизвежда нещата, изграждащи спомените, ще разберете връзката между кръвта и етерното тяло. Азът се отпечатва в етерното тяло, като се изразява външно в приливите на кръвта, в елемента, който влиза в кръвта. Ще си спомните обаче, че някой, който иска да бъде посветен, трябва да работи в етерното тяло и тук се доближаваме до нещо, което е дълбоко свързано с мистериите на предхристиянските времена. Тези мистерии също са били свързани с кръвта. Днес искаме да видим какво общо има всичко това с кръвта.
Знаем, че някой, който е трябвало да получи предхристиянското посвещение, е трябвало първо да бъде подготвен. Знаем как протича такова посвещение. Кандидатът е бил инструктиран да трансформира своите качества и навици и това би го направило човека, който е бил необходим за посвещението. Казах също, че посветените са се върнали назад към адептите от древните атлантски времена и че кандидатът, след като е бил подходящо подготвен, е бил поставян в състояние на сън за цели три дни и половина. Това е бил видът сън, при който е било възможно да се издигне не само астралното тяло, но и етерното тяло от физическото тяло. Мъдрецът, който е посветил ученика, е ръководил целия процес. Етерното тяло е било издигнато и това е давало възможност на посветителя да даде на ученика силата да преживява нещата в духа и да има реално възприятие и преживяване на висшия свят. Етерното тяло е било задвижено чрез направените подготовки и ученикът е можел да вижда във висшите светове. Когато бъде върнат обратно, той е можел да свидетелства за истината и реалността на духовния свят. Същественото беше, че съзнанието на индивида трябваше да бъде приглушено, настроено и това беше свързано с издигането на етерното тяло. Той щеше да бъде изцяло под влиянието на инициатора.
Нека разгледаме ситуацията. Всички съществуващи закони, институции и социални структури в крайна сметка се връщат към посвещението. На върха на социалната структура ще бъде великият посветител. Всички цели и тенденции ще зависят от това. Учениците ще приемат мъдростта, която е била разкрита на света, а тези, които ги чуват там, ще вземат напътствия от тях и също така ще организират социалния си живот съответно. Всичко е под властта на посвещението, на посветителя. Всичко зависеше от тях. Принципът беше на власт, основана на истина и мъдрост, живеени в най-висока степен и в най-добрия възможен смисъл. Само на великите, мъдри водачи на човечеството е било позволено да имат такава власт. И това е било така, без да се причинява никаква вреда на човечеството.
Тогава важното беше етерното тяло да се издигне от физическото по правилния начин. Това не можеше да се направи с когото и да било. Всеки, който казва, че

това може да се направи с когото и да било, говори абстрактно и не е от истината. За постигането на тези неща е била необходима дълга подготовка. По същество кръвта е трябвало да бъде с правилната смес. Ето защо са се полагали големи грижи поколението жреци да не се смесва с други. Подготовката е продължавала векове, за да се гарантира, че винаги ще има на разположение един от правилните потомци, който един ден може да стане истински посветен. Това е бил начин за третиране на човешкото тяло по грандиозен начин, по изключително мистериозен начин, начин, който е бил мистериозен в най-добрия възможен смисъл на думата. Най-великите посветени са били подготвяни през векове, за да получат правилния физически принцип, правилната кръвна смес. Целият този процес на подготовка за посвещение е ключовата характеристика на предхристиянското посвещение. И все пак той е можел да продължи вечно в хода на човешката еволюция. Защото за какво е бил този принцип на посвещение? Той е имал общо с наличието на ясна представа за кръвната общност. Колкото повече разбираме общността, толкова повече се натъкваме на подобни принципи.
Следователно, в онези много ранни времена, посвещението се е основавало на кръвния принцип. Той е бил нарушаван все повече и повече, от семейство на семейство, от племе на племе, от народ на народ. И сега бъдещето се е усещало, с всички подобни кръвни връзки, разкъсани. Защото къде се е намирал общностният принцип за човешките същества, след като са слезли от защитата на божеството? Можем да кажем, че той е текъл чрез кръвта и следователно кръвта е трябвало да се вземе предвид, когато човек е искал да посвети някого.
Когато с топлата кръв беше дадена възможността на Аз-а да направи божественото душевно качество свое, това божествено душевно качество се разля през кръвта: „Аз съм този, който беше, който е и който ще бъде.“[106]Това наистина беше този, който говореше като бог Йехова, казвайки: „Аз съм този, който беше, който е и който ще бъде.“ И къде се показа най-могъщ? В кръвта. И как те насочваха човешко същество, за да го посветят? Те щяха да го насочват, като третираха кръвта му. Това са дълбоки, широкообхватни мистерии от древни времена. Някой, който разглежда християнството само повърхностно, не го разбира правилно. Много мисъл беше вложена в заглавието на моята книга, наричайки я не „Мистиката на християнството“, а „ *Християнството като мистичен факт* “. Това означава, че самото християнство е мистичен факт и може да бъде разбрано само ако човек знае, че цялата духовна конфигурация на планетата Земя се е променила с идването на Христос Исус.
Поставете се на далечна планета и си представете, че сте гледач, гледащ надолу към земята, земната атмосфера, астралното тяло на Земята, бълбукащата, кипяща, извиваща се маса от животински и човешки астрални тела. А след това си представете, че сте могли да погледнете надолу към нея няколко века преди раждането на Христос и да проследите събитията в далечно бъдеще. Ако можехте

да проследите това, щяхте да видите нещо странно. Щяхте да видите как астралната атмосфера се променя дълбоко с идването на Христос Исус, огромна внезапна промяна, така че нейният нюанс, нейният цвят, ще бъдат различни за всички бъдещи времена. Нещо ново е навлязло в духовната атмосфера на Земята. Всеки, който не признава, че нещо сега съществува в духа на Земята, което не е било там преди хилядолетия, не разбира християнството и подготовката, която го е предшествала. Трябва да имате предвид, че е влязло нещо абсолютно реално, нещо ново, и тогава ще разберете какво се е случило в началото на християнската ера. Поглеждайки по този начин, ще намерите и правилните думи за трансформацията на планетата Земя в сферата на духа и ще трябва да си кажете: „Всички близки кръвни връзки се скъсаха, всичко, което държеше хората заедно в малки кръвни общности, постепенно изчезна. Малките братства постепенно се разшириха, за да се превърнат в голямото братство, което ще обхване всички човешки същества на земята, като всеки ще нарича всички останали „брат", а човешките същества ще „оставят майка си и баща си, брат си и сестра си". Всичко, което кръвта е подготвила в рамките на един вид групов Аз, Аз, който надхвърля обикновеното Аз, трябва да изчезне от тази земя. И когато земята ще бъде готова да бъде нова астрална сфера, плодът ще е покълнал, всички връзки ще са разкъсани и една голяма връзка ще обедини цялото човечество. Христос Исус си е поставил за цел да даде импулса, силата да създаде това братство. Неговата мисия и идеалът на християнството са дадени с думите: „Ако дойде при Мен някой, който не отхвърли баща си и майка си, жена си и децата си, братята си и сестрите си... не може да бъде Мой ученик." И отхвърлянето: Това не е майка ми; майка ми и братята ми са тези, които изпълняват волята на баща ми. Това е новият дух, който ще дойде, различен от кръвната връзка.
Моля, приемете това, което ще кажа сега, не като образ или символ, а като нещо реално. За материалистичното мислене днес е трудно да види реалността на подобни неща, но те са реални. Нека погледнем високо издигнатия кръст и най-вече кръвта, течаща от раните. На тази кръв, която тече от раните – бъдете наясно с нейното значение в световната история! Защо тече? Защо всъщност говорим за течащата кръв на Христос Исус? Каква беше основата на всички близки общности? Какво обедини малките племена? Какво трябва да загуби значението си в тези тесни граници, ако цялото човечество иска да се превърне в братство? Кръвта. Елементът, който влияе на Аза, пулсира в Аза, вече не може да зависи от кръвта, когато цялото човечество е узряло, за да направи братството възможно. И така, излишната кръв на Аза, кръвта, която кара човешките същества да не разширяват своя Аз и да го оставят да бъде универсален, трябва да изтече, защото е егоистична кръв, егоистична кръв. Смятайте това не като образ, а като реалност. Помислете за количеството кръв, което е изтекло от раните на Христос, за количеството, което е

трябвало да изтече, за да загуби тя склонността си да създава близки общности и по този начин да придобие способността да разпространява братство по цялата земя. Може би никой никога не се е доближавал толкова до мистерията, колкото екзотерично го е направил Рихард Вагнер в есето си за концепцията си за Парсифал.[107]Тук един екзотеричен мислител докосва най-дълбоките езотерични мистериозни истини. Ако видите нещата в тази светлина, ще откриете, че целта на християнството е, от една страна, да разтроши връзките на племето, семейството и тясно ограничените общности, а от друга, да раздели човечеството на индивиди, така че всеки да се чувства като индивид, но и като член на човешката раса. Това са полярни противоположности, които съществуват рамо до рамо. В ранните времена, когато групите са били малки и са се основавали на кръвно родство, индивидът се е чувствал като член на семейството, член на племето. И с изчезването на кръвното родство, индивидуалната независимост ще расте и ще се увеличава в същата степен.

Това се случва заради събитието на Голгота. Можете да видите това от факта, че от този момент нататък, когато се случи събитието, което трябваше да обхване цялата земя, религиозният импулс придоби най-голямо значение. Всичко, което се случи там, беше подготвено и беше подготовка. Ефектът от това започна, когато Светият Дух беше излян на Петдесетница. Говорейки по такъв начин, че говорим от душата на другия човек, тоест вече не егоистично – това беше показано по най-добрия възможен начин на мястото, където апостолите говориха на всички хора на всички езици. Така Светият Дух подготви пътя за новия импулс, който трябваше да дойде чрез кръвта на Сина, Логоса, Христос.

Нека сега се върнем към древния принцип на посвещението. Той се основаваше на авторитета. Всеки би се обърнал към посветените и би получил импулси от тях. Този принцип на авторитета постепенно приключва. Тук имаме едно очевидно противоречие. Човечеството се разделя на индивиди, като древният принцип на авторитета вече не е валиден, но въпреки това братството трябва да се установи в своята пълнота. По какъв начин ще се установи то? Чрез разбиране от хората на това, което е дошло като Дух. Каква е природата на това? За посветения в древността е било достатъчно да притежава цялата мъдрост, истината и да я остави да се влее в цялото човечество. Сега отделният човек, с индивидуалност, издигната на най-високо ниво, трябва да притежава истината. Всеки индивид трябва да притежава истина и мъдрост. В онези ранни времена истината е идвала при индивида от най-високия връх и той е трябвало да я направи своя. Разпространението на мъдростта трябва да върви ръка за ръка с развитието, а човешката индивидуализация - със създаването на великото човешко братство. Тези две неща не могат да вървят паралелно; те трябва да вървят заедно.

Като се има предвид това, ние следваме етапите, през които Светият Дух е бил приведен в действие. Защото докато човешките същества са се подчинявали на тази

единствена власт, те са могли, като индивиди, да се отдадат на живот. Те са били способни да живеят в близки общности. Върховната власт се е грижела за цялото. Това вече не е възможно, когато принципът на властта е разрушен. Тогава всеки индивид трябва да се грижи за поддържането на братството. Всеки индивид трябва да може да се грижи за социалния живот в рамките на братството. Те трябва да възприемат какво съществува като цяло, какво подготвя всеки индивид. Какво може да е това? Трябва само да си спомним как са възникнали древните религии. Всички посветени са имали една и съща първоначална мъдрост на човечеството. Но тъй като тази мъдрост е била дадена на отделните индивиди, държавата, духовенството и т.н. са ѝ придали специфични характеристики, различни форми. Будизмът и зороастризмът са възникнали по този начин. Колкото по-малки са били общностите, толкова по-специализирани са трябвали да бъдат нещата. Сега, когато трябва да се създаде великото братство, мъдростта на посветения трябва да може да достигне до цялото човечество, така че всеки индивид сега да може да се грижи за нещата, които преди са били отговорност на посветените.
Така мъдростта достига до цялото човечество. Тя е еднаква за всички. И следователно можем да видим, че тази мъдрост, това прозрение, е елементът, който е бил разпределен между отделните индивиди, които „оставят баща си, майка си, брат си, сестра си и дете“. Те ще имат тази мъдрост отново, точно защото е еднаква за всички. За да разберем какво се казва за Светия Дух, трябва да разберем, че мъдростта е еднаква за всички.
Хората обаче все още не са стигнали дотам, защото все още ще казват: „Така го виждам аз; някой друг може да има своя собствена гледна точка.“ Тази идея за гледна точка трябва да бъде преодоляна. Човечеството трябваше да бъде разделено, за да може да има „аз“-природа, егоизъм. Те все още не са намерили начина да се обединят в една и съща мъдрост. Те ще могат да го направят, ако наистина се посветят на тази мъдрост и станат възможно най-индивидуални. Ако намерят духа на мъдростта, който е един и същ за всички, те ще се откажат от навика да казват: „Така го виждам аз; това е моята гледна точка.“ Трябва да разберем, че няма конкретна гледна точка, когато става въпрос за мъдростта, която е еднаква за всички, че наличието на гледна точка означава, че човек все още не е напреднал достатъчно. Само тогава можем да схванем идеята за Светия Дух. Само несъвършените човешки същества имат гледна точка. Индивидите, които се приближават до духа на мъдростта, нямат гледна точка. Те знаят, че трябва безкористно да се отдадат на мъдростта, която винаги и завинаги е една и съща за всички. Точно както всички растения се обръщат към едно и също слънце, така и човешките същества ще се обединят, обръщайки се към Единия, защото в тях ще живее един дух на мъдростта. Принципът, който първоначално е държал хората заедно в кръвта, е изтекъл от Христос и сега мъдростта ни обединява отново в братство.

Това е отразено най-чудесно в чудото на Петдесетница, когато апостолите разшириха братството си до такова, което обгърна цялото човечество, говорейки с думи, които всички можеха да разберат. Това трябва да се проявява все повече и повече, когато индивидуалната природа достигне най-висшето си развитие. Всички ние сме обединени в духа на истината. Всички останали аспекти на човешката природа ще се развият допълнително в много по-късен момент, когато нашата планета преминава през различни етапи на въплъщение. Единственото нещо обаче, което ще бъде живо и активно, докато земята не достигне своето пълноценно развитие, е мъдростта, която обединява, мъдростта, разкрита ни по начина, по който е била разкривана само на посветените в миналото. Всеки, който съгреши срещу тази мъдрост, мъдростта, която създава братство, не може да бъде простен, защото това забавя еволюцията на Земята, защото Земята ще може да влезе в своя астрален етап едва след като човечеството се обедини в братство. Духът, който обединява човешката раса, е този, който е бил излят в бъдещето. Ако позволим на нашето астрално тяло да се изпълни с този дух на мъдростта, който съществува за всички, можем да го приемем в астралното тяло на Земята.
И така, сега можем да видим, че съществува нещо, в което земята може да бъде обединена. Съдържанието на мъдростта следователно е позитивна теософия, нещо, което трябва да се отрази във възгледа за света, възприет в науката за духа. Това няма да се случи, ако просто кажете на хората: „Трябва да се обединим." Не е достатъчно просто да проповядваме братство; моралните проповеди са празни думи. Точно както трябва да снабдяваме печката с гориво, ако искаме тя да се нагрее, така трябва да осигурим мъдрост за човечеството; това ще обедини човешките същества в братство. Да говорим на хората за братство е като да говорим на печката, да ѝ казваме да се нагрее. Не, това, което ще ни отведе напред, е да учим по много реален начин, концепция по концепция, идея по идея, предавайки мъдростта на еволюцията на света и природата на човешкото същество. Проповядването на състрадание и всъщност чувството на какъвто и да е вид състрадание не означава нищо, освен ако нямаме мъдрост. Каква е ползата за някой, който е паднал и си е счупил крака, ако четиринадесет души се съберат около него на улицата, преливащи от състрадание и любов, и никой от тях не може да намести крака! И четиринадесетте са безполезни. Но този, който е способен да го направи, може да помогне, когато дойде, и ще го направи, ако живее в духа. Етичните принципи ще дойдат сами. Не е необходимо да се преподават. Но мъдростта, която е безспорна, отвъд гледните точки, мъдростта, за която в християнството се казва, че преобразява астралното тяло, като го очиства напълно – тя трябва да дойде при човечеството чрез духовно-научното движение. Това е мисията на християнството, то ни дава мисията на християнството.
Хората трябва да стават все по-независими от всякаква власт и да се движат към истината, която е еднаква за всички. Братството на човечеството ще се развие от

само себе си, ако хората осъзнаят истината на най-християнските думи, думите, които са най-свободни и най-възвишени: „И ще познаете истината, и истината ще ви направи свободни.“[108]

Ако имате двама окултисти с различни възгледи, те не виждат истината. Сред истински посветените не е възможно да се казват две различни неща за един и същ въпрос. Нито ще има два начина на мислене за него, когато човечеството е достигнало пътя, водещ към обединението на човешката раса, към братство, което не е просто дума, а вътрешна сила.

18. Пречистване на кръвта чрез премахване на егоизма чрез Мистерията на Голгота, Великденска беседа

Днес ще говорим за Мистерията на Голгота. Същевременно ще разгледаме Великден в светлината на духовната наука. Преди седмица казах, че Мистерията на Голгота не само е била значима в еволюцията на човешката история, но и че е от най-дълбоко значение за цялата земна еволюция и ние, разбира се, включваме и човешкото същество в тази земна еволюция. По това време обърнах вниманието ви върху начина, по който наблюдател на нашия свят, някой, който е могъл да гледа нашата планета от далечна планета хилядолетия преди началото на настоящия ни календар, би възприел начина, по който планетата се е променила. Такъв наблюдател, гледащ надолу от далечна планета, наистина би видял как обликът на Земята се променя през тези хилядолетия. И ако окото беше ясновидско, способно да наблюдава не само физическите събития на нашата планета, но и нефизическите промени, то би видяло, че цялата духовна атмосфера на Земята се е променила, е станала различна, когато Христос Исус е дошъл на земята.

Точно както човекът има физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло, така и Земята има физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло. Всички ние сме заобиколени не само от въздух, но и от етерното тяло и астралното тяло на Земята. Такъв ясновидец би видял това етерно и астрално тяло на Земята. То би имало специфичен цвят и специфичен начин на движение до времето на идването на Христос Исус. След това обаче се е променило, приемайки нови цветове и ново движение. Това събитие има толкова дълбоко въздействие върху нашата Земя и върху човешката еволюция, че цялото духовно съдържание на Земята тогава се е променило.

Не бива да мислите, че това се е случило внезапно, когато Христос се е родил, страдал и умрял. То е било подготвяно векове наред в духовното съдържание на нашата планета и до ден днешен не е достигнало завършеност. С ясновидско виждане човек би могъл да види как новият духовен елемент, дошъл на Земята по това време, все още е в процес на кондензация и уплътняване. Ще мине още много време, преди всички плодове, които са били произведени при идването на Христос Исус, да бъдат приети на земята.

За да разберем за какво става въпрос, трябва още веднъж да премислим цялата земна еволюция. Трябва да се върнем към времето в земната еволюция, когато сегашната човешка форма само е еволюирала, развивала се. Наричаме това Лемурийска епоха. Стигаме до нея, като се върнем назад през различните исторически периоди на нашата настояща епоха.

Днес живеем в петия подпериод на петата основна ера на земята. Ако се върнем назад към времето на гръко-латинските народи, към времето, когато се е развило

онова чудесно изкуство, което всъщност е възникнало едва в гръцкия период, времето, когато римляните са развили своя правен начин на мислене, бихме били в четвъртата подера на нашата ера. Ако се върнем още по-назад, бихме стигнали до времето, когато египетската, вавилонската и халдейската цивилизация са били в разцвета си. Отвъд това бихме намерили времето, когато са се появили първите наченки на живот в духа, със Заратустра, който е донесъл първата култура на ума. Това би била втората подера. Още по-назад бихме стигнали до най-древните индийски народи, не културата, за която говорят Ведите и Бхагавад Гита, а доведическите народи, които са били обучавани от самите свети Риши. Това е била една чудесна древна цивилизация и ясновидците все още са способни да я видят цялата. Това е първият период на развитие, непосредствено предшестван от наводнението на земята, при което е отмит континентът Атлантида, който някога е бил между Европа и Америка.

Нашите предци са живели в Атлантида, хората от четвъртата основна ера. Те все още не са имали социален ред, защото не е имало правила, закони. Нито са имали логическо мислене или способност да правят смятания. Елементите на броенето се появяват едва към края на Атлантската епоха. Паметта постепенно се е превърнала в най-висшата вътрешна сила. Тогава човекът е живял в чудесно взаимодействие с природата. Имаме правилната представа за атлантската култура обаче само ако осъзнаем, че физическите условия на земята са били много различни от тези, които са се развили по-късно. Централноевропейските легенди все още пазят спомени от онези ранни атлантски времена в Нифлхайм (земя на мъглите), която е била пълна с гъсти, тежки мъгли. Всички форми на живот тогава са живели в такива гъсти, тежки мъгли и поради това условията са били много различни и в живота на душата и духа.

Би било твърде дълго да се навлиза в повече подробности за атлантската епоха. Просто исках и трябваше да я спомена накратко, за да можем да преминем към времето, когато човешките същества са приели сегашната си форма. За целта би трябвало да се върнем не само към потоп, но и към огромни катаклизми, причинени от силите на огъня. Тези огнени катаклизми унищожили земята, която в теософската литература е известна като Лемурия. Тя се простирала далеч на юг, простирайки се от Северна Африка до Южна Австралия. Това бил регионът, където човекът се появил за първи път в сегашната си форма.

Ако се върнем назад във времето на Лемурийците, ще видим хора, които ходят по земята и са много различни от днешните хора, фигури, които все още не бихме могли да наречем човешки, защото те все още не са имали зародиша на човешката душа в себе си, който единствен би им позволил да се издигнат до по-високи нива на развитие. Там ще открием хора, които са имали само телата, обгръщащи душата, хора, които са имали само физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло. А техните астрални тела са имали вдлъбнатина, един вид залив, в себе си – образно казано –

за приемане на самосъзнание. По същество четирите части на обгръщащата човешка форма вече са били там, но принципът, който днес наричате „Аз“, принцип, който живее във вас, тогава все още е бил в ръцете на божеството.
Така фигури са се разхождали по тази земя. За да опишем онези човешки фигури, които са били готови да приемат същността на човешката природа, трябва да кажем, че те са били напълно различни от днешните човешки същества. Човек би ги сметнал за напълно гротескни, стигащи до самите граници на грозотата. Докато днешните човешки същества имат въздух около себе си, тези човешки „обвивки“ са били оградени от духовна атмосфера. Те са били оградени от духовна сфера от въздух, в която са били живи и активни.

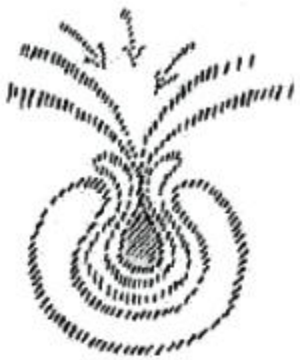

Фиг. 20

За да ви дам диаграма на човешките същества от онова време, ще трябва да ги нарисувам като съдове, така да се каже, съдове, готови да приемат по-висшето душевно качество в себе си (фиг. 20). Вътрешното пространство е предназначено да бъде кухина, направена в астралното тяло, и то е готово да приеме по-висше душевно качество в себе си. Този по-висш душевен елемент все още се е намирал в околната атмосфера, слоя духовен въздух. Нещо, което днес е вътре във вас, по онова време все още не е било вътре в човешките същества, а се е движело около тях. Разбира се, трябва да разберете, че духът може да приема различни форми и че елементът, който тогава е бил вашият дух, не се е нуждаел от физическо тяло. По-нататъшното развитие всъщност се е състояло в това човешкият дух да се засели във физическо тяло, където се е развил по-нататък вътрешно като душа. Нещо, което днес живее във вас, тогава е живяло извън вас, в духовната атмосфера, която е била около вас. По онова време отделните души, които днес живеят в отделни тела, все още не са били отделни и индивидуални.
Нека си представим тази чаша вода, съдържаща хиляди капчици, всички свързани помежду си. Всички души, които по-късно щяха да бъдат разпределени между човешките същества, бяха такива, капчици душа в тази духовна атмосфера, но сякаш разтворени, за да образуват еднороден, течен елемент. И можете да

продължите и да си представите това: ако взема хиляда малки гъби и ги оставя да поемат хиляда капки, тези хиляда капки щяха да бъдат разпределени между хилядите малки гъби. Ето как трябва да мислите за начина, по който духовният принцип е бил разпределен в лемурийската епоха. След като е бил навсякъде отвън, този принцип след това е слязъл в телата и са били създадени отделни същности. Точно както хилядите капчици вода биха били индивидуализирани в хилядите малки гъби, така и общата духовна субстанция беше индивидуализирана в отделните човешки форми в Лемурия. В началото на лемурийската епоха всяка човешка форма не е приемала душата веднага напълно в себе си. За да покажа начина, по който е било прието съдържанието на душата в моята диаграма, ще трябва да го направя по следния начин (фиг. 20). Ще трябва да покажа обаче, че голяма част от него е останала извън тялото, в околната среда. По този начин тялото е било обградено от духовно съдържание, което е било от същия вид като частта, която вече е била вътре в човешката форма.

Еволюцията за лемурийския и атлантския период и до нашето време е означавала, че елементът, който е бил извън физическото тяло, постепенно е бил привлечен в тялото. Това се е случвало през целия лемурийски и целия атлантски период. Трябва да си представите, че човешките същества са били в постоянно състояние на полузаспалост и полубудност, въпреки че са притежавали и вид ясновидство. Ако някой, чието вътрешно око е било отворено, би могъл да погледне човешките същества от атлантското време, те биха изглеждали така, както изглежда някой, който спи днес. Когато човек спи, физическото и етерното тяло лежат в леглото и висшето духовно съдържание е разпространено около него. Именно защото е отвън, индивидът заспива. Бихте видели атлант в такова постоянно състояние на сън; но това би било изпълнено с живи сънища.

В онези времена, приближавайки се до друг човек, той не би го виждал така, както го виждаме днес – рязко определен; вместо това в душата на първия човек би възникнала цветна форма. Тази цветна форма е била такава, че ако другият човек е бил сроден, тя би показвала симпатия; при някой нероден тя би показвала несимпатични цветови нюанси. В онези времена човешките същества са възприемали света около себе си по по-ясновидски начин. Колкото повече духовната субстанция е навлизала в тях, толкова повече състоянието на съзнанието им е ставало подобно на това, което познаваме днес в пълно дневно съзнание.

Процесът, при който душата слизаше във физическото тяло, също имаше своя физически аспект, вторичен физически факт. В Стария завет това е показателно посочено с думите: „И Господ Бог... вдъхна в ноздрите му дихание на живот; и човекът стана жива душа.“[109]Истината е, че не само въздухът е бил вдишван в човека по онова време, но и духовното човешко същество го е изпълвало с живот. Трябва да разберете, че материята, която живее около нас, не е просто физическа материя или вещество. С всяко вдишване вдишвате не само физически въздух, но и

дух. Напълно вярно е, че когато физическият въздух е бил вдишван по онова време, по начина, по който го правят хората в днешната им форма, всичко, което съм нарисувал тук, е слизало във физическата форма. За това се отнася пасажът от Стария завет. И ако попитате: „Какво е било човешкото тяло по онова време, когато душата е слязла от това да бъде под пазителите на божеството?“, тялото е било въздухът и днес все още вдишвате елемента, който по онова време е слязъл в тялото на човешките същества. Защото принципът, който наричаме дух, е във въздуха. Въздухът е просто тялото, веществото на духа.
Трябва също да разберете, че нещо друго е било свързано с този начин на дишане на въздух, със слизането на духа в човешката форма. То е било тясно свързано с това, което наричаме топла кръв на човека, или по-скоро кръв, която е била по-топла от околната среда. Преди този момент от земната еволюция не е имало топлокръвни форми на живот. Топлокръвните животни са се появили едва на по-късен етап. Следователно това дишане е било свързано с топлокръвността и това е означавало, че тогава се е случило и нещо друго. Определено количество, определено количество топлина е навлязло в човешкото същество, кръвната топлина, която все още имате днес. Това е по-висш вид топлина от топлината в света около вас. В онези дни, по времето, което е предшествало това действително време, когато човекът се е появил, в средата на нашите предци е присъствало нещо, което е било много различно от духа, въплътен във въздуха. Можете да добиете представа какво е присъствало и в земната атмосфера, ако разгледате следното – не буквално, малко преносно, но и реално – ако разгледате топлината, присъстваща в различните човешки същества, живели на земята, [ако разгледате] топлината, която живее във вашата кръв, и след това топлината, която е изтекла в обкръжението ви, и цялата тази топлина, обгръщаща земята, цялата кръвна топлина, следователно, цялата топлина, която идва от кръвта и тече вътре в нас – е топлината, която е била около нас отвън в миналото. Точно както е вярно, че духът, който е бил извън вас, сега е вътре във вас, така е вярно, че топлината, която е била извън вас, сега е вътре във вас.
Така щяхме да стигнем до времето, когато цялата земя е обгърната от атмосфера на топлина. В тази топла атмосфера е бил въплътен друг дух, дух, подобен на духовете, които са били на Слънцето – тоест на една от трите планети, предшествали Земята. Те са достигнали съвършенство по времето, когато Слънцето е било все още планета. Духът, въплътен в тази топлина, е достигнал ниво на завършеност, съвършенство, което иначе е било постигнато само от духовете, които са постигнали завършеност на планетата Слънце по това време и обитават слънцето днес. Факт е, че по времето, когато тази топлина е обгръщала земята, в нея е имало носител на уникален дух за цялото човечество. И дълго време след това топлината, която е обгръщала земята, е била носител на една специфична духовност за цялото човечество, духовност, която не е друга, освен тази на духа на самата земя.

Точно както всяко човешко същество има свой собствен дух, изпълнено е със собствена духовност, така и за някой, който е способен да възприема тези неща, всяко растение и всяко материално нещо е едновременно и израз на духовна същност. А нашата земя е тялото или духовният израз на земния дух. Кръвната топлина позволява на земния дух да влезе в човешкото същество. В кръвната топлина, която живее в човешкото същество, а в предлемурийските времена е живяла извън него, имаме средата, чрез която духът на земята влиза в самото човешко същество.
Следователно, трябва да си представите, че по времето, когато е започнало действителното човешко развитие в лемурийската епоха, духът, който е принадлежал на въздуха, е слязъл върху човешките същества, а след това е започнал да слиза висшият дух, който е в топлината на кръвта, истинският земен дух. Връзката между тези два духа е такава, че можем да кажем: „Духът, който има въздуха за тяло, е този, който е направил възможно човешките същества да придобият реч.“ Защото конфигурацията на човешкия организъм, която прави възможен днешния процес на дишане, прави възможна и речта. Речта се е развила в атлантската епоха и е достигнала своя най-висок израз в способността да се произнася думата „аз“ към края на атлантската епоха.
Процесът е започнал в лемурийската епоха и постепенно е достигнал съвършенство към края на атлантската епоха. Библията казва: „И Господ Бог... вдъхна в ноздрите му дихание на живот; и човекът стана жива душа.“ Това постепенно се е усъвършенствало, докато се е превърнало в думата „Аз“, докато духът не е започнал да говори от вътрешното човешко същество и не е започнал да се нарича, от вътрешното човешко същество: „Яхве-х“. Това е едновременно вечното ядро и същност на всяко отделно човешко същество: „Аз съм този, който съм, този, който бях, и този, който ще бъда. „Аз съм“ е най-дълбоката вътрешна сърцевина. То е влязло в човека по това време и ще остане за цяла вечност като индивидуален дух на човешкото същество.
Това беше първото изливане на божествеността. То се нарича изливане на духа или на Яхве. В митологиите на религиозните народи, които винаги са по-интелигентни от научните трактати, това изливане на духа или на Яхве се описва като дъх във въздуха, нещо, което се движи над земята във въздуха. Древногерманска легенда, а също и еврейска, еврейска легенда, където Яхве е богът на бурята или вятъра, показва, че това е божество, което има външното си тяло във въздушния поток и се е изляло в човешкото същество.
Поради своята същностна природа, тази божественост наистина е изиграла роля в това човешките същества да станат индивидуални, когато е навлязла в тях. Еднородният, течен елемент, който преди Потопа е бил навсякъде около човечеството в великолепен мащаб, е бил разделен между отделните човешки същества, подобно на водата, абсорбирана от малки гъби. Но това не е могло да

направи човешкото същество изцяло индивидуално. Човешките същества е трябвало да намерят прехода към пълна индивидуализация. Те не са били предопределени да бъдат пълни индивиди веднага. Първоначално са образували групи. Споменахме преди, че хората са живели в малки племенни групи. Те все още не са се чувствали като отделни индивиди. Човешкият индивид се е чувствал изцяло част от такава племенна група или семейство, точно както ръката е част от тялото. Съвременните хора с техния много различен начин на мислене не могат наистина да си представят какво е да принадлежиш към племе, чувствайки се част от племенното тяло. Но така е било и колкото повече са се разпространявали малките племена и семейството е ставало племе, толкова по-индивидуални са ставали хората.

Трябва да мислите за това като за процес на обособяване, на прогресивно ставане по-индивидуално, като свързано с кръвта на човешкото същество. Можете да го разберете, ако ви кажа едно нещо и бих ви помолил да го запомните. Изливането на духа в лемурийската епоха не е било равномерно. Щяха да могат да видят много духове да слизат на земята от духовната среда на земята. Много индивидуални духове са слизали. Говорейки за Яхве, не говорим за едно-единствено божество, а за духовете на много народи. Евреите знаят, че това е било едно от многото божества. Народите са били разделени на племена, защото много такива души на народи – моля, обърнете внимание, че това е било нещо реално – са слизали. И колкото повече са се развивали, толкова повече са живели в семейства, в племена, които след това са се обединявали в големи племенни народи. Едно нещо, което не е било възможно по онова време, е било всички да се обединят в едно голямо вселенско братство. Само постепенно ще стане възможно цялото човечество на земята да се обедини, защото освен това изпращане на духа и одушевяване на човешките същества с този дух, който е слязъл в много души на народи, има и нещо, което е живяло в топлината на земята, а не във въздуха, и този по-универсален принцип също е влязъл в човешките същества. В християнските езотерични термини елементът, който е дошъл първи, се нарича още Свети Дух. Говорейки за старите духове, които са слезли, всъщност трябва да говорим за много свети духове, много Яхве. Когато говорим за духа, който има цялата топлина в себе си, можем да говорим само за един единствен. В християнските езотерични термини това се нарича Логос, Христос, универсалният дух на човешката раса на земята.

Само помислете, че всичко, което живее в духовното „аз“, всичко, което наричаме манас, е слязло в множество, и че всичко, което наричаме будхи, се е изляло върху човечеството като духовно единство и ще видите разликата. Тогава ще разберете, че човечеството е трябвало първо да бъде подготвено чрез изливането на духа, преди изливането на Христос, на будхи, жизнения дух. До времето, когато Христос Исус се е появил на земята, всичко, което е било от Христовия дух, е било единство. Това е била еднородна сфера, обграждаща цялата земя, като твърдата земя е била

нейната скелетна система, така да се каже. Ако вземете твърдата земя с всичко, което е в нея, и добавите към това топлината, която обгражда земята, горе-долу ще получите тялото на Христовия дух, както го наричат. Оттук и красивите думи в Евангелието от Йоан, където Христос Исус се нарича дух на земята: „Който яде хляба ми, е вдигнал петата си против мен."[110]Какво ядем, когато ядем? Хляб. Ние ядем хляба, който е тялото Христово. А ходейки по земята, ние правим другото нещо – ние вдигаме петата си срещу Христос. Това трябва да се приема съвсем буквално.

Точно както в лемурийските времена духът Яхве е изливал нещо от елемента на духа в отделни индивиди, така и през вековете, предшестващи Христос Исус, и в следващите, Христовият дух постепенно се е изливал, Христовият дух, чието тяло е в топлината на кръвта. Когато целият Христов дух бъде излят в отделните човешки същества, християнският дух, великото братство на човечеството, ще е завладяло земята. Тогава просто вече няма да има мисъл за клики и малки групи, а само осъзнаване на човечеството като братство. Ще има най-висока степен на индивидуализация, но всяко ще бъде привлечено от другото. Малките племенни и национални общности ще са отстъпили място на общността на жизнения дух, будхи, общността на Христос.

Окото на душа, гледаща ясновидски надолу към нашата планета, би видяло това. То би могло да проследи начина, по който Христовият дух е бил изцяло в сферата около Земята и след това се е излял в отделните човешки същества. То би видяло как Земята се променя все повече и повече. Ще се появят други цветове и настроения. Тогава елемент, който е бил в сферата около Земята, би трябвало да се търси в най-съкровеното същество на отделните човешки същества. Това означава идването на Христос Исус; това е космическото значение на това събитие.

Всичко друго, което можете да откриете в духовното развитие на нашата земя, е било подготовка. Идването на Христос е било в подготовка от векове. Подготовката за това събитие, което е било толкова важно за цялата космическа земна еволюция, е била такава, че Христос е показал на човешките същества как да преодолеят тесните граници на племенните взаимоотношения. Познавате Меркурий, Хермес Трисмегист, персийския Заратустра, индийците Кришна и Буда и гръцкия Питагор. Духът на Христос, който дотогава е бил в земната среда, е започнал да навлиза в човешките същества. След това е дошъл период от време, когато са основани религиите; там можем да видим как процесът на трансформация напредва все повече и повече и можем да опознаем природата на християнския дух.

Изливането на духа – какъв ефект успя да има? То успя да доведе до това любовта да е свързана с кръвта. В онези ранни времена, когато племенните общности все още не бяха развити, хората се обичаха не по-малко, отколкото днес. Всъщност, те се обичаха повече, но това беше по начина, по който майка обича детето си, а детето майка си. Следователно любовта се дължеше повече на природата. Кръвта се

чувстваше привлечена от кръвта и хората чувстваха, че принадлежат заедно поради това. Но хората, привлечени от такива общности, основани на кръв, напреднаха по-нататък в своето развитие и това означаваше, че техните симпатии станаха по-индивидуални. Това доведе до по-малки групи, семейства и общности, които след това станаха част от по-големи общности. Отделните хора обаче ставаха все по-егоистични и егоистични. Ситуацията беше следната. От една страна човечеството ставаше все по-егоистично, а от друга страна влиянието на Христос направи хората едно цяло. От една страна имаме индивидуализация, с индивида прогресивно по-независим, а от друга – обединяващата природа на християнския дух. Тези две течения трябва да се развият напълно, преди да стане възможно на земята да има състояние, в което всеки е независим, а от друга страна и свързан с всички останали, защото всеки ще бъде изпълнен с „Христовия дух“, както го наричат. Трябва ясно да разберем, че всичко това е свързано с кръвта и че първоначално в човешката кръв се е проявило нещо, което е довело до появата на чувство и вътрешна отзивчивост. Те биха се проявили в рамките на кръвната връзка, но те са довели до любов, основана на кръвта. Трябва също да разберем, че след това чувствата са станали по-егоистични. Егоизмът е започнал да присъства все повече в кръвта. Това е тайната на човешката еволюция, че кръвта е придобивала все повече и повече качество на егоизъм. Тази кръв, която е станала егоистична, е трябвало да бъде преодоляна.
Принципът, който беше прекомерният егоизъм в човешката кръв, произлизаше от раните на Христос Исус на кръста в истински мистицизъм; той се превърна в жертва. Ако тази кръв не беше текла, егоизмът щеше да расте все повече и повече в човешката кръв с напредването на еволюцията. Очистването на кръвта от егоизма - това е, което постигна Мистерията на Голгота. Чрез това дело на любов човешката кръв беше спасена от егоизма си.
Невъзможно е да се осъзнае космическото значение на събитието на Голгота, ако човек види само човешко същество, висящо на кръст, кървящо от рана, нанесена от копие. Дълбокото мистично значение на това събитие е, че това е кръвта, която човечеството е трябвало да загуби, за да бъде изкупено. Никога няма да разберем християнския дух, ако приемаме тези неща само в материалистичен смисъл, познавайки само материалното събитие, а не и духовния принцип, който стои зад него. Този духовен принцип е регенеративната сила на кръвта на изкупителя, която е текла на кръста. Ще разберем по-нататъшната еволюция на човешката раса само ако осъзнаем колко важен е този факт, осъзнавайки, че най-огромната и пълна промяна в духовната еволюция на човечеството на земята е свързана с този факт. Ако разгледаме тази еволюция на земята, ще открием, че в ранните времена, преди Христовият принцип да навлезе в човешките души, мистериите на духа са били дълбоки центрове на учение и ритуали. Колкото повече Христос идвал в света,

толкова повече се разкривали Мистериите на Сина; и в бъдеще Мистериите на Отца ще бъдат важни. За тях ни е разказано в книгата *Откровение* .

Нека се върнем към Мистериите на Духа. Те първоначално са били установени на място, което би трябвало да е между Европа и Америка и отдавна е изчезнало. Там е основан разсадникът на великите адепти, с който са поставени началото на Мистериите на Духа, които продължават и в нашата епоха. Хора, които са дали доказателства за зрялост, са могли да бъдат посветени в Мистериите на Духа. Мистериалните центрове са приемали хора, които са били адекватно инструктирани и пречистени. Там те са получавали ученията, теософията, която е основата на всички религии, учения, които ние получаваме днес чрез науката за духа. Те са пречистили инстинктивните си импулси, са били обучени да въвеждат ред в мисленето си и след това са се научили не само да обичат хора, които са кръвно свързани, но и да прегръщат цялото човечество с любов. Те са се превърнали в „бездомни хора". Процесът, който протича на най-високите нива на човешко развитие, е такъв, който сочи към бъдещето.

Посвещението в древните мистерийни храмове продължило и през последните предхристиянски векове. Виждаме доказателства за това в египетските пирамиди. Там ученикът, който бил стигнал дотам, че да е способен да обича цялото човечество, бил приспиван в продължение на три дни. Физическото му тяло било сякаш мъртво, в пълна летаргия. Посветеният можел да изтегли духа си от себе си, както вашият дух се изтегля от тялото ви всяка нощ, когато спите. Точно както е вярно, че този дух е в безсъзнание по време на обикновен сън, така е вярно, че той би бил в съзнание при учениците, които са били напълно подготвени. Интерференцията, която идва от физическото тяло, вече не би била там. Но през тези три дни учениците можели да си спомнят всичко, което са научили преди; те можели да приемат това в тялото си.

Тъй като кандидатът се е учил, е усвоявал необходимите понятия и чувства, посветеният вече е можел да му позволи да изживее като духовна реалност всичко, за което е работил преди това и е усвоявал чрез вътрешни чувства. Душата ще се скита из астралния и деваканичния свят през трите дни, когато е извън тялото. Тя ще се сблъска с реалността на това, което е научила преди това, и по този начин индивидът ще се опознае, за да бъде посветен. Теософските учения престанаха да бъдат просто теория; сега те бяха нещо, в което самият той е бил, сякаш в жив елемент. Когато се събудеше отново в тялото си и погледнеше физическата си среда, от устните му щеше да излезе звук, който трябваше да се изтръгне от душата по собствена воля, когато след три дни и половина скитане из света на духа душата се окаже отново във физическия свят. Тогава душата осъзнаваше, че Азът е станал гражданин на висши светове, че е бил в тези светове и сега може да говори с хората за своя опит в тези светове. Говорейки за света на духа от опит, той се беше превърнал в вестител на духа във физическия свят, в мисионер на духа. И това се

изразява в думите: „Ели, Или, лама савахтани!“[111]което означава: „О, Боже, Боже мой, Ти наистина си ме прославил!“ Това бяха думите, които човек би могъл да чуе от всеки човек, посветен по този начин.
Ако бяхте изследвали такъв индивид по отношение на цялата му същностна природа, щяхте да откриете, че някой, който е бил посветен в мистериите на духа, се е превърнал в вестител на нещо, което в Христос Исус е било дадено за цялото човечество. Будхи обаче се е събудил само вътрешно, в „етерното тяло“, както се нарича, на такъв посветен. Посветени в духа, в които Синът, Христос, се е събудил вътрешно, са съществували през цялата древност в предхристиянските времена. Този Христос не е проникнал чак до физическото тяло, но е бил събуден в етерното тяло. Тези посветени са станали безсмъртни като етерни човешки същества. Голямата крачка напред за човечеството дойде, защото това, което важеше за великите посветени в духа, важеше и за идването на Христос Исус на земята. Но в случая с индивида, който умря на кръста, това важеше чак до физическото тяло. Всичко, което в древните мистерии можеше да се преживее извън тялото, можеше да се види на физически план в този единствен случай, благодарение на събитието на Голгота. То стана видимо дори за онези, които имаха само физически очи. В по-ранни времена посветените, които бяха способни да напреднат толкова далеч, щяха да могат да го видят. Те щяха да се чувстват в едно с Бога, защото, бидейки избрани, те преживяваха вътрешно как животът трябва да победи смъртта. Сега обаче това вече не беше необходимо. Със събитието на Голгота то се случи пред човешките очи. Там се случи, че животът победи смъртта. И чрез връзката с това уникално събитие, чрез връзката, която свързва всеки индивид с него, подобно на семейна връзка, беше дадено нещо, което замести нещата, които бяха дадени на отделните хора в Мистериите на Духа.
Има един велик, значителен образ от Мистериите на Духа, който трябва да ви опиша, ако искате да разберете Мистериите на Сина. Трябваше да опиша как индивидът, който е лежал в сън три дни и половина, е бил обграден от дванадесет човешки форми, сякаш е седял около маса с тях. И как биха изглеждали те на някой, който е имал преживявания от висшите светове като посветен? Дванадесет от неговите превъплъщения биха му се явили, дванадесет от телата, през които е преминал преди. Тези дванадесет тела не са нищо повече или по-малко от това, което е носил в себе си като елементи на тялото си. В окултни термини човешкото тяло е разделено на дванадесет части и те са рекапитулация на дванадесет превъплъщения, в които отделният човек постепенно се пречиства и се издига до по-високо ниво на съвършенство. Така индивидът би се чувствал обграден от формите или фигурите, през които самият е преминал в по-ранни времена, и би си казал: Едната форма, която си имал преди, живее в една част от теб; втората форма живее в друга, третата в пак друга, четвъртата и така нататък.“ По този начин те са около вас като гостите, седнали на вечеря с домакина си.

Този образ щеше да се яви пред душата на всеки индивид, влизащ в Мистериите на Духа. Човешкият Син беше този, който сложи край на това, вече не син на семейство, племе, народ, а син на цялото човечество. Всъщност тринадесетият притежаваше най-голямото съвършенство сред дванадесетте. Бидейки извън земното си аз, той виждаше себе си като тринадесетия.
Нека сега разгледаме как преживяванията, които всеки кандидат би имал във висшия свят, се повтарят в Христос Исус. Това е покрито с един вид воал, както е забулено всичко, дадено външно, екзотерично. Великденският празник, честван от Христос и дванадесетте, не е трябвало да бъде обикновен празник. Той е трябвало да бъде нещо друго – повторение на физически план на преживяването, което посветените в духа са имали многократно на висшия план.
В Евангелието на Лука, глава 22, стихове 7-12, четем: „А когато дойде денят на безквасните хлябове, … те Му казаха: Къде искаш да ги приготвим?“ А Той им каза: „Когато влезете в града, ще ви срещне човек, който носи стомна с вода. Влезте след него в къщата, където отива. Тогава кажете на стопанина на къщата: Учителят ти казва: Къде е гостната стая, за да ям там пасхата с учениците Си? И той ще ви покаже голяма горница, която е приготвена; пригответе ни там.“
По време на празника той отново обясни, че хлябът е неговото тяло, че кръвта, която тече в тялото му, е като сока в тялото на растение. Правилно е той да каже, по отношение на растителния сок, виното: „Това е моята кръв“, и правилно е той да каже това, защото е духът на земята. Правилно е той да каже за цялата субстанция: „Това е моето тяло“ и за всички сокове: „Това е моята кръв“.
След това идва сцената, в която Христос Иисус развива Тайните на Духа по-нататък в Тайните на Сина и накрая в Тайните на Отца. Отново трябва да считате дванадесетте апостоли, седнали около него, за въплъщение на дванадесетте части на собственото му тяло. Ако наистина размишлявате върху това, използвайки вътрешна деликатност и дискретност, докато се приближавате до пасаж, който разкрива – или по-скоро забулва – най-дълбоката истина на християнския дух, ще можете да обхванете в ума си прехода от Тайните на Духа към тези на Сина.
Помислете още веднъж какво трябваше да се случи с наближаването на Мистериите на Сина. Хората трябваше да осъзнаят, че кръвта трябва да се откаже от връзката си с кръвните връзки. Един ден кръвните връзки щяха да означават по-малко за хората от техния егоизъм. Гледайки към бъдещата мисия на християнския дух, Христос Иисус осъзна, че това може да се постигне само чрез неговата жертва. Трябваше да бъде така. Защото щяха да дойдат времена, когато хората ставаха все по-егоистични, за да получат свободата си. Следователно излишъкът от егоистична кръв трябваше да бъде пожертван в космическо дело, за да могат човешките същества, колкото и независими да са, един ден да се обединят в едно велико братство. Егоистичният елемент съществува именно заради човешката раса; той е нараснал все повече и повече и трябва да бъде одухотворен, да бъде облагороден

от християнския дух. Така човешките същества стават все по-независими. Нека обаче да разгледаме нещо, което оттогава е обхванало земята - нашите форми на транспорт. Какво са те, ако не приспособления за задоволяване на нашия егоизъм? Всичко, измислено с помощта на рационалния ум и здравия разум, е измислено само за да задоволи нашия егоизъм, дори и само по заобиколен начин. Човечеството е било по-малко егоистично, когато зърното все още се е меляло с помощта на два камъка. Човечеството обаче е трябвало да стане независимо и следователно също е трябвало да премине през егоизъм, като цялата ни цивилизация е осигурила материалната основа за това.
Посветеният в Мистериите на Духа вижда по този начин собствените си въплъщения, начело със себе си, като най-съвършената част, точно както Човешкият Син е видял групата ученици около себе си като версии на себе си. Някой, който гледа в бъдещето, ще види конфигурациите, през които човечеството ще трябва да премине. Всеки, който преживява Мистериите на Сина, вижда в бъдещето, до края на земната еволюция, когато земното състояние се променя в ново звездно състояние. Затова Христос Исус е могъл да каже за предишното състояние: „Вие, които седите около мен, представлявате различни степени на съвършенство и когато гледам в бъдещето, вие, както седите около мен тук, представлявате дванадесетте станции. Те обаче трябва да бъдат преодолени. Трябва да ги водя през себе си към Отца. Трябва да ви водя към Отца сякаш през себе си, за да може земята да постигне по-висока степен на съвършенство.“ Всяка чувственост, всички импулси, страсти и афекти, свързани с човешките същества, трябва да бъдат преодолени. Това може да се види в символична форма в случилото се с дванадесетте.
Последвалата епоха е представена в Юда Искариот. Представителят на ниската чувственост е тясно свързан с представителя на най-висшите морални и етични качества. Именно Юда Искариотски наистина предаде християнския дух веднага след това. О, ще дойде време, когато ще изглежда сякаш случилото се на Голгота се случва и по цялата земя! Ще изглежда сякаш егоизмът ще донесе смърт за Христос, будхи. Това ще бъде времето на Антихриста. Закономерно е всичко, което се случи около кръста, да се случи и на физически план. Случилото се на Голгота едновременно има и дълбоко символично значение. Предателството на Юда означава, че низшите импулси вземат връх. Всичко чувствено обаче трябва да стане духовно.
По този начин тук се позоваваме на бъдещата еволюция на човечеството в рамките на земята. Говорил съм за това няколко пъти. Всичко от по-нисша природа ще отпадне от човешките същества. Бъдещото човешко същество вече се подготвя в човешката раса. Те няма да бъдат креативни тогава, както са днес. Те няма да работят от по-нисшите си страсти. Днес те произвеждат словото, което може да въплъти най-възвишеното, и ще стават все по-креативни чрез словото. Те са станали

по-егоистични заради своята сексуалност и ще бъдат отново безкористни, след като тази сексуалност отпадне. Днес словото се произвежда от поток въздух, идващ от ларинкса; в бъдещето на човечеството словото отново ще бъде продуктивно. Гласовете на момчетата се пречупват в пубертета. Това ще бъде гласът, който ще бъде продуктивен. И ставайки продуктивно, това слово едновременно - в бъдеще, защото цялата ситуация ще се обърне - ще даде израз на човешкия контрол над въздуха. Това означава, че принципът, който първоначално е дишал през човека, ще предизвика трансформация в нещо, което е още по-дълбоко свързано с съществената човешка природа. Словото ще бъде креативно по отношение на приготвянето на кръвта. Дори кръвта на човека ще се преобрази. Тя ще може да произвежда само чисти, безкористни чувства. Ще се появи човешка раса, която е творческа чрез словото. Безкористността ще се трансформира в качество на кръвта, а мислещият орган ще се трансформира, за да бъде в сърцето. Това е една от двете еволюции, които ще последват християнството. Епохата, когато егоизмът царува, е представена от Юда Искариот. Всеки, който погледне безпристрастно към световните събития, може да види как сексуалността е способна да предаде човека като дух, да го убие. Но човешките същества, които днес могат да произведат словото като нещо по-висше в себе си, един ден ще бъдат творчески чрез словото. Това ще бъде, когато сърцето е органът на техния ум и дух.
Сега бих ви помолил да приложите това към евангелието и да обърнете внимание на един пасаж, който представя казаното от мен по наистина прекрасен начин, с великолепна символика. Помислете какво ще последва, когато християнството стане безкористно и братско; как Юда Искариотски въплъщава всичко, което прави хората егоистични; и помислете също за посоката, в която човечеството ще се развие през дванадесетте спирки – до формата, която самият Христос Исус прие. Всичко се издига нагоре към сърцето.
Начинът, по който се случва трансформацията, е такъв, че творческата сила се издига нагоре от скута към сърцето. Това трябва да се изрази в този, който представлява най-висшата форма и е най-близо до Исус. Сега прочетете това: „Един от учениците, този, когото Исус обичаше, лежеше в скута на Исус на трапезата. Симон Петър му кимна, като му показа да попита кой е. След това се облегна на гърдите на Исус и му каза: „Господи, кой е?““[112]Пасажът ни разказва как най-ниската продуктивна сила в човека се издига нагоре в гърдите, показано тук от най-близкия ученик на Христос Исус. Тайната на Сина, на Исус, е внушена по най-деликатния начин. Човек не може да си представи по-величествен начин. Ще видите, че е предназначена да бъде мистерия, ако прочетете какво пише самият посветен ученик в края на цялата тази сцена, след като е имал жив опит за това как ще бъде преобразен и ще дойде при Отца чрез Сина. Какво е могъл да каже тогава? На по-висше ниво той е могъл да каже това, което посветените са способни да кажат:

„Или, Или, лама савахтани.“ Това са неговите думи. Прочетете сами в Евангелието от Йоан: „И Исус каза: Сега се прослави Човешкият Син и Бог се прослави в Него.“[113]
Този Великденски празник беше подготовка за това, което след това се случи на физически план. Размишлявайки върху смъртта на Христос, ние научаваме за смъртта, победена на физически план, и за егоистичната кръв, победена, докато кръвта течеше от раните му. Ние също така започваме да осъзнаваме великата перспектива, която ни предстои, когато думите отново се чуват, идващи от кръста, от осъзнаването на това, което крие бъдещето: Земята ще е достигнала целта на едно голямо братство, ще стане духовна, ще преодолее всичко, което би могло да повлече човешкия дух надолу.
Тези, които са преминали през това с Христос, ще могат да се съберат около него, след като оставят земната еволюция зад гърба си и се издигнат до по-висша форма на еволюция. И осъзнавайки, че усъвършенстването на земята е завършено, Христос Исус отново ще може да извика думите, които някога е извикал на кръста: „Или, Или, лама савахтани!“, тоест „Господи мой, Господи мой, как си прославил Аза в човечеството, като си го направил духовен“. Това е значението на тези думи. Има по-късен превод, който е грешен, като е взел стиховете от псалма.[114]Но правилният превод на думите е този, който сега чухте. Това са думите, които изразяват Мистерията на Голгота: „Боже мой, Боже мой, колко много си ме прославил, направи ме духовен.“
Тези думи ни разкриват как духът се освобождава от тялото. Тайната на Сина ни разкрива как по онова време вътрешният визионерски поглед на изкупителя на света е гледал напред към края на усъвършенстването на земята и е изразил великата цел на човечеството с думи, говорейки за преодоляване на всички различия и основаване на пълна човешка любов. Тази цел ще бъде постигната само ако хората се научат да навлизат все повече и повече по духовен начин в света на духа. Защото именно в духа човечеството се слива в едно. Някога човешките същества са били едно, когато са излизали от духа, от това единство, от пътя, където всичко се слива в едно в божественото. Те са се индивидуализирали, когато са влизали в отделни човешки тела – по начина, по който водата се индивидуализира, когато капчици от нея се абсорбират в малки гъби. И човешките същества, сега станали индивидуални, ще бъдат отново едно, когато влязат във великата връзка на братството, запазвайки все още своята индивидуална природа. По този начин те ще се подготвят да бъдат обожествени създатели, точно както са били богове, създатели, преди да дойдат на земята като човешки същества.
Човешката еволюция е зародила божествен дух и се връща към божествен дух. Различните „азове“ ще бъдат индивидуални, но в същото време ще бъдат единство, обединени във връзката на братството. Това единство ще роди нова звезда, новата звезда, която в книгата *Откровение* е наречена „новият Йерусалим“.[115]Човешките „азове“ ще се родят в своята „аз“-природа и тогава хармониите на сферите ще

създадат ехото на думите, в които се е събрала Мистерията на Голгота, думите: „Боже мой, Боже мой, как си ме прославил!“
Тези думи бяха изречени тогава, в миналото. Те ще бъдат повторени, когато човешките същества се възнесат до най-високите нива, до все по-големи висоти, когато са преминали чрез Сина към Отца. Синът води човечеството до края на земната еволюция; тогава човешките същества ще бъдат отново възнесени в космоса, запазвайки своята „аз-природа“. Земята ще се върне при Отца. „Никой не дохожда при Отца, освен чрез Мен.“[116]
Вътрешното око е способно да вижда надалеч, надалеч, ако човешките същества са готови да търсят прозрение в дълбоката тайна на Голгота. Но празници като големите сезонни фестивали съществуват като важни точки, където хората трябва да изоставят ежедневието си, когато трябва да позволят на вътрешното си око да се насочи към великите етапи в еволюцията, когато трябва да обхванат не само векове, но и хилядолетия. Трябва да разглеждаме човечеството във визия, която идва в съзнателния ум. Ако позволим на далечната цел на бъдещето да оживее в сърцата ни, както са ни учили великите учители на човешката раса, ако позволим на тази далечна цел да оживее в нас, цел, която е толкова далечна, но може да бъде толкова близка, ако се превърне в сила в сърцата ни - само тогава ще я постигнем. Нека си поставим за цел никога да не допускаме подобни празници да отминават, без да впишем в душите си тези велики бъдещи перспективи и цели за човечеството. Хората имат време за ежедневни неща в ежедневието си, но когато камбаните бият на свети дни, е добре да помнят, че са деца не само на своята възраст, но и по дух са деца на вечността.

19. Как стигаме до християнството чрез науката на Духа

Днес бих искал да добавя няколко неща към нашите различни духовно-научни дискусии, свързани с християнството. На първо място ще разгледаме тълкуването и обяснението на християнските притчи. След това бих искал да кажа няколко неща, като само леко засегна темата, относно книгата *Откровение* , за която говорих и в публичните лекции.[117]

Първата притча, която искам да разгледам, е тази за ненадеждния агент.[118]Както знаете, тази притча е загадка за много хора. Нека я разгледаме, поне доколкото искаме да я обсъдим днес. Ще я представя в литературния превод[119]и след това ще го разгледаме от езотерична гледна точка.

Той каза още на учениците си: „Имаше един богат човек, който имаше посредник, за когото чуваше оплаквания, че разточва имота му. Затова го повика и му каза: „Какво е това, което чувам за теб? Дай отчет за управлението си, тъй като вече не можеш да бъдеш посредник.“ Посредникът си каза: „Какво да правя сега, когато господарят ми отнема управлението? Нямам сила да копая и ме е срам да прося. Знам какво да направя, така че когато бъда уволнен като посредник, да ме приемат в домовете си.“ И той повика длъжниците на господаря си, един по един, и каза на първия: „Колко дължиш на господаря ми?“ А той отговори: „Сто мери масло.“ И му каза: „Седни веднага, вземи сметката си и напиши петдесет.“ После каза на другия: „А ти колко дължиш?“ А той отговори: „Сто мери пшеница.“ И му каза: „Вземи сметката си и напиши осемдесет.“ И господарят похвали неверния посредник, защото действаше с предумишленост, и каза: „Синовете на този век показват повече предумишленост в собственото си поколение, отколкото синовете на светлината.“

Тази притча е била голяма загадка за много хора и с право. Преди да се впуснем в нея, нека просто помислим, че подобни притчи са били обяснявани по всевъзможни начини през вековете. Познаваме хора, които казват, че зад такава притча се крие дълбок смисъл. Мнозина са се опитвали да намерят обяснения според собствените си идеи. Съвсем ясно е, че ако хората дойдат и обяснят подобни притчи според собствените си идеи, ще се получи нещо интелигентно, ако съответният човек е интелигентен, и нещо неинтелигентно, ако не е. Ако хората внесат свои собствени идеи, разбира се, няма гаранция, че тяхното тълкуване е правилното. Ситуацията е напълно различна от духовно-научна гледна точка. Важното за нас е да обясним подобни притчи по начина, по който е било направено в оригиналните християнски мистерии; да знаем дълбокото значение, което те носят и от което са възникнали. Такива християнски мистерии са съществували и аз съм ги споменавал няколко пъти. Казах, че Павел е говорил за християнството и че е основал езотеричното християнско училище под ръководството на Дионисий в Атина. Ще обясним притчите по начина, по който са били обяснени по онова време. Няма да говорим за собствените си идеи, а за неща, които наистина можем да познаем. Учителите в

тези християнски училища са се основавали на нещата, които са получили от самия Христос Исус.
Особено днес притчи от този вид са пострадали много, защото мисленето на хората – и дори на теолозите – е като цяло материалистично. За да демонстрирам какво всъщност е възможно в това отношение, нека ви прочета нещо за тази притча от малка книга, публикувана като част от поредица.[120]Авторът е смятан за един от най-забележителните представители на подхода на Хамак; той е назначен за доцент в университета в Йена, а преди няколко дни за председател на катедрата по изследвания на Новия завет. Следователно това са идеите, представени от университетски професор. Нещо повече, неговата мъдрост е достъпна за всеки, защото книгата струва само няколко пенса. Най-добрият начин за разпространение на подобни идеи е да се представят в евтини книги от този вид. Всичко подсказва, че въпросът е по-важен, отколкото човек би си помислил, защото така материалистичното мислене на теолозите достига до сърцата и умовете на хората. Начинът за обяснение на такава притча е горе-долу следният: „Нещата, които хората казват относно по-дълбокия смисъл на тези притчи, не са нищо особено; това е нещо, което просто не се крие зад притчите. Трябва да се върнем към първоначалния си, детски начин на мислене.“ Сякаш Христос просто е възнамерявал да разкаже изкусно съставена история. Това, което той каза в историята, е от толкова малко значение, че е напълно в съответствие със съвременното мислене, където нещата не могат да бъдат сведени достатъчно ниско, за да се сведат до нивото на най-обикновеното и баналното. Неговите действителни думи са: „Нека вземем притчата за ненадеждния агент, защото тя често създава проблеми. Ще я вземем самостоятелно, до думите: „Господарят похвали ненадеждния агент, защото той действаше с преднамереност.“ Причината, поради която пропускаме останалите стихове, ще стане ясна по-късно; едно е сигурно и то е, че те вече не могат да се използват за тълкуване, защото са за съвсем различни идеи. Ако приемем притчата отново като притча, всичко, което се има предвид, е, че агентът е знаел, че ще има отчет, последван от уволнение. Затова той е обмислил какво би могъл да направи в тази ситуация и веднага е предприел единствения курс, който му хрумна. Това беше интелигентен начин на действие. Дори господарят му, когото беше измамил, трябваше да признае това. А сега какво е трябвало да се каже на съвременниците на Исус: „И вие знаете и вярвате, че Бог ще ви потърси сметка един ден. Бъдете разумни, следователно, и се пригответе за това!“ „ *Поне* бъдете разумни за това, ако“, се иска да каже притчата. В този случай Исус не се е интересувал от добротата, нито от копнежа в човешките сърца. Преобладава сурово, иронично настроение. Тук няма нищо от рода на „Блажени, които носят болка, блажени, които имат чисто сърце!“. Вместо това имаме: „Ако не искате да слушате всичко, поне бъдете толкова разумни, колкото този ненадежден посредник!“ В тази притча има нотка на острота и затова имаме такъв странен избор на образ. Исус не е сметнал за необходимо да

добави, че не можем да се подготвим за Божия съд, като извършваме допълнителни злодеяния по начина, по който го е направил посредникът.
Виждате, че самият Вайнел е сравнил господаря в историята с Бог. Последните три реда ясно показват, че притчата може да се разглежда като свързана с това, защото авторът казва, че Бог един ден може да потърси сметка от душата. Така че със сигурност би трябвало да има думите: „поне бъди добър“. Но ако след това прочетем какво казва господарят на ненадеждния агент, използвайки думите „трябва поне да бъдеш толкова интелигентен, колкото такъв ненадежден агент“, това означава, че не сме разбрали притчата. Такива идеи се представят в популярни книги днес и се внушават в умовете на младите студенти. Не е най-лошият вид материализъм, който обяснява външния свят с материалистически термини, а материализмът на хора, които не искат да знаят за по-дълбоко разбиране на богословските неща. Именно видът материализъм е причината за другия - научния материализъм. Тук материализмът прониква дълбоко в човешките души и тогава човек не може да не тълкува фактите на съвременната наука по материалистичен начин. Ще трябва да се научим отново да разбираме духовните неща. А това може да се случи само чрез подход, при който е наистина възможно да се обяснят Библията и други религиозни документи.
Ще разберем подобна притча, ако се задълбочим в нейното значение. Едно нещо, което трябва да се вземе предвид от самото начало, е, че тя се намира в евангелието на Лука и не се появява в другите евангелия. Какво означава да се каже, че е само в евангелието на Лука? Това означава много. Ако изучавате евангелията, например тези на Марк и Лука, и ги сравните, ще откриете, че всяко от тях има определено настроение. Във вчерашната лекция казах, че това са канонични произведения, идващи от различни центрове за посвещение. Лука се връща към посвещението, през което са преминали есеите и терапевтите. Следователно имате медицински аспект, стремейки се да възстанови баланса за хората, да преодолее различията между тях и да направи така, че в очите на духовния свят всички човешки същества са равни. Евангелието на Лука често изглежда като евангелие за хора, които са потиснати и обременени. То ще им помогне да се изправят, защото са равни в очите на духовния свят. Това трябва да се вземе предвид и тогава ще открием основната нотка, настроението, което се намира в евангелието от Лука.
В по-ранни времена различните евангелия всъщност са били обявявани за различни дори по тон. Нека се задържим на това за малко. Тук трябва да разгледаме едно важно основно качество на християнството, което ще си спомните от по-ранни лекции. Знаете, че често ви напомнях думите: „Който не презира жена си, детето си, майка си и брат си, не може да бъде Мой ученик.“[121]Знаете, че тези думи се отнасят до голяма крачка напред в еволюцията на човешката раса. Те се отнасят до факта, че в по-ранни времена в света е имало любов, основана на кръвни връзки; тази

любов обаче е трябвало да си отиде веднага щом кръвните връзки са били разкъсани. В по-ранни времена, в миналото, кръвните роднини са обичали кръвни роднини. Христос е учил на любов, която ще бъде такава, че едно човешко същество обича другото, независимо от това каква е кръвната им връзка. Тази братска връзка ще означава, че хората са равни не във възможно най-големия външен смисъл, а в това, което християнството учи като равенство в световете на духа.
Идването на Христос донесе решителна промяна в човешката еволюция на земята. То даде импулс на човечеството да се развива към велика връзка на братство, която обхваща целия свят. Христос Исус е направил възможно човешките същества да бъдат водени от силата, която идва от неговите думи, водени към онази всеобхватна любов, за която използваме термина „братска връзка“. Евангелията ни дават силата и мощта, от които се нуждаем, за да установим тази връзка. Това е нещо, което трябва да разберем ясно.
Виждайки нещата по този начин, ние осъзнаваме голямата дълбочина на една дума, която откриваме в евангелията по много начини, дума, която винаги се отнася до стария закон, закона, отнасящ се до ранните времена, описани в Стария завет. Исус наистина е казал[122]че нито точката на „i“, нито каквото и да е друго да бъде нарушено в този закон, а той постави нещо съвсем ново на мястото на този закон, нещо, което все още не е станало реалност. Той постави свободното, любящо отношение, което хората имат един към друг, на мястото на нещата, които днес се уреждат от закона. Законите регулират начина, по който хората живеят заедно, и нещата, които един човек трябва да прави за друг. Ще дойде обаче време, когато всеки индивид ще знае, имайки непосредствено чувство за това, какво трябва да направи и да даде на своя човешки брат.
Нека сега разгледаме притчата от гледна точка на християнството. Ако я приемем сериозно, ще схванем дълбокото ѝ значение и ще разберем, че богаташът наистина може да бъде сравнен с божествения регент на този свят. Аналогията наистина съществува – богаташ и божествен регент на света. Но как? Поставяйки въпроса по този начин, човек лесно би могъл да се запита защо агентът е бил ненадежден. Обикновено се приема, че това е така, защото е позволил на хората да запишат 80 вместо 100 мери и така нататък. Хората смятат, че агентът е бил ненадежден, защото е записал нещо за хората, което не е било в съответствие с техните дългови сертификати. Това е било много погрешно. Истината е, че той е бил наречен ненадежден, защото е поискал прекомерно високи цени за зърното и другите продукти, които е продал на хората. Сега можем да разберем защо хората не биха подкрепили агента, ако господарят му го е уволнил. Ако това не беше така, би трябвало да предположим, че самият богаташ е искал да бъде ненадежден. Но притчата не казва нищо подобно. И ако вземем предвид следващите изречения – тези, които Вайнел произволно е пропуснал – ще открием, че няма нужда да мислим, че богаташът е бил някой, който би помолил агента си да мами хората.

Агентът е смятал, че ще служи добре на господаря си, като му осигури най-добрите възможни цени. И въпреки това той е обвинен, че не е действал в интерес на господаря си.
Нека подходим към притчата в светлината на гореизложеното и да получим ясна картина. За агента се казва, че е пропилял имуществото на господаря си. Той знаеше, че хората няма да го подкрепят заради начина, по който е правил нещата, искайки високи цени. Затова си помисли: „Какво да правя? Господарят ми иска отчет и ще ме уволни от поста ми. Другите, каза си той, няма да ме приемат в домовете си." И така, какво направи той? Той компенсира някои от нещата, които беше сгрешил по-рано, като ненадежден агент. Той пусна хората малко, тоест сега поиска по-човечни цени. Той се освободи от част от мамона, който неправилно беше поискал за своя господар. Ако приемем притчата по този начин, наистина можем да сравним богаташа с божествения регент на света, а агента с някой, който е бил назначен да управлява стария свят по заповед на божествения регент, когато животът е бил регулиран от закони. Тогава можем да кажем също, че е трябвало да има отчет за това как са били управлявани делата. Установено е, че агентът е станал ненадежден. Същото може да се каже и за закона. Първоначално е бил добър, но постепенно е станал несправедлив. Направени са класови различия и са установени права, които вече не могат да бъдат спазвани. И така, някой, който е казал, че нито точката на „i", нито каквото и да било друго не трябва да се нарушава в този закон, сега е трябвало да поиска отчет от фарисеите и книжниците, които са прилагали закона. Притчата е за фарисеите; те са били ненадеждните агенти, администраторите на закона. Именно те не трябва да си въобразяват, че ако не бъдат приети от този, когото са смятали за свой бог, ще бъдат добре дошли в колибите на онези, които са били подчинени на закона. Сега можем да разберем и защо няма нужда да правим богаташа в притчата ненадежден. Той всъщност е похвалил агента за това, че е намалил цените. Ако богат човек иска да мами хората, със сигурност няма да похвали някого, който връща част от парите, когато цените са били твърде високи. Агентът е помислил да служи на господаря си и е станал несправедлив към другите. По същия начин хората, чиято задача е била да пазят закона, вярвали, че служат на своя господар и ставали несправедливи към другите хора.
Това се промени в момента, в който дойде Христос. Виждаме също, че онези, които са се занимавали с тези закони, е трябвало да поправят всичко, което са направили погрешно в процеса. Законът е станал несправедлив. Сега, когато се изисква любов към всички хора, онези, които искат да спечелят душите на хората, трябва да поставят справедливия закон на мястото на закон, който в определени области е станал несправедлив. Те трябва да отпишат нещо там, където нещата са станали несправедливи. Следователно в евангелието старите книжници и фарисеи са разделени на такива, които в твърда ортодоксалност продължават да се наричат

„Божии деца“. Те са тези, които Христос Исус осъжда, казвайки, че не иска да има нищо общо с тях. Те са тези, за които той казва, че продължават да са далеч от него; които казват: „Ние служим на Бога, Който ни е дал законите.“ Те бяха „децата на светлината“, защото се придържаха здраво към закона, което беше технически термин за Божиите служители, които по-късно бяха сравнени с ненадеждния агент. Другите, които живееха сред хората, които трябваше да се занимават с човешки наклонности, бяха „децата на света“. Те не настояваха за буквата на закона; те пускаха хората, защото човек вече не можеше да прави нещата по несправедлив начин. Те са хора, които преди бяха несправедливи, но тъй като трябваше да бъдат в тясна връзка с живота, бяха принудени да се променят. Поради това „децата на света“ бяха по-мъдри от „децата на светлината“.
Притчата се отнася до начина, по който се управлява светът. Това, което преди е било добро, може да се превърне в мъчение и нещо друго трябва да заеме неговото място. И така, какво е положението сега по отношение на закона и честността на онези, които го прилагат? Къде са хората, които вече не се основават на стария закон? И онези, които имат основание да се страхуват, че няма да бъдат добре дошли в колибите на другите, защото са били несправедливи? Притчата вече е лесно разбираема, защото дадохме старото езотерично тълкуване, от което първоначално е възникнала. Човек не бива да тълкува притчата по материалистичен, богословски начин, а много просто. Тези притчи съществуват, за да покажат дълбокото значение на великата мисия на човечеството.
Другата притча е притчата за изгубения син. Знаете я. Тя също представлява трудност за някои. Би било твърде много да прочетем цялата притча. Знаете за какво става въпрос. Един баща имал двама сина. Единият поискал наследството си, за да може да отиде в света; другият останал вкъщи, бил добро момче и помагал в управлението на бащините дела. Онзи, който бил отишъл в света, загубил всичко, обеднял и се озовал в най-голяма мизерия и ужасна нужда. Когато се прибрал у дома, баща му го приел много любящо. Когато по-големият син чул това, той се разгневил и не искал да влезе в къщата. Баща му излязъл навън и го поканил да влезе. Но той казал на баща си: „Виж, служа ти толкова години, но никога не си ми дал овен, за да мога да се забавлявам с приятелите си. А сега, когато този твой син дойде, след като е пропилял наследството си за лоши момичета, ти си заклал угоено теле за него.“ Той обаче му каза: „Сине мой, ти си винаги с мен и всичко мое е твое. Но ти трябва да се радваш и да се радваш, защото брат ти беше мъртъв и оживя. Беше изгубен и се намери.“
Представете си сега, че някой играе роля в притчата за изгубения син днес и че тя не е покрита с праха на хилядолетна почитаема традиция. Не си мислете, че и днес няма хора, които смятат за изключително несправедливо бащата да посреща избягалия си син с отворени обятия, поставяйки другия си син в неизгодно положение. Не си мислете, че хората ще кажат нещо друго! И те го казват. Има

хора, които не почитат Библията така, както я почитат вярващите. За някои Библията е обикновена книга, позната по целия свят. Няколко реда от някой, който я вижда по този начин, един напълно буржоазен свободомислещ човек, ще ви покажат. Книгата е озаглавена *„Finsternisse“* (тъмнини).[123]Там пише: „Нашите симпатии са изцяло на страната на по-големия син… Начинът, по който бащата се отнася с по-малкия си син, е изключително несправедлив към по-големия син“ и така нататък.
Това е невдъхновено, но много хора биха си помислили същото, ако притчата беше написана днес. Помислете обаче, че зад тези неща се крие нещо. Помислете, че можем да разберем цялата природа на тези неща от това, което се крие зад тях. Следователно можем да видим, че просто трябва да им придадем по-дълбок смисъл. Най-важната от тези притчи може да се намери и в един вид канон на мистериите, приемайки различни форми сред различните народи. Нека ви разкажа една от еврейския канон,[124]и тогава можеш да направиш сравнението.
Един цар трябвало да приеме факта, че синът му го е изоставил и си е отишъл. Той изпратил учителя, който имал власт над сина му, за да го върне у дома. Учителят наистина смекчил сърцето на сина. Но синът казал: „Как ще се изправя отново срещу баща си?“ И баща му изпратил вест: „Сигурно аз, твоят баща, съм този, с когото ще се изправиш“ и така нататък. Но се казва и нещо друго, а именно: „Това се случи и с народа на Израел, който беше станал грешен и се беше отвърнал от баща си, регента на света. Те бяха загубили вяра.“ Историята продължава: Царят изпратил пратеници след сина си. Синът обаче казал: „Как мога да се изправя срещу баща си?“ Баща му отговорил: „Сигурно баща ти е този, с когото ще се срещнеш лице в лице?“
Притчата не е същата като в евангелието, но е възникнала векове преди християнската ера, с определени прилики, и е запазена в еврейската традиция. Разликата е просто, че е дадено по-задълбочено обяснение. На хората е обяснено, че историята се отнася до народа, който трябва да се върне при Отца. Исус просто е дал образите в притчите, тълкувайки ги само за учениците. Еврейската притча се отнася до народа, един народ, свързан чрез кръвни връзки; християнската притча се отнася до еволюцията на цялото човечество.
Нека сега си спомним как душите са слезли от покровителството на божествения дух в древните лемурийски времена, как душата е влязла в човешкото същество и как само благодарение на това то е станало индивидуална личност. Нека проследим начина, по който душата е ставала все по-индивидуална; нека си спомним, че животните все още имат групови души днес, а не индивидуални души - групова душа на астралния план. Ако се върнем назад в еволюцията на човешката раса, ще открием, че хората също са имали групови души някога, бидейки по-близо до божествения дух тогава, отколкото са днес. Човешките същества все още не са се спуснали и не са влезли в тела по това време. Те са извършили това, което е

извършил богът в тях. След като са влезли в човешки тела, те са ставали все по-индивидуални, свои собствени господари в обиталището на човешко тяло. Други са останали на първоначалното ниво и на други ранни етапи. Поради това имаме различните видове човешки същества един до друг. Имаме хора, които днес все още имат почти обща душа. Не можем да възприемем индивидуалните импулси в тях и те действат по-малко от само себе си и повече по общ начин. Богът е вложил груповата душа. Това продължи така, докато не се разви независимото човешко същество, което отново търси пътя обратно към своя бог.
Процесът на еволюция е бил такъв, че първоначално човешкото същество е било групова душа, пазена от божествения дух. Разглеждайки индивида днес и човешката еволюция, можем да кажем: Първобитният човек все още остава с бащата; той не е напуснал жилището на баща си. Другият обаче е излязъл в света, поискал е наследството си, за да може да се развива свободно. Идва момент, в който развиващото се човешко същество се чувства изолирано, лишено от духовни блага. Тогава то се стреми да намери пътя си обратно към Бога. Това е процесът на еволюцията - слизане от бога в материята и след това повторно изкачване, връщане в бащиния дом. Ако намерим пътя обратно от собствените си ресурси, ние се връщаме, след като първо сме обеднели, жадни за духовни блага. Ние обаче се връщаме като независими индивиди и колкото по-високо се издигаме в духа, толкова повече се връщаме у дома. Кандидатите са чувствали, че се връщат в дома на своя божествен баща. Това, което са казвали, е идвало от груповата душа. Ще ни стане ясно, ако разгледаме това в окултния му смисъл.
Не е лесно да се изучава човешкият организъм езотерично. Такъв, какъвто е днес, е човекът има физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и действителния Аз. Всички тези тела не съществуват сами по себе си; те все още не са независими същности. Моля, простете не особено апетитното сравнение, но то ще покаже нещата малко по-ясно. Във всички тези тела присъстват духове, които са повече или по-малко чужди по природа, като червеи в сирене. Те се движат навътре и навън. Влиянията, на които са подложени човешките същества, идват отвън и от много различни духове. Духовете, които се движат навътре и навън от физическото тяло, се наричат „фантоми“. Човешкото същество става несвободно поради това. Духовете, присъстващи в етерното тяло, се наричат „призраци“. А духовете, присъстващи в астралното тяло, се наричат „демони“. Както знаете, хората, които не са били суеверни, но са знаели нещо за тези неща, са били запознати с това. А същностите, които имат общо с Аза, се наричат „призраци“.
Как човешкото същество се индивидуализира? Чрез пречистване. Най-силно се пречиства, като става спътник в света на духа. След това работи върху астралното си тяло, за да го освободи от демони. Когато работи върху етерното си тяло, той се освобождава от призраци. Работейки върху физическото тяло, той се избавя от своите фантоми. След като това е направено, той се връща в чистото, божествено

царство. В процеса той ще е спечелил нещо. Преди е бил несвободен. Но сега, след като се е освободил, той се връща в бащиния си дом като свободен човек. Това ще ви улесни да разберете разказите за това как Исус е изгонвал демони.
В притчата за изгубения син трябва да помислите за цялата човешка еволюция. Духовете ще се зарадват на завръщането на душата, защото тя няма да е останала такава, каквато е била, когато си е отишла. Индивидът се е променил, станал е свободен. Това радва неговите спътници. Не бива да виждаме сферата, до която се отнася притчата, като нещо ниско или малко; трябва да я виждаме като голямата космическа картина. Ще проникнете още по-дълбоко, ако си спомните, че всичко е обратното на астралния план, както ви казах. Спомнете си, че казах, че дори цифрите трябва да се четат обратно в астралния свят, в техните огледални образи. Така че, ако стигнем до цифрата 64, трябва да четем 46, а не 64. Когато страстите ви напуснат, ви се струва, че те са всякакви духове, които се втурват към вас. Ако искате да създадете притча с дълбоко, етично ядро за най-възвишените светове, използвате множество образи, които се появяват обратно във физическия свят. Това ви показва по-дълбоката причина, поради която някои притчи, етични в света на духа, понякога ще обидят във физическия свят. В притчите трябва да мислите за много неща. Те ви водят, чрез вашите чувства, в света на духа. И това е и настроението, тонът, който живее в такива притчи. И всъщност е характерно за такива притчи, че те обиждат във физическата си форма.
Друга притча, която бих искал да спомена накратко, е тази за мъдрите и неразумните девици.[125]Това също ни кара да се замислим. Нека си припомним. Небесното царство ще бъде подобно на десет девици, които взеха светилниците си и излязоха да посрещнат младоженеца. Пет от тях обаче бяха глупави, а пет бяха мъдри. Глупавите девици взеха светилниците си, но не и масло със себе си. Мъдрите девици носеха масло в съдовете си, както и светилниците си. Младоженецът се забави и всички заспаха. В полунощ обаче се чуха гласове: „Ето, младоженецът идва; излезте да го посрещнете!“ Всички девици станаха и приготвиха светилниците си. Тогава глупавите казаха на мъдрите: „Дайте ни от маслото си, защото светилниците ни угасват.“ Мъдрите девици отговориха: „Не, защото тогава нито ние, нито вие ще имаме достатъчно; но идете при търговците и си купете.“ Но когато те отидоха да купят, младоженецът дойде и онези, които бяха готови, влязоха с него за сватбата и вратата се затвори. Накрая дойдоха и другите девици и казаха: „Господи, господарю, отвори ни!“ Той обаче каза: „Истина ви казвам, не ви познавам. Затова бъдете будни и чакайте, защото няма да знаете нито деня, нито часа, в който Човешкият Син ще дойде.“
Тук се дава индикация, че притчата има нещо общо с бъдещото идване на Христос. Нека изясним това. Можем да направим това, ако отново разгледаме частите на човешкото същество. Ако аз работя върху астралното си тяло, Светият Дух възниква според християнските термини. Ако азът работи върху етерното тяло, възниква

будхи или Христос, логосът. В моята *теософия* Светият Дух се нарича „дух-аз“, а Христос, логосът, се нарича „будхи“ или „жизнен дух“.
Ние гледаме хората днес и виждаме начина, по който живеят сега, след като са развили физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и Аз. Ако Азът работи върху астралното тяло, Светият Дух, духовното „аз“, манас се развива от астралното тяло. И тъй като Азът вече е извършил известна работа върху астралното тяло, хората също имат известен манас, известен Свети Дух. Този манас действа в човешкото същество чрез изливането на Светия Дух. Ще дойде време, когато човечеството ще навлезе в шестата от коренните раси. Тогава манас ще се е развил у онези, които наистина са направили нещо за своето развитие. Те ще са развили манас. Те ще бъдат готови да приемат будхи, Христос, шестата основна част. В шестата раса човешките същества ще развият Христос и това ще бъде мнозинството от хората. Движим се към това време. Това ще бъде времето, когато Христос Исус ще дойде. По това време на човешките същества ще бъде дадена силата да се преместят на мястото, където могат да приемат Христос в нова форма, като плод, мястото, където Христос е положил семето, така да се каже, като синапено зърно, което ще расте в душата. Христос ще бъде видим за тях, тоест за тези, които са развили вътрешното Христово око. Притча, символ, се използва, за да се опише какво човешките същества развиват вътрешно. Точно както физическото човешко същество възниква чрез съчетаването на мъжкото и женското начало, така и идеята е, че другите части на човешкото същество също са били осеменени, че различните части са били осеменени по определен начин. Това е било по време на периода на Сатурн. Тогава се е развило етерното тяло, а след това и астралното тяло. Появата на тези нови аспекти на развитие се е смятала за като осеменяване. Този пример може също да ви покаже колко дълбоко трябва да се приемат думите на Библията. Неслучайно в Библията се казва: „И Адам позна жена си“[126]когато се говори за осеменяване, защото в основата на всичко това стои идеята за осеменяване от духа. Да знаеш1, да „придобиеш прозрение“, означава да бъдеш осеменен с божественото аз. „Познай себе си“ означава „Позволи си да бъдеш осеменен с божественото аз, което присъства в целия свят“.
Нещо подобно се крие зад притчата за глупавите и мъдри девици в християнския езотеризъм. Образът на осеменяването е лампата, на която е дадено масло. Така всяка от тези части на човешкото същество се разглежда като девица, която все още не е осеменена, а осеменените тела на човешкото същество са девиците, които са наляли масло в лампите си. Неразвитата част от човечеството остава там, където е, без масло в лампата си, и не издига телата си до нивото на будхи. Развитата част е позволила на духа да влияе върху телата ѝ, наливайки масло в лампата, така да се каже. Другите не са наляли масло в лампата си, не са развили петте си тела. Другите са ги развили, подготвяйки се за важния момент на Христовото идване. Тогава настъпва времето на Христовото идване. Някои ще са наляли масло в лампите си;

душите им ще бъдат осветени и готови да приемат Христос. Други, които са останали в тъмнина в себе си, ще видят, че другите са се развили и ще отидат да получат мъдростта от другите. Те ще трябва да отидат при търговците, за да си вземат маслото. Но ще е твърде късно. И какво ще каже Христос на мъдрите девици? „Познавам ви." А какво ще каже на неразумните девици? „Не ви познавам." Приложена към осеменяването, притчата означава следното: Той ще дойде да оплоди шестата основна част и ще влезе в шестата основна част. „Адам позна жена си и тя зачена." И тогава младоженецът казва на неразумните девици: „Не ви познавам." Такива думи, взети от дълбините на Светото писание, винаги ще бъдат верни. Ако продължим по този начин, ще открием, че буква по буква Библията съдържа науката за духа и че можем да научим истините на тази наука, като я изучаваме. Нямаме нужда от друга книга. Всеки, който казва, че Библията противоречи на науката за духа, не познава Библията и няма значение дали са теолози, които смятат, че са на много високо ниво. Животът в духа трябва да бъде открит отново в този древен документ.

Сега няколко коментара върху нещата, за които говорих в моите публични лекции върху Книгата *Откровение* . Знаете, че слънцето някога се е отделило от земята и че ще се съедини отново със земята в далечното бъдеще. Качеството, което прави възможно човешките същества да станат толкова духовни, че да могат да се съединят отново със слънцето, в окултните термини се нарича „слънчевият разум". Този добър дух в слънцето има противник, демонът в слънцето. Двамата не само са активни в слънцето, но и изпращат своите влияния на земята. Силите на добрия слънчев дух навлизат в растенията, животните и хората; те раждат живот на земята. Противническият принцип на слънчевия демон, силата, която се противопоставя на съюза на земята и слънцето, е активен в злите сили на човека.

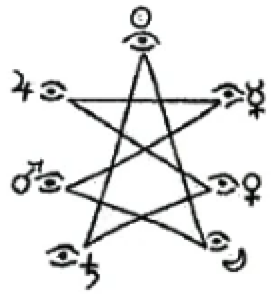

Фиг. 21

Окултни символи на това са съществували през вековете.[127]Седмоъгълният знак е символ на добрия слънчев дух. Седемте ъгъла символизират седемте планети. Пентаграмата е символ на човешкото същество. В окултизма звездите са нарисувани във фигурата [хептаграма] под формата на седем очи. Те свързват

всичко заедно. В същото време имаме и дните от седмицата, ако следвате тази линия тук (фиг. 21).[128]

В далечното минало времето все още не е можело да се измерва с външни методи, основани на начина, по който слънцето се движи около земята. Ранните окултисти са мислили за специални регенти за орбитата на слънцето и са били прави в разсъжденията си. Цялата система е била в орбита и времето се е определяло спрямо дванадесетте знака на зодиака – Овен, Бик, Близнаци, Рак, Лъв, Дева, Везни и т.н. Както знаете, един цикъл в еволюцията на космическата система се нарича манвантара *и* винаги е последван от *пралая* , състояние на покой. Те се редуват като ден и нощ, като и нощта, и денят са с продължителност 12 часа. Тези 12 часа съответстват на огромните периоди от време в космическия ден, които са били регулирани от древните управители на кръговрата на зодиака. Ще ми трябват 24 майстори на въртенията около този знак. Ако трябваше да ви го нарисувам, тук щяхте да имате седмоъгълника (фиг. 21), след това седемте очи за седемте звезди и 24-те древни владетеля, 12 за нощта и 12 за деня.

Добрият слънчев дух се нарича още „агнето“. Вече споменахме пентаграмата като символ на човешкото същество. Черният магьосник я използва с двата „рога“, насочени нагоре, и единичния връх, насочен надолу. След завършване на това развитие, „добрият“ ще е развил седем „рога“. Това е знакът на Христовия дух.

След като сте получили това окултно прозрение, прочетете пасажа, където Йоан получава книгата, запечатана със седем печата. Нека го прочетем така, както е даден в глава 4 от книгата Откровение. „И веднага бях в духа. И ето, престол беше поставен на небето, и на престола седеше Един. И Седящият беше на вид като яспис и сард... И около престола имаше двадесет и четири престола; и на престолите видях двадесет и четири старци да седнат“ – представих ви ги в двадесет и четирите часа на космическия ден, нощ и ден. И след това, преминавайки към глава 5: „И видях, и ето, посред престола и четирите живи същества и посред старейшините стоеше агне, сякаш заклано, със седем рога и седем очи, които са седемте Божии духа, изпратени по цялата земя.“ Този окултен знак формира фона на писането на Йоан за тайните на космическото съществуване в неговата книга Откровение. Трябва да знаете тези неща, ако искате да усетите дълбочината на това произведение и какво означава, когато за противника на агнето се говори като за двудомния звяр. Символът на слънчевия демон е нарисуван така:

Фиг. 22

Книгата Откровение е изцяло в окултен текст, който е изразен с думи.

Една от тайните му се крие и в „числото на звяра“, 666,[129]също „числото на човека“. Според арамейското окултно учение, числото трябва да се чете така: 400, 200, 6, 60. Тези четири числа[130]са представени с еврейски букви. Еврейската писменост се чете отдясно наляво:

Тези букви символизират четирите принципа, които карат човека да се втвърди напълно, освен ако не е способен да ги трансформира. *Самех* представлява принципа на физическото тяло, *вав* - на етерното тяло, *реш* - на астралното тяло, а *тав* - нисшия Аз, който не се е развил във висш Аз. Цялата дума се чете като „Сорат“, което е окултното име на слънчевия демон, противникът на агнето.
Това е тайната, която в по-новата теология е превърната в: Тя означава „Нерон“.[131]Не мога да се сетя за нищо по-фантастично. Човекът, който е измислил тази история за Нерон, се смята за един от най-великите теологични мислители. Огромни томове са написани по темата. По този начин хората погрешно разбират значението на тези символични знаци. Произведения като Книгата *Откровение* могат да бъдат разбрани само от някой, който е способен да чете окултните писания.
Пророческото значение на подобни знаци и символи може също да ви накара да осъзнаете, че движението за духовна наука има важна мисия. Избирайки седемте печата от книгата Откровение за аудиторията в Мюнхен, ние също така даваме външна индикация за посоката, която искаме да поемем. Духовният принцип е да се изправим отново пред нас и във външния свят.

20. Три начина да бъдем лични

Мюнхенският конгрес,[132]Като четвърти след Амстердам, Лондон и Париж, имаше за цел да отбележи определен етап в нашето теософско движение. Трябва да се осъществи един вид връзка между различните нации и за нашата теософска кауза в Европа. Нямам намерение да представя реален доклад за конгреса днес, а само да предложа няколко коментара за тези, които не успяха да присъстват.[133]

Конгресът трябваше да покаже едно нещо, нещо, което многократно бях подчертавал по отношение на нашата теософска кауза – да покаже, че теософията не е предназначена да бъде личен въпрос на мрачно гледане навътре. Тя е предназначена да играе роля в практическия живот, да се занимава с образование, да се чувства като у дома си във всички клонове на практическия живот. Тези, които имат по-дълбоко прозрение и разбиране за истинските импулси на теософията, ще знаят, дори днес, какви възможности ще предостави тази теософия в бъдеще. Това ще бъде хармонията между нещата, които виждаме [отвън] и чувстваме навътре. Някой, способен да види нещата по-дълбоко, ще види основна причина за разпокъсаността [на днешните хора], дисхармонията между ситуацията такава, каквато е, и нещата, към които се стреми теософията. Не само теософите са усещали това, но и други важни фигури, например Рихард Вагнер...

В по-ранни времена всяка ключалка на врата, всяка къща, всяка структура е била структура на душата. Душевна материя се е вливала в нея. В миналото произведението на изкуството е било част от човешкото чувство и мислене. Формите на готическите църкви са били в съответствие с настроението на хората, които често са извървявали дълъг път до тези църкви. Те са имали душевното настроение на хората. Богомолецът, който е вървял към църквата, е чувствал, че тези форми са като съединяване на ръце в молитва, точно както древният германец [влизащ в горичка] е усещал [движенията на дърветата] като нещо като съединяване на ръце в молитва. Всичко е било по-познато на хората от онези времена. Все още можете да видите това най-красиво изразено в произведенията на Микеланджело и Леонардо да Винчи. Начинът, по който цяло малко село се е събирало в църквата, е бил истински израз на вътрешния живот в това село. Цели етерни потоци са се събирали на мястото, където е стояла църквата. Материалистичната епоха е разделила всичко. Хората не осъзнават това, тъй като не са в състояние да погледнат ясно на живота. Един провидец обаче ще знае, че когато се разхождате из града днес, няма да видите практически нищо друго освен неща за стомаха ни или най-новата мода. Всеки, който е способен да проследи тайните нишки в живота, ще знае и какво е довело нашата материалистична цивилизация до това разединено състояние.

Здравето може да дойде за външния свят, ако той стане отражение на най-съкровените ни настроения на душата. Не можем да постигнем пълно съвършенство

веднага, но в Мюнхен е даден пример. Духовно-научният възглед за света беше изразен в аудиторията. Цялата зала беше в червено. Хората често грешат относно червения цвят, не бива да се пропуска по-дълбокото значение на цвета. Човешката еволюция включва възходящи и низходящи движения. Вижте коренните народи. Техният естествен свят е зелен. И какво обичат най-много? Червено! Окултистът знае, че червеното има специален ефект върху здравата душа. То освобождава активни сили в тази душа, сили, които насърчават човек да действа, сили, които би трябвало да преместят душата от прекалено леко отношение към полагане на усилия, дори това да е далеч от лесно. Стая, предназначена да има тържествено, празнично настроение, трябва да бъде тапетирана в червено. Някой, който използва червен тапет в хола си, показва, че вече няма чувство за тържествени настроения, свеждайки червения цвят до ежедневно ниво. Гьоте е написал най-прекрасните думи, които човек може да измисли за тези неща: „Ефектът от този цвят е толкова уникален, колкото и неговата природа. Той създава впечатление едновременно за тържественост и достойнство, както и за чар и грациозност. Първото прави в тъмната си, плътна форма, а второто – когато е ярък и разреден. И така достойнството на старостта и чарът на младостта могат да се облекат в един и същ цвят.“[134]

Това са настроенията, които червеното създава, настроения, които можем да демонстрираме с помощта на окултни методи. Погледнете провинцията през червено стъкло и ще получите впечатлението: Така трябва да изглежда в деня на страшния съд. Червеното ни кара да се радваме да видим колко далеч са се развили човешките същества. Червеното е враждебно към настроенията, които ни спъват, настроенията на греха.

След това имахме мотивите на седемте колони за времето, когато сгради можеха да бъдат издигани и за теософията. Мотивите на колоните бяха взети от ученията на посветените, от много ранни времена. В теософията ще бъде възможно да се осигури на архитектурата наистина нови мотиви на колони. Старите колони отдавна са престанали да означават нещо за хората. Новите са свързани със Сатурн, Слънце, Луна, Марс, Меркурий и Венера. Капителите отразяват законите. Между колоните бяхме поставили седемте печата на Книгата *Откровение* , в розенкройцерски стил. Печатът на Граала се появи публично за първи път.

Можем да изградим и теософия. Можем да я изградим в архитектурни форми, в образованието и в социалната област. Розенкройцерският принцип е да внесе духа в света, да върши плодотворна работа за душата. И ще се окаже възможно да се издигне изкуството до мистериозното изкуство, за което Рихард Вагнер толкова много копнееше. Направен е опит в мистериозната пиеса на Едуар Шуре.[135]Той се стремеше да следва мистериите от миналото. Основното намерение беше да позволи на теософията да кристализира в развиващата се структура на света. Програмата беше в тържествено и празнично червено, показвайки черен кръст с

увити около него рози на син фон. Розенкройцерството пренася нещата, дадени чрез християнството, напред в бъдещето. Инициалите, дадени в програмата, отразяваха основните мисли.[136]
Днес бих искал да разгледам някои въпроси, които могат да възникнат във връзка с това. Преди всичко: Как би било, ако теософията премине в потока на розенкройцерите и се утвърди изцяло в него? В това отношение нека разгледаме някои идеи, свързани с теософската етика или морал. Не става въпрос за това да се каже: Трябва да правиш или да не правиш едно или друго нещо. Теософията няма нищо общо с изисквания и заповеди, а с факти и разкази. Нека вземем само един пример за факт в астралния свят; веднага ще стане очевидно, че няма нужда да се проповядва морал – който така или иначе не служи на никаква цел, защото увещанията и заповедите не могат да бъдат основата на истинския морал, който идва само с фактите на висшия живот. Ако чуете окултистите да казват, че лъжата е убийство и самоубийство, това действа като импулс с такава морална сила, че просто не може да се сравни с простото увещание: Не трябва да лъжеш. Ако знаем какво е лъжа и какво е истина, ако знаем, че всичко оставя своя отпечатък в сферата на духа, ситуацията се променя. Разказ, който е в съответствие с истината, създава жизнени енергии за по-нататъшно развитие. Изречените неистини удрят истината и това се отразява върху самия човек. Всяка изречена лъжа по-късно ще трябва да бъде почувствана от самия човек, който я разказва. Лъжите са най-големите пречки за по-нататъшното развитие. Неслучайно дяволът е наричан дух на лъжата и препятствията. Експлозивното вещество на лъжата убива обективно и се разтоварва срещу човека, който я е изложил в света.
Имаме три термина за личното: лично, безлично и повече от лично. Някога е имало човешки предци, които са били по-висши от всяко животно, но по-нисши от човешкото същество. Те са се състояли от физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло. След това е добавен Азът и това създава висшите части от себе си, така че същностната човешка природа ще бъде седмократна.
Еволюцията на физическото тяло, етерното тяло и астралното тяло продължи през дълги периоди от време. По този начин те узряха, за да приемат Аз-съзнанието в себе си. Днес ще разгледаме тенденциите на трите нисши тела и начина, по който те се развиха. Човешкото същество постепенно ставаше все по-способно да придобива самосъзнание. Това е възможно само със силата на егоизма, егоизма, който може да бъде божествен или дяволски. Трябва да съдим тези термини не само по това как се чувстваме към тях, но и според истинската им същност. Независимостта направи необходимо човешките същества да станат егоистични. Развиването на егоизма доведе със себе си формата на – очевидна – загуба на съзнателно осъзнаване, която наричаме смърт в настоящия ни човешки живот. Смъртта се разви до същата степен, в която се разви егоизмът. В самото начало човешките същества не умираха. Те бяха като част, която изсъхва и след това расте

отново, горе-долу по начина, по който нокът може да падне и да порасне отново. Нашият съвременен начин на умиране и прераждане се е появил, за да можем да имаме потенциала за нашето настоящо „аз-съзнание“. Егоизмът и смъртта са две страни на едно и също нещо. По-висшият аспект на човешката природа е такъв, че той преодолява егоизма, работи за издигане до нивото на божественото и по този начин преодолява смъртта. Колкото повече индивидът развива по-висшата част в себе си, толкова повече развива осъзнаването за своето безсмъртие. В момента, в който някой стане егоистичен, той също се е превърнал в индивидуална личност. Животните не са личности и това е така, защото те имат своето „аз“ като групова душа, която не слиза от астралния план. Индивидуалната личност позволява на трите тела – физическо тяло, етерно тяло и астрално тяло – да бъдат проблясвани от Аз-а. Разбира се, това може да стане по неясен, сенчест начин и в този случай съответният индивид е слаб в своята лична идентичност.
Това е ясно видимо за ясновидеца. Той вижда цветна аура около индивида, която точно отразява неговите настроения, страсти, чувства и усещания в течения и облаци от цветове. Ако се върнем във времето, когато трите тела едва са били готови да приемат човешкото „аз“, бихме видели аура и за това същество, което все още не е било изцяло човешко. В нея обаче биха липсвали жълтите течения, които отразяват висшата природа на човека. Мощните личности имат аура с мощно жълто излъчване. Сега може да сте мощна личност, но неактивна; чувствате нещата силно вътре в себе си, но не сте мъж или жена на действието. Аурата също ще показва много жълто. Но ако сте жена или мъж на действието и вашата личност активно влияе на света, жълтото постепенно ще се промени в сияйно червено. Аура, показваща червено сияние, е аурата на някой, който е активен; но тя трябва да е сияйно.
Съществува обаче един капан за личностите, които искат да бъдат активни. Това е амбицията, суетата. Силните натури са особено предразположени към това. Ясновидецът го вижда в аурите си. Без амбиция жълтото се променя директно в червено. Ако индивидът е амбициозен, аурата ще съдържа много оранжево. Този капан трябва да се избягва, ако искаме действието да бъде обективно.
Слабите личности са по-заинтересовани да им се дават неща, отколкото да се дават и да правят нещо. Тогава ще видите предимно меланхолия, а ако са особено мързеливи, ще видите индиго. Това е по-скоро вътрешна мързел, отколкото външна. Така виждате как силната или слабата личност се отразява в аурата. Хората трябва все повече да преодоляват личния елемент и да позволяват на висшия принцип да бъде активен. Ето защо чувате толкова много за преодоляване на личните грижи и егоизма. Но това ни води до основната ни точка. Въпросът е дали преодоляваме личното с безличното или с повече от личното.
Какво означава да преодолееш себе си с безличното? Това означава да отслабиш и да потиснеш мощните енергии на индивида. Това би означавало да бъдеш

безличен. Да бъдеш повече от лично в известен смисъл би било точно обратното на това. Това би означавало да увеличиш енергиите на индивида, да извадиш наяве мощните енергии, които човек притежава.
В душата откриваме Аз-а, а в него – на първо място елемента на смелостта, но и желателните и взискателни качества на душата. По принцип всичко във вътрешния живот се връща към тези две неща. И нещата там получават различно третиране. Това се дължи на следното. Човешките същества не полагат достатъчно усилия, за да бъдат отворени за по-висши неща. Те ще се развиват, но ще се развива по-нисшият принцип, като елементите на смелостта и качествата на желанието ще се развиват по груб начин. Ако просто редуцират тази страна на нещата, ще имаме цивилизация на безличното. Дейността, която прави човешките същества хора, докато те излизат да бъдат сред другите и правят каквото са способни, по някакъв начин винаги ще води такива индивиди до сблъсък с другите. И те трябва да преживеят сблъсъци, ако почувстват, че са призовани да направят нещо.
Можем също така да убием желанията си. Това обаче ще направи личността безцветна. И все пак има нещо друго, което можем да направим, а именно да ги облагородим. Не е нужно да намаляваме силата им. Можем да ги насочим към по-висши цели. Тогава личността не бива да губи нищо от силата си, въпреки че ще стане по-благородна и божествена. Не е нужно да убиваме желанията, а само да ги трансформираме в по-фини и по-благородни желания. Тогава те могат да се проявят със същата пламенност. Един пример. Помислете за забавление в хонки-тонк. Някой, който не ходи на него, не е нужно да е аскет. Той просто е трансформирал по-нисшите си желания във висши и затова хонки-тонк просто би го отегчил.
Това е област, в която теософията е била най-неразбрана от теософите. Не може да става въпрос за убиване на личния елемент. Трябва да му се помогне да се издигне до нещо по-висше. Всичко, което теософията може да ни даде, ще бъде необходимо за това. Следователно, преди всичко става въпрос за събуждане на интерес към по-висши неща. Това се случва. Хората не трябва да притъпяват чувствата си за това, а да ги насочват към по-висшия, божествен процес на еволюция, към великите реалности в този свят. Ако насочим чувствата си към тях, ще загубим интерес към бруталната страна на живота, но чувствата ни няма да бъдат притъпени, а ще се обогатят и цялата ни човешка природа ще се разпали. Ако някой обича хубаво печено свинско, не става въпрос за това да се отървем от това чувство към печеното свинско, а за да го трансформираме. Нашата цел трябва да бъде да метаморфозираме чувствата си. Чувствата, които един човек изпитва към симфонията на хранене, се прилагат към истинска симфония от друг. Ако проповядвате преодоляване на желанията и дейността, вие проповядвате нещо безлично. Но ако покажете на хората начина, по който могат да насочат желанията

си към неща от духовния свят, вие ги насочвате към неща, които са повече от лични. И това повече от лично трябва да бъде целта на теософското движение.

Науката за духа не е предназначена да създава хора, които си стоят по домовете и са ексцентрични, а хора, които са активни, излизат в света. Как обаче да достигнем до нещо повече от лично? Не като се вглъбяваме в личното, а като възприемаме това, което е истинско, велико и всеобхватно. Ето защо неслучайно в теософията култивираме око за великата схема на нещата. Това ни помага да израснем отвъд тривиалните неща и да ги приемаме не по безличен начин, а по начин, който надхвърля личния.

Има област, където имаме експеримент с кръстосване,[137]така да се каже, за да се установи разликата между лично, безлично и повече от лично. Що се отнася до любовта, лесно може да се помисли, че чувствата, които някой изпитва към някой друг, са безлични. Но това може да е далеч от нещо повече от лично. Хората изпадат в странна илюзия тук. Те бъркат любовта към себе си с любовта към някой друг. Повечето хора си мислят, че обичат някой друг, но всъщност обичат себе си в другия човек. Да се отдадем на някой друг е просто нещо, с което да задоволим собствения си егоизъм. Съответният човек не осъзнава това, но по същество това е просто заобиколен начин за задоволяване на собствения егоизъм.

Ние не съществуваме изолирано, а сме част от едно цяло. Пръстът е с любов част от ръката и организма. Той би умрял, ако не беше. По същия начин човек никога не би могъл да съществува без останалата част от човечеството. Резултатът от това е, че хората харесват хората. Любовта понякога просто идва от бедността на душата, а бедността на душата винаги идва от мощния егоизъм. Ако някой каже, че не може да живее без друг човек, собствената му личност е обедняла и той търси нещо, което ще го направи по-пълноценен. Той прикрива всичко това, като казва: Ставам безличен; обичам другия човек.

Най-красивата и безкористна любов се проявява, когато човек не се нуждае от другия човек и може да се справи и без него. Тогава човек обича някого не заради самия него, а заради другия човек. Това, разбира се, означава, че човек трябва да може да разпознае истинската стойност на някого, което може да се постигне само чрез дълбоко потапяне в света. Колкото по-голям теософ си, толкова повече ще се научиш да проникваш във вътрешната същност на другия човек. И тогава ще бъдеш още по-чувствителен към неговата ценност и няма да го обичаш по егоистични причини. Ако преминеш през света по този начин, ще видиш също, че някои хора имат един вид егоизъм, а други - друг, като всеки живее според ценността на своя егоизъм.

Необходимо е по-високо развитие на личността. Безличната любов, основана на слабост, винаги ще включва и страдание. Любовта, която е повече от личната, се основава на силата и възприятието на другия човек. Тя може да бъде източник на радост и удовлетворение. Люлеенето напред-назад между всякакви различни

настроения в любовта винаги е знак, че тази любов е маскиран егоизъм и идва от обедняла личност. Ето как най-добре можем да видим разликата между безлична и повече от личната – като погледнем любовта.
Някой, на когото науката за духа не е дала основа в живота му, не я е разбрал, защото тя е източник на вътрешно удовлетворение в живота за в бъдеще. Ако материализмът продължи да взема връх, а с него и егоизмът, който е част от него, човечеството ще изпада все повече и повече в песимизма, който представлява изгорялата пепел на изгорелите умове. Ако човечеството се заеме с науката за духа, истинската жизнерадост ще му се възвърне и това е едновременно и източник на здраве. Дисхармонията в крайна сметка идва от егоизма и по-висшето човешко същество разпространява весело, щастливо настроение. Колкото повече по-висше се проявява божественото, толкова повече човешките същества ще бъдат в хармония. Трябва да мислим повече за това как можем да помогнем на цялото човечество, отколкото за това как науката за духа може да ни помогне в частност. Колкото повече се запознаваме с етиката на повече от личното, толкова по-лесно ще ни бъде да открием източника на истинската жизнерадост и радост, вечната младост.
Отрицанието определено не е целта на теософията, а по-скоро утвърждаването. Безличното означава отрицание, повече от личното утвърждаване, колкото и слабо да е то. Това ни показва и мисията, която науката за духа е дадена от същността на човечеството. „Ще го познаете по плодовете му“, по начина, по който прави хората годни и ефективни в живота, с лица, отразяващи вътрешна хармония. Духът никога не се показва с унило лице. Дори болката, през която някой трябва да премине, се трансформира в лицето на мислителя и се появява в по-благородна форма; изразът на болката е пречистен в хармоничното лице на мислителя. Унилото лице показва, че егоизмът все още не е преодолян. Науката за духа ни насърчава да се обърнем към света около нас, без да се губим в този свят. Тя ни отвежда отвъд личното, не като разрушава личността, като я прави безлична, а като я укрепва, така че да бъде повече от лична.